Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

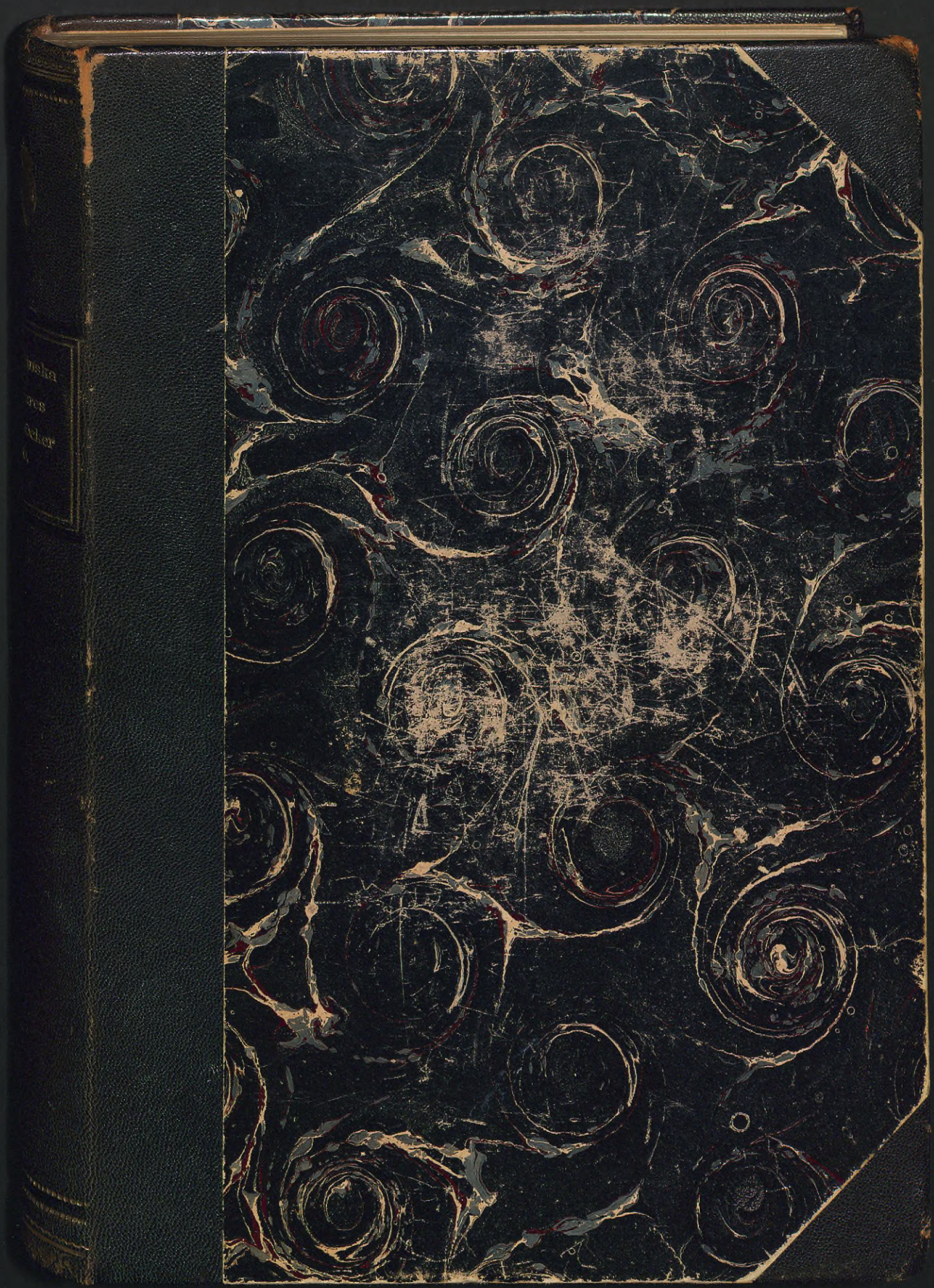

BIBLIOTEK · GÖTEBORGS · UNIVERSITETS · BIBLIOTEK

Allmänna Sektionen

Hist.
Sv.
Saml.
Ex. A

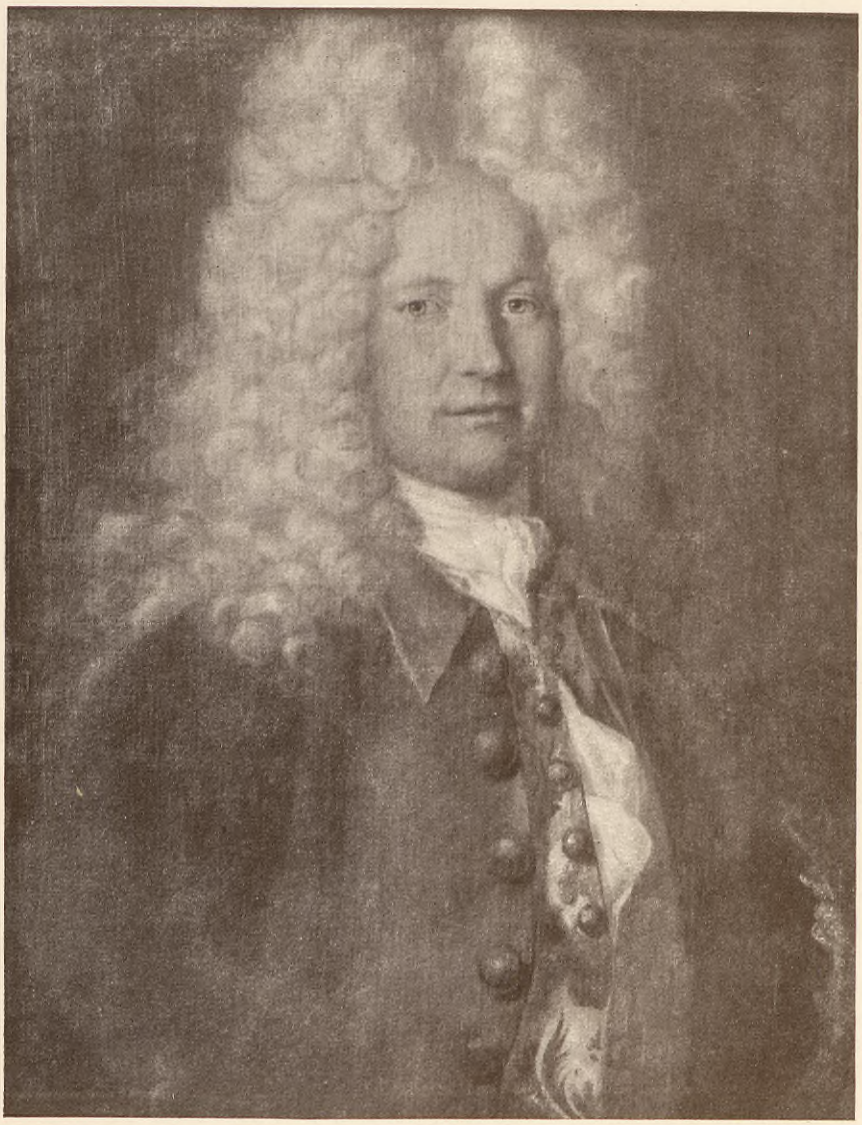

J. CEDERHIELM.

KAROLINSKA KRIGARES DAGBÖCKER

JÄMTE

ANDRA SAMTIDA SKRIFTER

VI

DISTRIBUENT
VETENSKAPS-SOCIETETENS UNIV.-BOKHANDELN I LUND

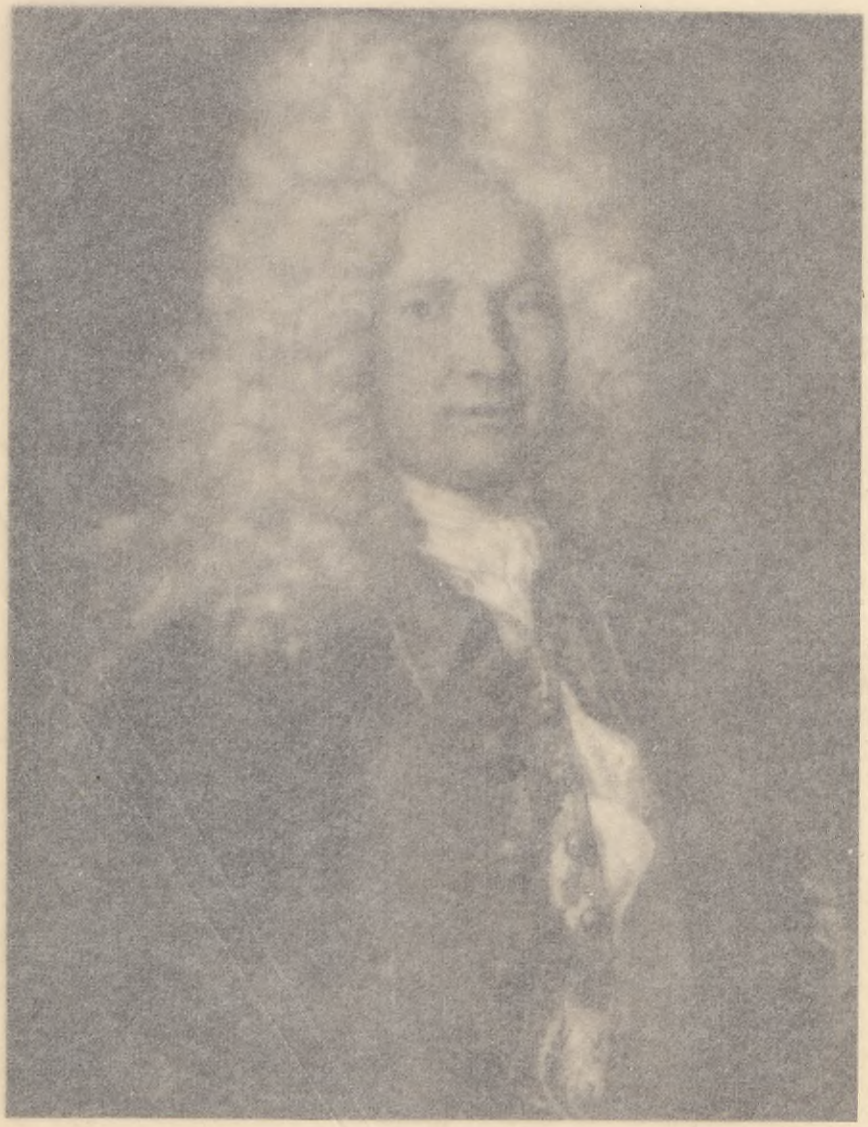

J. CEDERHIELM.

KAROLINSKA KRIGARES DAGBÖCKER

JÄMTE

ANDRA SAMTIDA SKRIFTER

VI

DISTRIBUENT
GLEERUPSKA UNIV.-BOKHANDELN I LUND

220 exemplar.

LUND
BERLINGSKA BOKTRYCKERIET
1912

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBL.

INNEHÅLL.

Förord ..... I—XLVI
Josias Cederhielms bref 1
Anders Koskulls självbiografiska anteckningar 301
Johan Åboms dagbok 341
Dagbok af en polack i Bender 363
Personregister 376

FÖRORD.

Sjätte delen af Karolinska krigares Dagböcker jämte andra samtida skrifter har af omständigheterna blifvit fördröjd öfver den tid utgifvaren beräknat och önskat. Åren ropa ju till honom sitt manande skynda! Och han vill ju gerna, om möjligt, lägga ännu en del till.

Det förnämsta innehållet i föreliggande del, och som också fyller det vida största antalet af dess sidor, utgöres af de bref, hvilka skrifvits af d. v. sekreteraren i fältkansliet Josias Cederhielm till hans broder Germund, lagman och senare landshöfding. Brefskrifvaren, senare berömd diplomat och riksråd, är ju alltför bekant i vår historia för att här behöfva föreställas för läsaren. Det är nog att nu påminna om att han var född 1673, började sin offentliga bana sås. registrator 1700, slöt den 1727 med entledigande från riksrådsembetet och dog 1729.

De här offentliggjorda brefven tillhöra Upsala Univ. Biblioteks handskriftsamling och innehållas i en volym in 4:o som på ryggen af det moderna bandet bär, utom signaturen *F. 154,* påskriften *Germund Cederhielms brefväxling 3. Josias Cederhielm 1707—1729.* Såsom genast synes, är det långt ifrån hela delens innehåll som nu befordrats till trycket. Utg. har stannat vid brefskrifvarens hemkomst ur den ryska fångenskapen 1722. Det syntes honom vara en naturlig gräns, ehuru han därigenom öfverskred det betydelsefulla årtalet 1718. Men detta har emellanåt skett äfven i de föregående delarna. Det kunde i hvarje händelse ej falla honom in att fortsätta längre; frihetstiden är ju visser-

ligen en svensk tid den med och måste såsom sådan ha sitt värde för betraktaren. Men för utg. har den ej det affektionsvärde att han vill offra någon möda eller kostnad på den; det öfverlemnar han gerna åt andra, som hysa mera sympati för den. Bland dess historiska gestalter finns så godt som endast en person, som man riktigt anser sig kunna älska: Carl v. Linné. Äfven han undgick begripligtvis ej att få en eller annan liten stänk af den anda, som tycktes mer l. mindre försimpla allt, som då lefde och rörde sig. Men han räddade sig ut i naturen, som är ett härligt förnyelserike, vår och höst, sommar och vinter.

Utom den del af Josias Cederhielms bref af hvilken utg. öst, finnes en tidigare 1690—1706, som naturligtvis också har betydelse för kännedomen om Carl XII:s tid. Men det syntes framför allt vara af vikt att här framlägga hvad som tjänar till belysning af tåget mot Ryssland, hvilket, genom en förknippning af olyckliga omständigheter, kom att bilda en vändpunkt i hans och i Sveriges öde.

Man kan begripligtvis ej vänta att innehållet af en förtrolig brefväxling mellan två bröder skall vara af beskaffenhet att alltigenom kunna tillvinna sig ett allmännare intresse. Här är mycket och öfver nog, som ej har något intresse alls för läsaren, utom möjligen som tids- och situationsmålning. Privataffärer, familjeangelägenheter, befordringsfrågor, otillfredställda ärelystnader och vigilanser hemifrån o. s. v. fylla långa sidor, och det skulle erfordras en intimare kännedom om personer och förhållanden än någon numera kan äga, för att afvinna sådant något egentligt nöje. Men det kan ej hjälpas: barlasten — som den ter sig för oss, men säkerligen ej så för adressaten — får tagas likaväl som det dyrbarare gods, hvars värde genast och omedelbart faller hvar och en i ögonen. Det har sin egen glans.

Långt mindre gifvande än man kanske kunnat vänta äro särskildt brefven från Altranstädt. Man jämföre dem

t. ex. blott med Nils Reuterholms*) pikanta bref från samma ställe. Intet af Josias Cederhielms bref härifrån kan på något sätt mäta sig med den målande kraften i sådana bref som Upsalastudenten A. Alstrin **) eller den blifvande löjtnanten P. Upmarck ***) skrefvo hem till de sina. Men de voro naiva människor för hvilka allt var nytt och underbart. Det är klart att en så begåfvad och skarpsynt iakttagare, som skötte pennan med sådan ledighet, ja, när han så ville, med elegans — som Cederhielm, skulle kunnat lemna intressanta skildringar af personer och situationer om detta i minsta mån ingått i hans afsikt. Men det gjorde det inte och vi få ej debitera honom för hvad han aldrig utlofvat. Han skref till sin bror, för hvilken många af de i brefven omtalade personerna voro väl bekanta. Dessutom kunde ett dylikt måleri bli farligt och ligga brefskrifvaren i fatet om brefven händelsevis råkade i orätta händer. Det är en diplomat som skrifver och chiffern får ibland skydda oförbehållsammare ord eller tankar. En gång har den kastat sitt täckelse öfver ett helt bref. Nu ser man egentligen med större tydlighet endast att det var tryggast och mest ländande till lifvets lycka och trefnad att ställa sig väl med grefve Piper och att ej heller träda hans grefvinna i vägen vid hennes bemödanden att försäkra godsen om vackert afrundade gränser och fördelaktiga lägenheter.

Vid den här meddelade brefväxlingens början är Josias Cederhielm redan en 34 års man; den respekt och vördnad i uttrycken, hvarmed han hela tiden igenom vänder sig till den o. 12 år äldre brodern, hör ju i sin formlighet till tidens stil, hvilket dock ej bör skymma för oss att den otvifvelaktigt också här är en hjärtats sak. Man påminne sig Carl XII:s brefstil till sina systrar. Det hindrar ej att Josias kan ge sin broder Germund behöfliga var-

*) Personh. Tidsk. 1908.
**) Hist. Tidsk. 1884.
***) Hist. Tidsk. 1891.

ningar och rättelser med auktoriteten hos en, som vistas i närheten af nådens och lyckans källa, och han kan äfven i berömmets form kläda en smula klander öfver den unge brorsonen, 22-årig, men redan vorden häradshöfding, som var utkommen för att se sig om i världen.

Men ögnar man med mera likgiltighet igenom dessa bref, så blir förhållandet ett helt annat när svenska armén satt sig i marsch efter det årslånga uppehållet i Sachsen. Det värde meddelandena nu få bevisa de talrika citaten ur dem i krigshistoriska arbeten, sås. hos A. Stille, E. Carlsson, C. Hallendorff. Utg., som af lätt insedda skäl här ej vill inlåta sig på utförligare utläggningar, nöjer sig med några allmänna anmärkningar.

Det är en stolt självkänsla och segervisshet, som bildar grundtonen i brefven från 1707—08. Man tviflar ej ett ögonblick på att den i verkligheten lefvat i brefskrifvarens hjärta och man hoppas att den beundran för den kunglige härföraren, som öfver allt framlyser, också varit äkta. Men man undgår ej ibland att tänka på, att den person, till hvilken brefven adresserades, i sin egenskap af guvernör för den unge hertigen af Holstein stod det hemmavarande hofvet mycket nära och för att här citera Hallendorffs ord, anar man »bakom vissa af dessa bref en klok beräkning på deras effekt hos de högt ställda personer, hvilka direkt eller indirekt torde få del af innehållet.» Har jag anfört Hallendorff i detta, så bör jag också anföra fortsättningen: »att han därföre på något sätt förvanskat fakta kan icke skönjas.» Nej — det har utg. för sin del icke kunnat komma på spåren. Där någonting ledsamt omtalas, så sker det enkelt och oförbehållsamt, utan försök att bemantla.

Så kommer — för läsaren oförmedladt — en lång serie bref, i hvilka denna stolta ton totalt försvunnit. Nödtvungen underkastelse har trädt i stället och ytterlig försiktighet präglar meddelelserna. — Det är de 12 långa fångenskapsårens period.

I brefväxlingen står detta oförmedladt eftersom denna på den afgörande punkten afbrytes af en betydande lucka på omkring 6 månader, föregången emellertid af en annan dylik på omkring 3. Vi kunna alltså icke följa den psykologiska omläggningen. Det är den tid från Ukrajna fälttåget då svenska armén tränges ihop allt mera mellan floderna Psiol och Vorskla och förbindelserna med hemlandet bli mycket försvårade eller alldeles afbrutna. Cederhielm har nog skrifvit hem, men brefven ha uppfångats af fienden eller på annat sätt hindrats att nå sin bestämmelse. Som han haft den omtanken att själf numrera sina bref från ryska kriget, så kan man se huru många som gått förlorade intill en viss tid. Det första för år 1709 är icke alldeles spårlöst försvunnet; ett fragment däraf offentliggjordt af fiendehand, på grund af det för svenskar ledsamma innehållet, kan läsas i Theatrum europæum. Det enda vi ha i behåll från detta års första hälft, n:o 2, är skrifvet i Buditje d. 31 Mars. Men vi kunna ej vara fullt säkra på att det i verkligheten varit det sista för denna tid; ännu närmare slutet af April, ja ännu mycket senare, kunde man åtminstone *få* bref.

Vare härmed huru som hälst; Cederhielm själf är i alla fall icke alldeles försvunnen för oss under hela denna långa tid, tills han åter plötsligen dyker upp — i Sverige, såsom rysk fånge men hempermitterad på viss tid. Det har sitt intresse att här samla de få och spridda spåren.

Under d. 16 Juni (n. st.) 1709 berättar Siltmann *) att han superat vid »hofvet» (scenen är högkvarteret Zjuki, men Carl XII själf var ej där, utan i sitt »qvarter» vid Poltava, där fänrik Petre samma dags morgon underst bittida sett honom ligga på knä försänkt i bön under ett träd). Men Meijerfelt, Düben, Feif, **) och Cederhielm hade varit

*) Kar. Krig. Dagb. III.

**) D. v. s. om utg. rätt tolkat förkortningen Kr[iegs] R[ath] Pf[eif].

närvarande och där hade efter vanligheten dundrats såväl mot ryssarna, som voro ena riktiga — [rackare] som öfver tyskarna i deras tjänst, som voro likadana och som också alla skulle få sin rätta och slutliga lön i galgen. Det sägs visserligen ej att det just var Cederhielm som förde ordet denna gång, men om man bläddrar tillbaka till d. 11 Okt. föregående år och finner att just med honom hade S. då haft en »eftertänkelig och hård» dispyt, som varade till kl. 12 på natten, så misstänker man att det var han, som äfven vid detta tillfälle varit den ifrigaste. Meijerfelt och Düben, som själfva voro af tysk extraktion på närmare eller längre håll, borde ej varit så upptända mot tyskarna.

Så kommer Poltavas dag och på den blef Cederhielm rysk fånge. Det nämnes uttryckligen i tsar Peters dagbok samt af Weihe, Pihlström och Siltmann; af den siste med tillägget att han var »blesserad». Det kunde väl hvem som hälst under ett fältslag bli i en olycklig vändning, men det ordet ställer honom i alla fall ej riktigt i linje med en stillsam civil åskådare. Men vi veta ingenting närmare om hvar han uppehållit sig under slaget. Man skulle trott i Pipers sällskap och att han blifvit fången på samma gång som öfverste marskalken och Hermelin — hvilket i förbigående sagdt ej just var det bäst rekommenderande sällskap, man kunde ha inför tsar Peter. Men J. Nordberg, som var i den flocken och räknar upp åtskilliga i sällskapet, nämner ej Cederhielm. Det kan svårligen vara glömska, en så pass märklig man som sedermera riksrådet hade han nog kommit ihåg om denne varit med. Nu berättar emellertid Creutz (se Enväldet och Agget sid. 409) att sedan han under drabbningen fått snäsiga svar af Rehnsköld på sina framställningar hade han blifvit uppsökt af Cederhielm, som kom ridande och som upplyste honom om att han kunde undvika »det leda moraset» och föra sina trupper en annan väg när han skulle utföra befallningen att ställa kavalleriet bakom infanteriet. Creutz bad då Cederhielm

att rida fatt fältmarskalken med denna upplysning, men fick till svar »*det gör jag inte*», hvarpå Creutz bad honom åtminstone söka upp Lewenhaupt för att det genom denne kunde komma till fältmarskalkens kännedom. Konstiga procedyrer det där i dyrbara minuter. Cederhielm åtog sig visserligen uppdraget, men han lyckades ej träffa generalen.

Vi se alltså brefskrifvaren i en viss aktivitet på den stora dagen och det kan göra det sannolikt att han verkligen hemfört en hedersblessyr. Men hvad som än må ha händt — allt det där har Cederhielm berättat muntligt för sina närmaste efter hemkomsten och så har det gått bort i luften som en rök och försvunnit. Det handlar här om en mera underordnad sak, men olyckan är att det bästa och mest lefvande i historien har tagit samma väg.

Genom brefven skiner det på sina ställen tydligen fram att Cederhielm fört dagbok under fälttåget. Den har gått förlorad, förmodligen vid Perevolotjna. Inte red han med den i fickan, den fanns väl vid bagaget. Frihetens förlust förde ej nödvändigt med sig den andra förlusten. Gustaf Adlerfelt stupade i slaget, men hans viktiga anteckningar räddades under prins Max' af Würtemberg skydd, hvars kammarherre han var; Weihe, Petre, Posse, Sperling, Lyth, räddade på ett eller annat sätt sina för oss så värdefulla anteckningar; till och med Hermelins dagbok bevarades fast han själf försvann i det obekanta, och det var först här hemma i Sverige som den senare drunknade eller gjorde sig osynlig. Agrell såg visserligen med förhållen smärta från sin räddande båt i Dnjepr hur kalmuckerna redo bort med hans dyrbara väskor, som han just tänkte hemta, men han hade sitt ungdomsfriska minne, som i någon mån ersatte förlusten, och satte sig sedan att desto flitigare skrifva om hvad han såg och upplefde i Konstantinopel.

Om hvad som skedde i Moskva under den tid Cederhielm var fånge där har han å sin sida varit så mycket

tystlåtnare. Försiktigheten bjöd detta; brefven lästes naturligtvis innan de fingo passera. Äfven ett oskyldigt innehåll tillförsäkrade dem på intet sätt ohindrad befordran. Brefven handla också uteslutande om privataffärer, egna eller andra stackars fångars och utg. kunde godt ha uteslutit dem, *om* de icke kastade ett visserligen sparsamt ljus öfver en del af de svenska fångarna. Vi veta ju i allmänhet så litet om dem — utan Ennes' samlareflit skulle vi ha vetat ännu mindre — att äfven små bidrag måste tillvaratagas och ej få ligga begrafna i arkivgömmor. För öfrigt är innehållet i dessa bref så till vida mycket hedrande för Cederhielms minne, som det visar att han varit ganska uppoffrande och verksam för sina stackars medfångar.

Det framgår också af brefven att han under fångenskapen som så många andra af svenskarna, den stolte Piper själf ej undantagen, blifvit djupare religiöst berörd, hvilket vi ej, i likhet med biografen i Nordisk familjebok, affärda med en hänvisning till »pietistiska» inflytelser. Det är besynnerligt att det i en kristen värld skall vara en klick på människor, eller någonting ditåt, att bekänna sig till Kristus. Vi tillåta oss ej minsta tvifvel på uppriktigheten af Cederhielms ord, hvilket annars är ett bekvämt sätt att affärda dylika saker och dessutom vittnande om frigjord skepsis, som anses för ett slags adelsmärke. Däremot erkänna vi oss ej vara fullt så öfvertygade om uppriktigheten af hans i fångenskapen påkomna likgiltighet för ära, makt och världslig höghet, utan förmena att hans själfrannsakan i detta fall lemnat en del vinklar och vrår oundersökta. Om vi rätt uppfattat honom var han en ganska ärelysten man. Det tycks ha hängt vid hela släkten och uppväckte rent af Josias klander när han såg den andan lefva så stark hos sin gamle mot grafven lutande fader.

Till sina tider lades, som vi kunna se t. ex. ur C. Pipers dagbok, mycket stränga band på umgänget de svenska fångarna emellan, men dessemellan tyckas de ha rört

sig med relativt stor frihet. Det hindrar ej att umgängeskretsarna varit tämligen exklusiva; partiförhållanden gjorde sig ganska gällande bland de svenska fångarna, såvida ej den allmänna nöden töjde på banden. I Moskva fanns det ju två svenska gravitationscentra: öfverste marskalken och fältmarskalken och de bildade ingalunda någon dubbelsol i astronomisk mening. Ett hade de likväl gemensamt: de voro båda mycket verksamma för sina medfångars bästa. Pipers dagbok ger därom de otvetydigaste bevis för hans räkning. Både tjänsteförhållanden och sympatier — om detta sista ord eljest är användbart här — ha naturligtvis anvisat Cederhielm hans plats och med J. Düben synes han ha haft sitt närmaste umgänge. Omständigheterna ha också fört honom närmare Lewenhaupt, som gick där och grämde sig i djupt medvetande om obotlig kunglig onåd. Om den kunde han svårligen vara okunnig. Det var visserligen först kort före generalens död som brefskrifvarens broder Germund gifte sig med dottern, men det har väl kräft sin förberedelse både hemma i Sverige och kanske äfven ute i Moskva, ehuru det var ett allmänt tal att generalskans ord gällde mest.

Långt mera än med hvilka svenskar Cederhielm förtroligt umgicks under fångenskapstiden, skulle det intressera oss att veta med hvilka — ryssar. *Att* han skaffat sig gehör och inflytande i ryska kretsar visade sig nogsamt då han senare kom att uppträda som ambassadör i Petersburg och hedrades med Alexander Newsky-orden. Om dylika förbindelser iakttaga naturligtvis brefven absolut tystnad. *)

Det är med en egen känsla, man läser dessa oskyl-

*) Att han förstått att rätt placera de rubler han kunde förfoga öfver kan tagas för gifvet. I v. Kochens dagbok Nov. 1710 möter en notis att en ungrare infann sig i Bender med rekommendationsbref från Cederhielm. Han medförde en del kartor samt underrättelser om tsarens planer på Krim.

diga bref, när man anar eller vet att brefskrifvaren är midt inne i saker om hvilka han icke yttrar ett jota. Men så gläntar han en enda gång plötsligt på en dörr. Det sker i en på franska skrifven apostille d. 15 Febr. 1718. Det var innan fredsunderhandlingarna på Åland öppnades, under hvilka Görtz fick tillfälle visa hur han kunde sköta korten i ett svårt spel. I Febr. hade Görtz anländt till Stockholm, hvarifrån han senare gjorde en resa till konungens högkvarter men återkom d. 5 April. Först d. 12 Maj började konferenserna på Lofön.

I sin apostille berättar nu Cederhielm att han haft ett samtal med ett par af de i förhållandena mest invigda. Den ene har förhållit sig mycket reserverad, den andre har uttalat sig mera öppet. Man vill behålla Östersjöprovinserna mot vissa förmåner därifrån för Sverige och draga finska gränsen rätt ut mot Hvita hafvet — en tillökning som Cederhielm ej taxerar högt. Men så framskymtar i fortsättningen »æquivalenten», d. v. s. militärisk hjälp från rysk sida att återvinna förlusterna i Tyskland *et acquerir ce qui nous conviendra sous le titre d'equivalent.* Det är altså tsar Peters »andra alternativ» som här dyker fram i en antydning och hvarom Görtz skall ha haft en aning redan efter sitt samtal i Holland med tsaren.*) Cederhielm ber därpå H:s Excellens (Görtz?) förlåta hans opåkallade (?) steg och slutar med att omtala att tsaren ämnar begagna de hälsovatten man funnit vid Olonetz. Därunder kunde man få tillfälle att mera obemärkt förhandla med honom, enär han där blott hade en liten svit.

För fredsförhandlingarnas inre historia har väl denna inlaga kanske mindre betydelse än som ett bevis på att Cederhielm varit mycket verksammare i Ryssland än de, begripligtvis, politiskt absolut neutrala brefven angifva och att han förstått att knyta de nära förbindelser där, af hvilka

---

han sedan under sin sändebudstid begagnade sig på ett sätt, som hans kommittenter just icke hade afsett.

Det framgår af en flyktig antydning i ett af brefven att Cederhielm åtminstone tidtals har rört sig med rätt stor frihet: han har t. ex. gått på jakt i omgifningarna af Moskva. Där uppehöll han sig också den vida längsta tiden. Under 1710 har han under årets tre sista månader, jämte Piper, Rehnsköld m. fl., varit förflyttad till Petersburg. Därifrån kom han, enl. Smepusts anteckning, tillbaka till Moskva d. 30 Jan. 1711. Han omtalas naturligtvis esomoftast i Pipers dagbok; då man vid dennas tryckning ej försett den med personregister, är det svårt att taga reda på ställena. Han stod ju fortfarande eller ansågs, såsom kanslitjänsteman, stå under Pipers lydnad och han var klarligen alltför pliktrogen och förtänksam för att göra sådana synpunkter gällande, som en del svenska fångar på aflägsnare orter gjorde: att de i fångenskapen icke hade några förmän. Med utgången af 1714 tog det subordinationsförhållandet slut, Piper bortfördes då till Schlüsselburg. Men kanske det i alla fall stod kvar ett sådant såtillvida som hans kamrat Joachim v. Düben var äldre kanslitjänsteman än han.

Hans bref äro fortfarande daterade Moskva äfven sedan han 1716 fått flytta därifrån till ett kloster i närheten; hvad detta hette nämner han aldrig. Så kommer plötsligen ett bref, det enda i samlingen, dateradt Kasan d. 15 Febr. 1721. Det kan endast uppfattas som ett tecken till onåd att han förflyttats till denna, omkring 700 kilometer från Moskva aflägsna ort, men om den närmaste anledningen till denna förflyttning vet åtminstone utg. intet.

Efter fredsslutet återkom Josias Cederhielm 1722 till Sverige. Han var nu så nära 49 år gammal, men fångenskapen hade ej på något sätt afkylt hans verksamhetslust eller förminskat hans arbetskraft. För en tid öppnar sig för honom en lysande bana. Men hans följande verksamhet intresserar oss icke här.

Originalet till det åtföljande porträttet — måladt af G. Des Marées — finnes på det af Josias' sonson kommerserådet Josias Carl C—m stiftade fideikommisset Segersjö och utg. har att tacka dettas innehafvare, Kammarherren Rob. Montgomery Cederhielms tillmötesgående för att han kunnat meddela denna bild.

De följ. anteckningarna af öfverste *Anders Koskull* ha betecknats såsom självbiografiska, då endast sådana data i dem anföras, som haft betydelse för honom själf eller i hvilka han personligen spelat en rol. Liksom fallet var med de föregående brefven, så har utg. vid dessa anteckningars offentliggörande stannat vid en viss tidpunkt, liksom han i fråga om befordringar och titlar alltid på det separata titelbladet användt den sista, som kommit vederbörande till del under Carl XII:s tid och af hans hand. Den här uppträdande antecknaren skulle eljest, om tiden för författandet afsetts, ha benämts: Landshöfdingen i Kronobergs län (sed. 1729), Generallöjtnanten (1743), Friherre (1719) A. Koskull.

Den sista anteckningen i den föreliggande handskriften och som sålunda anger den tidpunkt då den affattades, är från 1743 då fullmakten som generallöjtnant omtalas. Den föregås af en utförlig framställning af Koskulls beskickning till de upproriska dalkarlarna samma år. Fullmakten är uppenbarligen att betrakta såsom belöningen för det mod och den besinning han visade vid denna ingalunda ofarliga beskickning, ehuru han, och den honom åtföljande deputationen, som bekant, icke lyckades förekomma »tragediens» (så kallar han den) fortspelande till slut. Det var nära lifvets gräns frih. Koskull gjorde denna sammanfattning af sina upplefvelser, ty han afled d. 19 Dec. 1746 på dåvarande landshöfdingebostället Kronobergs kungsgård eller, som det väl ännu efter den gamla gråa ruinen på holmen

i Helgasjön hette: Kronobergs slott. Han öfverlefde sina söner, som bägge dogo 1745, och det af honom stiftade fideikommisset Engaholm öfvergick till svärsonen — sonen af Carl XII:s drabantkorporal, — A. G. Koskull. Under koret i Aringsås kyrka hvilar stiftaren själf. I hans friherrevapen återfinner man ej halfmånen, ett annars rätt vanligt tecken för dem, som voro med »vid Bender.»

Om den gamla väldiga stenmassan på holmen i Helgasjön med sina massiva tornrundlar, som han kunde se från sina fönster, var egnad att ge sinnet en historisk stämning, med spökerier af katolska biskopar och Nils Dacke, så var minnet af hvad han själf upplefvat och varit med om det i ännu högre grad. Han hade fått bevittna *the collapse of the swedish Empire*, som Nisbet Bain betecknat sin bok om Carl XII, i en sorts reminiscens af Gibbons berömda boktitel om ett så mycket större väldes *Decline and Fall*. Ty för Sverige gick det skenbart med ens, liksom i ett brak. Det var då helt naturligt att han satte sig ned och antecknade några hufvuddrag af den väl mera anspråkslösa men i alla fall mycket hedrande rol han spelat i den tidens händelser. Den berättigade känslan häraf afspeglar sig i de orden att han nog kunde haft mycket att tala om ströftåg och kommenderingar, men dels blefve det — tycker han — för vidlyftigt, dels »torde det kanhända af posteriteten bli ansedt för egen *vanité*, hvarföre jag ock allt sådant i förgätenhet lemnar.» Men det var skada. Förgätenheten tar i alla fall mycket som sitt byte, äfven om det ej lemnas godvilligt.

Efter att ha erhållit sitt elddop vid Narva bevistade A. Koskull slaget vid Düna och de följande årens fälttåg i Polen. Under de första åren tillhörde han Westmanlands infanteriregemente, från 1704 åter S. Skånska kavalleriet och det är skada att han varit så tyst om sina tjänsteår vid detta. Det är endast vid tåget mot Grodno eller rättare vid de uppdrag han erhöll på det besvärliga tåget därifrån

genom Podoliens sumpmarker han dröjer. Så kommer där en lucka på mer än två år. Det är bland annat tåget mot Ryssland som göms under denna tystnad. På tåget mot Severien hörde han till Lagercronas förutskickade, vilsegående afdelning. Det hvilade ett olycksöde öfver den och Carl XII har blifvit mycket klandrad därföre att han betrodde en så oförståndig ledare ett så viktigt uppdrag, som det här gällde. Det bör då påpekas att denne åtminstone fick tre så dugande öfverstar med sig som man gerna kunde önska: C. Örnestedt, J. Sperling och G. H. Siegroth. De försökte ju också hindra honom från att begå åtminstone en oförlåtlig och ödesdiger dumhet: att ej bemäktiga sig Starodub. Ingen har veterligen hållit dagbok öfver detta tåg. Den ende, som den efterskyndande Carl XII fann på den riktiga stråten, var just d. v. majoren Koskull, som med sina 200 ryttare stod där i skogen — en något kuslig post för en så liten trupp, bestående väl hufvudsakligen af sydskåningar (ehuru det visserligen fanns ett Göingekompani vid regementet) som aldrig ha trifts i stora skogar. Man kunde ju aldrig veta hvad slags folk man skulle träffa på, så långt från hufvudstyrkan med sin irrande general. Nu blef det lyckligtvis själfve öfverste befälhafvaren och som han för tillfället ej hade något rytteri, gaf han Koskull genast uppdraget att ila i förväg och söka bemäktiga sig staden Mglin. Har Koskull också själf varit alldeles tyst om saken, så har i stället Cederhielm i ett af sina bref omtalat hur han här skötte sig »som en braf karl.» Lika tyst har han sedan varit om sitt deltagande i Carl XII:s vintertåg i ryska Ukrajna och de häftiga striderna vid Achtyrka och Krasnokut- Gorodnoe.

I slaget vid Poltava har han icke deltagit enär han 14 dagar förut blifvit svårt sårad. Med regementschefen, öfverste C. Örnestedts hjälp kom han sedan öfver Dnjepr och följde konungen till Bender. Han har dock icke haft sitt egentliga uppehåll där utan i Moldaus hufvudstad Jassy.

Vid ryssarnas inmarsch i Turkiet 1711 måste han lemna denna plats och bege sig till Bender. Det ser ut som han sedan uppehållit sig där tills han fick befallning att åter mot slutet af 1712 begifva sig till Moldau för att uppköpa hästar för den tilltänkta hemfärden från Turkiet.

Här börjar den intressantaste delen af anteckningarna, som bland annat visar att ung. vid samma tid som hans konung utkämpade sin vidtberömda kalabalik vid Bender hade han att utstå en mindre och, som han själf anmärker, mycket ofarligare dylik vid Jassy. Det hade varit bra om Koskull här kunnat angifva noggrann datum för händelsen, ty det hade i viss mån kastat sitt ljus öfver tilldragelserna borta i Bender. Naturligtvis handlade hospodaren efter kanens och seraskierens order. Efter konung Stanislaus' ankomst till Bender, blir Koskull genom antagandet af öfverstebefattningen vid den drabantkår som för dennes räkning upprättades — ett tecken att man ännu väntade sig stora saker, *) som sedan på ett sorgligt sätt kröpo i

*) Den sid. 318 förekommande inklamrade, ur Nordberg hemtade uppgiften att k. Stanislaus d. *26* Juli 1713 tågade från Bender tycks kräfva en liten korrigering, att döma af ett bref från Axel Sparre till pr. Ulrika Eleonora (R. A.) dateradt »på marchen 2 mihl från Bender d. 27 Juli 1713.» Ett utdrag må meddelas till belysning af de utsikter under hvilka företaget började.

Durchläuchtigste allernådigste Arfv Princesse.

Min underdånigste Plicht fordrar at ödmjukast gifwa tillkienna hwad som här å orten föranderligit sedan min sidsta underdånige Skrifwelse förlupit at huru såsom för ungefähr 5 weckor sedan freden emellan Ryssen och Ottomanniska Porten sluten blef, wäntandes allenast på Czaarens prompta ratifikation, den Turkiske Keijsaren i medlertijd en dehl af des armée med seraskieren Aptij Pascha och Tartar Chan, som förer Commando, befallning gifwit, at marchera härifrån och til Polska grentzen wed Kochijn, därest och resten af arméen som ståad uthmed Donau ström wed Saxia sig lärer infinna, denne åpbråten och march skedde d. 23 Julii st. vet. under många styckens lösande blifwandes sammelplatzen af hela arméen wed för-

skrinet — knuten vid dennes person för en tid. Det är också i dennes sällskap han omsider lemnar Turkiet. Omständigheterna därvid har redan J. Nordberg omtalat, men hvad han vet har han just fått veta af Koskull. Det är så till vida en af Nordbergs källskrifter som här framlägges.

När Carl XII kommit till Stralsund inställer sig Koskull där. Sårad och fången under den häftiga drabbningen vid Stresow lyckas han dock snart med biträde af sin gamle bekante från turktiden, engelsmannen kapten Jefferyes skaffa sig ur fångenskapen. Han hade då ämnat uppsöka Carl XII i Norge. Dit kom han visserligen icke denna gång, men han var med på det sista fälttåget, då han var stationerad vid Glommen under Giertas befäl.

Det var alltså ett ganska innehållsrikt lif den gamle krigaren kunde blicka tillbaka på då han satte sig ner för att anteckna en del minnesdata. Hade han än ej hunnit fram i historiens främre led, så bar han dock på sin kropp djupa märken af att han ofta befunnit sig i stridens främsta. Det hvilar någonting särskildt tilldragande öfver denne förtegne karolin äfven där man känner sig förtretad öfver hans tystnad och ej vill riktigt godkänna hans motiv. Han har

---

bem:te ort Kochijn, och skall deras förrättning bestå där uti at obligera Republiquen I Polen, Cronfeltherren Csijnijawskij och des adherenter rangera sig til Hans Maij:tt Konung Stanislai sijda. I widrigt fall där dhe här til intet wille Consentera, måste då icke låta sig misstyckia at dem wederfares torde, som sedan intet stode til at ändra.

Hans Maij:tt Konungen uti Polen marcherade i dag uti Egen hög Persohn tillijka med alla förnähma herrar och hela Polska suiten under mycket skiutande af Canoner ifrån Bender, och är emellan högstbem:te Konung, TartarChan, Seraskier Paschia och dhe polske magnater en stor Harmoni så at de icke allenast begåfvat Konungen och dhe andre herrarne med kåstbare tält, skiöna hästar och Turkiska prächtige munderingar, utom och med penningar så mycket som Hans Maij:tt behöfwer, hafwandes dhe sig widare utlåtit at willia sättia Konungen på Trohnen uti Pohlen och så laga at alle skola warda förnöijgde.

varit ej blott en behjärtad krigare, en klok och rådig människa med förmåga att ta saker på rätta sättet utan tydligen äfven en man med finare bildning. Att just han ställdes vid konung Stanislaus' sida därnere i Turkiet berodde nog ej på en tillfällighet.

Den sena affattningen af skriften har vållat att minnesfel ha insmugit sig här och där i dateringen, där ej skriftliga dokument förelegat. På ett ställe har en betänkligare oreda uppstått (för öfrigt mycket lätt utredd) genom sammanblandning af fakta. Men detta minskar ej skriftens vederhäftighet i det hela. En mängd uppgifter beläggas dessutom med dokument eller utdrag ur dylika (se »Bilagorna», i hvilka de viktigaste medtagits) och det ser ut som om förf. äfven dessförutan haft anteckningar att tillgå, emedan man har svårt att föreställa sig ett så långt räckande minne för namn och deltagande personer.

Den handskrift som utg. begagnat förvaras på fideikommisset Engaholm och utg. begagnar här tillfället att till innehafvaren af detta, friherre A. I. Koskull framföra sin tacksamhet för det välvilligt medgifna utlånandet liksom äfven för den bild af förf. efter målning på Engaholm, som beledsagar de tryckta anteckningarna. Handskriften in 4:o innehåller 113 numrerade och beskrifna sidor jämte 3 blanka. Den är bunden i ett samtida skinnband med guldsnitt och på ryggens titellapp står Koskull Lefver[nes] Beskrif[ning]. Handstilen, latinsk, stor och mycket läslig är tydligen icke landshöfdingens egen, utan ser snarare ut som om den härrörde af en skolad fruntimmershand eller af någon yngre medhjälpare. Endast ett tyskt bref från J. A. Meijerfelt är afskrifvet af en annan mycket ledig hand. Originalet har måhända varit svårläst för den ordinarie afskrifvaren. Under en af fullmakterna, kon. Stanislaus' på franska utfärdade öfverstefullmakt för Koskull, har anbragts ett prydligt sigillaftryck i lack af hans polska kungavapen, svårligen dock hemtadt från själfva originalfullmakten utan förmodl. från

ett bref. — Det hela ger intrycket af ett med omsorg anordnadt familjedokument. Någonting annat var det aldrig afsedt att vara.

Den följande lilla dagboken, förd visserligen icke af en man ur ledet, men af en man vid fältmusiken, leder oss ut på en helt annan krigsteater än de öfriga dagböckernas. Det handlar här om M. Stenbocks landstigning i Tyskland 1712, om slaget vid Gadebusch, tåget till Holstein, Tönningens belägring och kapitulation samt den danska fångenskapen.

I handskriften föregås denna berättelse af författarens självbiografi, som här ej medtagits. Det hela utgör en liten i pergament inbunden bok med skinnrem till omvirning. Denna bok tillhör enskild person, med hvilken utg. endast genom förmedling af andra eller, rättare sagdt, tredje hand för några år sedan kom i tillfällig förbindelse. Utg. har antagit att det välvilligt meddelade tillståndet att afskrifva den också innebar tillåtelsen till dess offentliggörande — då man ju visste med hvad slags person man hade att göra.

Förf. var Oboisten vid Westgöta Dals regemente *Johan Åbom.* Ur självbiografien,*) som upptager de första 11 bladen, låna vi här några korta upplysningar. Han var född d. 21 Mars 1695 i Skaraborgs län, Strö socken, på säteriet Stohla, där hans fader Johan Olofsson Åbom var frälseinspektor. Modren hette Ingrid Andersdotter. Han intogs 1708 i Skara skola, där han fortsatte till 1710, tog sedan undervisning i musik och antogs s. å. till »hautboist» vid det nämnda regementet. Då fältmusiken 1719 reducerades ernade han gå in i aktiv krigstjänst och blef också

---

*) Min korta och sanfärdiga Lefwarnes beskrifning. Johan Åbom.

erbjuden plats som fältväbel vid regementet, men kom i stället att taga plats hos en häradshöfding Sundborg i Qvillings-Åhs härader. Efter åtskilliga förordnanden blef han 1730 e. o. rådman i Karlstad och s. å. postmästare därstädes. Tog afsked från rådmansbeställningen 1753.

Den sista anteckningen är om hans makas, Anna Kristina Tingbergs död d. 21 Febr. 1777 samt att tre af deras fem barn då lefde men »2 långt för detta i Herranom afsomnade. Gud Låte oss få råkas uti den sälla Ewigheten. Ammen.»

Han dog d. 9 Sept. 1779 (O. Kugelberg, Postm. i Sv.)

Dagboken ger ju hvad själfva kriget beträffar egentligen endast ett fortlöpande marschregister för regementet med dag och ort, men något annat kan ej billigtvis begäras och äfven ett sådant har, då det som här är ordentligt gjordt, sitt värde. En liten skildring af slaget vid Gadebusch finnes och är ingalunda sämre gjord än mången bataljskildring i andra karolinska dagböcker. Så kommer redogörelsen för Tönningens belägring och kapitulation. Allt är skildradt i den lugnaste och så att säga förrättningsmessigaste ton i världen; ingenstädes ett utrop, ej ens ett utropstecken. Ett sådant hade varit på sin plats efter berättelsen om hur den fångne Jonas Sahlström tar tjänst hos fienden (rätt vanligt för öfrigt i den tidens härar) och sedan ogeneradt kommer och tar afsked af de fångna kamraterna.

Hvad Åbom själf beträffar, så blef han internerad på en herregård, »Råbalegård», och får där undervisa »två af krigskommissariens barn på flöjteduus».*) Om Rugballegaard i Hover Sogn vid Veile i Jutland har Hr Arkivarien Thiset haft godheten meddela att den då egdes af Etatsråd och Landsdommer Nicolai Nissen, död 1717, gift med Eli-

*) Flauto dolce, flûte douce, en flöjt med munstycke, och som alltså ej blåstes på tvärs.

sabeth Sophie Höeg, den senare af gammal dansk adel, död 1739. De hade ej mindre än 19 barn, hvaribland 4 då ännu lefvande ogifta döttrar. Det var, som synes af en senare anmärkning, bland dessa Åbom hade sina elever och gick det efter ålder, så bör det ha varit Magdalene Öllegård, 23 år gammal och Christiane Birgitte, 18 år. På herregården uppehöll sig Åbom denna gång 6 månader och där har han också längre fram med god och läslig handstil renskrifvit de dagboksanteckningar han i det föregående fört. *) Den lilla bok, i hvilken detta skett, är förvärfvad i Danmark; frampärmen är nemligen klistrad med ett blad ur en dansk bönbok.

Anteckningarna ha också fortsatts på Rugballegård, **) ty sedan han varit därifrån $2^1/_2$ månad — antagligen i Veile — förflyttades han åter dit 1715 för att lära en annan jungfru (Ide Sophie? snart 10 år) att blåsa »flöitedus». Det har varit ett musikaliskt hus, fast med något ensidig läggning på det instrumentala hållet, och han har också trifts länge där denna gång (om än med tillfälliga afbrott) ty han är där ännu d. 9 Nov. 1715 och d. 1 Mars 1716 beger han sig efter ett par månaders frånvaro åter dit och stannar där, om utg. rätt tolkat förkortningarna, till fram i Juli. Det ger intrycket af en rätt gemytlig fångenskap.

Veile har mycket vackra omgifningar i Greisdalen och Lerbæk Skov. Men fångenskap är i alla fall fångenskap och med ens tröttnar Åbom vid alltsammans och lemnar Danmark. På hvilken *väg* det sker får man utförligt veta,

---

*) Roblegård d. 9 November 1715 — står det skrifvet på baksidan af titelbladet till dagboken.

**) Anteckningarna för 1716 och följ. år visa åtskilliga växlingar i hand och bläck, vi ha alltså här fullt samtidiga anteckningar. På insidan af bakpärmen står följ. anteckning till komplettering af dagboken: 1716 d. 7 Martij begynte iag på att lära Monsieur Falck att blåsa på Hautbois d. 29 Augustij kom wi til at legga i qwartir hoos [meningen ej fullförd].

men om sätt och medel får man ingen direkt upplysning. Anteckningen under d. 14 Sept. 1716 antyder emellertid att det skedde som rymmare. Öfver Hamburg och Amsterdam krånglar han sig hem till Sverige och inträder 1717 åter i tjänstgöring. År 1718 deltar han i norska kampanjen och är med vid Fredrikshall d. 30 November. Inte ens här anblåser oboen en sorgsen ton, men i det använda ordet »glorwyrdigste» om kvällens fallne hjälte ligger i alla fall en vördsam salut.

Det sista bidraget utgöres af ett på franska affattadt — eller åtminstone till franska öfversatt — stycke af en dagbok, som tydligen förts af en polack i Bender, hörande till den polska »armé», som förblifvit konung Stanislaus trogen och som vid vissa tider uppgått till o. 4000 man. Den låg naturligtvis ingalunda i sin helhet förlagd i Bender; åtminstone var 1711 större delen stationerad i Moldau. I Bender uppehöllo sig väl endast de polska magnaterna och deras närmaste omgifningar — till hvilket antal de uppgingo vid kalabaliken känner utg. ej.

Den ifrågavarande dagboken eller rättare sagdt dagboksfragmentet förvaras i K. S. Haupt-Staatsarchiv i Dresden och uppmärksammades där, sommaren 1910, af professor A. Stille, som hade den godheten att för utg:s räkning ombesörja en afskrift. Den bär påskriften Abschrift von Blatt $\frac{301}{306}$ der Akten: Loc. 3629 Den Nordischen Krieg und die besorgte Türkische Ruptur betreffend. Januar et Febr. 1713. Vol. I.

Dagboksfragmentet har synts förtjäna att upptagas i samlingen; om det också ej är af svensk hand, så är det dock af ett med svenskarna rätt nära förbundet ögonvittnes hand. Det passar in i en lucka i samlingen — v. Kochens

dagbok innehåller ingenting om kalabaliken — och bär i det hela en vederhäftig prägel. Antecknaren har sannolikt stått öfverste Urbanovicz nära. Visserligen innehåller redogörelsen, som ju endast omfattar en kort tidrymd, knappast något nytt af större intresse, men den ger detaljer, som förut ej varit kända eller som man nu får bestyrkta från polsk sida. Så ser man här att Carl XII genom Müllern sökt förmå Potocki att ej ställa sig under kanens och paschans beskydd under den väntade krigiska aktionen, med andra ord: att ej öfvergifva honom. Man har inga uppmätningar af det svenska »lägret» vid Varnitza, men en af orsakerna till att det så hastigt intogs d. 1 Febr. låg nog däri att försvararne voro för fåtaliga att tillbörligt besätta de till utseendet rätt vidlyftiga »utanverken». Att Urbanovicz, som stod i ett annat förhållande till svenske konungen än de öfriga, i det han var öfverste i dennes tjänst, deltagit i kampen inne i kungshuset och att han alltså måste upptagas i förteckningen af dettas försvarare är nytt. Han blef emellertid snart nog sårad och man får den något öfverraskande upplysningen att han med Carls tillstånd lemnade huset och gaf sig åt turkarna *). Här bestyrkes vidare, hvad som är kändt från andra håll, att det var helt få af svenskarna, som föllo i striden, endast 12; men så uppdukas också den vanliga öfverdrifna berättelsen om de 200 fallna janitscharerna. Det var den »officiella» siffran, *här* har vederbörande krigsbefäl för en gångs skull haft intresse i att öka i stället för att minska förlusterna i en strid. Sätter man i stället 50, så är det nog ej för lågt tilltaget. Något väl dramatiskt tar det sig vidare ut då pascha Ismael förevisar för den fångne konungen liket af den janitschar, som han rännt värjan igenom dagen förut;

*) Något svårare sår var det ej, äfven om det för tillfället gjort U. kampoduglig. Visserligen lät Carl dagen efter förfråga sig om hans tillstånd, men efter några dagar är han i stånd att resa till Demotika efter Carl.

dels hade det skett till självförsvar, dels var det ju i det hela en småsak i jämförelse med all den andra oredan. Carls föregifna svar på paschans tysta vädjande till hans samvete, att om det också låge 2,500 sådana genomrända framför honom, så skulle det vara honom en glädje att betrakta dem, har tydligen flutit genom orientaliska kanaler innan det nådde upptecknaren och skulle väl knappast ens ha förefallit Fryxell fullt trovärdigt. Paschan, som en natt förut låtit så många janitscharer bottna i Dnjestr, var sannolikt ej så sentimentalt sinnad morgonen d. $\frac{2}{13}$ Febr. och Carl XII har med full säkerhet ej känt något särskildt behof att morska upp sig. Hela hans uppträdande inför paschan (kanen höll sig totalt undan) så väl på kvällen själfva kalabalikdagen, som under de fem dagar han ännu som fånge kvardröjde i Bender, var, enligt alla vesterländska iakttagares mening, prägladt af stillsamhet och ro. Att det tillika röjt någon stolthet är icke otroligt.

Men det där är småsaker, som knappt förtjäna att man dröjer vid dem; i öfrigt äro de uppgifter som förekomma, så vidt man kan se, pålitliga. Meddelaren rör sig här mera inom sina egna polska kretsar, men man har tillfälle att också ur svenska uppgifter (Axel Sparres bref) i någon mån verificera anteckningarna.

Den i fortsättningen ofta nämnde *Johannes Sapieha*, starost af Bobruisk, tillhörde det med Carl XII alltsedan infallet i Polen nära förbundna magnathuset Sapieha. Han var brorson till fältherren Kasimir och således kusin med Stolniken af Littauen, Lewenhaupts stridskamrat i Kurland, af honom omtalad sås. den där helst roade sig, men som det »hvarken af naturen eller experiensen var gifvet att kommendera trupper.» Starosten tycks ha varit en man af helt annan läggning, åtminstone har han haft stor fallenhet för intrigen. När han först uppträder i Carl XII:s närhet vet utg. ej; af Nordberg omtalas han först från Stanis-

laus' kröning, Sept. 1705, då han stöder konungen, där han gick under sin tunga ornat. Det var alltså en hederspost han hade under ceremonien. Så hörs han ej af förrän 1708 då det rycktas att hans farbroder, fältherren af Littauen, vill lemna sin hetmanstaf till honom. Men konung Stanislaus lemnade den i stället till svenskarnas forne bittre fiende, numera pålitlige vän furst *Mikael Korybut Wiesnoviecki.* *) Såväl genom sina personliga egenskaper, som genom sina vidsträckta besittningar var fursten den ojämförligt mest betydande af de två. Det var för öfrigt ursprungligen konung August, som gifvit honom den värdighet han nu fick behålla. Fursten hade senare haft den oturen att råka i rysk fångenskap men lyckades rymma (i början af 1711?) och kom tillbaka till Littauen där han på egen hand fört krig mot August. Sept. 1712 kom fursten till Bender och mottogs af den polska kolonien med all utmärkelse samt hade audiens hos Carl XII. Först i Febr. 1714 lemnade han Turkiet och begaf sig till Breslau.

Sapiehas ärelystnad var begripligtvis djupt sårad och mellan honom och furst Wiesnoviecki har det rådt bitter fiendskap. Oktober 1712 kom starosten till Bender — om han varit där tidigare är ej klart; man vet blott att han varit bland dem, som sökt underhålla oron i Polen och att han där fört befäl öfver en ströfkår. Nu befunno sig de båda ovännerna på samma plats och man ser af v. Kochens dagbok att försök från svensk sida gjorts att förlika dem. Sapieha har då fordrat att man skulle försäkra honom an-

*) Född 1680. Hans moder, i ett senare gifte furstinna Dolska, är bekant genom sina förbindelser med Mazepa. Moder och son ha till en tid stått i olika politiska läger. Hvilken outtröttlig och påpasslig fiende svenskarna haft i furst Mikael framgår ur A. L. Lewenhaupts anteckningar och likaså att generalen i sinom tid fick öfvertaga rolen af försonare mellan honom och huset Sapieha. Att Koskull, på fiendskapens tid, enligt order varit sträng mot furstens besittningar och låtit den röde hanen flyga, ses af hans anteckningar. Men det var glömdt nu eller skulle låtsas vara det.

tingen om underfältherrebeställningen eller också skattmästareembetet i Littauen. Han lät sig ej nöja med svaret att man väl ville lägga sig ut för honom i detta afseende hos konung Stanislaus, men ej kunde lofva mera. Så korrekt detta svar än var, så har starosten, väl icke alldeles utan skäl, betraktat det som en undflykt och menat att protektorn — kungamakaren väl kunde ge bestämdare löften. Han och hans vän och rådgifvare jesuiten Limont ha blifvit betänkta på andra utvägar. De ha drifvit misstänkta underhandlingar i Polen bland annat med Sieniavski och särskildt anses starosten ha varit mellanhand i de underhandlingar från polsk-sachsisk sida med kanen, som åsyftade att draga denne öfver på konung Augusts sida. Det har satts en oskyldig färg på saken, *) ty det var nog svårt att hålla den alldeles dold, isynnerhet som det fanns andra polackar, t. ex. J. Potocki, wojwoda Kiowski, som sökte att genomtränga mörkret i eget välförstådt intresse. Sapieha ansågs sedermera af svenskarna ha varit medspelare, kanske rent af hufvudman i den intrig, som då den kom till Carls kännedom, blef närmaste anledningen till kalabaliken. Hans förbindelser med kanen hvila emellertid för oss i ett dunkel, som svårligen någonsin skall skingras.

Äfven öfver *Kristofer Urbanovicz* hvilar ett visst dunkel. Han omtalas i svenska källor först 1707 (ehuru hans svenska förbindelser tydligen äro af äldre datum) då han, efter uttåget från Sachsen, såsom öfverste i Stanislaus tjänst med sitt kavalleri gör öfverfall på ryska afdelningar eller på Oginskys folk och därvid utvecklar stor raskhet och

*) »Elliest hade desse bägge giordt en hop intriguer ock insinuationer hos chanen ang:de polska sakerne ock Siniaffskis antagande ock dragande til sig, hwaruti h:s m:t aldeles intet wille consentera» (v. Kochens dagbok $^{24}/_{12}$ 12.) — »Han är falsk och ej riktig» hade Carl XII en gång till Axel Sparre yttrat om Sapieha. Det säger mycket mer; öfverhufvud kan man kanske anmärka om dagbokens sätt att ge oss Carl XII:s tankar, att den sällan går till botten med dem.

duglighet. *) Hans gods Ubi i trakterna af Dolginov omtalas af Petre. Först i Maj 1711 omtalas han sås. ankommen till Bender från Polen och han deltar sedan i striderna då mot ryssarna, visande alltjämt prof på företagsamhet och mod. Så företar han jämte Grudzinsky 1712 det infall i Polen, som af de svenskt sinnade polackarne där mycket ogillades alldenstund det utfördes med en otillräcklig styrka och Carl XII ej kom efter med en tillräcklig turkisk eskort. **) Oenighet mellan ledarne spelade sin vanliga rol vid detta företag och de blefvo till sist utjagade af ryssarna och lyckades med nöd rädda sig undan till Schlesien samt kommo på hösten tillbaka till Bender tydligen något slokörade.

Nu omtalar den Kochenska dagboken att Urbanovicz alltifrån sin ankomst till Bender 1711 talat till Sapiehas förmån och sökt ursäkta hans conduit samt bibehålla chargen (fältherresysslan?) för honom. Att ett sådant ursäktande varit behöfligt, visar ju att Sapieha tidigt nog betraktats som en misstänkt person. Urbanovicz har emellertid icke desto mindre underhållit förbindelser med honom utan att detta dock tycks ha rubbat Carl XII:s förtroende för honom själf. Hans deltagande i striden i kungshuset har kanske skingrat för tillfället uppstigande misstankar, men när nu konung Stanislaus, just ej i någon lycklig stund, kommer

*) Han har varit med ännu vid Beresina (Cederhielm) Juni 1708, men om han senare varit med på tåget är det underligt att han aldrig nämnes. Hans ströfvaretjänst borde därtill gifvit anledning nog.

**) Företaget får ju bedömas efter den plats det intagit i Carl XII:s planer då det får ett annat utseende än det af den obetydliga episod som det blef. Det var Portens fred med Ryssland som gjorde det till en sådan. Styrkan var ej så ringa — enl. Nordberg 5000 polacker och kosacker utom de soldater af kronarmén i Polen som Urbanovicz lyckats vinna. Ett par svenska officerare, Bousquet och Ridderborg, nämnas som deltagare. Grudzinsky har i början ej mött något nämnvärdt motstånd eftersom han kunde framtränga så långt i Storpolen som till höjden af Posen.

till Bender, betecknar han samme Urbanovicz öppet som sin fiende, hvilken han finner underligt att svenska generaler vilja beskydda. Axel Sparre ger emellertid öfversten på hans begäran en särskild rekommendation till Carl XII i Demotika — dit han nu efter kallelse begaf sig — men tillägger i sitt bref till konungen: hvad han förr med Sapia har haft beställa vet jag intet. *)

Om starosten *Grudzinsky* — eller som han själf skref sig: Johannes de Grudna Grudzinsky — som för öfrigt blott i förbigående nämnes i det polska dagboksfragmentet — berättar Nordberg, att han var den ende af de polska herrarna, som blef kvar hos konungen under kalabaliken. Denna uppgift, som man ej finner i någon annan källa, kan möjligen bero på förväxling med Urbanovicz. Den låter i hvarje fall föga förena sig med den underhandling G. säges ha fört med kanen kvällen före kalabaliken. Men väl får man i v. Kochens dagbok veta att Grudzinsky är hos konungen i Timurtasch och att turkarna gå och leta efter honom för att få honom bort, hvarpå Carl ändtligen ger honom lof att resa tillbaka till Bender.

Grudzinsky var för öfrigt förmodligen den af de härvarande polackarne som tidigast trädt i närmare förbindelse med svenskarna. Cederhielm omtalar att det skett på tåget från Krakau (ɔ: Okt. 1702) och att han spelat en rol vid storpolska konfederationens anstiftande (ɔ: Juli 1703) samt haft stort besvär att få d. v. vojvoden af Posen Stanislaus Leszczynski med i partiet. Han hade sedan under polska kriget sås. befälhafvare för svenska valoscherna gjort flera lyckade kupper. Var med i slaget vid Kalicz; likaså under början af ryska fälttåget. Om hans företag i Polen 1712 i förening med Urbanovicz är nyss taladt.

Den som spelat den mest betydande rolen bland po-

*) Generalen frih. Axel Sparres bref till konung Karl XII 1713—1715. Hist. Tids. 1900 (utg. af Th. Westrin).

lackarne i Bender är utom all fråga kronfältherren *Josef Potocki,* woywoda Kiowski. Det fanns ju en polack, som stod Carl XII mycket närmare, med vänskapens och beundrans band förenad med honom och ojämförlig i sitt arbete för hans bästa — *Stanislaus Poniatowski,* men han hade sin hufvudsakliga verksamhet förlagd till Konstantinopel och uppehöll sig blott på kortare tider i Bender.

Beröringen mellan Carl XII och Potocki var gammal, ty den d. v. starosten af Halicz hade hört till den deputation, som i Jan. 1702 hade sökt hejda svenske konungen på hans inmarsch i Polen. Hans hållning under den närmast följande tiden var allt annat än svenskvänlig, men under konfederationen hade han börjat ändra signalerna, fast det dröjde till Sept. 1704 innan han bestämdt förklarade sig. Sedan blef han emellertid mycket verksam till Stanislaus' förmån och omtalas ofta i de krigiska företagen. Efter kronfältherren Lubomirskis död 1706 uppträdde han som kandidat hos Stanislaus till det lediga embetet, som konung August å sin sida emellertid skyndade att anförtro åt palatinen af Belz Sieniawski. — Vid Kalicz inlade Potocki ingen synnerlig berömmelse, oaktadt han enl. svenska källor varit den pådrifvande vid stridens antagande. Själf råkade han i fångenskap, men blef på skrymt lösgifven af konung August. Meningen lär ha varit att han skulle kommit i tsarens klor, men uträkningen slog fel genom Smigielskis plötsliga öfvergång till Stanislaus' parti.

Så uppträder han i Altranstädt och där berömmer sig Upsalastudenten Alstrin att ha talat med honom »1 hel tima». Om Alstrin också utan tvifvel ledigt talat latin, så förstår man knappt denna nedlåtenhet hos den förnäme voyvoden gent emot den obetydlige svenske studenten.

Efter Krassows uttåg från Polen 1709 stod den af Stanislaus till kronfältherre utnämnde Potocki kvar i landet med ett par tusen man. Han utgaf visserligen en skarp protest mot Augusts fredsbrott och återkomst, men måste

sedan han lefvererat en strid med ryske generalen Goltz draga sig tillbaka till Ungern. Härifrån sände han en express till Carl XII i Bender och kom April 1710 själf dit. Hans trupper förlades emellan Bender och Jassy. I Juni reste han till Konstantinopel och uppehöll sig där hela 5 månader. Han har haft audienser hos storvisiren Numan Kupreli och konfererat med hans efterträdare Mehemed Baltadgi, men vi känna ej närmare ändamålet med hans långa uppehåll där. Delvis har det väl gällt hans truppers inkvartering och underhåll. Hade det ej varit af politisk art så hade förmodl. ryska ambassadören Tolstoy ej fallit på den tanken att förgifta honom såväl som Poniatowski.

I November återvände han till Bender, af Porten begåfvad med 20 pungar och medförande bekräftelsen på Portens krigsförklaring mot Ryssland. I Mars 1711 beger han sig till Jassy och deltar sedan jämte krimske kanen i kriget mot ryssarna. Vid Prut har han sin post på venstra flodstranden midt emot ryska lägret. I Sept. är han åter i Bender och han mottar där storvisirens befallning att ofördröjligen med sitt folk bege sig till Polen, vid äfventyr att eljest bli transporterad dit. Detta föranledde fältherrn att »kampera hos Kl. majt.» vid Warnitza. Han har alltså tydligen beredt sig på väpnadt motstånd liksom Carl XII vid denna hotande, men tillfölje af storvisirens osäkra ställning, lyckligtvis »abortiva» kalabalik.

Hela året 1712 vistades han, så vidt man kan se, i Bender. I Januari har han sin hand med i uppspårandet af en misstänkt brefväxling mellan de turkiske maktegande och Sieniavski. Förhoppningarna på en krigisk aktion från Portens sida för att reparera fiaskot vid Prut voro emellertid högt spända i Bender. Men d. $\frac{4}{15}$ April slöts freden — en fred om hvilken Carl XII dömde att den var sämre än den första. Nu fälla polackarne modet. Potocki tillkännager för Carl XII att de måste tänka på sin egen sä-

kerhet och söka rädda sina gods därhemma — med andra ord, de få förlika sig med konung August. Den gången läto de dock omsider lugna sig och efter storvisiren Jussufs störtande förklarar Porten för tredje gången krig mot Ryssland.

Men det hjälper inte upp de svenska förhållandena och d. 1 Febr. 1713 utspelas kalabaliken. Ovädret går polackarne förbi, ty de hade i sista stunden ställt sig under kanens beskydd. Men det har ingen brytning med Carl XII till följd.

I Augusti 1713 låter Potocki och de öfriga polackarne föreställa Carl att efter olyckan vid Tönningen ingen annan möjlighet fanns än fred med konung August och tsaren. Freden emellan Porten och Ryssland var nämligen sluten d. $\frac{5}{16}$ Juni och den turkiska komedien med konung Stanislaus sås. fågelskrämma vid polska gränsen var i det närmaste utspelad. Man kan under sådana förhållanden knappast klandra Potocki för att han April 1714 genom polske ambassadören Chomentowski gjorde sin preliminärfred med konung August. Vi känna ingenting om villkoren; förmodligen voro de tillfredsställande för Potocki, ty det bör till Augusts heder sägas att han ej var hämdlysten.

Stanislaus Tarlo, grefve och kronmarskalk omtalas i Benderanteckningar först från början af 1710 genom en från Ungern sänd express. I Oktober d. å. kom han själf till Bender, men begaf sig efter ett par månader till Konstantinopel. Hur länge han dröjde där finnes ej antecknadt men i Juni 1711 befinner han sig vid kanens armé vid Prut. D. 1 Sept. kom han i Potockis sällskap tillbaka till Bender. Där träffas han också under år 1712 fast man får veta att han mot hösten velat bege sig till Ungern men af Carl XII öfvertalats att stanna kvar. I Maj 1713 är han i Timurtasch och får senare pengar af turkarna för att kunna återvända till Bender. Från svensk sida göras före-

ställningar hos konung Stanislaus mot att bruka Tarlo på en beskickning till Polen. Han påstods alltjämt ha underhållit förbindelser med det »vidriga partiet» så att man ej kunde fullt lita på honom trots hans bedyranden. Var svåger till Chomentowski.

Kasimir Crispin »d. ä.», grefve, underfältherre af Littauen. Först i Jan. 1712 ankom han till Bender, där han sedan, efter ett besök i Konstantinopel, återfinnes hela detta år. Han berömmes såsom den »resonablaste» bland polackarne, då de modfällda ämnade ge allt förloradt. I Maj 1713 finna vi äfven honom i Timurtasch hos Carl XII och liksom de andra polackarne skickas han af turkarna tillbaka till Bender.

Detta öde undgick en namnfrände till honom *Crispin* d. y. på grund af att han var den polska emigrationens ambassadör hos Porten. Man vet ej alltid hvilken af »grefvarna» (hemma i Polen brukades i allmänhet ej sådana adelstitlar) Crispin som åsyftas i de svenska anteckningarna, då förnamn ej anföras. Äfven han har tidtals uppehållit sig i Bender och omtalas Febr. 1714 såsom varande i Konstantinopel och i April s. å. kommen till Demotika.

Bobronicki (starosten Bobrowinsky? v. Kochen) som af Nordberg kallas »ryttmästare» vid konungens valoscher — en väl låg grad för en starost — omtalas endast mera tillfälligtvis bland de polska magnaterna i Bender och nämnes ej i det polska dagboksfragmentet. Detta är ej heller fallet med *Stanislaus Rosochacky* (Rosocatzski) »regimentarius» eller öfverste för ett valoschregemente (v. Kochen). Om »ryttmästaren» *Stubinski*, samt de i dagboksfragmentet omtalade herrarna *Jatribski* (eller som namnet en annan gång skrifves: *Jasbtrisky*) och *Rzeszowski* vet utg. intet.

Det är endast några notiser om de ledande herrarna i de polska Benderkretsarna, som här till läsarens bekvämlighet blifvit sammanställda, och utg. inser nogsamt hur ringa värde de ha, blottade som de i det hela äro på hvad

som här bäst behöfdes, historisk karaktäristik. Utan tvifvel gömmer riksarkivet åtskilligt värdefullt material i den vägen; men forskaren är dock hufvudsakligen hänvisad till främmande arkivsamlingar: polska, moldauiska, turkiska o. s. v.

Men det är en uppgift för *svensk* historieskrifning, som föreligger här och det af icke ringa vikt. Den polska och kosackiska »armén» har bildat en af hörnstenarna i Carl XII:s turkiska politik, mindre väl genom sin numerär än genom de förbindelser han genom dem underhöll med de »välsinnade» i Polen och Ukraina. Äfven »numerären» har så till vida spelat en rol, som den alltid ålade Porten en viss, större hänsyn för sin »gäst» än som annars kanske kommit honom till del. Också skönjer man ett konsekvent bemödande hos Porten att med lock eller pock draga kosackerna till sig (det är krimske kanen som agerar här) och äfven polackarne försökte storvisiren Jussuf pascha under det kritiska året 1712 att söndra från svenske konungen och förmå dem att försona sig med August. Det är ett finare sätt som nu användes än företrädarens barska befallning till dem att genast laga sig i väg hemåt. Hur angelägen Carl å sin sida var att hålla modet uppe hos de vacklande och förmå dem till uthållighet framgår flerestädes ur v. Kochens dagbok. Det har begripligtvis ej endast erfordrat vackra ord utan också kräft vackra gåfvor. *)

Det var i själfva verket en relativt rätt betydlig styrka som Carl XII kunde vid sina tillfällen mobilisera. I Febr. 1711 — vid det ryska kriget — voro polackarne något öfver 4000 under Potockis befäl; kosackerna under Orlik

*) Om en sådan present, som efteråt vållade mycket bråk, talar Th. Westrin i »Anteckn. om Karl XII:s orientaliska kreditorer» (Hist. Tids. 1900). Det var ett till 80,000 à 100,000 kr. värderadt sjabrak (urspr. en gåfva af sultanen till svenske konungen) som Carl XII skänkt Potocki, men som Grotthus pantsatt för 40,000 rd:r och sedan ej kunnat utlösa (l. c. sid. 8.) —

uppskattar Fabrice, förmodligen allt för högt, till 12,000. Under förra hälften af 1712 voro polackarna 4000, kosackerna likaså många och svenskarna själfva 1,365. *)

Kärnan af den Mazepa trogna kosackhären hade ju, som vi veta följt Carl XII till Bender med sin hetman, men vida fler hade säkert efter hand tillkommit. Det »rätta» hetmanskapet stod under Mazepas efterträdare *Filippus Orlik* **) alltjämt under Carls beskydd (hvad Peters kreatur Skoropadsky betydde insåg nog hvarje frihetsälskande kosack åtminstone på denna sidan Dnjepr) d. v. s. eventuelt till hans förfogande — en sak hvars vikt Porten nogsamt förstod och därföre bemödade sig att vända till sin egen fördel. Åt kosackerna har man också i frederna med Ryssland skänkt mera uppmärksamhet än åt konungen af Sverige. Det handlade ju inte blott om de kosacker som befunno sig på turkisk mark. Visserligen hade ryssarna 1709 lyckats förstöra Setj men ett dylikt getingbo utrotas icke så lätt. Det flyttades blott till Kamenkas utflöde i Dnjepr. Och zaporoverna hade i Buditje högtidligen ställt sig under svenske konungens protektion. Det var alltid en ställning som Porten, i detta fall ledd af en mycket riktig politisk tanke, ansåg värd att förvärfva.

I Sept. 1711 ville Mehemed Baltadgi att Orliks kosacker skulle gå till Otjakov samt skilja sig från svenske konungen. Längre fram (Okt. 1711) får man veta att också krimske kanen står bakom dessa önskningar och att man

*) Westrin l. c.

**) *Stanislaus Andrej Voynarowski,* som ej ville mottaga hetmansklubban efter sin morbroder, har så vidt man kan se, ej spelat någon annan rol än den af längifvare till Carl XII. Detta dock i rätt stor skala, om han, som det uppgifves, haft att fordra nära en million kr. Han framskymtar i dagboksfragmentet dels såsom nyblifven brudgum, dels såsom återkräfvare af penningar, men det var ett mycket olämpligt ögonblick han valde för sitt kraf då han reste till Demotika för att söka indrifva något af den efter kalabaliken alldeles utblottade konungen.

lyckats skaffa gehör för dem bland kosackerna själfva. Där funnos naturligtvis opålitliga element. Carl hotar att »afdanka» hela armén om den lyssnar till dylika framställningar. Hotelsen måste ha haft något slags realt innehåll, d. v. s. inneburit mistningen af några fördelar, för att kunna göra intryck. Men djupare har detta dock icke blifvit. I Mars 1712 deserterar *Konstantin Gordienko* med en del zaporover, medtagande sina fälttecken och ställer sig under kanens protektion. Till Setj sändes då från Bender en förklaring att detta är att bryta föreningen i Buditje, mars 1709, som just samme Gordienko hade ingått med svenskarna. I Setj befinnes han emellertid senare husera (Juni 1712) med hot att han med svärd och eld skulle hemsöka dem, som erkände Orlik som fältherre.

I Maj 1712 befinnes det att Porten tagit hela kosackhären under sin protektion och att den nu skulle nedsätta sig söder om Dnjepr. Kanen har härvid varit den drifvande. Han brukade ju alltid för svenskarna (och märk också för polackarne!) tala om hur bedrägliga turkarna voro och hur litet de förtjänade tilltro. Detta sade han ingalunda på skrymt eftersom han invärtes hatade turkarna — men det var ändock icke hela sanningen. När han försäkrade att turkarna nu voro »lässne at see konungen längre här ock at sakerna läre blifwa ju längre, ju wärre», så aktade han sig att förråda hvad del han möjligen kunde ha i det sista.

Det är naturligtvis på detta turkarnas öfvertagande af protektionen öfver kosackhären, som alltså nu är definitivt skild från Carl, som en notis i A. Jensens »Mazepa» (s. 160) om en i Bender anställd festlighet syftar, vid hvilken kanen och Ismael pascha närvarit. Men förklaringen af Carls frånvaro vid tillfället, såsom beroende på att han ej ville intaga platsen efter sultans representanter, är obehöflig — det hela var honom begripligtvis vedervärdigt.

Orlik kom härigenom i en skef ställning till svenske

konungen, som han hade att tacka för sin upphöjelse — och förmodligen äfven till sina kosacker. Han klagade häröfver för hofkanslärn v. Müllern, som kallt gaf honom till svar att han hade sig själf att skylla. För svaghet och vankelmod kan han förmodligen ej frikännas, men det är ej godt att hindra att löfven gulna mot hösten. Han uppehåller sig emellertid (Maj och Juni 1713) i Carl XII:s närhet i Timurtasch, men är efter all sannolikhet en mera isolerad man. I alla händelser var det endast med några få af kosackhärens notabiliteter han 1715 kom till Sverige. Där kvarstannade han till 1720. Följer man dessa stackars människors vidare öden, så är det som utskakadt stoft, som vindarna förströ.

Detta om kosackerna. Hvad polackarne beträffar, så hade de ju under årens lopp (såsom redan framgår ur de meddelade notiserna) samlats kring Bender såsom den naturliga attraktionspunkten. Konung Stanislaus själf befann sig sedan hösten 1711 (dittills hade han varit i Pommern) i Sverige, långt ifrån det egentliga aktionscentrum. Af de inflytelserika polska herrarna var det endast Poniatowski, som hela tiden åtföljt svenske konungen och utan hvars hjälp Carl sannolikt aldrig hunnit till Bender.

Att denna mängd främmande folk vållat Porten både kostnader och bryderi är klart. De voro ett tuktlöst följe, som gjorde sig skyldiga till utpressningar och oordningar af alla slag, såsom hospodarens af Moldau klagomål nogsamt visa. Det var med lätt förklarlig ovilja han såg dem i landet och han ville till en början hvarken bereda dem kvarter eller underhåll. Den disciplin de polska herrarna öfvade bland sitt folk lemnade — liksom emellanåt deras eget uppträdande — mycket öfrigt att önska och Carl XII har ibland varit tvungen att sända särskilda kommissarier för att undersöka förhållandena. Att det kostat Carl XII själf åtskilligt, så ofta de skulle sättas i fältmässigt skick, är klart. Men därpå fick mindre afseende göras; de voro

ju omistliga. Genom dem underhöllos förbindelserna med Augusts motståndare i Polen; inför Porten representerade de det vänskapligt sinnade och det loyala, efter den laglige konungen längtande Polen, som när det gällde, d. v. s. när hans beskyddare Carl XII med en tillräcklig turkisk eskort visade sig där, med glädje skulle sluta sig till sina bröder.

Den polska (och kosackiska) armén mobiliserade Carl 1711 och till en del 1712, det förra i förbindelse med turkarna, det senare i en isolerad aktion. Carl hade denna gång förgäfves låtit anhålla hos kanen att han skulle tillåta en mindre tatarisk styrka följa med. Den polska armén hade decimerats under detta infall i Polen, kanske i rätt betydlig grad. Vidare har, såsom redan antydt, efter den nya freden med Ryssland 1712 en djup förstämning fått insteg i de polska herrarnas sinnen, sannolikt skickligt underhållen från turkisk sida. Det händer ingenting utomordentligt eller upprörande 1712, mot hvilket den allmänna meningen kunde reagera, såsom fallet var 1711, men det är ett på sitt sätt ännu fördärfligare årtal för Carl XII:s sak. Hvad som sker, sker tyst och förberedes i stillhet. Stanislaus Leszczynski, fast han kommit med en svensk armé till Tyskland, är sinnad att uppgifva striden och nedlägga polska kronan. Denna hans afsikt har ju ej kunnat undgå att bli känd för de polska herrarna. Hvad skulle Stenbocks armé då egentligen uträtta? Också ingår generalen ett stillestånd med fienden. Det har förefallit polackerna som »une paix mysterieuse laquelle doit être à l'avantage du Roi Auguste.» Visserligen förklarar Porten ånyo kriget mot Ryssland i November och krimske kanen bereder sig att eskortera Carl XII genom Polen, men hvem som ville fick veta att här var endast fråga om ett fredligt genomtåg och Sieniawski skulle kanske t. o. m. låta kronarmén förena sig med tatarerna för att säkerställa marschen. De 10 pungar Woywoda Kiowski i likhet med de andra förnäma polska herrarna

fick i reseunderstöd kunde svårligen skymma för honom hvad klockan egentligen var slagen. Möjligheter och oförmodade utsikter kunna ju plötsligen förändra en situation och så kunde ha skett nu med — om lyckan hade velat.

Så gjorde Carl XII själf slag i saken. De skäl, som förefunnos för honom att häldre våga det yttersta än anförtro sig åt krimske kanen och seraskiern af Bender, kunde ej gälla för de polske herrarna och från sin synpunkt ha de handlat förnuftigt i att ställa sig neutrala i striden. De hade för öfrigt knappast annat val eftersom de ej hade sina trupper hos sig — de voro förlagda närmare polska gränsen. Fabrices uppgift (48 br.) att Carl XII genom grefve Tarlo fått några »förlikningspropositioner» antyder väl snarast att äfven från polsk sida gjorts försök att förmå Carl XII till eftergifvenhet. Det var godt och väl att de själfva gjorde sig neutrala, men var det så säkert att efter deras hufvudmans fall och undergång turkarna skulle respektera den »neutraliteten»? Potockis folk vid gränsen synas under kalabalikdagarna varit utsatta för en hetsjakt eller planmässig förföljelse från hospodarens sida, efter föregifvande på sultanens befallning. De hade till sist samlats i ett med spanska ryttare o. d. förskansadt läger vid Czernovice (Amira »Storia» utg. af N. Iorga, bilagorna.)

Men lyckan stod på sitt sätt den djärfve bi; Carl XII hvarken föll eller gick under. Han var förstås i öppen strid blifven Turkiets fånge. Turkarna voro härigenom råkade i en mycket förlägen situation. Stadda i krig mot Ryssland hade de nu såsom fånge Rysslands värste fiende, den ende som Moskov ännu fruktade. Så kom konung Stanislaus i hans ställe till Bender och gaf dem tillfälle att med honom för en stund söka skrämma åtminstone konung August.

Efter denna långa digression är det tid att återvända till dagboksfragmentet.

Efter Carls bortförande ur Bender d. $\frac{6}{17}$ Febr. står

Sapiehas stjärna högt. Han har Devlet Gerays och Ismael paschas öra. Han befinnes med ens upphöjd till befälhafvare »öfver hela polska armén vid gränsen» — faktiskt likbetydande med dess upplösning. Under hvilken rättstitel detta skett vet man inte. Det ser ut som om »protektoratet» öfver armén nu öfvergått till de turkiska makthafvande. Potocki och Wiesnowiecki äro satta ur spelet. Enligt Fabrice har kanen uppmanat polackarne att försona sig med konung August. Sapiehas uppvaktningar hos kanen och paschan låter dagboken oss följa.

Men den härligheten varade ej många dagar. D. $\frac{18 \text{ Febr.}}{1 \text{ Mars}}$ kom konung Stanislaus till Bender. Det har tydligen uppstått stark rörelse bland polackarne vid hans ankomst. Äfven Sapieha inställer sig till uppvaktning, men tycks ha blifvit kallt mottagen. Polackarne förklara sig nu inför de turkiska makthafvande öppet och bestämdt för konung Stanislaus och att de ej erkänna någon annan för sin konung. Axel Sparre, som här kan komplettera dagboken, menar att polske konungen kom såsom sänd af försynen; i annat fall hade nog polackarne af skrämsel och ostadighet sadlat om och då hade det varit slut med allt hopp om Portens intervention i de polska affärerna. Men nu, utbrister han på franska: voila un grand point gagné! Denna polackarnes enstämmighet tycks ha förbluffat (och naturligtvis förargat) kanen och paschan. Den förre är stram och morsk samt förklarar vid lägligt tillfälle att han »ger alla polacker tusende dj—r»; den senare är mera medgörlig utvärtes och låtsar sig till och med inför Sparre vara glad öfver de så väsentligt förbättrade konjunkturerna och underrättelserna från Adrianopel, hvarmed han afnödgar generalen ett muselmanniskt *insjalla!*

Den polska dagboken afbryter tyvärr innan händelserna utvecklat sig längre och vi få nu följa fortsättningen ur Axel Sparres bref. Dagboken tryter med d. $\frac{23 \text{ Febr.}}{6 \text{ Mars}}$ och

redan följande dag är Sapieha af med sitt befäl. Denne, som började finna luften tung, reste »ut på landet för rekreations skull». Då beslöt sig Sparre för en kupp — förmodl. på uppmaning från polskt håll — rymmaren eftersattes och befann sig snart i Bender igen under svensk bevakning. Därpå tar paschan honom i privat förhör. Men den, som föreställer sig att paschan därvid öfver honom utöst allt det han sedan inför Sparre berättade sig ha sagt, känner illa Ismael pascha. Kanen och paschan hade af generalen blifvit underrättade om hvad Sapieha i verkligheten var för en fågel — en underrättelse som säkert har varit dem högst oväntad! Kort därefter tar paschan, trots Sparres protester, helt enkelt starosten ur den svenska arresten och sänder honom till kanens stad Kautschan, efter föregifvande på dennes befallning. Sparre befaller sina underlydande (bland dem Koskull borta i Jassy) att ha kunskapare ute, och om Sapieha förmärkes vara på rymningstråt och eljes kunnat glida dem ur händerna helt enkelt göra processen kort. Man ansåg sig således tydligen ha tillräckliga bevis mot honom. Men Sapieha, som förmodligen märkt att han stod under observation, var klok nog att ej göra försöket. Kanen, som af storherrn kallats till Adrianopel, var visserligen i vefvan vorden afsatt och förvisad (det dröjde 3 hela år innan han satt igen, dock blott för kort tid, som kan af Krim), men kanens son — samme sultan Galga, som omtalas i dagboken — begaf sig plötsligen till Krim och tog starosten med sig för att släppa honom på vägen. Så försvinner Sapieha ur Turkiet, hvarifrån han knappast medförde glada minnen.

Sparre fick trösta sig med att, såsom han skrifver, Gud i alla fall unnade honom och andra svenskar ett »ljufliget spectacel», ja en »hiertstyrkia» när paschan själf en vacker dag sattes i »håltornet».*) Det var den af Kos-

*) Enligt en på italienska affattad redogörelse för händelserna i Turkiet, som finnes i Nordinska samlingen, satt Ismael pascha fången

kull ej omtalade Abdi pascha, som nu fick maktens tyglar i Bender.

Folkmeningen hade rest sig och kräft straff på upphofsmännen till den dåliga behandling svenske konungen fått undergå. Minst lika viktigt i divanens ögon var väl att de hade kompromitterat den politik, som Stanislaus' ankomst till de turkiska landamärena hade anvisat Porten såsom den för tillfället mest opportuna. Det behöfdes alltså nytt folk på de viktiga gränsorterna.

Det sista utg. känner om Starosta Bobruisk är att han 1726 kom till Petersburg med sin son, bland annat för att få denne förlofvad med den äldsta prinsessan Mensjikov, för hvilken fursten dock då hade andra planer (Weber: Das Veränd. Russland 2.). Maria Mensjikov blef näml. förlofvad med Peter II Alexievitj; som bekant en mycket kort glädje, ty både hon och hennes fader slutade sina dagar i Sibirien. Moralisten må vid anblicken af timraren på den lilla träkyrkan där borta i Beresov, se sig om hur han kan förlika sådana fakta med hvarandra, som att en massa låga, genomlumpna passioner (onekligen förenade med en stor begåfning) plötsligen lemna plats för en viss själshöghet. Problemet förenklas kanske i viss mån, om det förhöll sig så, som den nyss anförde Weber berättar i en 3:dje del, att han grämde sig ihjäl och till sist icke ville intaga föda.

På det hela är det mera förvirrande än uppklarande att fördjupa sig i betraktelsen af hvad som framgått ur det

---

i Sinope och blef senare strypt där. Den 1 Febr. (g. st.) 1715, alltså på dagen 2 år efter kalabaliken, blef hans hufvud uppsatt vid seraljporten i Konstantinopel. Skildringens författare (A. Amira?) ser däri en tydlig nemesis divina och hade Axel Sparre vid det laget varit kvar i Turkiet, så hade han kunnat få se att »hufvudet och skägget» verkligen kommit att följas åt och eftertryckligt utropat sitt »acthum uth supra».

stora nordiska kriget och de öden, som öfvergått de däri invecklade folken. Carl själf rycktes bort från stora ofullbordade planer, lemnande sitt stolta minne kvar på jorden. Under ett långt följande tidskifte konsumerade Sverige på partiväsen och inre strider ojämförligt mer moralisk kraft än som behöfts att, samlad, sätta det på fötter igen under en skicklig och målmedveten ledning. Det som blef öfver efter den tillfälliga neutraliseringen af inre motstånd och hinder räckte ej till för att åstadkomma någonting varaktigt och om det också varit mera än det var, så fanns det ingen hand, alls ingen, i hvilken uppgiften kunde läggas. Det brukar kallas för »utmattning» — det är en rimlig ursäkt för de första åren eller årtiondena — knappast längre. Men fyra stridiga intressebevakande stånd i ett vingklippt land utan en behärskande vilja öfver sig, och som därföre liksom föll sönder i fyra små-sverige, det var ingenting att komma med och icke blef det på något sätt bättre därigenom att de fyra kunde, genom ett slags bråkförkortning, gruppera sig i två hatfulla motsättningar, hattar och mössor. Det hela var åt undergång vigdt.

Tsar Peters sista år fördystrades af sorger af många slag, som han fick döfva i sin rastlösa verksamhet. Han var kvitt den farligaste af alla motståndare, hvilket ju var en stor lättnad, men han hade också liksom mistat det stora »patos» i sitt lif. Han gick ju och trodde, nästan kan man tänka i ett slags vemod, att hade ej den olyckliga kulan varit, så skulle de forna motståndarne kunnat förenas i stora vesteuropa omgestaltande företag. Hvad hans hittillsvarande vänner gick för visste han mycket väl — han antingen hatade dem innerligt eller föraktade dem; han visste, nu när kampen hade rasat så länge, att det endast funnits *en*, som det verkligen var någonting värdt att vara vän med. Vi föreställa oss nämligen, på gifna grunder, att Peter stundtals har kunnat höja sig till sådana tankar. Från Sverige hade han i hvarje fall tagit mönster och lär-

dom så mycket han kunnat. Sin föraktlige, men genom sin intelligens och duglighet länge oumbärlige gunstling Mensjikov började han ej längre behöfva; han såg därföre nu klarare fel, som han förut blundat för. Hade han ej själf gått bort, så hade det förmodligen tagit en förskräcklig ände. Peter kunde visserligen, i tanke på gamla förbindelser, från schavotten taga upp och kyssa ett afhugget hufvud, men han ångrade ej därför att han låtit hugga af det.

På hans tron satt kvar en något supig och för erotik fallen f. d. piga. Hon hade haft sina förtjänster hon med, bland annat den att ha kunnat handskas med honom; för resten var hon sådan hon liksom med nödvändighet framgått ur hans egna orgier. Hon fick efterträderskor, som liknade eller öfverträffade henne i lystenhet. Hurudan andan skulle blifva eller rättare hålla sig kvar längre ned, är lätt att förstå. Men det tycks ej ha gjort Ryssland någonting, alldeles som om moraliska faktorer vore något rent underordnadt, blott det finns en bred och vid geografisk bas att stå på. Är det endast stora länder, som kunna framkalla Bironar, Razumovskijar och Potemkinar, så är det också endast sådana, som orka bära dem och deras gynnarinnor.

Om Polen är det icke mycket att säga, men det lilla är kraftigt nog. Carl XII:s försök att knyta Polen vid svenska intressen och hejda dess politiska förfall misslyckades. Peter, som innerst bar på det ryska instinktiva hatet mot allt hvad polskt hette, begrep naturligtvis mer än väl faran af en dylik förbindelse och spelade därför rolen af Polens oegennyttige vän och hjälpare gent emot Carls något hårdhändta tag. Så blef han militäriskt Polens verklige herre. Det har August nogsamt känt. Likväl tycks denne mot slutet af sitt lif (han öfverlefde Peter i 8 år) hängifvit sig åt den illusionen att han varit något för sina folk. Åtminstone påstår Forster att han yttrat dylika tankar. Sådana voro emellertid tillstånden, och sådana hade han själf

under sin regering bidragit att göra dem, att äfven om han slutligen velat göra något för det allmänna bästa, så kunde han det ej. Hade han lefvat på bedrägeri, så dog han i självbedrägeri. Hans ärelystnads verk blåste bort i kommande tiders stormar, och här tycks den moraliska logiken ha riktigt velat visa den makt, som den ej aktat utveckla i det stora f. d. grannlandet. Det är förstås självfa Polen som är f. d.

Carl XII:s politiska tankar, vare sig de rörde sig utåt eller inåt, voro framtidstankar. De räckte vanligen långt öfver ögonblickets behof. — Äfven om man ej har annat att göra än att frambära litet material åt dem, som sysselsätta sig med verkligt historiskt arbete, kan man ej bli alldeles oberörd af hans vana att se mot framtiden.

Hos vår mäktige östra granne ser det på höjderna begripligtvis helt annorlunda ut än på Peters och hans efterträdares tid. Trävirket i den stora kolossen påstås visserligen vara genomfrätt och i stället för en stor Mensjikov lär det finnas oräkneliga små. Men kolossen blir lugnt stående där den står. Det är till och med högst sannolikt att den har kvar en betydande rol i historien.

Om Sverige vågar man i den delen ingenting förutsäga. Man kan ju hoppas det bästa, men kanske lika väl befara det värsta — såvida ej oanade källsprång kunna komma fram ur folksjälens djup. Men hvar finns den slagruta, som anvisar hvar de rinna därnere i mörkret och de raska armar, som äro beredda att gräfva fram dem? Det är ju glädjande att en del unga krafter synas beredda att taga sig uppgiften an. Må Gud välsigna deras möda, ty de ha ett svårare arbete för sig än de självfa ana.

En ny »frihetstid» tycks vara i antågande. Det karakteristiska för den gamla var en ytterligt försvagad ko-

nungamakt och en regerande riksdag. De som skrefvo vår nya riksdagsordning glömde visst bort att tänka på kronan. Det var en ledsam tillfällighet, mycket svår att numera afhjälpa och som har haft det betänkliga med sig att konungamakten synes vara på väg till namnstämpeln. Hur det har kommit sig att konungamakten på 1809 års grund blifvit så bofällig, är förmodligen en lång historia. Man kan peka på hela den allmänna tidsriktningen, på massornas framträngande och organisering; man kan nämna årtalet 1905, men detta var själf en följdföreteelse, fast det ju sedan i sin mån kan ha bidragit att påskynda processen.

Den nya frihetstiden skall säkert bli den gamla olika i åtskilliga märkliga stycken. Icke just på den grund att varningarna från denna skulle betyda mycket, ty det gäller om all gammal erfarenhetslärdom att den måste inhemtas på nytt och den gamla frihetstiden hann (lyckligtvis) aldrig att löpa linan riktigt ut — men förhållandena äro nu i mångt och mycket annorlunda. Den nya skall ha mycket bredare svängrum för sina experiment och skall röra sig så mycket mera obesväradt, som det i våra dagar är mycket litet i behåll af vördnaden för traditioner, hvilka dock alltid hade sin hemliga kraft kvar under den gamla. Detta möjliggjorde den gången räddningen när den mannen kom, som vågade appellen.

Separatintressena och partimotsatserna äro nu mycket djupare än på de fyra ståndens samt hattars och mössors tid. Åtskillnaderna äro delvis gräfda i helt andra fåror. Det fanns den tiden inga samhällsomstörtare, i våra dagar syftande till väldiga internationella sammanslutningar. Med alla slags lidelser jäsande på djupet utgöra de en stor våda. Men de uppkalla förr eller senare — man hoppas ej för sent — de motståndskrafter, som kunna finnas. På sitt sätt farligare, på grund af svenskarnas obotliga svaghet för välklingande ord och talesätt, deras andliga onykterhet, äro de välmenande samhällsomdanare, som förälskat sig i »ideer».

Drifna yrkespolitiker skynda så att skrifva slagord med djup resonnans på sina fanor. Den moderna världen — har en engelsman *) trott sig böra säga till *sitt* praktiska folk — har att taga sig till vara ej blott för lössläppta laster utan äfven för förvillade dygder, som kanske t. o. m. göra ännu mer allmän skada. Den moderna världen, påstår han, är full af dygder, som ha mistat förståndet. De ha blifvit virriga därföre att de ha isolerats från hvarandra och nu gå solo. Kanske har han ej så orätt. Dygder böra aldrig gå i mindre sällskap än två eller tre af olika slag och aldrig glömma att taga med sig den anspråkslösa tjänarinna, som kallas eftertanke.

Den som kan föreställa sig att allt sådant icke innebär någon fara, i trots af det nuvarande allmänna tidsläget, som väl så kraftigt som möjligt manar att endast räkna med realiteter — han har onekligen en fast tro på Sveriges framtid. Men det är inte den rätta.

Utg. har fullt klart för sig att han icke skrifver i en tidning, läst i dag och glömd i morgon. Han skrifver för en mycket liten publik, men i en bok, som på grund af sitt innehåll skall hålla sig uppe på vattnet, så länge det finns någon, som bryr sig om Carl XII:s historia. Det skulle i närvarande stund lända honom till stor tillfredsställelse om han kunde föreställa sig, att en sådan senfödd läsare, som möjligen skänker äfven förordet uppmärksamhet, medlidsamt tänker att utg. gjort sig alldeles onödiga bekymmer, enär Sverige i den stunden icke blott bestod, utan var mäktigt genom samlad inre kraft och såg tillbaka på en lång rad lyckosamma och visa konungar.

Hvad texterna beträffar, så äro de denna gång diplomatiskt återgifna och den lilla normalisering i afseende på

*) G. K. Chesterton i ett arbete med den utmanande titeln Orthodoxy.

stora initialer och skiljetecken, som ägt rum i de föregående delarna, har i denna ej iakttagits. Korrekturet har lästs af Biblioteksamanuensen Fil. Lic. Bert Möller, till hvilken utg. står i förbindelse för den härpå nedlagda stora omsorg. — För noter och personregister bär utg. ansvaret.

Till Herr Öfverbibliotekarien vid Universitetsbiblioteket i Upsala får utg. uttala sin tacksägelse för det så välvilligt medgifna begagnandet af den Cederhielmska brefsamligen.

Lund d. 28 Jan. 1912.

Aug. Quennerstedt.

SEKRETERAREN

VID

CARL XII:s FÄLTKANSLI

JOSIAS CEDERHIELMS

BREF TILL SIN BRODER GERMUND

1707—1722.

Ranstadt d. 5 Jan. 1707.

Min högtäh:d k. Broder.

Utaf alt hierta önskar iag k. Bror, k. Syster med deras huus och samtl. anhörige ett godt och frögdefult nytt åhr, och många derpå föllande utj god hälssa och all sielfbegiärlig wähltrefnad och förnöijelse. Det första som iag elliest på detta nya åhret har k. Bror att berätta lärer kan skee icke wara honom serdeles angenämt. H:s Excell. Gr. Piper har åter talt med mig om dee bewuste hemmannen *) mycket nådigt och saktmodigt, men dock på ett sådant sätt att wähl märckas kunde att han heller låter ankomma på en process, än han skulle låta gå sig samma lägenheterne utur händerna. Ehuru då processen måtte aflöpa, så weet iag wähl att k. Bror däruppå eij wunno. Jfrån Swerige har man skrifwit att Bror eij kunde winna med lag, om icke genom tijdzens utdragande, samt att Fru Caisa **) blifwit deraf ivrad att k. Bror welat handla utan hemmulande. Jag sade detta wara en konstig diktan: att k. B:r aldrig welat på den footen handla, utan återwinna lägenheterna

*) Beträffande de ägendomstransaktioner, hvarom här och i några följ. bref är fråga, har utg. ej kunnat anställa några undersökningar.

**) Katarina Lovisin gift med öfv.-löjtn. J. Gripenwald.

till bohlbyn: derföre wore rätten reserverad i heradzprotocollet redan för 12 åhr sedan, och att i det anseendet man eij borde förbättra fru Caisas wilkor; För det öfriga hade k. Bror mig redan låtit weta att han förmodade kunna contentera Fru Grefwinnan på annat sätt. H:s Excell. sade k. Bror med henne därom hafwa talt; men att hon med dee andra hemmanen eij wore accommoderad; desse lågo den utbytte ängen till lägligheet och hon kunde desutom eij brukas med nytta; hon hade stådt i handell om 6 andra hemman, men låtit rygga det förslaget till att fulborda detta kiöpet. Effter som han försäkrades att k. Brors klander eij wore wähl grundat, så förmodade han att k. Bror icke skulle willa wara honom härutinnan emot. Han hade favoriserat k. B:r utj ett och annat wid Säby kiöpet, byten och andra saaker i Banquen. Det bytet, som gick under H. Wellingks namn hade andra sedan styrkt att han skulle låta transportera på sig effter det ochså warit Stureforssa till lägenheet; men han wille det då intet för k. Brors skuld, och som han wähl weet huru nödigt en hwar mister hwad honom kiärt är, så wille han intet anmoda k. B:r om Säby eller något annat des godz, wähl wetandes omskiönt k. Bror skulle för hans skull kan skie giöra mehra än för någon annan, så skiedde lijkwijst k. Bror dermed en olust. Det samma hände nu honom om hans påbegynte kiöp skulle studza, hwartill han dock trodde att k. Bror eij skulle willa wara orsaak. Utaf alt detta kan k. Bror wähl see huru sensible H:s Excell. är om denne saaken. K. Bror lät heller Er rätt fahra, än J skohle exponera Eder en hoop förtretligheter; och om k. Bror för någon dehl kan öfwerwinna sin inclination för desse hemmanen, så skulle min enfaldiga mening wara, att k. Bror lijkwähl, till betagande af all mistancka som wore des rätt eij grundad, den samma deducerade, bijläggandes äntel. extractum protocolli af det reservato som för 12 åhr sedan skall wara giort, och sedan på slutet sade, att sådant oaktat k. Bror lijkwähl för

Grefwens skull wille sig därutj begifwa. Hwarföre skohle wij rijfwas och slijtas om en jordklimp. Det är eij mödan wärdt. Wij få wähl så myket altid, som wij kunna nedgrafwas utj. Får iag eij mehra med roo och fred, skall iag aldrig begiära ett större stycke af denne jorden. Ankin *) låter anmähla sin tienst och flijtige hälssning. Jag wäntar k. Brors swar, och förblif. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Ranstadt d. 5 Jan. 1707.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Rätt som posten skulle gå bortt får iag k. Brors bref med det inneslutne ifrån Fröken Maja Ol. Nu giör det mig så ondt att hafwa satt henne utj något embaras, som det förr giorde mig, att wara illa uttydd. Om iag på något sätt åter kan giöra henne tienst och hoos des herr Fader betaga, hwad hon fruktar, giör iag det gierna. Jag seer utij hennes breff proff af det dygdiga sinne, som iag hoos henne altid har wyrdat, och önskar att alla andra bref wore oskrefne, utom det, som iag skrifwit henne sielf till. Det war ochså min första dessein, men andra mente man borde straxt adressera sig till Fadren. Jag seer fuller af hennes bref att hon will gifwa en annan färg, än sakens beskaffenheet kan tåhla. Men därom will iag härnäst explicera mig emot henne sielff. Det är nog till min förnöijelse att hon hedrar mig med försäkring om sin gunst à l'auenir. Nu är iag bekymbrad om ett breff, som iag sist skreff till

*) Anna Åkerhjelm, J. Cederhjelms maka.

Gen. Gouverneuren till swar på en saak, som han mig hade anbefalt. Därjemte beropade iag mig på det förra, och försäkrade att iag lijkwähl intet mehra tänckte uppå det som mig wore händt, utan allenast på medell att conseruera mig Frökens ynnest. Därutaf lärer anledning tagas att fråga effter det förra. Jag wille man sade sig deraf eij weta. När iag får därom kunskap skall iag reparera saken så godt iag förmår; jmedlertijd beer iag k. Bror det wille giöra å mina wägnar på det sättet, som Fröken det hälst åstundar. Jag är nu rätt ängzlig huru iag skall tillfyllist kunna förklara emot henne min wördnad och attachement. Det är underligit, när min hustro först hijtkom, war des första proposition att hon wille skrifwa Fröken Maja till: betygandes hwad förtroende hon till henne hade, samt plikt för all bewjst heder. Då baad iag min hustro dermed inneholla till widare; och nu, effter förlijkt saak, finner iag sielf eij nog ord och utwägar till att giöra henne satisfaite och nog försäkrad om min respect. När iag får weta hennes befalning skall iag den utj alt effterkomma: samt härnäst sielf både uptäcka en dehl af det som mig allermerat, och tillijka begiära att hon täcktes gifwa mig ähran af des ordres, så wähl som hädaneffter bewärdiga mig med sin grace och wählwillia. K. Bror täcktes jmedlertijd gifwa härom försäkring, samt sig sielf persuadera, att ingen kan wara med större uppriktighet än iag är

Min h:d kiereste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

AltRanstadt d. $\frac{15}{25}$ Jan. 1707.

Mon cher frere.

Jag sänder härhoos swaret till Fröken Maja. K. Bror täktes det läsa och försegla, samt i egna händer gifwa.

På det sättet hoppas iag saaken kunna blifwa god utan larm och buller. Om vice Präsidentskapet, twiflar iag sielf att k. Bror lärer dertill wara disponerad; derföre holler iag mig så länge utur affairen. Om iag kunnat bära goda tijdningar om hemmanen, kanskee hade iag kunnat fägna mig öf:r någon förbättring i löhnen. Nu lär B:r snart förnimma att det kommer utom expeditionen. Dock har iag ingen ordsak till misnöije. Jag är intet af det sinnet att iag will något begiära till prejudice af dee äldre. Wår herre lärer skicka alt till det bästa. Jmedlertijd kan wähl märkas att twisten förorsakat någon alteration. Hwilket iag Guds behag med tålamod och nöije hemställer. Ankin hälssar. Rif detta sönder. Jag är

k. Brors
hörsamste trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jag får nu bref från B:r Eric *). Brauner will hem, och honom torde wara nyttigt att dröija något längre. Jag lär bedia honom åthminstone blifwa till B:s ordres.

AltRanstadt d. 29 Januarij 1707.

H:de allerkiereste Broder.

K. Bror lärer intet hafwa glömbt hwad iag utj ett widlyfftigt breff honom tillskref straxt då xpi fpcsm ypzzps (han wardt kallad) mnz niwgctpmngiui. Jag sade då en besynnerlig warsamheet wara nödig. Dertill har jag fådt ordsaak nu ytterligare att anmana. K. Bror lärer påminna sig wissa derwid iptqsu (til informationen, nämbde)

*) Brorsonen Erik Germund.

personer dee grundade
aucdgiuc, samt utj hwad menligit afseende suu oceispsu
deras lycka på ett dödsfall
sucpd zkryp aꝑ umm så owist, som högstskadeligit sgslwpzz.
Gud alzmektig låte deras hopp slå dem felt, som iag
ochså wisserligen förmodar skee lärer. Gud lärer aldrig
några fåå ilwilliande
willa allas ofärd, till att dermed giöra iꝑocp wpp nzfnzznpisu
nöije. Jmedlertijd är till beklaga att dee fara immer fort med
dierfhet och anslag förföra den til at låna
deras snucwxum grx pidzpo: wgcwgcp sui mnz pm zꝑip
sig öronen
dno ǵcgiui, som till sinnet är oskyldig, och snarorne intet
begrijper. Hwarjemte ochså dee bringas, kanskee, i lijka
k
mistancke, som med dem pläga umgienge. Jag frucktar y
Bror råkar sielf i det omdömmet
qcgc cꝑypc dnuzw n sum gtsǵttum, att han eij kan röra
wid tiäran, utan att deraf blifwa besmittad. Men på det
han sig i tijd derföre må kunna taga till wahra, will iag i
förtroende och tystheet honom warna och en saak uptäcka,
som dock för all ting måste hollas hemblig, allenast till
att k B:r må weta
den ändan pmm y qcgc tꝑ fump hwareffter han bör taga
bielkens saak
sine mått. Jag behöfwer intet utföra qnuzyuid dppy till
han med sine anhörige
att gifwa tillkienna utj hwad omtancka xpi tus dniu pixgcnou
hos öfwerheten det anhanget rotat
böra wara xgd ǵwfucxumui. sum pixpioum har cgmpm
sig in uti hofwet hen. hög. hertiginnan
dno ni emn xgwfum besynnerligen hoos xui xgo xucmnoniipi,
bielkens släkt och creaturer
hwarest qnuzyuid dzpym grx rcupmecuc blifwa alt för
och hon af dem
mycket grx xgi pw sut innocement öfwertald till sådane
ömhiertad broder
steeg, som hoos en mindre ǵtxnucmps qcgsuc skulle illa
paykuls sak kongl.
uptagas. Af sådan beskaffenheet war apkyezd dpy. ygioz

maystetz ordrer blefwo upsktne och con-
tpkdmuml mångfaldige gcscuc qzuwfg eadymiu grx rgim-
trecarerade
curpcucpsu. Det är en granlagad saak i sig sielff, och har
öfwerloppet
förorsakat just det man welat undwijka, nembl. gwfuczgaaum
af mångas intercessioner Hertiginnan
pw tp̄iopd nimucruddngiuc. Nog weet man att xucmnoniipi
intet giör wissa
nimum ong̈c något slijkt af egit bewåg, utan intald af fnddp
rådgifware måste herren blifwa otålig
cp̄sonwfpcu. Öfver dem tp̄dmu xuccui qznwfp gmpzno,
wetandes af hwad art dee äro, och seendes så menlige
nu k Bror will
påfölgder härflyta af deras inblåsande. Om ie y qcgc fnzz
wijsa proff af en trogen och rättsinnig tienare, så wähl för
konungen som Hertiginnan så kan k Bror
ygieioui dgt xucmnoniipi, dp̄ ypi y. qcgc nu hafwa dertill
lägenheet, allenast det skeer med godt maneer, och utan
See till huru Hertiginnan
wäsende. duu mnz xece xucmnoniipi wid all tillfällen må
berörde anhang och deras råd
taga sig i ackt för qucgcsu pixpio grx sucpd cp̄s. Bättre
hertiginnan sökte at skillia
wore om xucmnoniipi dgymu effterhanden pm dynzznp
sig wid dem hon bielkens famille
dno fns sut. xgi är ju intet bunden wid qnuzyuid wptnzzú
eller dem som räknas wara honom tilgifne
uzzuc sut, dgt cṕyipd fpcp xgigt mnzonwiu. K. m:tt har
yngre släkter i sin tienst
kiocu dzpymuc n dni mnuidm, hwaraf han funnit större
trohetz- och undersåtelig kierleks-proff. Hwarföre skola
för
dee postponeras? Man giör fuller ingen åtskildnad wg̈c
Släktens skuld
dzṕymuid dyezs, allenast dee wille wara enige utj en trogen
de gamla
och obefläckad deuotion; men man weet att su optzp
hängia tilsammans som ärthalmen
xpionp mnzdpttpid dgt ṕcmxpztui, och när dee af samma

mäst blifwa lidne
hoop, som tṕdm qznwfp znsiu, förspörias umgås med
oriktige förslag och påfund lemna dem
gcnymnou wǵcdzpo grx apweis, är icke bäst att zutip sut
afsides höra dem mera
pwdnsud, och intet taga sig före att just xǵcp sut tucp
än andra högst arbeta at
ṕi piscp. Det är troligit att dee lära xǵodm pcqump pm
bibeholla crediten werkeligen
qnquxgzzp rcusnmui. Men som dee densamma fucyuznoui
misbruka
tndqceyp, så skulle det wisserligen lända till försäkring af
twenne höga syskon
enighetz och förtrolighetz bandet mfuiiu xǵop dkdygi
emellan protegerade
utuzzpi, om man sågo sådane eij mehra blifwa acgmuoucpsu
och hörde uti deras Bedragelige förestelningar
grx xǵcsu emn sucpd quscpouznou wǵcudmuziniopc. Om
bringa en nyttig
k. B:r på godt sätt kunde härutinnan qcniop ui ikmmno
frukt ock wärkan til wäga
wceym gry fṕcypi mnz fṕop, torde han ochså dermed
giöra sig förtient hos den ena som den andra
ongcp dno wgcmnuim så wähl xgd sui uip dgi sui piscp
öfwerheten
gwfucxumui, när man sågo honom hafwa ett rätt patriotiskt
dem som hafwa listighet
gemöthe, och icke taga dehl med sut dgt xpwfp zndmnoxum
i deras hiertan bringandes sådane saker på banen at
n sucpd xnucmpi: qcniopisud dp̃spiu dpyuc ap̃ qpiui, pm
man skulle snart tro det wille byta regemente i ty
tpi dyezzu dipcm mcg sut fnzzp qkmp cuoutuimu, n mk
de wila kongen skal blanda sig uthi alt å Holsten
su fuzp ygioui dypz qzpisp dno emn pzm p̃ xgzdmui-
och tyska sidan men i Swerige antaga sig myndigheter
grx mkdyp dnspi; tui n dfucnou pimpop dno tkisnoxumuc,
som icke äro anstendige
dgt nryu ṕcg pidmuisnou. Jag recommenderar besynner-
warsam och tystheten
ligen fpcdpt- grx mkdmxumui. Alt hwad iag har sagt må
k. Bror troo wara wähl meent och wählgrundat, samt der-

k. B:r må kunna stifta godt förtroende
hän syffta att y qcgc tp̄ yeiip dmnwmp ogsm wģcmcguisu
emellan de höga afröia det som tyckes wara skadeligit
utuzzpi su xģop, pwcģnp sum dgt mkryud fpcp dypsuznonm,
giöra sig sielff dermed en nyttig saak, och förwahra sin
begges
foot, att han icke går på dee stijgar, hwarigenom quooud
wår wälfärd skulle periclitera
fp̄c fṕzwṕcs dyezzu aucnrznmucp. K. Bror kan åthmin-
stonne intet skylla mig att iag ju troligen och tijdigt gifwer
wid handen, hwad herwid kan tiena till nyttig underrättelse
och warning. Hälssa alla som hälssas böra: förblifwandes
iag städz

min h:d kiereste Broders
hörsamste och trogneste tienare

J. Cederhielm.

AltRanstadt d. 2 febr. 1707.

H:d allerkiereste Broder.

Jag war uppå k. m:ts befalning i Leipzig när iag und-
fick k. Brors bref, så wähl om Macklers död, som och ang:e
Falcks [?] afsked. Detta senare ährendet war redan genom
Präsidenten bekant giort, så att iag wiste periculum wara in
mora. Altså tog iag mig lägenhet af affairerne att om
natten resa uth, så att iag om morgonen bittida fick tahla
med H:s Excell:e och gifwa öfwer dee recommenderade
brefwen. H:s Excell. wjste sig gunstig och lofwade giöra sitt
bästa. Mehra swar får iag intet afwänta, ty iag måste åter
straxt i min Commission tilbakars, och har lemnat saken i
god hand och disposition. Det beder iag k. Bror wille
alla wederbörande H. Ribbing, Palmfelt etc. försäkra, och
mig hoos dem ursäkta att effter min plikt iag eij sielf får

dem upwakta för den mig updragne pressante angelägenhets skulld. I synnerhet fägnar mig att H:s Excell. låfwade mycket benägit att willa wnderstödia wår gambla goda Fargubbes ährende. Jag tror nästan det skall gå an, och förtryter allenast

[slutet saknas]

Min h:d kiereste Broder.

Jag har fådt k. Brors högtäh:e skrifwelse af d. 26 och 30 Januarij. Hwad rangen angår så war mitt första i det måhlet af samma mening som det sista, att för Hans Höghetz enskijlte Hoffbetienter, såssom Cammarherrar etc. kunde det wähl låta giöra sig, men intet igemehn, och mindre för Printzens. Ty ehwad som kan inwändas, så wore det wist präjudicerligit att tillägga furstl. betienterne lijka förmohn med dee konglige, emedan dee öfrige eij annorlunda än som Hollstenske kunde considereras.

Om Fröken Maja eij skulle willa [bli] fulkomblig god, så har hon lijkwähl blifwit satt utij sin tort där hon framdeles åter skulle willa blifwa ond.

Med vice Präsidentskapet lär det gå som k. B:r har sagt. Jag kan intet begripa huru man hemma föruth kan säija hwad häruthe skall skee och drifwas.

Nu wäntas Grefwinnan dagel. så får iag snart höra hwad som lärer säijas om lägenheterna. Jag skall betiena mig af k. Brors skiähl, när derom tahlas; och jemwähl låta förstå att k. Bror lärer sällia altsammans, sedan man här eij welat sluta handell. Gud gifwe att någon wille biuda k. Bror det som wore raisonabelt.

Jag gratulerar till Bror Erics befordran; wisserligen war det bättre än länge wänta på owissa saaker.

Jag längtar närmare att förnimma af hwad resort det

kommer, som ländt oss till så mycken förtreet och widrigheet. Säg det med några ord en chiffre.

H. Giörtz är här, och iag har sökt och söker ännu att gå honom således tillhanda, som min skyldighet fordrar.

Rökens saak har iag welat insinuera, men finner mig ingen ting kunna uträtta. H. Gouverneuren Siöblad har i anledning af Biörkmans siukdom föruth skrifwit hijt att i fall af des dödelige frånfälle eller annan ändring, ingen måtte sättias i stället utan communication med honom och att han kunde få giöra derwid des påminnelse: beropandes sig i synnerhet derpå att der till fordras en man af capacitet, och medell eller god credit. Skulle altså wara bäst om man sökte att winna Gouverneurens föreskrifft innan något ingifwes; ty elliest blefwo denne supliquen till honom remitterad.

Om Österbergs saak har iag talat offta med B:r Holmström, och skall det ytterligare giöra.

H. Nordlings skriffter lefwererade iag straxt till H. Excell: eij wetandes ännu hwad derpå kan föllia, hwad iag kunde repräsenterades derhoos. Min respect hoos H. Magistren, med försäkran att iag med all estime och wänskap är des tienare.

Min wördnad anmähles till k. Syster *). Min hustro försäkrar begge om sin hörsamma tienst; efwen som iag jemwähl af alt hierta är

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

AltRanstad d. $\frac{16}{26}$ febr. 1707.

*) Anna Margareta Nyman, Germund C—ms första fru.

AltRanstadt d. $\frac{3}{13}$ april 1707.

Min h:d allerkierste Broder.

Wid min hemkomst från Dresden *), hwarest iag på fembte wickan mig uppehölt, har iag funnit för mig åthskilliga k. Brors högtäh:e skrifwelser, men har ännu eij fådt tijd dem att igenomläsa. Så snart iag der till får råderum, skall iag intet försumma att mig öfwer hwart måhl behörigen utlåta, beder jmedlertjd om ursäkt. Hoos kung August har iag hafft en god och lycklig förrättning; och under samma tijd den fägnaden att få see B:r Erick, hwaröff:r iag så mycket mehra hafft ordsak att mig glädia, som hans skickelighet och comportements swarar emot det hoppet, som man sig derom altid har giort. Jag har på denne commission förtärt en hoop peningar, i femb wickor öfwer 600 Rd:r utan att ännu weta hwad iag derföre bekommer; men så skall iag mig ändå eij undandraga att till dee resandes understöd anskaffa 200 Rd:r. B:r Eric lärer så därom, som det mehra skrifwa widlyfftigare. Jag reserverar mig resten till härnäst. Hälssa alla goda wänner och gynnare. H. Baron Giörtz giorde mig i går den complimenten att han eij wore nöijd dermed, att iag warit så länge bortta. Jag skrifwer i dag B:r Barck till ang:e förlijkningen med Grefwinnan Lillieroot. Hon har hedrat mig med des gunstige bref, hwarpå iag denne gången eij hinner swara; men om B:r får läsa mitt till Barken i det måhlet, understödier saaken och derigenom tillijka försäkrar Fru Grefwinnan om mitt trogna attachement, görer mig en serdeles förnöijelse. Jag förblif:r städze

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste
tienare
J. Cederhielm.

*) C. återkom d. 31 Mars från Dresden, dit han sändts för att pressa k. August ang. fredsvilkorens fullgörande.

AltRanstadt d. $\frac{13}{23}$ april 1707.

Högtäh:e allerkiereste Broder.

Tänck att iag sedan min hemkomst ännu eij hafft tijd att dechifrera k. Brors bref, som ankommit under min frånwaro i Dresden. Det förtryter mig mycket; men iag har eij rådt om mig sielf. Jmedlertijd hoppas iag B:r Eric lärer hafwa giort berättelse om det lilla, som föreluppit. Han är redan på hemmresan härifrån med H. Brauner. Jag försträckte honom dertill 200 Rd. courant, det är 100 Rd. caroliner. Jag tog derpå ingen zedell, wähl wetandes med hwem iag hade att giöra. Han är snabb, hurtig, qwick och artig. Men iag tog mig den frijheten att bedia honom ackta sig, det han eij måtte låta förleda sig till spehl, qwinfolck och medisance, utan för all ting beflijta sig om sparsamhet, kyskheet och modestie. Jag kan intet säija att han depenserat för mycket eller utj onödiga saaker. Han kläder sig propert, men intet öfwerflödigt: att kunna i tijd satyrisera är roligt och tekn af förstånd: han weet wähl ställa sig i sällskap, hwarest man eij bör wara för blyger; men som han har mycken eld, så hölt iag en warning för excesser nödig, elliest kunde man genom ett applaudisement därutinnan snart komma att gå för långt. Om andra saaker will iag skrifwa, när iag fådt läsa k. Brors bref. Jag har låtit bedia B:r Lars Hylthen till k. B:r att lefwerera sista assignationen, som är på 270 d:r Smt. om iag rätt mins. Hoosgående recommenderas högel. samt min Ankins och min respect till k. B:r, Systers och hehla deras huus. Jag är

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste
tienare
J. Cederhielm.

AltRanstadt d. 24 april 1707.

Högtäh:d allerkiereste Broder.

Fru Grefwinnan Piper har åter talt med mig om dee twenne Fru Lovisins lägenheter, och begiert att iag måtte förmå k. Bror till den complaisancen för henne samma des begynta kiöp snarare att befordra och facilitera, än hindra och rubba. Jag sade reent uth, som iag förnummit sakens beskaffenheet wara: nembl. att bem:te lägenheter wore uptagne på k. Brors bohlbys ägor: att deruppå redan för 12 åhr sedan wid Tinget wore klandrat: och att k. Bror hade ordsaak till befrukta, i fall han desse lägenheter afstode, att deraf skulle tagas tillfälle framdeles att prätendera mehra af des ägor och han således förfalla i twist och oenigheet med den af sina grannar, som han högst wördar etc. Men grefwinnan sade sig hafwa effterfrågat om af någon äldre rättigheet k. Bror skulle hafwa fog desse lägenheter att vindicera, då hon tänkt sin begiäran heller falla låta. Men som hon blifwit försäkrad att mehrbem:te lägenheter, effter sednare besluth, k. förordningar och jordrefningar iklädt sig en sådan natur och egenskap, att dee eij kunna på förber:de fundament af k. Bror framför henne påstås, så hoppas hon k. Bror lärer giöra henne till willies och härutinnan eij wara henne emot. För nya twister, som deraf kunde upwäckas behöfde k. Bror intet fruckta. Hon handlade med Fru Lovisin och worde eij mehra begiärandes än hwad som hon härtills innehafft, eij ärnandes prätendera något, hwaruppå sälliaren tillförna eij funnit skiähl att tahla. Jag sade mig af k. Bror haf:a förstådt att hon wähl wore till att disponera hehla godzet, effter en billig wärdering, att försällia, men grefwinnan sade sig weeta att det wore k. Bror så kiärt och angelägit att hon eij widare derpå wille täncka; utan bad allenast att iag om den förra saaken skulle skrifwa k. Bror

till, och bruka alla tienlige persuasioner till des öfwe[r]tahlande. Jag påtog mig härom att skrifwa och skulle önska att det wore en saak hwarutj k. Bror kunde sig beqwäma för Grefwinnans skuld; men som iag nogsamt förmärckt k. Brors ömheet och repugnance i detta måhl; så lemnar iag saaken till des mognare öfwerwäg- och betän[k]ijande, hollandes bäst wara att k. Bror sielf skrifwer till grefwinnan utförligen härom: samt i fall k. Bror eij skulle kunna henne willfara, förmår H. Blixenstierna att taga information om saaken och tillijka yttra sina tanckar.

Min ödmiuka respect hoos k. Syster och hehla familien samt alla goda gynnare. Jag förblif. städze.

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

H. Brauner är en wacker, stilla och wählwillig man. Han har förtient ett godt bemötande; Jag recommenderar honom till all den ynnest, hwarigenom både des egen, och des anhöriges wänskap må kunna bijbehollas.

AltRanstadt d. $\frac{11}{21}$ Junij 1707.

Min h:de k. Broder.

Utur k. Brors bref af d. 25 Maij, har iag läsit för Fru Grefwinnan hwad därutj skrifwes angående dee omtwistade hemmanen. Effter långt tahl och ymsom giorde contestationer om ett godt förtroende och ynnest å den ena sijdan, samt fulkomblig tillgifwenheet å den andra, slötz äntl. dermed att grefwinnan war nöijd med k. Brors utlåtelse, nembl. att han stälte alt i des generosité och säijer sig med hennes behag willa wara nöijd. Fru Grefwinnan befalte mig deruppå swara k. Bror, tacka för des betygade förtroende,

och bedia att som i kiöpebrefwet eij kunde skillias, hwad Fru Caisa Lovisin på en gång will sällia, att k. Bror wille låta kiöpet gå för sig, och hielpa dertill att saken i Hofrätten måtte komma till sluth innan hösten; deremot försäkrade Fru Grefwinnan att sedan till k. B:r willa afstå dee närmast till honom belägne lägenheterne, som hon kunde afstå, emot något jemgodt wederlag, som kunde wara henne och Stureforssa till lägenheet: hwaribland hon nämbde en wid sin äng, som k. Bror henne redan skall hafwa offererat. Jag påtog mig detta att berätta, och twiflar intet att ju k. Bror lärer härutinnan, till att conseruera oss husetz ynnest, giöra alt hwad som kan ske utan des märkel. skada. Ett faller mig in, att k. B:r kunde synas löpa större fahra om han läto kiöpet gå för sig, och grefwinnan sedan eij skulle willa ingå bytet. Men som k. B:r säijer i brefwet sig eij wehlat hindra kiöpet; och mig tyckes att B:r ändå har uthwägar, i fall man sedan eij wille inlåta sig med k. B:r om närmaste lägenheterne, wed upbuden att påstå sin rätt; så seer iag föga betänckande att låta saken haa sin gång, till des k. B:r widare får tahla med Fru Grefwinnan sielf. Wij kommo wed samma tillfälle på tahl om hehla godzetz handell. Jag sade k. B:rs mening hafwa warit, att ehuru ogierna han det mist, så hade han dock warit disponerad dertil om han kunnat finna sin räkning antingen genom en god promotion, eller ett raisonabelt kiöp effter wärdering, och intet effter kiöpeskillingen. Grefwinnan sade sig eij heller i det fallet pretendera att handla effter kiöpeskillingen utan effter wärdet; men blef eij widare därom än allenast discursiuè talat.

H. Capitaine Snoilski har skrifwit mig till om peningar för Bibliothequet. Nu har iag, som han kanske eij wet deraf betalt en dehl til des Broder H. Ludvig, så att ingen wiss liquidation kan slutas innan min hustro hemkommer. Jmedlertijd wille k. B:r lijkwähl låta honom få 1000 à 1200 d. km:t af mine medell; eller och så mycket,

som unga Giöthens zedel lyder uppå til des H. fader, hwilken torde tillåta att samma zedel transporteras på H. Snoilski; som k. Bror bäst finner; dee öfriga medlen som för mig äre influtne eller inflyta kunna, täcktes k. Bror haf:a den godheten att låta insättia för interesse i Banquen. Gierna önskade iag snart kunna wåga mig i någon godz handell, om något godt funnos, som iag redan längst recommenderat i k. Brors goda åtancka och mäcklande: förblifwandes stedse, min h:d k. Broders

hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

AltRanstad d. 29 Junij 1707.

Min h:d k. Broder.

Jag har twenne k. Brors angenäme bref af d. 8 och 19 hujus att beswara, men mycket liten tijd öfrig der til att anwända.

Härhoos föllier min upwaktning til H:s Excell. Gr. Horn, hwilken iag beder k. Bror täktes understödia med des recommendation.

B:r Hermelin mår bättre: hans Syster Gretha och Ankin låta flijtigt hälssa, tacka för invitation til Säby, men frukta eij kunna komma den wägen.

Med Assess. Giöthe måste man fuller haf:a så mycket fördrag, som möijeligit är: eller på det sättet förnöija H. Snoilski. Unga Giöthen har sedan ännu fått 100 Rd. Caroliner; men iag will ännu eij tahla åth gubben därom: omskiönt det fordratz till equipagens inrättande, och gåssen nu lofwat mig med hand och mund att han eij flere pp:r will begiära.

Bror Erics merit och qwickhet kan eij dragas in quæstione: allenast Elden kan något tempereras: hwartil, om eij annat, gifftermåhls och hushåldz bekymbret kan Con-

tribuera. Fast han allenast är heradzhöfding i lijfgiedinget, så får han fuller ja ändå hwart han kommer *). Låt honom mans gå stad: han skaffar sig fuller ia den bussen; war intet rädd. Stierncronas **) ställe lärer Rosensted draga af med, effter all ljknelse, entre nous dit.

Missförståndet med keijsaren har wisserligen warit til befrukta, och är ännu intet aldeles utsläkt; men så börjar man sig å begge sijdor närmare foga, och lämpa til en wänlig förening öfwer dee upkomne olusterne.

Jag är ännu intet utan hopp för wår gambla Far gubbe. H:s Excell. står redligen bij, och omskiönt många competitorer äro, så har han ännu för ingen lagt sig mehra uth, än för gubben. Gud signe den Herren; och låte detta lyckas. Jag skiuter alt opp att skrifwa k. Far til, i hopp att få giöra en hugnelig berättelse ***).

H:s M:t är så fast utj den resolution att alla betienterne böra niuta full löhn, att ingen widrig föreställning deremot lärer giella; men om hon skulle giöras, så wille iag heller att hon kommo nu straxt, än lång tijd här effter; så kunde swaret kan ske blifwa deste compatiblare.

Jag hälssar ingen i synnerhet, men ber att k. Bror wille ingen wederbörande glömma, och jag förblifwer städze

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste
tienare
J. Cederhielm.

---

*) Han blef gift med Katarina Ebba Natt och Dag. Året obekant, men det tyckes ha dröjt flere år, ty hans äldste son föddes 1717.

**) Lars Welt-Stjerncrona † 1707 hade varit häradshöfding i Wallentuna m. fl. härader.

***) Syftar detta, som det tyckes, på någon särskild befordran, så hade det ännu långa vägar, ty först 1711 blef Germund Palm-Cederhjelm vice- och följ. år ordinarie landshöfding.

AltRanstad d. $\frac{9}{19}$ Julij 1707.

Högtäh:d allerkiereste Broder.

Jag skref sist några rader om min hustros bortresa. Skilsmässan war swår. Grefwen och Grefwinnan Piper lära det jemwähl innan kortt försöka. Det är mig kiert att dee finge Brodern, Samuel Åkerhielm i föllie. Där får B:r see en gässe, åthminstone effter mitt tycke. Han är snäll: seer wähl nog uth: hurtig: intet blyg, och intet för diärff. B:r Cederholm lärer i morgon resa effter, och hinna opp min hustro i Stralsund. Han reser nöijd hem, uppå H:s Excell. Gr. Pipers gunstige utlåtelser; ty som på Fältstaten flere eij kunde antagas, så har man tycktt bättre att B:r Cederholm reste hem, än att han skulle häruthe på annat ställe holla sig oppe, som man kunnat hafwa råd före. Wid sin hemkomst lärer han berätta k. B:r altsammans, och ändå en saak i förtroende, som iag honom inrådt, och hwartill k. B:r eij ringa lärer kunna contribuera. Det är jemwähl en braff gässe: qui se fera aimer par tout.

Härhoos föllier ett bref till Grefwinnan Lillieroot. Jag har intet fådt swar på mitt förra: och tror att iag mig därutj försedt, ity iag eij gifwit henne prädicat af Excell:e, som på somblige orther är brukeligit, på somblige intet. Om hon det illa uptagit, så har iag det nu rättat, och will att k. Bror giorde min ursäkt, om det kunde skee med godt maneer, och så framt hon förmärktes med det förra hafwa warit misnöijd.

Jag har i dag först undfådt k. B:rs af d. 29 Junij. Stierncronas ställe war redan bortgifwit åth Carl Löfgren, och Dryanders åth H. Giedda.

Om godzhandeln låter iag k. Bror skalta och walta som dee finna godt. Skulle H. Bondes godz i skiären finnas bättre, torde man få råd med betalningen, fast komme det att stå något dyrare. Dock lemnar iag k. B:r och

Anckin derom att giöra och låta, som dee pröfwa bäst. Wår Herre gifwe att hon nu wore snart och wähl hemkommen. Under wägen lär hon några dagar uppeholla sig hoos Föräldrarna i Wästergiötland. Gud tröste att med dee sakerna så långsamt och swårt tillgår, som till wårt huss bästa kunna lända. Jag är ändock ännu eij utan hopp, så länge H:s Excell. Gr. Piper förklarar sig benägen. Jag förblif:r städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste
tienare
J. Cederhielm.

AltRanstad d. 21 Augusti 1707.

Min allerkiereste Broder.

Som iag har brott om, och min hustro lärer närwarande nu kunna säija ett och annat, så giör iag denne gången kortt, och tackar icke deste mindre fulkombligen för k. Brors sista breff. Gud weet om det will lyckas för H. Adlerberg i des begieran. Jag skall söka att hon med flijt och försiktighet måtte förebringas, när tijder är. Wist är wähl det att iag denne tijden kunnat hafwa lägenhet att correspondera och berätta något om dee Hollstenska sakerna, och H. Giörtz skall wara mitt witne med hwad redelig troohet, samt ibland med efwentyr iag derutij arbetat. Men iag har endels förljtat mig på hans berättelser, och endels hafft betänkande att gifwa anledning till det, som man redan här hade begynt att willa inblåsa, att iag sökte giöra mig någon merit af sådane saker, och att man skrefwo bref som å högre orth innom lykta dörrar lästes. När iag hördt sådane omdömmen i miugg, hwad warsamhet måste då eij brukas? Dock minskar det ingen ting af framhär-

dandet utj en trogen zele. Fast iag aldrig skrefwe, skall iag derutj lijkwähl aldrig efftergifwa. Jag hoppas att man i dag lärer med dee keijserliga komma till ändskap. Puncten ang:d Hollsten blifwer stående. En mening har iag twenne gånger hulpit till att skaffa bort, *prävia* cognitione, då keijsaren lofwar alt willa stadfästa. Jag holler före att ingen quæstio juris är; och att anledning til den tanckan eij bör gifwas, utan andra ord brukas hwarmed äntel. keijsarens rätt till judicaturen kan salueras; men man har trodt saken der med wara hulpen att man derjemte betingat att saken, omskiönt cognitio går föruth, lijkwähl innom 4 månaders tijd, det är 2 månader mindre tijd än k. m:tt gifwit keijsaren i andra saaker, skall blifwa fulgiord, och iag will förmoda att man jemwähl således lärer winna sitt ögne måhl, som är Furstl. Rättigheternes bekräfftelse såwäl å Pactum 1647, som och å jus primogeniture och deraf härflytande förmohner. Jag hinner nu eij mehra. Min respect och tienst hoos H. Fritz. Jag förblif. stedz

min h:d k. Broders
hörsamste tienare
J. Cederhielm.

bränn opp detta
brefwet.

Slupza*) d. 22 Septembr. 1707.

Min högtäh:de k. Broder.

Wij äre nu komne ett temmeligit stycke in utj Pohlen, utan att fienden har welat möta, eller något försöka, som han tillförna mäckta hotade. Ett partie har stött uppå qwartermästarna af Sörmelandz och Wärmelandz Regementer; men ingen skada giort, utan så snart dee blefwo dee straxt

*) Från denna plats, där högkvarteret stod 16 Sept.—2 Nov., har hofsekreteraren Nils Reuterholm skrifvit 8 bref, tryckta i Personhistorisk Tidskrift 1908.

påfölliande Regementerna warse, tagit flyckten. Ryssarna under Gen. Major Schultz hafwa i Calitske Förstaden oförmodeligen råkat ihoop med en Swensk Cornet af Gen. Major Mejerfeltz Regemente, som stood inutj Staden. Der utaf blef allarme å begge sijdor; Schultz ställte upp sitt folck i slackt ordning utom Staden; men så snart Gen. Maj. Mejerfelt ryckte uth med sitt manskap begaf den andra sig på flyckten. Förutom dee fångarna, som wid Odern inbracktes, hafwa wåra Valacher nu under marchen inhämptat några Ryssar och Calmuker, af hwilcka man dock föga kunskap kan bekomma. Nu är Smigelski med ett starckt partie af Polackar och Valaker utgången. Han mente sig skohla något godt uträtta. Jmedlertijd har man eij bekommit annan effterrättelse än att Czaren för sin persohn wore förrester till Petterbourg, och hade lemnat befählet öfwer krigzhären åth Menskiekof. Denna har låtit sig märcka wara sinnad att afbijda k. m:tz ankomst till Warsow, i mening att låcka Swenska arméen den wägen, då han wid Wexelströmmen och dee andra passagerne ärnade chicanera, icke så mycket till att befordra mötet i Lublin, som att förskaffa Czaren tijd till att giöra sine anstalter: skolandes hoppet om ett nytt wahl dem nu förgå, sedan, emot deras uträkning, intet klammer med keijsaren blifwit itändt, som kunnat uppeholla k. m:tt i Tyskland. Detta har mäckta förryckt alla deras anslag. Greff Berezini har skyndat sin åter resa till Printz Ragotski, och denna skall mäckta ångra, att han så obetänkt lystrat effter Pohlniska Cronan. Under förewändning att woywoden af Beltz Siniawski plägade underhandling med kong Stanislas, har Menskiekof wägrat att betala dee till Cronarméen lofwade peningarna, wähl seendes att dee blefwo honom onyttige. Af mistroende till Polska troupperne har han jemwähl sändt dem tilbakars baakom sig, föregifwandes att han wille betiena sig af dem wid en annan lägenheet. Men sedan han nu förmärkt att k. m:tt böijt med arméen till wänster åth

Thorniska sijdan, hwarest man kunde komma honom förbij på wägen åth Ryska gräntzen utan att sig med honom amusera, har han blifwit bestörtt och förmenes willa draga sig af ifrån Varsow. Wij hafwa nu Posen baakom oss hwaröfwer wij kunna hafwa posten, och dijt för wäntas recruter, ammunition och beklädning utur Pommern. Jnnan det alt kommer, lära wij eij långt auancera. Kongl. Maij:tt har stådt här några dagar stilla, endels att winna tijden till des sådant hinner ankomma, endels att anskaffa proviant för arméen, hwilken begynte fehla, emedan man ingenstädes någon påbudit sedan opbrottet ifrån Saxen. Ombytet af desse länder och folckslag förordsakar den wanlige ändringen i deras gemöthen, som effter god-dagarna komma att slita ondt. Jag will eij tahla därom att dee af ett långligit krig utarmade Polakarna see suurt uth, när wij skohla hafwa det nödwändige uppehället af dem: ty iag tror intet heller att i Saxen man såg hehla hopen hoos sig med gladt hiertta; men som wij komma att marchera i wärsta åhrstijden, i slemt wäder och illacka wägar, till ynckelige herbergen och i ett land hwarest det nu börjar blifwa knapt om födan, så skulle man snart börja att ledsna wid leeken, om icke kierleken för en så nådig konung, och hoppet om en skyndsam Fred, sedan man har Czaren allena för sig, upwäckte hoos alla glädie och lust att genom något beswär komma till en glorieuse och fägnefull ända. Wår Herre förhielpe därtill. Jag måste nu twertt afsluta, hwarest papperet lycktas, och förblijf. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Detta bref är af förseende mig tillsändt ifrån Stockholm.

Goroskielli d. $\frac{13}{23}$ Septembr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Jag har fådt k. Brors af d. 27 Augusti. För tijdzens kortheet skull nödgas iag swara derpå, och giöra mine andre berättelser något laconiquement. Om Fröken Sparres breff har iag dragit behörig försorg. Jag wördar både familen och kiönet. Fruerna för ett stadgat förstånd, och dee unga för deras skiönheet; men när både wett och fägring finnas tillhopa, så är eij twifwel att då dee präfereras: gratior est pulchro veniens e corpore virtus. Men oaktat all Fruntimbretz merit, och min wördnad och attachement för dem, så är nu snart omöijeligit att kunna trängia igenom med några enskijlte ansökningar. Här ligga twå åhrs gambla bundter af det slaget. Gud weet när dee kunna komma före. Tijden dehlas emellan krigzexpeditionerne, och publica, så att man knapt ibland hinner komma fram med desse senare ährenderna. Hwad H. Theets fordringh angår, så må iag bekienna, pater peccaui. Det brefwet kom rätt som wij skulle bryta opp, och har i det rapset blifwit förlagt. Men iag skall söka det opp och beställa derom, så godt iag kan, car je n'aime pas moins un bon ami qu'une jolie amie.

Att H. Soop och Cronhielm blifwit landzhöfdingar, lärer snart ifrån Stockholm blifwa berättat hjt til arméen, hwarest man är derom ännu okunnig; men att H. Otto Wrangel för en månad sedan blef Capitaine Lieutenant af Drabanterne och General Major af Caualleriet eclaterade i dag wid Hoffwet.

Att twisterne med keijsaren äre bjlagde lärer redan wara kunnigt. Dee lutherskas suckar och förböner i Schlesien lära wisserligen wärka Gudz wälsignelse och beskydd öfwer wår nådige konung ehwart han går.

Bannas intet k. Bror att iag intet continuerat med mine berättelser. Jag har tillförne låtit märcka ordsaken

till min warsamheet därutinnan. Jag will så nödigt gifwa anledning till afwund, att iag heller älskar lefwa, såssom incognito i denna stoora werlden, där alla lijkwähl kunde hafwa så godt rum, om hwar och en wille låta sig nöija med det som måtteligit är.

Hertigen af Hollsten reste för ett paar dagar sedan härifrån, och med honom H. Giörtz. J anledning af dennes memorial äro sådane expeditioner utfärdade, som dee til hen:s höghet med dene posten afgående copierne ut-
[utan mig] [eij blifwit sådan]
wjsa. empi tno *) hade han uk qznwfnm dṕspi, oaktat han
[är ofulkomlig iag skrifwer a -part en confidence
ändå ṕc gwezygtzno: npo dycnwfuc p apcm ui rgiwnsuiru
til ministrarne at]
mnz tnindmcpriu pm grunden är, att förlijkningen inrättas effter förståndet af Trauendahlska Freden: att garanterne tillijka öfwergifwa den med hertig Marlboroug concerterade declaration: och om ingen förlijkning kan åstadkommas, som billig är, iföllie af ber:de grundwahl, att man då wijsar på hwad sätt man will fullgiöra garantien, då fuller annat liud lärer komma i skiällan. Voilà comme je comprens l'affaire, et la methode de la proposer. Jag har redan swar på det, som iag skref til mina wänner med begiäran att disponera Printzessan af Wolfenbytel till att bjträda förlijkningen. Det har gådt an, och H. Frisendorff har det redan berättat til H. Lilliestedt. Altså lärer den saaken nu snart nåå des ricktigheet.

[merit som iag kan vänta]
Effter Bror tahlar om tucnm dgt npo ypi fṕimp, så
[mig et wara lofwadt som iag tror en
måste iag säja tno um fpcp zgwfpm dgt npo mcgc ui
annan]
piipi wara tillskantzat. Men iag må därom eij något nämna. Jag är derom eij mån.

Hans M:tt har utj temmelig kortt tijd giort marchen

---

*) Chiffern här upplöst af utg.

hijt utur Saxen. Ryssarna hafwa omöijeligen welat annat troo än att wij skulle råka i widlyfftigheet med keijsaren, och derföre i förstone twiflat om k. m:t skulle sielf komma med hehla arméen tilbakars i Pohlen. De hafwa inbillat sig att allenast kong Stanislas och gr. Renschiöld worde inryckandes med ett ansenligit detachement, och på den händelsen hade Czaren welat wåga en slaktning. Nu sedan dee förnummit k. m:tz egen ankomst, äro de blefne mycket bestörtte; och draga sig bortt öfwer Weixeln, i stället man welat skräma oss dermed att general Major Schultz, som förr war hoos oss en oduglig Commissarius, skulle willa oroa wår marche med några 1000:de man af sine lumpne Cosaker. Jnnan wij gingo öfwer Oderne, blefwe en dehl uphäfne med deras capitaine af ett kong Stanislai utskickade partie. J går braktes till k. m:tt den öfwersten Gordon, som rymbde utur fängzlet i Stockholm. Påwiska Noncen har recommenderat honom till konung Stanislas under prätext att han wore misnöijd med Czarens tienst; men knapt har det warit rätta ordsaken. Han holles nu utj arrest, såsom en deserterad fånge; och syntes mycket bestörtt när han blef igenkiänd af mons. Neubauer, som tillförne warit informator hoos Czariske Printzen.

Ryssarna hafva här i Stor Pohlen lemnat grufwelige kiännemärcken af deras grymheet, gådt illa åth folcket och upbränt byarna: i synnerhet, som warit kong Stanislao och des trogneste tienare tillhörige. Det är ett ynckeligit spectacle, men förökar eij ringa inwånarnes kierleek för dee Swänske.

Om Ryssarnas gierningar föllia dem effter, så hoppas iag Gudz wälsignelse öfwer H:s M:tt lärer blifwa så mycket ymnigare, som Schlesiernes böner dertil eij ringa lära hielpa. H. Stralenheim är djtrester att bijwista executionen af föreningen. Gr. Zinsendorff tog efwen wähl i går afsked, men lärer effter en hastig till Hofwet giord resa, in-

ställa sig i Varsov hoos kong Stanislaus, som han menar, effter han till honom af keijsaren är worden försänd.

H:s M:tt har i twå dagar stådt här stilla att afbijda dee effterkommande Regementerne, hwijhla sig effter en så starck marche, inskaffa proviant, och upbiuda förspan i dee Schlesiskas ställe, som bör lösgifwas. Wij lära fuller ochså någorstädes uppeholla oss till des recruterne komma utur Pommern. Sedan får man see huru H:s M:t delar sin armee, antingen han med hehla makten går tilhopa emot Ryssen, eller om han det giör på åtskillige wägar eller om han lemnar något detachement i Pohlen.

Ännu är den eij nämbd, som skall blifwa ministre i Saxen hoos kong August.

Tänck på den wakra och artiga Fru Hammilthon som så hastigt måste döö. Jag försäkrar k. Bror att iag rätt sörjer henne, och wet att hennes man lärer taga sig mycket till sinnes.

Det hoosgående til Fru Lillierot recommenderas. Hon berömmer mycket k. Brors godhet för henne och ber att k. Bror derutj måtte fortfara. J synnerhet skulle iag önska att k. Bror kunde contribuera till en förlijkning med H. Giöthe. Jag [har] altid tyckt illa wara om den trätan, ty iag är tienare och wän af begge parterne. Min skyldiga respect och tienst hoos alla wederbörande, Jag förblif. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Slupza d. $\frac{2}{12}$ Octobr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Sedan mitt sista har ingenting skrifftwärdigt förefallit, mehr än det, som är nog remarquabelt, att Patkul nu uth-

stådt des wählförtiente straff. Den tragedien blef anbefalt och anstält på det sättet, som hade k. m:tt gierna sedt att executionen någon tijd kunnat hollas tyst; och eij elliest hade det warit den brotzlige en större mortification, och androm en större skräck om han uppenbarligen i någondera af provincierne blifwit afrättad. Sedan han af prästen blifwit ansagd att bereda sig till döden wardt han förd från Gen. Maj. Mejerfeltz Regemente till Öfwersten Hielms, under förewändning att han borde skickas till Stettin. Men i förgårs blef han bittida utförd till en skogsbaka och där råbråkad, halshuggen och steglad. Han har beredt sig wähl till döden, gådt dertill frimodigt, och omskiönt han wid kråssningen mäkta skriat så att man måst så länge röra trumman, har han lijkwähl sedan sielf hielpt till att wända sig om, och lemnat sine anhörige ett wackert testamente. Gud alzmektig beware dem och hwar ärlig mans Barn ifrån des förräderliga misgierningar. Des troolofwade fästeqwinna i Saxen lärer grufweligen jämra sig, när hon detta förnimmer.

Annat nytt passerar intet: k. m:tt har i går warit bortta, iag tror, till att exercera dahlregementet. När recruterne och sakerna komma uhr Pommern, hoppas iag wij få rycka längre fram, och bättre skrämma på Ryssen. Jmedlertijd stå wij här i en lumpen, sumpig och oreen orth. Men ehwart wij gå, så har man eij annat att wänt i Pohlen, hwarest orenligheten är så kiär, att inwånarna eij kunna wara därutur, utan hafwa sina gårdar der med betäckte och instängde, och ligga utj deras stufwor sielfwa i Syskonsäng med Swinnen. Sådane håhl, med rökungar, och skåttgluggar utan fönster blifwa wåre herbergen hädaneffter, för 2 à 3 tillhopa. Monne det icke är angenämt och hälssosamt, förutan andra slijka bequämligheter och rolige hwjlostunder som förefalla. Cela s'appelle courir à la gloire, et mourir sur le lit d'honneur dans la boue audessus des oreilles. Hälssa alla goda wänner och gynnare

från deras redlige, och renlige, omskiönt i Polska lorten trampande tienare. Jag är i döden

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Slupza d. $\frac{6}{16}$ Octobr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Af min hustros breff lärer k. Bror förnimma huru iag är bekymbrad om en posts förkommande. Deribland war ett breff till k. Bror; hälst önskade iag att det kommo till rätta; men är det bortta, så står det eij att ändra. Jag will jmedlertijd continuera att berätta k. Bror wårt närwarande tillstånd. Jag har några gångor å rad sagt huru wåra Valaker holla sig braff, som annat folck, och taga fångar. Dee fara dermed fort dageligen; men på ett ställe hafwa dee, eij långt ifrån Uniew warit i wånda. Ryssarna kringrände dette parti oförwarandes. Men dee togo la resolution des braues gens, med hwilka dee ochså elliest hafwa en lijk skapnad. De höggo sig igenom på den kanten dee funno beqwämligast; och omskiönt dee måste lemna otta mennisko-beläten, med Towarscher och drängar, i sticket, så finge dee lijkwähl en blesserad capitaine af fienden med sig deremot. Han är en Curländare, och hade af ett skådt i foten welat draga sig af, men gick olyckligen just den wägen, som wåra Valaker droge sig undan. Medan wij för dee bewuste orsakernes skuld stå här stilla, hafwa ochså Ryssarnas för Poster fattadt det modet att blifwa qwar utj deras intagne ställen på 10, 18 och 30 mijhl nähr: såssom Lowitz och Warsow: Dock skola dee wara helt resefärdige att packa sig undan, så snart kungl. m:tt rörer sig med sin armée. Det borde förtryta dem att H:s M:t

eij giör dem den ähran och skickar något parti af sitt egit folck, som föser dem uhr byssian; men dee töra ochså gierna förskonas med den ähran; och sanningen att säija, dee äro eij wärde att H:s M:tt skall matta uth sitt folck och hästar för några små lumpna hopar, utan att han heller skonar sitt manskap, och bijbeholler det i ett godt tillstånd till des det gieller på ett rätt alfwar, och man kan få för sig hehla krigzhären, och det lärer knapt skee förr, än wid deras gräntzor, omskiönt de skryta i giästebudz lag med Polackarna, på öhldrakars maneer, att dee skola bijda oss i Bresst. Om wij taga en annan väg, som iag hoppas, så skola wij finna underhold nog, och dee matta sig uth i löpande, om dee willa wara emot oss där, dijt wij torde oss ärna. Jag gier dee Hararna en god, och will eij mehra uppeholla mig i deras Sälskap, utan förfoga mig till det, som hederligare och angenämare är. Jag har i dag för H:s Excell. skrifwit ett bref till Duc de Marlboroug om åtskillige ährender: och som man ju altid påminner sig dee holstenske angelägenheterne, så sökte iag på bästa sättet att utföra hwad till deras befrämjande tycktes tiena, till H:s Excell:ces goda behag. Om iag hinner skall iag deraf bijfoga ett extract i förtroende. Jag will eij beswära k. Bror med många hälsningars aflåggiande. B:r weet wähl att iag är en tienare af alla dem, som unna honom gådt. Därom kan k. Bror dem på wördsamste sättet wid alle tillfällen försäkra; och om någon tager emot complimenten, som i sitt sinne weet sig den, på ber:e fundament eij hafwa förtient, så må han jemwähl säkert troo att iag, som allenast älskar och respecterar den innerliga ärligheten, honom eij har meent dermed. Jag förblifwer oafl:t

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienere
J. Cederhielm.

Slupza d. $\frac{11}{21}$ Octobr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Sedan mitt sista är ingen ting föreluppit, så att iag eij heller har något dertill att läggia. Om icke det att i går natt general Mannerfeltz Regemente hade den skadan att deras huus och magasin förbrändes; och att recruterne ifrån Pommern börja inställa sig i Posen, men dee sista lära knapt ännu på 14 dagar kunna dijt förwäntas, och desförinnan lära ochså wij knapt gå längre. Jag har qcuw [bref från Giörtz] wcp̄i ong̃cml [sig til Stockholm] att han ärnar dno mnz dmgryxgzt. Jag är hans wän, och wille att han jemwähl ständigt blefwo min. Aldrig har jag förstådt af honom annat än ett uppriktigt gemöte och trogen zele för sin herres tienst. Men ett för- tryter mig. Man har inbillat honom att wcnml uk fnz [Fritz] *) eij wil honom wähl at Bror wore iag för xgigt fpxz, pm qcgc fgcu den förres wän, och att npo wgc Brors skuld qcgcd dyezs eij wore således att bygga på. Detta uptåget har iag först förnummit effter des afresa. Det går mig till sinnes att komma i sådant omdömme, hwilcket kan wara skadeligit på mehra än ett sätt. Men som oskulden är lätt att förswara, och iag altid älskat att säija reent uth hwad iag mehnar, så har iag jemwähl straxt skrifwit honom till och bedt honom låta fahra den ena och andra tanckan; men i synnerheet wijst honom wara ogrundad i anseende till k. B:rs och min wählmening för honom, hwilken intet sammanhang kunde hafwa med andras ynnest eller owillia. Jag har bordt gifwa alt detta wid handen på det k. Bror dereffter må kunna taga des mått. Jag förblif:r städze

min h:d k. Broders

hörsamste och trogneste tienare

J. Cederhielm.

*) Holsteinskt Geheimeråd.

Slupza d. $\frac{18}{28}$ Octobr. 1707.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag är mycket bekymbrad öfwer wår k. gubbe i Wästergiötland. Det är mig okiärt att han eij kunnat blifwa hulpen; men mig går mäst till sinnes att iag märcker af hans bref att han menar mig eij hafwa nog waakat i den saaken. Änteligen låter iag därutj trösta mig af ett godt samwete. Jag har giort alt hwad mig har anstådt. Att löpa mina förmän förbij, eller taga krumma bijwägar, kommer eij öfwerens med mitt sinne, och det kunde illa bekomma. Därtill låter iag intet bruka mig. Men i det öfriga alt hwad som kan skee, när man går ända fram, det har iag giort. Och är nu allenast orolig däröfwer att gubben säijer sig finna råd och förslag till att hämnas uppå ordsaken till des efftersättiande. Jag weet intet huru han det menar, eller hwad han will begynna. Han talar om landetz fördärf hemma, och att wid undersökningen därom deras förtryck och klagan torde blifwa större, som blifwit för hwarjehanda ordsaks skuld förbijgågne. Gud gifwe att man intet fördärfwade sig sielff och sina anhörige. Jag är ängzlig häröfwer. Skall man för en ljten lumpen heder willa kasta sig i sådan fahra? Har man ingen troo uppå Gudz skickelse, eller så mycken tröst af des ord, att man skall kunna förakta detta wärldzliga? Man har kommit till wacker heder nog i werlden: man är i den lutande åldern *), och medlen äro så knappa att dee eij förslå till en ny boflytning, skall man då eij kunna sitta i roo och afwänta Gudz willia med nöije antingen Han till ett bättre Embete, eller till ett Saligare lijff kalla will? Gud hielpe oss, iag tycker det andra upsåtet är eij försiktigt, eller, som iag mäst häpnar före, Christeligit. Hwad k. Bror med godt maneer

*) Fadern war född 1635. Han var då brefvet skrefs lagman i Westergötland och Dal.

kan giöra till att afwända all ond råd, weet iag han lärer giöra. Jag skall jmedlertijd skrifwa min mening efwen så reent uth, som iag nu densamma emot k. Bror yttrat.

Jag måste lijkwähl säija k. Bror hwad det war som [iag fik tilsäijelse uppå af Giörtz] en gång npo wny mnzdṕkuzdu eaaṕ pw Ongcml. Det kallas [indeiche] nisunrxu af sådan egenskap att det af ägaren altid borttgifwes, så att wid des öpning en eller annan det bekommer. Det war den nämbde personen lofwat: han skulle gierna weeta hwem det blifwit tillagt. Han måste fuller förswälta, om det är honom undan gådt, men det kan förtryta honom.

H:s M:tt som för ett åhr rafinerade på Cauallerieexercitierne, så att man aldrig hafft dem fulkombligare, har det ochsā nu giort på Infanterie exercitierne och commenderingarna, medan wij ståndt här en tijd stilla. Hwad den Herren tager sig före, så måste des stora penetration gå dermed till grunden och fullkombligheten. H:s M:tt har några dagar warit åth Posen och kom i förgårs affton tilbakars. Man menar där nu wara giord anstalt hwilka Regementer skola blifwa qwar här i Pohlen, och huru med besätningen i ber:de Stad framdeles skall blifwa förhållit. Som recruterne nu äre komne, endels under wägen, så tror iag wij läre eij längre hafwa här någon waraktig staad. Det blifwer ochså wähl tijd snart att röra, ty subsistencen börja[r] blifwa här knapp, och fienden skyndar sig undan. Det är löijeligit att han ment utmatta oss med partier och chicaner, inbillandes sig att wij, effter förre maneret skulle med hitzigheet löpa effter honom såssom på en par force jakt, hwarest offta många hästar och jägare uttröttas för ett diurs skuld; men wårt willbråd har blifwit aldeles deconcerteradt af wår kallsinnigheet, så att wårt anslag under långsamheten gifwit Ryssen snällare fötter, än om wij fijkat effter honom med krigzhären, eller partijer. Wij

weta så lijtet som han ännu hwart H:s M:tt will wända sig. Ryssarna hafwa derföre funnit bäst att draga sig öfwer Wäixln, och bränna af bryggorna både wid Thorn och Warsow. Några af wåra Valaker hafwa warit i denne senare orthen, och hämptat med sig några fångar tillbakars, jemte den kunskapen att Ryska makten mehrendels dragit sig bort till Lithouiska Brest, förutom några troupper, som under Gen. Lieut. Pflug skola wara lemnade på andra sijdan strömmen öfwer Warsow till att gifwa aktning på K. M:tz rörelser. Wij äro således på denne sijdan om Weixln eij oroade. Några polska troupper af dem, som hängt sig till czaren och förtwifla om tilgifft hoos kong Stanislas äro fuller ofwanför Warsow gångne öfwer Strömmen mot den Petrikowske sijdan, men blifwa där wackert bemötte af wår Polska öfwerste Grazinski, som där i neijden ligger i qwarter och af dem andra då och då upsnappar några. Denna Grazinski komma första gången till oss på marchen från Cracow, och lät bruka sig som ett instrument till Stor-Polniska Confoederationens anstifftande, hwaraf dethronisationen följde, och aldra wärst hade han wid att få kong Stanislas, då warande woywod af Posen, i sitt partie. Således måste man låta draga sig till lyckan ibland. Ber:de Grazinski har sedan altid giort god tienst, och mehrendels warit commenderad med Gr. Renschiöld. Dee andra Polakarna lära fuller ochså gifwa sig under kong Stanislai lydnad när k. m:tt kommer något längre fram. Den förra Fältherren Siniawski lärer fuller wara förtörnad i det man betagit honom alt hopp att få beholla det Embetet och nu gifwit det åth woywoden af Kiow Potocki. Men effter han borde det mista, så war bäst att eij wänta dermed till des han fick tijd att sig ställa och beropa sig på någon merite derföre. Gen. Lieut. Brandt, som är hoos kong Stanislas, en beskedlig man, menar Crontroupperne snart skola falla sig till när han kommer något längre fram: och då lärer kong Stanislas jemwähl komma i besittning af des rättig-

heter och kunna utskrifwa dee hiberner och afgiffter, hwarmed arméen bäst kan hollas utj hörsamheet. Dee Tyske officerarne under Czaren börja decampera, skrämbde af ryktet, att k. m:tt eij lärer låta handtera dem wärre, än Ryssarna. Czaren förmenes hafwa skumpat ända till Muscow eller Pettersburg; och den lumpna Gen. Maj. Goltz, som deserterat ifrån Dantzig, skall hafwa påtagit sig att sättia Smolensske och Kiowske sijderne i godt defensions-stånd genom des erfarenhet i fortifications konsten, hwilken dock förmenas wara måttelig. Jag måste sluta förblifwandes städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Fångarna wid armeen har H:s M:tt alla afsändt härifrån på Posen, Stettin, och Swerige.

Slupza d. $\frac{1}{11}$ Novembr 1707.

Min h:d k. Broder.

Jag weet fuller för denne gången eij något synnerligit skrifftwärdigt att berätta, mehr än effter alla förwäntade sakers ankomst uhr Pommer[n], wij snart lära bryta härifrån opp; men så har iag lijkwähl eij welat förbjgå att gifwa k. Bror tillkienna att alla må här gudj loff wähl. Effter mitt ringa omdömme lähra wij åter intet gå långt, innan wij på någon tijd taga ytterligare hwijhla till armeens bättre conservation i denne tijden. Här är orthen der till för trång. Kanskee finner man något bättre tillfälle och lägenhet något på andra sjdan om Thorn. Man hafwer då Weixel strömmen att commendera: Preussen på sijdan, och mycken annan beqwämlighet att bewaka, hwad som wederbör.

Om H. Giörtz är ankommen till Swerige, så beder iag min tienst hoos honom måtte förmälas. Utur des i går ankomne bref försäkras iag om continuation af des wänskap, hwilcken iag söker med all uppriktig tienst att bijbeholla.

Det hoos gående swar beer iag k. B:r täcktes igenomläsa, försegla och beställa.

Jag har på annat sätt eij kunnat komma til rätta med H. Theets fordran hoos H. Collonn än att iag måst lemna det ährendet i H. Stralenheims händer, och bee honom låta sig det wara så angelägit, som det mig sielf anginge. Han är min wän, och lärer giöra sin flijt. Jag skrifwer åter i dag till honom ang:d samma saak, och skall effter hand communicera hwad swar iag bekommer, utj hopp att correspondencen lärer hädaneffter gå riktigt ännu någon tijd öfwer Dantzig.

Jag förblif:r städze
Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Slupza d. $\frac{1}{11}$ Novembr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Sedan mitt förra pacquet war slutit har iag hafft den lyckan och fägnan att råka Gr. Olof Lindschiöld,*) hwilken ochså hedrar mig med sin närwarelse medan iag detta skrifwer, och beder mycket flijtigt hälssa. Jag har fördenskull eij kunnat skiuta opp till nästa posten att betyga det

*) Den sist kvarlefvande († 1709) af Erik Lindskölds söner. »Hela huset» bestod för öfrigt blott af brodren Erik († 1708) och systern Eleonora. Germund Cederhjelms första fru var dotter till kongl. rådets syster, Anna Lindeman.

serdeles behag, som iag finner i hans maneer, samt den besynnerlige åtrå iag hafwer med någon behagelig tienst, och alskiöns wördnad att gå hehla huset och honom tillhanda. Jag skall giöra hwad iag kan och bedia honom sielf witna. Dee hoosgående recommenderas, och min tienst därjemte till ägarne. Jag är

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Vinietz d. $\frac{7}{17}$ Novembr. 1707.

Min h:d k. Broder.

När mitt sista afgick beredde wij oss så wähl till opbrott, att wij dagen effter marcherade. Wij hafwa gådt 12 mijhl, och stå nu en allenast ifrån Weixln. Där syntes i förstonne några fientlige troupper, utan twifwel lemnade till att gifwa akt på wåra rörelser; men dee lära intet troo freden och ett sådant granskap, effter dee förmärckas packa hoop deras skräp, och sielfwa packa sig bortt. Wåra Valaker hafwa lijkwähl lagt neder twenne deraf, som wågat sig förnähr på en holme i Strömmen. Huru snart H:s M:tt ärnar sig däröfwer kan man intet weta. Af anstalterne till magazin skulle man troo, att wij ännu lära blifwa här något stående. Oacktat alt skryt, skräpp och hotelser af fienden, så finna wij allestädes, qwarnar, föda, höö och säd. Mehra lärer wancka, om k. m:t skickar något detachement öfwer strömmen, och rycker längre in i landet af den beqwämlighet, som då blifwer att draga all nödtorfft och tillförssell utur Preussen. Posten blifwer efwen wähl säkrare så snart wij kunna få folck på andra sijdan.

Öfwersten Giörtz *) är död under sin arrest. Han har så lijtet effterkommit sin capitulation med k. m:tt, öfwat sådan egennyttighet, och på annat sätt wijst sig mehra otrogen än öm om k. m:tz tienst, att, där han lefde, man wähl skulle kunna säija honom wara en otaksam giök, som lijtet betraktade k. m:tz nåd, som gaf honom Regementet och fördehlaktig capitulation, och skaffade honom ähran igen i den AltRanstädiske tractaten. För det öfriga war han spitzfundig, förslagen, dierff, kiäck och oförsagd. Men han förlät sig så mycket på sin klokheet att han mente sig kunna holla oloflig correspondence och försnilla undan k. m:ttz folck hwad dem tillkom, utan att han skulle hafwa derföre någon fahra: hwarutj han sig bedrog. Jag will wända mitt tahl från denne, till en annan Giörtz, som är af bättre och en honnet caractere. Proff deraf kan k. Bror see af det hoosgående, hwilket iag allenast communicerar på det k. Bror må deraf see beskaffenheten af ett och annat hwarom iag förr skrifwit. Jag swarar honom ibland annat att han kan försäkra sig om k. Brors wänskap. Hwad

*) Öfverste Heinrich Wilhelm Görtz hade förut stått i polsk-sachsisk tjänst och därunder fört befäl öfver 4 inf.-regementen ryska hjälptrupper. Han råkade emellertid i stridigheter med J. R. Patkul, hvilken sås. rysk generallöjtnant förde öfverbefäl öfver dessa hjälptrupper och han tillskrifver dennes »fauter, försumlighet och oerfarenhet i krigssaker» att företaget mot Posen 1704 misslyckades och att regementerna senare ruinerades. Ovänskap med Patkul gick gerna på lif och död, och som G. äfven stött sig på sachsiskt håll, blef han fängslad och lyckades endast genom sin fintlighet rädda sig. Han lät sina ryssar afväpna den patrull, som tagit honom fången. Härpå öfvergick han till svenskarna. Till sitt rättfärdigande utgaf han 1705 en vidlyftig skrift med en vidlyftig titel: »Copie einiger an den moskovitischen Zaar wie auch an des Königes Augusti Sächs. geheimdes Kriegs-Raths-Collegium — — — mit billigen Censur über die Patkulsche Proceduren.» Om man också — hälst vid tanken på hur det sedan gick förf. i svensk tjänst — måste fasthålla vid: *audiatur et altera pars*, så är skriften likväl instruktiv och *altera pars* var i lifstiden föga trovärdig.

Jndeichet *) widkommer, så lemnar iag det därhän. Jag har fuller tilförne hafft den lyckan att mäst läggia handen wid dee saakerne, med [!] sedan ingången i Saxen dehlar iag icke allenast gierna den förmohnen, utan afstår jemwähl af hiertat all annor, wähl seendes huru swårt det lär wara på en gång dermed att begåfwa twenne utlänningar. Att iag därutj efftersättias skall intet minska min zele och åtrå att tiena, allenast iag har den lyckan att blifwa hållin för en trogen tienare. Därutj sätter iag min förnämsta, ia den endaste hedren här i werlden. Angående communions uphäfwande **) har iag hafft den lyckan att uppsättia en expedition, som förmodel:n lärer hafwa en god wärckan. H:s Excell. Gr. Piper lärer gifwa Hen:s K. Höghet dehl deraf; och som H:s Excell. skref om några saker til H. Robbinsson, så ryktes jemwähl den saaken derwid in, på det han deste mehra må see att det är k. m:tz fulla mening och alfwar. Det kom wähl till pass att iag hade effterrättelse från H. Giörtz, både att han hade opskutit sin resa, som och om andra saaker. Jag är något orolig innan iag får några tijdingar om min hustros tillstånd. K. Bror täcktes ödmiukl. hälsa k. Syster och hehla sitt huus. Jag förblif:r städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Nu på stunden skickar mig Polniske Stor Cantzleren Gr. Jablonovski hoosgående Epitaphium som han sielf har giort. Jag måste skryta att han och hans herre haf:a mycken nåd och gunst för mig. J Dresden war iag eij heller illa ansedd.

---

*) se sid. 33 rad 7.

**) Påyrkad af Görtz. Bestämmelser ang. vissa orter i härtigdömena kräfde för sin giltighet att vara utgifna af danska konungen och härtigen af Holstein i förening.

Vinietz d. 29 Novembr. 1707.

Högtäh:de k. Broder.

Det synes som skulle wij blifwa här längre ståendes, än wij hade förmodat. Fiendens motstånd holler oss intet tillbakars; men iag wet intet hwilcken som nu är oss mehra emot, Ryssen, eller åhrstijden. Den förra löper undan; och den andra hindrar oss att föllia effter, så tätt som sig borde. Wäderleeken har en tijd warit grufweligen illack, och dertill med har den stijgande och swällande Weixelströmmen giort oss den lagde bryggan onyttig. När detta motwädret sig lägger och fogar, hoppas iag Suskus skall och wähl twingas att holla ståndt någorstädes, om icke förr, åthminstonne på sina gräntzor. Jmedlertijd hwijlar sig wårt manskap, det nyss ankomna blifwer eij förhastigt ansatt, och wij hafwa andra tijdzfördrijf. Det förnämsta är nu med den Turkiske afskickaden *). Sedan wij gådt ifrån Saxen måste wij föreställa oss en oangenäm ändring af land och maneer, så att wij ochså omsider måste wänja oss af att umgås med Christna ministrer. Den förberörde är lijkwähl beskedlig nog och bär sig wähl åth. Med all sin alfwarsamheet är han lefwande och angenäm. Hans anbringande och försäkringar äre sådane att de kunna nyttias till wänskapens underhollande, och handelns inrättande på Constantinopel.

En polsk adelsman från andra sijdan om Strömmen kan eij tillfyllist beskrifwa huru Ryssarna finge brott om och luppo när bryggan förspordes wara så färdig, att folcket började komma öfwer. Effter det hon blef bruten har lijkwähl Valacker gådt öfwer på Promar, och i går återbrakt 16 fångar.

*) Den af Jussuf pascha i Bender afskickade Mehemed Aga. Hans ärende var dels att å Portens vägnar lyckönska konung Stanislaus till polska tronen, dels att bana väg för anknytande af förbindelser med Sverige, särskildt beträffande handeln.

Det tahlas fuller om att kong Stanislas will holla en Rjkzdag. Den samma kan skattas nyttigare, än beslutet ännu är wist, när och hwarest han skall hollas, hwilket först kan regleras, när wij komma något längre fram.

K. Bror lär fuller hafwa hördt att en Fru Siniawska blifwit till oss fången inbrakt. Hennes herre har således på en tijd sedt sig ifråntagas både wärjan, och skijdan: ty Fältherretiensten är bortgifwen till woywoden af Kiow Potocki, och Fruen ligger siuk i Swenska qwarteren. Hon är illa siuk, elliest hade hon fuller redan kunnat begifwa sig till något beqwämare ställe. Men hälssan har det eij welat tillåta. H:s M:tt, som intet will hafwa något krig med Fruntimber, har förklarat att hon skall ställas på frj foot: så att hon nu mehra eij är, såssom mannen, vogel-frey.

Jag har nu eij mehra att skrifwa, utan längtar effter breff ifrån Swerige. Dee sista wore af d. 26 Octobr. Gud gifwe hustro Anna höllo sig braff. Än är intet resoluerat för Falckengreen *), går det emot, så skulle giöra mig ondt att iag på 8 åhr ingen ting för mina kunnat uträtta, och att iag därutj skall wara olyckligare än andra. Hvad hielper. Jag är,

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Vinietz d. $\frac{6}{16}$ Decembr. 1707.

Min högtäh:de k. Broder.

Med fyra poster, som sist kommo utur Swerige, hade iag intet breff ifrån k. Bror. Af min hustros förnimmer

*) Cederhjelms moder var brorsdotter till Anders Siggesson-Falkengren och det handlar här om någon af dennes söner — hennes kusiner.

iag laga förfall wara emellankommit, och att Syst. Anna Gretha *) med hehla husholdningen wore lyckligen anländ. Jag önskar därtill lycka, och beder min wördsamma tienst hoos samtlig måtte anmählas. Härjemte tackar iag k. Bror skyldigst för des bewijste godheet utj hwad min hustro honom anlijtat, och att k. Bror welat hugna oss begge med den hedren att wara witne till lille Samuels doop. **) Effter wanligheten lärer iag och fuller snart få önska k. Bror lycka till något sådant.

Denne tijden har här alt warit stilla, och oss ingenting mehra bekymbrat än höösorgen. Man bygger nu åter på en broo, och förmenes den i dag eller morgon blifwa färdig så starck, att man må kunna försäkra sig om hennes bestånd ehwad wäderlek som påkommer. K. M:tt har mist en wacker officerare och iag en god en wän utj Sahl. öfwerst Carl Gabriel Horn. Han är i Posen död blifwin. Det war en oförskräckt, förståndig och ährlig man. Des frånfälle går mig mycket till sinnes, och han beklagas af alla, intill den ringste wid Regementet, hwilket honom både fruktade, och högel:n älskade.

Af H. Stralenheim har iag fådt ett sådant swar som föllier: Le billet que vous m'auez envoyé payable au Comte Colonne retourne cy joint et ne le sera jamais. il a fricasé tout son bien et ne se trouve plus ici. Det är en slätt tröst för H. Theet, men om något hopp och lijknelse warit, är iag förwissad att H. Stralenheim skaffat uth betalningen. Jag skickar fördenskull zedeln härhoos tilbakars.

Jag förnimmer att h:s k. högheet eij skall wara nöijd med det i Hamburg påstådde communions-uphäfwande. Dock tror iag man lärer det eij uptaga så illa, som förra gången den Spanska ministren, då han roopade till i ijfren,

*) Förmodligen brorsdottern af detta namn, gift med assessor J. Lundius-Liljenadler.

**) Samuel uppföres i ättartaflorna oriktigt sås. född 1708. Men felet är af mycket liten betydelse, han dog som späd.

o mon Dieu, que dites vous, quel grand et mortel peché que de vouloir oter la communion, menandes att man talte om Herrans nattward. Af brefwet till H. Lilliestedt lärer man hafwa sedt hwad grader därutj äro satte. Jmedlertijd är wist att man trodt det förslaget wara hertiginnans höghet angenämt och af henne gillat. Jag kan eij heller annat begripa än att proposition om en delning antingen är nyttig, eller intet skadelig. Om man aldeles intet rört den strängen, hade Danmarck en annan [gång] kunnat påstå saaken wara efftergifwen. Och skulle iag snart denna lägenheten att biuda till, bör hollas så beqwäm, som man eij så brott mehra torde bekomma, i synnerheet om alla garanternas hufwuden därutinnan stodo att bringas under en hatt. Men märcker man påyrkandet å sielfwa furstl. holstenska sijdan blifwa slappt, äro dee andra nog benägne att gifwa effter i saaker, som des utom finnas wara benige och swåra att igendrifwa.

Jag förblif. städze
min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jag tänker på mina begge Söhner, *) och påminner mig den ena wara en Polak, den andra en Sxp. Gud låte dem ingen dera få desse landzskapens fehl, utan lefwa enigare än dee begge nationerne med hwarandra.

Vinietz d. 12 Decembr. 1707.

Min h:d k. Broder.

Jag har fådt k. Brors af d. 20 Novembr. och straxt inlefwererat det hooslagde. Det skulle wara mig mycket

*) Den äldste, Carl Wilhelm, f. $^{3}/_{2}$ 1705 med origin från Heilsberg; för Alt-Ranstädtaren blefvo farhågorna snart onödiga.

kiert om H. Mag. Nordling, som en så wacker och berömbd lährare, wid detta tillfället kunde blifwa hulpen. Det äro saaker hwartill iag ingen ting kan giöra; går eij heller gierna utom mina skranckor; men det är intet förbudit att tahla wähl om den, som godt loford förtienar; och så mycket iag kunde märcka af H:s Excell:es utlåtelse, war han benägen. Om något kan blifwa slutit innan postens afgång, lärer det fuller blifwa straxt bekant.

Hwad B:r Eric widkommer, så måste han ännu något tåhla sig. Ehwad som händer, så betages honom eij hwad han hafwer. Denne gången har iag utlagt mig för langen, som en bekant god academicus. Jag hoppas det skall hafwa någon lycklig påfölgd nu eller hernäst. Jag är bekymbrad huru dee stackars flickorne skola blifwa försorgde; och är altid rädd att Syst. Maja blifwer snart änckia på kiöpet. *)

Jag har fuller altid tyckt k. Brors närwarande arbete wara något mödosamt, och eij utan efwentyr; men när iag rätt betäncker saaken, så är des Syssla den säkraste, i det man intet behöfwer blanda sig i andra saaker, än hwad undervisningen angår.

På en tijd har iag med hwar post skrifwit k. Bror till, och altid berättat hwad tillåteligit kunnat wara om det, som i Hollstenske saakerne förefallit. Min mening därom skreff iag med förleden post. Jag tror, att ingen ting lärer denne gången mehra skada än ändringen i principierne till sakernas drifwande. Wid alla handlingar, undantagandes med kong Carl, är bäst att slå högst i förslag. Altid kan man komma till det mindre. Effter mitt enfaldiga tycke war k. m:tz befalning så inrättad att man kunde försöka det bästa, och gå sedan så långt, som möijeligit wore. En god grund-

*) Gäller denna farhåga systern Maria, g. m. hofrättsrådet Gudmund Nordberg—Löwenhjelm, så slog den icke in, ty hon dog före sin man 1732.

wahl har warit lagd. Den Engelske H. Robbinsson fan saken smakelig, och som han har stoor credit hoos drotning [Anna], och hon hoos dee andra garanterne, så tycktes saken komma på god gång. Sedan andra ordrer kommit från Stockholm, begynnar man åter tahla ex alio capite, och här måste man fuller sig lämpa effter Interessenternes godtfinnande. H. Lilliested lärer få frij händer, att arbeta på det ena el:r andra, som bäst synes. Man kan fuller säija att beswären kunde först afgiöras, och abolitions puncten sedan företagas; men iag fruktar allenast att wederparten af sådan planens förbytelse och omskifften kan finna skiähl till sin saaks beskiöniande, eller utdragande. Jag bekiänner reent uth min frucktan wara, om man eij drager jembt, och stämmer spehlen wähl tillhopa på alla sijdor, lärer musiquen blifwa illalåtande, och lasset tillbakars ståndande. Jag weet intet ordsaaken, men det seer iag, om alt ginge enigt och de concert, att ens arbete kunde hafwa bättre lycka och anseende. När något hädaneffter åstundas, lärer man twifla hwad som bör giöras, eller eij, owiss om det eij blifwer återkallat. Detta säijer iag af en trogen zele, elliest skulle det mig ingen ting bekymbra.

Konungen af Preussen har garanterat Trauendahlske afhandlingen, och förtryter att han nu försummas och effterssätties. Jag kan eij annat påminna mig än att när dertil war lagt grundwahl utj k. m:tz Förbund med Preussen 1703, blef ett straxt der på slutit med Hollsten. Åthminstonne war det å färde: och tror iag eij annat än att man i Hollsten fick extract af den articlen utur Swenska Förbundet. Det wore nyttigt att nyttia det Hofwet medan det är så wähl sinnat, och i många stycken oss tillijtar. Hwartill skulle elliest garantien wara god? Men iag will ej förmoda att skulden kan skiutas på dee Swänske, som sielfwa äro garanter och intet kunna requirera andra.

Effter Gyllenstierna är corporalen af Drabanterne Gal-

len blifwen ÖfwerstLieut:n wid Skåningarna, och effter Tigerclow, Reuterholm Secreterare. Jag förblifwer städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jemte hoosgående breff recommenderas min obekante ödmiuke wördnad till den wackra ägaren. Jag kommer uhr kiölden, och kan knapt holla pennan.

N:o 6 Smorgone d. 17 februarij 1708.

Högtäh:de kiäre Broder.

Jag har fuller nu på en tijd eij offta fådt hugna mig åth k. Brors bref; men iag tager ändå plaisir att skrifwa honom flijtigt till, när iag hinner. Chacun à son tour. Jag påminner mig att en tijd war iag försummelig och k. Bror flijtig. Då hade iag mina hinder; och k. Bror kan nu hafwa sina. Jag ursäktar gierna, på det iag må blifwa ursäktad när omtränger. Sedan mitt sista hafwa wij åter skumpat något öfwer 20 mijhl hijt. Marchen har warit ibland beswärlig, men derhoos nog lefwande. Man har altid hafft fienden fram för sig, och något nytt att roa sig med. Valakerne hafwa flijtigt hängt effter fienden. Kongen har warit föruth allenast med Drabanterne, lijfRegementet, Hielmens Dragoner och dee lumpna Valakerne. Härmed har han jagat för sig 13 Regementer, alla starckare än 1000 man hwardera. Desse hafwa skyndat sig, och lemnat afdelte troupper effter, som skulle betäcka deras marche, betaga oss födan och upbränna fouragen. Det hafwa dee knapt gifwit sig tijd att effterkomma på stora stråkwägen, men intet på sijdorna, hwarest wij finna hwad som till nödtorfften behöfwes. Desutan hafwa

bem:te brän-partier blifwit här och där behörigen upklappade. Förutan några små rencontrer, finge wåra valaker på en gång 2:ne Ryttmästare och 45 man af Oginskis pack. Några giordes fuller neder, men den ena korppen hugger eij gierna ögat uth på den andra. Under marchen till denne orthen hände sig roligit, att emot förmodan wij stötte uppå ett parti af Wisnowiskis folck, under Krispins commendo; wij wiste intet af honom, och han trodde eij att med oss skulle wara så långt lijdit. För Major Trautvetter, som war föruth gången med 300 man, högg han neder en Dragon och af Krispins folck nedergiorde wåra valaker trenne på ett annat ställe. Dee finge dubbelt courage att gå effter fienden, sedan de sågo sig hafwa ett så starckt ryckstöd. Dee hinte samma dag uppå 30 Ryssar, dem dee nederlade; andra dagen finge dee jemwähl fatt på några, och inbrakte en Lieutenant med 3 gemehne. Wåra valaker wille eij wijsa sig mindre tapra, och soutenerade af Major Trautvetter, anfölle 300 Ryssar, hwaraf 10 allenast undkommo. Det äro små präludier, till större segerwinningar, som iag hoppas Gud hafwa beslutit att gifwa wår nådige konung öfwer des trolösa fiende. En Brigadier hoos Ryssarna, som heter Mühlenfels, af Slesisk Släkt och förr tient i Saxen, har på Mentschiekofs befalning blifwit tagen i arrest och skulle dömas från lijfwet för det han med sine 3000 man släpt oss för så godt kiöp öfwer strömmen under Grodno, sedan Czaren därifrån war gången, och skall lemnat effter sig den befalning att bryggan skulle förswaras till yttersta mannen. Ber:de Brigadier, auerterad af sina wänner, har Saluerat sig utur fängzlet öfwer ett plank, kommit med mycket beswär igenom wakt och skogar, samt sig här inställt. Han wet giöra besked om åtskilliga saaker, som lända till god uplysning och effterrättelse. Jbland annat säijer han icke allenast emellan Ryssarna och Tyskarna, utan och under desse emellan sig, wara stort mistroende, haat och osämja. Adeln härom-

kring frögdar sig att hafwa sluppit dee illaka giästerna, som wid deras bortgång wille ingen ting lemna qwar, om icke effter sig en illak stanck. Dee förnämare börja sig infinna. Woywoden af Polosck Sluski är i dag ankommen. Han har warit hoos Czaren wähl ansedd, och har måst antaga marskalks Embetet wid Mötet, som på Czarens anslag blifwit anstält. Bem:te woywod kan efwen wähl gifwa god kunskap om ett och annat. Det säijes ochså att Kotciol och Oginski skola Czaren owitterligen rymbt ifrån honom åth Wohlynien, och att han fåfängt låtit slå effter dem. Det är en lustig dantz, och galit folckslag. Effter lijknelsen af alla anstalter lärer H:s M:t någon tijd här willa låta sin armée hwjla.

Jag har förnummit att dee, som nu eij tiltro sig igenomdrifwa communions uphäfwande i Hamborg, willa skiuta skulden på Swänske ministerium: att man härifrån obetänkt gifwit dehl af ordrerne till några ministrer, och att desse eij weta saken behörigen menagera. Sådant tahl måste komma ifrån en sådan, som menar sig wara allena klok i werlden: lijk en lärjunge, som innan han får en rätt idée om handtwärketz konst, inbillar sig kunna mästra andra i det han sielf mindre förstår än dee. Wählis den som så hastigt kan blifwa klook. Jag förblif:r städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N:o 8 Smorgon d. 6 Martij 1708.

Min h:de k. Broder.

H. Gen. Majoren Creutz har tagit mig till rådz utj en saak, hwarom des cousin H. Cammarherren Ernst Johan Creutz honom har tillskrifwit. Han hade welat att

iag något därutj skulle opsättia, men dertill fattas nödige Documenter. Saken är ett evictions måhl. Sahl. k. Rådet Gr. Schlippenbach har sålt ett af drotning Christina i Donation undfådt Finskt godz, ben:dt Liuxala och Niemies för 30000 Rd., åth Sahl. Gr. Tott. Denna sällier detsamma sedan till Gen. Creutz Sahl. Her Fader. När godzet af reduction drages in, och H. Creutz utj Gr. Totts Egendom eij finner någon tillgång, är han ju befogad att söka des hemulsman och det Schlippenbakiske huset. Men som det då eij hade någon egendom i Swerige, utan nu först dertill kommit, så tyckes wara tijd att vigilera. Man hade fuller kunnat straxt något inläggia utj Pommerske Regeringen, men här äro inga andra acter tillhandz än allenast det emellan Gr. Schlippenbach och Gr. Tott upprättade kiöpebrefwet; och om intet något stöd af Reductions Commissions resolutioner och andra k. Förordningar dertill fogas, så torde ett eller annat inkast giöras, samt skrifften eij nog cautè inrättas. Af ber:d kiöpebref dat. d. 27 Jan. 1656 finner iag twenne saaker, som kunna förorsaka disputer, om icke god och grundelige effterrättelse därom kan gifwas. 1. Har man tillfälle att draga i twifwelsmåhl om dee 30000 Rd blifwit riktigt betalte, emedan dee warit assignerade på en fordring hoos Cronan; 2. Nembnes där ett ord, *cederar*, hwar af kunde påstås att Gr. Schlippenbach allenast afstådt sin rätt, och derföre till eviction så mycket mindre kan dömmas, som han sig dertill per expressum eij har förbundit. På desse och flere inkast måste man wara beredd och hafwa bewijsen till handz innan något incammineras lagligen. Jag will gierna tiena H. Gen. Majoren, som en min synnerlige gode gynnare och wän. Och som han eij är så nähr i qwarter att iag kan bedia honom nu med posten skrifwa, och ber iag k. Bror wille härom rådslå med H. Cam. Her:n Creutz, och sedan säija mig sin mening. Jmedlertjd tycker iag eij orådeligt att skrifwa ett lijtet confidentbref till Gr. Schlippenbach och offerera sig

till wänlig förening. Gen. Majoren, som är des wän, inclinerar mäst till förljkning. Om den andre det eij will, så måste han åthminstonne något röra om sine deremot hafwande skiähl, så att man deste bättre må kunna see, huru saaken bör angripas. Jag lärer dock, som amicus communis, gå dem emellan, och om möijeligt är, söka att tillwäga bringa amicabilem compositionem. Ehuru ochså dermed må aflöpa, så är ett större och bättre lius af nöden, än det man härtil bekommit i saaken. K. Bror täcktes fördenskull härom med H. Creutz tahla och öfwerläggia. K. Bror obligerar dermed högel:n både mig, och den ärlige mannen H. Creutz.

Jag har fådt twenne k. Brors skrifwelser med sista post: en utan n:o och dato, den andre af d. 1 febr. N:o 2.

Utgången af H. Nordlings och dee fleres hopp lärer intet utwijsa sig, som iag tror, förrän Stifften inkommit med deras votis. Men gierna lärer man så jemka, som iag märckt, att en hinderlig ändring utj informationen, sig eij må tildraga.

K. Brors utlåtelse om mina små piltar hugnar mig mycket. Jag weet wähl att med dem eij konnat annat wara än barn wärck, och min hustro skrifwer ändå att dee äro något krasslige, men om Wår Herre will att dee skola lefwa, så hoppas att deras hälssa skall sedan blifwa deste starckare, och den lijknelse k. Bror märckt af ett wählartat sinne skulle då wara så wähl mitt största nöije, som deras förnämsta wählfärd.

Jag är glad att man kunnat märcka wåra correspondencer eij syffta på någons skada och förolämpande. Beware mig Gud derföre att iag någonsin skulle willa bijdraga till andras wärsta. Fast man går rätta wägen, så kan man fuller intet hindra illwilliarnes omilda uttydelser, men i längden wijsar sig altid hwad som med skiähl eller obilligt om ens förhollande är wordet dömbt. Wid alla tillfällen är det min tröst, att tijden skall mig justificera emot all wrång-

wijs beskyldning. Största förtreten skulle wara om man lade sig att dö, innan sakens beskaffenheet uppenbarades. Dock skulle wähl Gud gifwa i det, så wähl som andra swårare måhl sin nådige tröst. Wår Holmström har lemnat effter sig många wänner och ett godt namn. *) Han dog wähl beredd, och således på det lyckligaste sätt, som man sig kan önska. Omskiönt hans frånfälle har tillskyndat mig någon förmohn, så hade iag lijkwähl häldre önskat honom ett långt lijff. B:r Feif är blifwen Krigz Råd i stället, och H:s M:tt har nådigst tillagt mig effter Feiffen dee 1200 d. S:mtz löhn wid Est- Lijf- och Jngermanländske Expeditionen, som min Sahl. Swärfader just hade den tijden, då iag frijade. Jag är nu nöijd för all min tijd. Höghet sträfwar iag intet effter; utan är tilfredz med en hederlig utkomst. Mig hugnar mig detta så mycket mehra, som iag på min Siähl bedyra kan, att iag häraf intet wetat förrän H:s Excell. Greff Piper sielfkraffd tänkt på mig, och förklarade mig K. M:tz nådiga giorde förordning. Jag frucktar att någon hemma, som äldre är i Sysslorna, kunde mig härutinnan förtänkia. Men som iag på förber:de sätt har godt samwet att eij hafwa dem något undansökt, så tror iag dem jemwähl om den godheten, att de mig eij samma fördehl misunna. B:r Barck har längesedan förklarat mot mig den wänskapen att han mig en sådan löhn gierna wille unna. B:r Erenstrahl sitter jemwähl i så goda wilkor, att iag tror honom wara alt för raisonable och god wän til att förtycka, att mig fattig gåsse denne nåden är wederfaren: hälst emedan iag sanfärdeligen för Gud bedyra kan, att hwarcken iag sielf, eller någon annan för mig härom har giort ansökning eller påminnelse. K. Bror kan deraf dömma huru mycket större min underdånige och ödmiuka erkientzlan bör wara både emot k. m:t, och Hans Exellence. Gud, som mig detta brödstycket tillagt, gifwe mig

*) Krigsrådet Israel Holmström dog i Smorgonie $^{24}/_{3}$ 1708.

jemwähl sin nåde till des namns loff och ähra, att kunna giöra min nådige öfwerhet någon nyttig tienst, och emot min gunstige förman bewijsa ett behörigt tacksamt hierta. Jag skall i Herrans frucktan winlägga mig om det ena, och andra.

H. Öfwersten Hård har ricktigt bekommit sitt breff. Jag skulle haf:a skiähl att twifla om H. Boyes ansökning går an. Dock kan iag intet wist säija derom. Har eij heller något deraf ännu förnummit. Det är nödigt wid någon vacance under Swea el:r Giötha jurisdictioner, att H. I. Lang blifwer nämbd och föreslagen.

Nytt har iag eij något synnerligit att berätta; så länge wij stå stilla, och inga starcka partier utsändas, kan föga ting förefalla. Ryssarna hafwa budit till att giöra en husch i wåras qwarter. Ljtet hafwa de oroat Valakerne, men dee andra Regementerna hafwa dee funnit i sådant tillstånd, och så wakande att dee eij kunnat något uträtta, utan måst med oförrättade saaker draga sig tilbakars. Det förnämsta som iag denne gången kan säija, är att H:s M:t är gudj loff wid god hälssa och wählmågo; och elliest står allestädes wähl till, undantagandes att något hwarstädz några falla utj någon opassligheet effter den swåra marchen; och utj så stoor myckenheet af folck, måste fuller ibland någon afgång skee. K. Bror täcktes försäkra sig och hehla sitt hus om den respect och åhuga, hwarmed iag är

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N:o 9 Smorgon den 9 Martij 1708.

Min h:de k. Broder.

K. Brors angenäme bref N. 3 och 4 äre mig wähl tillhanda komne. Gotlandz Lagmansdömme är redan gifwit

åth H. Bosin; och owist är ännu hwem som drager af med Tije Heradz lagsagu. Jag lät sist märcka hwad ringa hopp iag hade att det för H. Boye skulle angå. H:s M:t är eij af den mening att då man flytties från ett handtwärck till ett annat, des tienst skall blifwa wähl giord. Man får nu see huru det lyckas. Kan skee torde någon härifrån hafwa lust att boflyttia till Småland.

H. Thim har elliest giort mig den ähran att skrifwa mig till, om någon befordring i fall successivè någon anständig platz blefwo ledig. Jag skulle hafwa större nöije, än förmögan är, att honom tiena. Min skyldighet wore honom att swara; men iag weet eij huru brefwet skall ställas, ell:r rättare sagt till hwem, ty om iag skrifwer derpå till en hurtig qwick och snäll man, så torde någon annan willa sig det tillägna, som samma loford mindre förtient. Jmedlertjd ber iag k. Bror wille afläggia min compliment.

Om B:r Nymans saak skrifwer iag till Cederholm. Om i Krigz Collegio man will giöra godt och intet betunga samwetet med answar för en trogen tienares förtryck, så kan man ju bijfalla och understödia cessionen. Dermed är saaken giord.

Det länder mig både til heder och hugnad att blifwa brukad till att fulgiöra Fröken Sparres befalningar. Brefwet skall blifwa riktigt beställt. Jag har och hafft den lyckan att ibland annat arbete som mig warit anbefalt för lijf-Dragonerna, få expediera H. Conrad Sparres Fullmakt, hwilket iag med stort nöije giort både för hans merite skuld, och effter iag wet hans Fröken Syster, |: som iag tror:| lärer fägna sig åth hans befordring.

Effter tahlet är om Fruntimber, så faller mig en ting in, som iag måste communicera. K. Bror lär haf:a sedt dee verser som däröf:r äre giorde att k. m:t i Saxen bewärdigade att taga i handen Fru Robbinssons *) Sohlfiärd.

---

* Engelska sändebudet D:r John Robinsons fru.

Därpå är ett swar giort på Latin, och sedan verterat på Tyska, att det eij war så underligit, emedan fältslag på Sohlfiädren war måhlat, som det att handen, som alt bryter, lemnade denne oskadd. Hwad tankar mig däröf:r infallit kan k. Bror see af det hoosgående papperet. Men ifall man skulle tycka att iag wanwyrdade Fruntimbretz saaker, såssom Sohlfiädren, då iag säijer henne eij wara wärd att läggia handen wid, så behagade k. Bror till det bästa uttyda min förklaring, som på andra sijdan finnes skrifwen. Jag borde intet blanda mig i detta narriet; ty iag är eij fallen till Poët; och det är oförnekeligit, sedan man kommer till ålder och i alfwarsamma Sysslor, blifwa verserne torra. Det fehlet finner iag sielf hoos mig. Dock har iag mig nu eij bättre, än pijgan som wähl weet att hennes lusta är oanständig, mig kunnat moderera.

Jag har talt och öfwerlagt med Gr. Oxenstierna *) sielf. Det är för honom en omöijelig ting att få hem lof, och det torde illa uttydas om han det begiärte, wid denne tijden. Hans hierta är alt för manligit till att willa undwjka det efwentyr, som tros wara när man går emot fienden, och han är alt för öm om sin heder till att willa i det måhlet exponera sig dee illwilliandes omdömmen. Som en wän har iag eij kunnat råda honom därtill. Hedren och konungens omtanka bör wara kiärare än hehla wärlden. Kanske torde han fram bättre lämpeligare kunna afkomma. Om iag nu eij hinner härom skrifwa till H. Brauner beder iag k. B:r täktes honom detta förebringa.

Jag condolerar k. B:r öfwer en sorg, som iag dock tror honom längst hafwa beredt sig uppå och derföre så mycket mindre främmad förekomma. Den som dör i 99:de

---

*) Ovisst hvilken. Det fanns vid denna tid åtminstone tre (fyra?) grefvar Oxenstierna vid armén: två *af Croneborg*, båda vid lifgardet, samt en (två?) af *Korsholm och Vasa*. Det hade funnits en af *Södermöret*, men han dog 1706.

åhret har intet att klaga att han ju länge nog fådt smaka denna werldzens bitterhet.

Wij bereda oss åter til opbrott, ännu owisse om k. m:tz fattade resolution. ÖfwerstLieut. Schulze har warit öf:r 20 mijhl härifrån til Borissow och där nedergiort en hoop Ryssar. Wåra Valaker med några af Wisnoviskis haf:a aldeles ruinerat 26 fahnor för Oginski.

Min ödmiuke respect hoos Syst. An-Gretha. Jag borde giöra min serskilte upwaktning, om tijden tilläte. Jag förblif. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jag har för Gen. Maj. Sparre ingifwit ansökningen om frihet att lösa det graverade Sundby med pp:r och fordringar. Ett affirmat afgår idag til reductions Deputerade.

N:o 10 Radoschoviez d. 25 Martij 1708.

Min h:de k. Broder.

Med dee sist ankomne poster fick iag trenne bref af k. Bror: det sista daterat d. 11 Januarij. Jag är af den meningen aldeles, att wij eij böra wara med hwarannan granräknade, hwilken som skrifwer mäst och offtast. Man måste därutj rätta sig effter tijden, och som materierne förefalla: wähl wetandes att broderliga kierleken blifwer oföränderlig utan att kunna ökas eller minskas effter bref antahlet.

Om godzhandlen bekymbrar iag mig icke det ringaste. Jag voterar i den saaken hwarcken af eller till, utan hemställer saken till k. Brors och Ankins öfwerläggiande, tillfredz med hwad dee därutj sluta. Kanskee får iag see

gården, kanskee och intet. Derföre kan ochså han i sitt wärde wara lijka god.

Den Saxiska resan, hwarom andra mycket hafwa welat tahla, tror iag fuller eij blifwa utaf. Men iag skulle och wara förnöijd om hon mig pålades. Jag går och kommer gierna när och hwart Herren befaller. Wid en sådan post kunde man i roligheet mehra lära och sig i skickligheet förkofra än i dee Swijnska Ryssarnas effterstöfwande. B:r skulle snart troo, att gieten trifs hwar hon kommer.

Hwad angår Hollstenske communion, så tror iag wähl meningen haf:a warit att man med proposition om uphäfwandet skulle inneholla till des den säkraste garantens mening warit inhämptad. Man holler ochså nu före den meningen derwid hafwa warit. Jmedlertijd synes icke allenast af k. m:ttz förste ordre att man wähl begrep hwad swårighet, som möta skulle; utan har det jemwähl någorlunda skadat wärcket att man utbrakte på en och annan orth, som ogillades sielfwa propositionen i Stockholm. Ehuru nu saken aflöper, så kan man eij säija den puncten wara opåtald lemnad, eller rätten därtill förtegad, omskiönt conjuncturerne torde kräffia dermed ett upskuff till annan lägenheet.

H. Giortz har skrifwit mig till ett bref om H. Bretholtz Regemente i Wismar, i anledning hwaraf man har sonderat hwad derwid kunde wara att uträtta. H:s Excell. som gierna befrämjar det höga husetz åstundan, har wijst sig benägen; och såssom af sig sielf talt med H:s M:tt, som fuller sedt sine provincier dermed någorlunda kunna lindras, men deremot funnit den swårigheten, att Regementet wore nytt, ännu eij wähl inrättat och öfwat, utan behöfde så wähl derföre hollas innom en garnison, som till att förekomma rymmandet, hwilket under folck af mångahanda slag, wid en hastig boflytning otwifwelaktigt föllia skulle: ja! så att kanskee minste dehlen af Regementet blefwo öfrigt. Derföre fant H:s Excell. rådeligast att för

denne gången eij gå dermed widare. Desutan skulle iag snart falla på den tanckan, att ett Regemente, som man altid kan hafwa sig till handz, är efwen så nyttigt i granskapet, som i landet. Man måste ju giöra derpå samma reflexion. Det är i alt fall beredt till hielp, så framt det eij ärnas till något annat bruk, per reservationem mentalem: och då är all annor proposition fåfäng. Jag tahlar, som det faller mig i hufwudet, och oss emellan utan krus.

K. Bror nämner i sitt bref Cuemucxgzt [Reuterholm] och pdduSSgc [assessor Hyltén] xkzmui. Korttel:n och utan omswäff att säija, saken wore giörlig och intet oäfwen: men den förras hälssa, och den senares wäsende stå mig eij aldeles wähl an. Gif först lijtet ackt på begge dessa dehlar. Det kommer mig före, som den enas lefwarne eij skulle blifwa långt, och den andras eij gillat: dock skulle iag wara glad om iag bedroge mig i begge dehlar.

Stackar B:r Lars Nyman som hafft den olyckan att råka i sådan swår skröplighet, som honom trycker. Collegii bref war så stält, oförgripel:t att säija, att om iag eij hafft cessionen att framgifwa, hade derpå snart kunnat föllia ett wärre swar, nembl. att platzen skulle besättias med en annan, och kan skee hade Röken då gådt miste om det samma stycket. Om pension är eij att tahla wid sådane tillfällen: och huru skall den kunna blif:a betalt? Utan tyckes mig att Röken lärer wara så skiählig och gifwa något med sig af löhnen. Gud gifwe Bror Lars wore nu hermed nöijd, och någorlunda hulpen. Expedition sänder iag till B:r Berent. H:s Excell. giorde ett gunstigt bijstånd.

Dee öfwersände brefwen har iag wähl bestält till lijf-Dragonerne.

Nytt wanckar föga af wärde. Så fort wij rycka effter fienden, flyttar han för oss undan: och måste, oacktat sitt hoot, med rummet lemna oss födan. Han har åter nu wid

detta wårt sista antågande blifwit iagad utur några des qwarter och fördehlar. Han måste fuller omsider hålla stånd på gräntzen, eller gifwa landet till spilles. Han kan det eij aldeles ruinera, så att wij iu skole få något till bästa; och om han det ett stycke giör, så skole wij åter providera oss med sådan matsäck, som kan räcka till des wij något mehra finna. Swårigheten lärer med Gudz hielp blifwa mindre, än man sig henne långt ifrån föreställer. Hwad man skall giöra måste skee med lust och god förtröstan. För min dehl är iag altid wid godt hopp. Min skyldiga respect hoos k. Syster och dee yngre Syskonen, samt communes amicos nostros. Jag förblif:r städze

Min H:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Fast Carlstad är besatt med den högtben:de H. Rudeen, så kan ännu Calmare förorsaka efwen en så god ändring, som man för H. Nordling bör sig önska.

P.S. K. Bror lärer weta att H. Gyllengrijp blifwit Lagman i Tijo heradz lagsagu, effter honom Heradzhöfding Rosensparre i Skåne, och Hallonberg Heradzhöfding i dennas ställe. Bosin blef lagman på Gotland.

N:o 13 Radoskovitz d. 22 april 1708.

Min h:d allerkiereste Broder.

Jag har med fägnad undfådt och läsit k. Brors af d. 21 sistleden Martij. Såssom junior lärer iag fuller intet hafwa underståt mig att bannas; men iag tror det wara sanningen när wij hwarannan säija att ibland den ena, och ibland den andra är flijtigare i skrifwande. Det bör oss emellan eij räknas så noga. Den som har tijd, han skrif-

wer; och den som blifwer därifrån hindrad, är intet deste mindre en ärlig Broder. Jag tycker wij lösa af hwarannan i detta, som i andra fortunæ vicissitudinibus. Snart har den ena, snart den andra någon olust; men förmodeligen öfwerwinna wij dem begge på ett sätt därigenom, att wij gå wår wäg ärligen ända fram. Hwar och een måste på slutet dömmas effter sina giärningar. För Gud willa wij oss den rätten undanbidia, men utj wårt wärldzliga umgiänge bör det profwet giälla.

Ännu har iag eij kunnat märckia ordsaken till B:r Erics effterfrågande. Det kan wara lijka mycket. Min glädie är att han sig så wackert artar och stadgar. Förstånd och qwickheet har iag tilförna hoos honom älskat, jemwähl ett godt hiertelag; när nu alfwarsamheten är kommen därtill, så är på den pilten ingen ting att säija.

Jag beder k. Bror wille försäkra H. CantzlijRåd Fridz om min tilgifwenhet, eller rättare sagt, skaffa mig försäkring om des beständige ynnest.

Så lijtet nytt förefaller, medan wij wänta gräs wäxten, att iag intet weet hwad iag skall skrifwa. Jag lärer förr hafwa berättat att Printz Mazarani *) är christel. och wählberedd död, och att ochså han skulle få sin successor. Hwem skulle wähl dö, att till hans wilkor eij skulle finnas en bedlare? En Printz Lubomirski, af Pohlnisk famille, giorde förleden onsdagz sin troos bekiännelse. Han har warit af Påfwen sänd till Asien och China att omwända dee otrogna. Dee hafwa satt honom sysslor, och ju mehra han däri har arbetat, ju mehra har han blifwit uplyst om dee Påfwiske dickters wilfarelse och bedrägerij. Har altså

*) Mazarini kom hösten 1705 till Rawicz, öfvergick till lutherska läran och åtnjöt understöd af konungen. Utan särskild anställning hade han på sista tiden åtföljt Uplands infanteriregemente och dog i dess ståndkvarter April 1708. — Furst J. A. Lubomirski sändes efter sin öfvergång, för undvikande af däraf följande personliga obehag, till Sverige, där han åtnjöt något understöd och dog 1732.

åstundat att komma till sanna lähran och sitt samwetzroo. H:s M:tt och dee förnämare wid arméen hafwa gifwit honom peningar, hwarmed han reser åth Swerige, jemte k. m:tz bref till samtl. des Råd att utsee medell och ställe, hwarest han må kunna hafwa sin utkomst, samt tiena publico med sitt arbete, hwarmed han ärnar wijsa hwad som brakt honom, och än framdeles kan föra andra irrande till rätta salighetenes stijg och kiännedom. Det är ochså lust att tahla med honom om China och dee ortherne, hwarest han wistats i samfälte 12 åhr, så att hans lefwarnes beskrifning eij heller skulle blifwa oangenäm.

Jfrån fienden hafwa wij eij andra tijdingar, än en därifrån kommen Bonde medbrakt, hwilcken berättar att Ryssarna redan dragit sig baakom Nieperströmmen, lemnandes allenast 1000 hästar på denna sijdan till att gifwa aktning på wåra rörelser. En dehl deraf har warit skickad, under en Tysk officerares anförande, att kasta af bryggan wid Borissow, då Ryssarne under sig murmlat: *denne skiälmske Främlingen lärer öfwerantwarda oss dem Swänska.* Af detta och den befallning, som Czaren gifwit sine Ryssar, wid infallande fäcktning då Tyskarna eij giöra deras skyldighet, att sticka dem neder, kan man nogsamt dömma om förtroendet i den krigzhären, och hwad oreda dememellan deraf kan förorsakas, när det blifwer en gång alfware utaf; då den gemena mistror officeraren, och denna fruktar den förre, men ingendera förstår den andra. Jag tror Gud detta alt så hafwa skickat till sin Smordas, wår nådigste konungz bästa. Af des mildhet blifwa wij jemwähl underligen försorgde och mättade. Jorden, wår gifmilda moder, bör oss föda: och som wij intet funnit något uppehälle ofwanpå henne, så hafwa wij det måst upgräfwa diupt utur henne. Det är intet troligit hwad man sitter uppå för gropar och giömmor. Arméen har deraf fått sin rijkeliga utkomst; och landzinbyggarne troo oss bruka trål-

dom till att upsökia, hwad som eij är annat än gudz wälsignelse till ett oförtrutit arbete och effterspanande.

Det synes ochså, som wore konungens ogemena dygd utsedd och förordnad att tuckta dee laste-fulla. Den redan öfwerwundnes lefwarna är bekant, och iag mins eij wähl, om iag sist skref huru det säjes att Czaren nu mehr än någonsin tilförende sölar sig i swalg och andra laster; hwarigenom hans ohälssa så mycket mehra måste förökas, som hans rädhuga för sin fiende eij är mindre, än hans bitterheet emot dem, som äro under hans wåld. Han måste eij heller wara bättre wärd än gambla Olof Lilliesparre. *) Han tycker så lijtet om umgienge med främmande giäster, att han flyr undan wid deras ankomst. Men det tör gå denne H. Pädar, eij bättre än juncker Olof, då denne blef en gång så hastigt öfwerrumplad att han eij kunde komma så fort undan, utan måste giömma sig i skåpet, och hade snart blifwit ihiählskuten af dee lustige giästerna, som gingo obeswärade in, och wille skiuta till måhls åth skåpet till att lemna kiennetekn att dee welat besöka wärden, hwarmedelst han icke allenast nödgades att med blygd gifwa sig an, utan måste ochså sedan gifwa fram mehra, än man af en beskedlig wärd plägar fordra. Få see om icke Czar Peter en gång på samma sätt kommer att betala löpare skatten åth kong Carl. Olyckan plär wara bunden den rädda på hählarna, och en niskeskårper plär få betala mehr för mindre.

J stoor Pohlen har en brummande Torn-bagge uphäfwit sig till anförare för en hoop illalåtande mygger. Men den swarmen är af lijten kiöld, eller storm snart skingrad och dämpad. Denne Siniawski har en förståndig Fru,

*) Om Olof Lilljesparre till Fylleskog och Asa förmäla ättartaflorna ej annat än att han gemenligen kallades junker Olof samt att han lefde utan tjänst och dog den siste af sin ätt. Intet enda årtal bestämmer närmare hans lefnadstid, men här kastar en anekdot en plötslig belysning öfver hans lefnadssätt.

och han giorde bättre om han lydde hennes råd, än att han, upblåst af inbilning, will tiltroo sig något kunna uträtta af wärde. Han yfwes långt ifrån fahran, och måste ändå, när waxwingarna smälta, falla till jorden. Detta begriper Fruen wähl, men det kan eij tränga genom hans tiocka hud, och kan skee bär han ännu andra gewähr på hufwudet, som giöra honom sakerna mindre perceptibles. Dee lefwa eij enigt till sammans; och måste iag härwid berätta en rolig passage, som dem emellan en gång förefallit. När man på Pålska will säija, maten är på bordet, lyder det så egentligen effter orden: *det står på bordet.* Samma bud braktes dem i fleres närwaru, då hon, som är mycket prompte straxt sade till sin Herre: *Min wän, låt då straxt sättia dijt Er säng.* Öfwer hwilken rättmätige förwjtelse han blef så förtörnad att han tog effter pistolen, och förmentes hafwa ärnadt henne en döfwe drik, om dee kringstående eij hade hindrat. Häraf sees endels begges gemöten. Men iag beer om förlåtelse att iag kommit att giöra detta afsprånget ifrån det som iag wille säija om Siniawskis förehafwande i Stor Pohlen. Han inbillar sig därmed kunna bijbeholla sig wid Fält Herre Embetet. Men han har redan så fördiupat sig i en lastwärd hallstarrighet, att han ingen tilgifft kan förwänta, och lärer effter handen af sina underhafwande blifwa förlåten. Det will säijas att han genom wist Folck både af kong Auguste, och af keijsaren skall blifwa upstudzad. Jag tror att Saxerne aldrig mehra hafwa lust till dee polska dantzarna, i synnerheet när derwid brukas Swänske Spehlmän. Och det wore underligit om ÖsterRijkerna nu blifwit så tapra rådgifware, att dee wille prädika mehra mod i andra, än dee sielfwa hafwa wijst i deras saaker. Gud alzmäktig beware k. m:tt och des här för olycka, så torde det rådet omsider blifwa rådgifwaren skadeligast. Och med hehla denne stämplingen kommer det mig så före, som med Skottska öfwersätnin-

gen: det mislyckades.*) Jag kan ännu intet wähl begripa huru Fransoserna blifwit härtill förledde. Dee pläga öfwerlägga deras saker med mogit förstånd. Denne gången måste man hafwa bedragit dem med falsk förhopning om landetz tillopp. Elliest skulle man snart troo, som iag menar mig sist ungefär hafwa skrifwit, att FrankRijke således har raisonnerat: antingen måste entreprisen lyckas, eller intet: På den förra händelsen kunde han profitera af lägenheten till sine saakers uprättande; men i fall det illa afluppo, så kunde han blifwa af med en konung, som kostar honom mycket att föda, och kan wara ett stort hinder wid en fredz handling. Ty som det af allom holles före att FrankRijke sig förhastade, då det uthropade Prince de Galles för konung af Engelland och att nationen därmed mycket retades, så wore den deraf befarande swårigheten bäst häfwen, om denne stöte-stenen woro röjder uhr wägen. Jag will lijkwähl eij holla denne meningen för grundad: det kan således tourneras pour rire; men elliest måste man troo FranckRijke om Christeligare rådslag, än att man bör belasta detsamma med en så skändelig beskyldning, som det wore, att det hade welat upoffra oskyldigt blod. Det Sannolijkaste är, att det blifwit bedragit, och lära skieppen, som sluppit, wara i wånda innan dee komma i säker hamn igän.

Jag glömmer rätt nu bortt att iag en gång bör sluta. Men när man har tijd att tahla med sine wänner, kommer man eij i hug hwad tijden lijder. J synnerhet är det ett nöije för oss denne tijden häruthe att få pläga samtahl

*) Det är här fråga om det nyss (i mars 1708) misslyckade försöket att landsätta »riddaren af St. George» jämte en fransk hjälptrupp i Skottland. Befälet öfver den franska eskadern fördes af amiral Forbin. Denne, som inlupit i Forth, höll på att blifva instängd där af engelska flottan under Sir John Byng, men lyckades slippa igenom och återvände till Dünkirchen, hvarifrån expeditionen utgått. För denna gång var det slut med företaget.

med wåre frånwarande anhörige, på det sätt som sig giöra låter. Wij äro på en slaskug åhrs tijd å en ledosam orth Stadde. J Smorgon war rätt Biörnscholan *): wij äro nu i Biörnbygden, och wid gräntzen af Barbariet. Man föreställer sig i tankarna alt hwad som hafwer med sig någon fasa, ledo och förtreteligheet. Denna kan eij bättre fördrifwas än genom brefwäxling, hwarutj man ljka som tahlar med sina wänner, och får en hugnelig wissheet om deras trefnad, samt wählwillia. Man tänker på deras umgiänge, och giör sig hopp om des återwinnande. Tijden, när det kan skee, är fuller owiss; jmedlertijd förorsakar sielfwa owissheten ett angenämt tijdzfördrif. Man öfwerwägar hwad som kan wara emot, eller med, och man faller altid giärna på det sluth, som bäst kan förnöija wår åstundan: williandes således nyttia föruth i hoppet, hwad wij oss hälst önska.

Hoos k. Syster och hehla huset anmähles min skyldiga wördnad och tienst, förblifwandes iag städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N:o 15 Radoskovitz d. 6 Maij 1708.

Högtäh:d allerkiereste Broder.

Jag har sedan mitt senaste talt med H. Gen. Lewenhaupt **) om ÄngzSiö. Han säijer sin mening aldrig hafwa

*) Här dresserades björnar för förevisning: »alle björndantzare, som stryka kring i verlden, hafva der sin Hög-Schola och egenteliga hemvist» anmärker Nordberg. Men han tillägger: »nu såg man aldeles ingen utaf dem och mycket få manfolk.» I. 846.

*) A. L. Lewenhaupt uppehöll sig, på kallelse af Carl XII, i Radoszkowice d. 21 Mars—7 Maj.

warit det godzet af[!] beholla, utan har af pure wänskap för H. Sparre frälst det samma utur Banquen och den fahran att blifwa för en hundpening föryttrat, ägaren till skada; men som man sedermehra begiärt en odrägelig summa, upförandes godzet till inemot $\frac{m}{80}$ Rdr, ty är generalen bättre nöijd att få igen sina peningar, hwilka annorstädes med säkrare nytta kunna anläggias, och will transportera sin rätt på den, som straxt gifwer peningar. Som iag intet wiste eller kiände personen, som bem:te rätt will till sig lösa, så sade iag att k. B:r som mig därom tilskrifwit, lärer kunna gifwa därom underrättelse, och sade Generalen att det eij allenast skulle wara honom kiärt, utan bad jemwähl om k. Bror täcktes tahla därom med H. Anger utj Stats-Contoiret, som hafwer denne och alle des Commissioner om händer; Så snart han kommer till Riga will han sielf skrifwa til H. Sparre sin mening att han eij will beholla godzet, utan åstundar sina peningar, hwilka nu stijga ungefär till $\frac{m}{12}$ Rd. med interesse och hwad som serskilt är wordet försträkt till några bonde gårdars infrjande ifrån den Horniske famillen: twiflandes H. Generalen därjemte så ljtet som iag, att ju den iag sist nämbde lärer nyttia bördzrätten. Resten lemnar iag nu i k. Brors godtfinnande, skiön, och betämjande.

Uppå dee skiähl som af H:s Höghet äro insände ang:d keijserl. Confirmationerne, och Hofwetz därwid brukade chicane är behörig ordre upsatt till H. Stralenheim; blifwer han innan postens afgång underskrifwen, skall iag däraf foga härwid en copie. Genom sådane clausuler, som dee keijserlige willa inflika skulle man i stället att bringa sakerna till sluth och roligheet, som är AltRanstediske Conventionens ändemåhl, sättia Furstl. Hollstenske husetz rätt i twifwelsmåhl och ny twist: samt anledning deraf kunna tagas till att slå omkull alt hwad härtils är wordet arbetat till bem:te Furstl. rättigheters befästande. Af detta swinkande och den öfriga keijsarens treska utj Conventionens

fullgiörande skulle man kunna giöra sådane conclusioner, som jemwähl för honom torde blifwa efwentyrlige. Han förmenas styrcka Czar Peter till frimodigheet, och willa upstudza kong Auguste. Trugar han sig till klammer, så tör Gud så wända bladet att han skall bedia om Fred. Men wij willa ännu troo och förmoda att han blifwer beståndande i det goda, och icke afwijker ifrån det som han en gång pröfwat wara bästa rådet. Om Ioseph effter åth hade ångrat sitt wählbetänckte återholl, och af lastelig begiärelse welat söka hwad han en gång af gudeligt upsåth sig afsagt; så hade han förlorat, icke allenast meriten af des goda gierning; utan ochså wälsignelsen i det öfriga sitt förehafwande. Derföre will man hoppas att desse tjders stora Ioseph lärer taga sig i ackt. J alt fall skulle man fuller fresta på att bringa den i spehlet igen, som man wet wara aigrerad, samt af ett så förbyteligit och ähregirugt sinne, att han snart flyger till wägs; men jemte andra hinder, som ligga honom i wägen, så twiflar iag om dee utplåckade wingarne ännu kunna bära honom. Därtill med wore han efwen så lätt att locka tilbakars, som fram, där man elliest wille betiena sig af sådane medell. Gr. Lewenhaupt är nu härifrån expedierad och lärer i morgon anträda sin åter resa. Hwad ordres k. m:tt lärer wid afskedet honom gifwa om krigzoperationerne kan ingen ännu weta. För det öfrige äro behörige förordningar giorde utj dee måhl som angå det land, och dee troupper, som des försorg och anförande äro anbefalte. Det är en wacker, fogelig, klook och tapper man. Om k. Bror utj det förstomtalte ährendet skulle finna godt att sielf skrifwa honom till, så lärer det wara honom mycket kiärt. Jag förblifwer städze

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jag fogar eij härhoos den ofwanbem:te copien, emedan H:s Excell. den öfwersänder. Originalbrefwet är underskrifwit och går nu af med posten. J primogenitur saken tyckes som memorialet och brefwet til Cantzlij Collegium giöra ett, nembl. att forböija allt menligit Clausulerande.

N. 16. Radoskovitz d. 13 Maij 1708.

Min h:de kiäreste Broder.

Jag har fådt k. Brors af d. 4 april: men tycker mig hafwa någon orsaak att bannas att med posterne af d. 15 och 18 april ingen effterrättelse ifrån k. Bror kom, angående Printzens öfwerståndne wackra examen. Andra hafwa skrifwit därom till den unga Herrens största beröm; men iag har eij hafft det ringaste därom att säija, där iag dock af k. Bror i den saaken kunnat wänta den omständeligaste berättelsen, och därutj jemwähl tager dehl så wähl af trogen underdånig wördnad för Printzens person, som och för den dehlacktighet Informatoren haf:r utj berömmet öfwer Discipelens ogemena och åhren öfwerträffande framsteg. Om k. Bror häraf will taga tillfälle att ursäkta sitt stillatjgande på det han eij måtte synas emot reglorne af en anständig modestie uphöija en saak, hwarutj man har skiähl att troo honom sielf participera *); Så tager iag en sådan enskyllan intet för gill. Det är intet för mycket sagt om k. Bror låter förstå sig weta mehra, än Printzen ännu kunnat lähra. Det är eij heller förbudit att säija sig anwända en skyldig fljt. Alt hwad k. Bror utj det öfriga kunnat säija har ländt allenast till beröm af Printzens egit snälla gemöte och lust till lärdom, samt gåfwor med godt ma-

*) Germund C—m hade ledningen af hertig Carl Fredriks undervisning.

neer att bringa sina wahror till torgs. Dertill hade ännu kunnat läggias dee indifferente omständigheterne af Förhöretz förlopp etc. En sådan beskrifning hade warit angenäm, och skolat wähl blifwa anlagd. Kan skee kommer hon ännu: då den unge Herrens progresser med fägnad lära läsas och förnimmas. Huru wida är han ännu i latinen auancerad? Det språket torde giöras ännu angenämare om däruppå något undertijden inluppo ang:de des Stora Morbroders företagande och dater; eller älskar han mehra att läsa sådant på Fransöska? Dee färska gemöterne torde minst fatigueras om man gofwo tillfällte [!] att underrätta sig om sådane saaker korttel:n, ibland på det ena, ibland på det andra språket, af dem, som dee holla uppå att öfwa sig utj.

Jag har tagit mig tillfälle att föreställa hurusom effter Rudens *) befordring utan att afbijda Stifftetz vota, andra, som kunnat giöra sig lijka hopp, begynt att miströsta om att wara med lijka gunst ansedde omskiönt deras förtienster eij wore ringare. Det hade den goda Effect att H:s E. lofwade sig ju förr ju heller willa söka att jemwähl få den saken till riktigheet, hwarigenom den redlige H. Nordt må kunna blifwa hugnad. Anmähl jmedlertjd min hörsamma tienst.

Sist glömbde iag skamligen att berätta det H. Thet **) blifwit hulpen: hwilket redan utan twifwel är bekant.

H. Brauner ***) är blifwin Referent Secreterare i mitt ställe: och har man i honom att förmoda en så god wän, som fogelig Camrat.

Om EStats Secret:e Embetet effter Sahl. Gr. Polus är fuller ännu, när iag detta skrifwer ingen ting passerat: man

*) Dr Thorsten Rudén utn. 1708 till superintendent i Carlstad.

**) Förmodligen är det fråga om Kammarherren hos hertig Carl Fredrik Johan Teet.

***) Johan Brauner utn. 1708 till sekreterare i K. Kansliet och finska expeditionen.

wäntar lijkwähl stundeligen att den ändringen skall komma före. Gud gifwe oss, som få med honom att giöra, en raisonable förman, och sådan som hwarcken låter sig af inbillning och interesse regera, utan har gudzfruktan, ährlighet och k. m:tz tienst för sitt endaste ögnemåhl. Ehwem det är, som hafwer det sinnet, skall iag med gudz hielp komma med honom wähl till rätta.

Rinsmaul är hoffjunckare effter Duriez.

Min hustro är mycket sysslesatt med godzhandel. För ljtet peningar får hon eij det som duger; och att komma till ett godt godz, måste wij låhna så mycket peningar, att interesserne sedan torde fräta opp capitalet, som wi sielfwa haf:a därtill att läggia. Jag skulle fördenskull snarare tycka därom att skaffa sig ett ljtet hus i Stockholm, som kunde kasta någon Hyra af sig. För min person är iag nöijd med få rum. Jag frågar föga effter mehra än SängCammaren, matsahlen och bookstugun. Jag wille att wid hemkomsten desse trenne wore wähl inrättade. För dee twå förra må Ankin draga försorg; om den tredie har iag gifwit B:r Cederholm Commission, till föllie af hwilken han ochså lärer beswära k. Bror om en ljten effterrättelse om dee böckerne, som iag wid utresan lemnade, och dem som sedan af Dryander *) kiöptes. När wij få inrätta wåra bookhyller i ordning, så wille iag giöra med k. B:r det afftahl, att wij sedan wille af befintlige doubletter giöra med hwarannan ett Christeligit byte, och således söka att förbättra hwarannans bibliothequer effter råd och ämne. Jag tror mig på den handeln kunna gagna, ty k. B:rs förråd är större, besynnerl. sedan Sahl. Noranweders **) böcker därtill komne äro. Komma wij ochså en gång ihoop skall iag uptäcka ett förslag, som iag tänkt uppå att giöra

*) En Dryander, Jonas Johansson, var sekreterare vid beskickningen i Paris och dog 1707. Förmodligen är det fråga om denne.

**) Lagman Johan Nordanväder — Nohlanwähr † 1707.

af begge Ett; men nu så länge will man låta dem wara separerade. Jag är i döden,

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N. 17. Radoskovitz d. 20 Maij 1708.

Högtäh:d kiereste Broder.

H:s M:tt holler nu uppå effter hand att besöka Regementerna, och öfwa dem med leek i det hwad dee skola behändigt så wähl som tappert bruka när det kommer till alfwar mot fienden. Jag hoppas Herrans mäcktiga hand skall wara med wår Smorda ehwart han sig wänder. Effter all lijknelse lärer konungen af Pohlen blifwa qwar i sitt Rijke, när H:s M:tt rycker längre bortt. Ehuru stort wäsende Siniawski giör i avisorne, så seer han lijkwähl sielf sig wara således brakt i klämman af en öfwerhängande fahra, att han giärna önskade sig kunna erholla nåd och försoning. Cosakerne skola börja att wijsa sig ledsne wid det Ryska ooket; och Tartarna sig att röra, upmuntrade af Turcken som eij will hafwa namnet att något begynna, fast han torde sedan finna sig föranlåten att komma med i leeken. Om detta lyckas, så lärer modet endels falla på dem, som gierna wille skaffa k. m:tt för många Sysslor, sombliga i hopp att dermed kunna wända någon swärm ifrån sig, sombliga i mening att kunna wid något tillfälle både hämnas det framfarne, och sättia sig i säkerheet för det tilkommande. Wid så fatte saker kan man snart uträkna hwilcka lära styra till godo, eller intet. Några äro i hiertat owänner, några owisse om dee en gång eij kunde hafwa att wänta någon owänskap af oss, några afwundsiuka öfwer Swänska wapnens framgång. Nog kunde många medell

finnas till att winna någorledes dee första, betaga dem andra mistanckan, och wijsa dem tredie att dee kunna hämpta frukt af wår skiördand; men H:s M:tt holler sig wid det säkraste medlet, som är att föra sitt wärck uth NB. med manligheet och gudzfruktan i säker förtröstan om dens alzwåldigas mäcktiga beskydd och bijstånd. Om Herren strjder för sitt folck, hoo kan det då öfwerwinna?

H. Conrad Sparre har wijst mig sin Herr Faders bref att han i beredskap hade 200 d. Sm:t till des disposition. Som iag gierna wille honom dermed hielpa, fast iag sielf eij hade peningar tillhandz, har iag af Commiss. Soldan uptagit så många, och gifwit honom zedell till min hustro. H. Sparres är adresserad på sin Fröken Syster, hafwandes iag densamme sändt till min hustro, som därom lärer tala med k. Bror. Min skyldige wördnad förmäles hoos bem:te Fröken: Hennes bror mår wähl och gifwer alt godt hopp om sig. Han war här i går hoos mig tilljka med Gen. Majoren Sparre och några andra goda gynnare, då efwen H:s Excell. Öfwerst Marskalken kom därtill, och gaf sig någon tijd att hwila hoos mig, då H. Sparre hade godt tillfälle att blifwa närmare kiänd. Jag förblif:r städze med all tillgifwenheet,

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Seraskieren af Silistrien *) har skrifwit til Mazeppa och klagat det man eij niuta det sist emellan Turken och Czaren slutne förbundet til godo, ity man dee på gräntzen boende Tartarne åtskillige gånger deras egendom afhändt, begiärandes fulkomblig satisfaction, elliest kunde man eij afholla Tartarne att den söka och bemöta ofrid med fäjd. Således lärer man tahla på flere orther: »Så begynnes le-

*) Jussuf pascha af Bender.

ken.» Med Turkens wetskap haf:a wj och redan några månader en beskedlig Polack hoos Tartarna, som dem anförer: h:ket man dock måst menagera.

N. 17. Radoskovitz d. 27 Maij 1708.

Min h:de k. Broder.

Jag twiflade att iag i dag skulle komma att skrifwa. Nu får iag lijkwähl sättia mig neder lijtet wid Hofwet och kan eij bättre använda denne stunden än tahla med k. Bror några ord på sätt, som frånwarande det kunna giöra. Jag har fådt k. Brors bref af d. 22 April och 9 Maij. Jag har ingen ordsak att twifla det ju H. Nordling lärer blifwa accommoderad, fast iag beklagar, att dermed något dröijer. Vacancerne effter H. Numers, Adlerstierna och Cronström äro ännu obesatte *). För den senares Enkie Fru är k. Collegii bref ingifwit; will förmoda god resolution, när det förekommer. En Baclich har blifwit Heradzhöfding i Skåne effter Seth. Elliest passerar intet något synnerligit, utan att iag i förtroende kan berätta det som här ännu eij många weta, nembl. att kong Stanislas blifwer wid wårt opbrott här i Pohlen qwar, och lärer med det första rycka åth Preussen. Gref Lejonhufwud går med dee undergifne Fälttroupperne in åth Lithouen och Berezina strömen i första ryckandet. Jfrån wår man hoos Tartarna hafwa wij goda tijdingar. Turska Håfwet är på god wäg och wähl disponerat: toppandes till dee propositioner som giordes till den aga som hoos oss war. Han har til recompense för sin afskickning och betygande af ottomaniske portens

*) Antagligen handlar det här om Gideon v. Numers, v. amiral, Sven Löfman-Adlerstjerna, v. president i Göta hofrätt, samt Peter Cronström, assessor i Bergskollegium. Alla tre dogo 1708 före brefvets datum.

nöije med des förrättning blifwit Bacha. Detta bör eij tahlas om utom klöfwerbladet. C'est à dire d'ou vous l'auez. Tartarne äre beredde att begynna till att hämna den tort som ifrån Ryska sijdan dem en tjd giord är, och det med Consens af Turske keijsaren, fast han eij will synas bryta. Wij hafwa i dag fådt Ryska öfwerlöpare, som säija att dee alla äro misnöijde och att när wj komma närmare lära flere, ja utaf sielfwe nationen, hopetahls komma. Jnwånarne skola mycket inclinera till upror. Jag är

k. Brors
trogneste och hörsamste tienare
J. Cederhielm.

N. 21.
Berezina nedan för Borissow 10 mijhl, d. 16 Junij 1708.

Min högtäh:d k. Broder.

Jag sänder härhoos den sist omtalte Fullmakten för H. Norlind, *) och beder att hoos honom måtte afläggias min skyldige tienst och lyckönsknings compliment. Som Storkyrkan eij blifwit ledig, så hoppas iag denna lägenheten därnäst hafwa warit den angenämaste: Wår Herre gifwe honom lycka: försäkrandes iag mig utj hans wählgång och nöije taga all den dehl, som en trogen tienar därutj taga kan och bör. H:s k. m:tt har temmel:n förbrytt fiendens concepter. Effter all lijknelse hade han wäntat k. m:t mot Witepske och Poloskiske sijdan, samt till den ändan dijtåth samblat sin största makt. H:s m:t lät jemwähl en dehl af arméen marchera wägen åth Borissow och

*) Daniel Nordlindh blef 1708 kyrkoherde i Riddarholms församl. med Bromma till prebende. — Kristendomslärare för hertig Carl Fredrik. Förmodl. densamme som i ett föreg. bref kallas Nordling.

giöra mine som ärnade han sig med hehla makten dijtåth, hwaraf man eij heller annat kunnat dömma än att krigzhären ärnat sig den förber:d wägen. Men H:s M:t tog i detsamma til höger, åth detta passet, som allenast med 600 man bewakades. Af dem woro 200 öfwergågne att recognoscera när öfwerst Gyllenkrok med qwartermästarne och Enspännarna i går ankom. Han hade så nähr blifwit surprennerad, men satte straxt, på dem an utur skogen, skiöt 8 ihiähl och dref dem andre i strömmen, hwarest efwen wähl en 30 måste sättia ljfwet till, qwäst och drunknade. Wij fingo af dem en fånge. Capit. Dahlheim af fortification blef blesserat, samt en underofficerare af Dahlregementet och en Enspännare i lijfwet. Öfwer Strömmen skuto dee sedan på wåra, dock utan effect. Men som H:s M:tt wid ankomsten wille recognoscera stranden, och Printzen af Wirttenberg tänkte, af redlig zele betäckia H:s M:tt, ridandes till den ändan närmare mot watnet blef han ifrån andra landet utur en buske skuten genom wänstra sjdan, twärt igenom. Som han intet hafft upkastning, eller någon annan ljknelse utur såret kommit, hwaraf kan dömmas att inelfworne wore läderade, så hoppas iag såret eij wara dödeligit. Han gifwer sig eij synnerligen derwid. Det är en wacker och hurtig Herre. Han hade en trefl. god contenance wid det han fick skåttet säijandes allenast tyst åth gen. adjutanten Hård att han wore skuten med begiäran att han sig eij skulle låta märka något derom, på det hwarken fienden eller någon annan det skulle kunna observera. Han blef straxt utj ett [capell] brakt och förbunden, och har i natt såfwit i sitt tält. J natt har man giort anstalt till brygga och planterat stycken. Nu törs ingen fienden sig mehra wijsa, och medan iag detta skrifwer läggas pontonerne uth, så att iag tror wårt manskap, utan resistence kunna gå öfwer, och att med Gudz hielp wij skohle komma till Nieper på något ställe omkring Mohilow innan fienden skall

hinna där någon synnerlig makt sammandraga. Wår Herre gifwe lycka. Jag förblif:r städze

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N. 22. Köriznice *) d. 21 Junij 1708.

Min h:d k. Broder.

Denna orthen lärer intet finnas på någon carta. Han är lumpen, och owärdig att upföras, men ligger på rätta wägen från Iurgevice åth Mohilow. Fienden, som går för oss undan är eij starck, holler intet strek och giör oss ingen annan skada, än att han uphäfwer några små broar, och på somblige ställen fäller några trä öfwer wägen. Det kan eij synnerligen hindra och sincka marchen, som han sig utan twifwel inbillar, och will dermed winna tijd till att sammandraga manskap till dee ortherna, dijt wij synas nalckas och förr eij warit wäntade. Gr. Lewenhaupt lärer wid denne tijden röra sig **), och förmodeligen lärer Gen. Maj. kunna giöra någon fördehlaktig diversion ifrån den sijdan. Gud wälsigne H:s m:tz förehafwande, och giöre des gång lycklig. Om wij så kunna förekomma fienden wid Nieper strömmen, som wid Berezina, som är till förmoda att wij för godt kiöp skole trängia in uthj Ryssland, och att wärdarne skola boo trångt för deras giäster. Tijdingarna continuera att Czaren will blifwa utj sitt såkallade Petterburg, och att han den orthen härligen will utzijra,

*) Гореничи ryska treverstkartan XV: 7.

**) Därmed hade det ännu långa vägar. Visserligen hade regementerna fått marschorder d. 17 Juni, men först d. 29 Juli inträffade Lewenhaupt själf vid sitt eget regemente. (C. Hallendorff Karl XII och Lewenhaupt).

kanskee till sitt graffställe! eller besluth af sin härligheet. Men hans döda kropp skall, med Gudz hielp, en gång eij få låf att hwjla i Swänsk jord, mycket mindre skall han lefwande få någon rolig stad på den grunden. Olyckan måste föllia en sådan grym tyran och ogudaktig menniska effter i lijfwet, och tror iag knapt någon wälsignelse gifwas på den giorden på många mijhl omkring, hwarest hans lastwärda kropp warder nederlagd *). Huru hans uppståndelse blifwer kommer mig eij wid att dömma. För det tillkommande ljfwet står hans Siähl under en annan rätt: gud låte honom allenast så i detta gå, som han det förtient hafwer med des menederij, trolöshet och rasande grymhet. Printzen af Wirtenberg blifwer dagel. bättre och friskare: hwaröf:r hwar man sig gläder, ty han är af ett treffel. godt gemöthe, och sådan trohet för H:s K. M:t att för honom han gierna utan sky wågar lijf, blod och alt hwad han äger. General Golt, som wid Borizow nederlagt mycket fåfängt arbete, har wid tijdingarna om k. m:tz öfwergång på annat ställe, och af frucktan att blifwa couperad från Niepern, mäckta skyndat sig ifrån sitt fästningswärck. Öfwerst Hielm, som stod på andra sijdan, profiterade af lägenheten, lät en dehl af sitt Regemente swimma öfwer, hwilka af den flyktige fienden upsnappade några hundrade nöt och en 30 fångar. Till wåre volosker, som efwen stode där i neijden, äro wid samma tijd komne inemot 40 öfwerlöpare; och ifrån Vitepske tracten äro på en gång 18 officerare och 50 gemena Ryssar bortlupne, hwilket fuller för detta hoos det folkslaget eij är wordet hört, men numehra eij är att undra sedan många af dem sedt Pohlen och Tyskland, samt där erfarit ett bättre maneer att lefwa, hwaraf dee tillförne eij wetat, utan trodt sig i deras Ryska gyttia lefwa sällast: Så att Czaren af sin curiositet lärer ochså hämpta den skadan att hans folck eij hafwa mehra

*) Välsignelsen af Petersburg må vara tvifvelaktig, men emellertid hvilar tsar Peter där fortfarande i trygghet.

för honom och hans Regemente det attachement, som tillförende. Jag förblif:r städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N. 23. Holofskin d. 5 Iulij 1708.

Min h:d k. Broder.

Jag wille gierna denne gången utförligen skrifwa om k. m:tz i går erhåldne seger; men posten måste nu straxt gå, och des utan sänder H:s E:e öfwerst marskalken til k. huset en tämmelig omständelig förelöpare af den relation som föllia lärer. Korttel:n för denne gången att säija, H:s M:t gick öfwer ett Pass och Elf i fiendens närwaro, och åsyn, dref honom utur des förskantzning, slog honom på flykten, så att han många döda, en hoop stycken och ammunition måste lemna i sticket. Gudj ware ewinnerligen ähra för denne des nåd, och i synnerheet att wår nådigste konung, som gick först främst till foot, och sedan förfölgde fienden öfwer en mijhl till häst, har sluppit oskadd. Det förtryter mig att denne posten går så hastigt att iag intet får skrifwa några particulariteter; men dee skola härnäst föllia. Förnöj Er denna gången med denne gode effterrättelsen en general. Jag blif. oföränderl:n

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

A Monsieur
Monsieur le Iuge Provincial
Germund Cederhielm
à Stockholm.

N. 24.

Högtäh:de k. Broder.

Utj mitt senaste bref påminner iag mig wähl hafwa låfwat att willa utförligare berätta förloppet om detta wårt fälttog; men den derom hemsände relationen är så fulkomblig, att widare tilökning eij skulle behöfwas om iag icke måste söka att säija något, till att intet draga öfwer mig den förwitelsen att hafwa handlat emot ord och lofwen. På det k. Bror må hafwa ett sammanhang af hehla Campagnen, will iag begynna ifrån wårt opbrott.

Medan k. m:tt hade sitt qwarter i Radoskovitz och större dehlen af Regementerne ännu lågo på wägen tilbakars åth Wilna tracten, så war det för fienden så mycket omöijeligare at kunna afftaga hwart H:s M:tt ärnade sig wända med arméen, som största lijknelsen syntes wara att man skulle taga wägen åth Polosk- och Witepskiske sijdan, dijt fienden förspordes af samma skiähl sambla sin största mackt. Wid opbrottet ifrån Radoskovitz kunde han eij heller annat dömma än att dee omkring Minsk närmast liggande troupperne skulle gå på Borissov, därest Fältmarsk. Lieut. Goldz fördenskull mycket brydde sitt hufwud med Fästningzwärck och skantzars upkastande: blifwandes i sin mening utan twifwel mehra styrckt af det ryktet som utkom, att dee föruth gående Regementerne hade fådt ordres att taga deras route på wissa orther i wägen till Borissow. Jmedlertijd böijde H:s M:t med några effterkommande Regementer af den wägen åth Smilovitz och på höger närmast till Berezina strömmen: hwarest fuller löper en ordinarie fahr wäg; men som H:s M:t å den sijdan eij förwäntades, så hade fienden wid samma Pass allenast posterat en 5 à 600 man till att förwahra detsamma för wåre partier. Jfrån Iurgevice blef Cap. Dahlheim af fortification d. 14 Iunij med några Enspännare föruthsändh att recognoscera orthen; och som det Ryska på andra sijdan stående partiet om ho-

nom hade fådt kundskap, och til des uppassande öfwersändt 150 Cosaquer och Dragoner, ty stötte d. 15 om morgonen wåre qwarter mästare, som då kommit till Dahlheims partie med resten af Enspännarne uppå det fientlige partiet. Det hade i förstonne så nähr bortsnappat Öfwersten Gyllenkrok, Drabanten Pels, Dahlheim och några flere som wore lijtet föruth redne att taga lägenheten i ögnemärcke; men som desse blefwo fienden i tijd warse, och straxt ropade fram manskapet, hwarmed fienden i fullt lopp iagades öfwer en slätt inutj strömmen, och under flykten så wähl som i synnerhet wid öfwerswimmandet af wåras skått och Salwor incommoderades; så blefwo på backen 8 man ihiählskutne, och i watnet ungefär 30. En allena fingo wij till fånga, och hade dee besynnerligen saknat och beklagat officeraren, som commenderat partiet, samt fahnan, som i strömmen blifwit förlorad. Af wåre blefwo allenast Dahlheim i foten, och en Furier af DahlRegementet genom lijfwet blesserade. Men en stund fram på dagen, då k. m:tt red wid stranden, oaktat dee skått som af fienden utur buskarna på andra sijdan giordes, hände det olyckligen att Printzen af Würtenberg, som med flijt, tillijka med Gen. Adj. Hård och Polske öfwersten Urbanowitz welat sättia sig närmare stranden till att oförmärckt wända skåtten ifrån k. m:tz höga person, blef af en kuhla träffad, som gick igenom des wänstra sjda, dock utan att skada något behn, eller des inelfwor.

Som anstalt straxt giordes till en bryggas öfwerslående, och stycken om qwällen planterades på beqwäme ställen wid stranden till arbetarnes betäckning i alt fall; ty drog det fientlige partiet sig i natten utaf. General Goldz, som med största forcen stod wid Borissow hade med tijdingarna härom fådt mäckta brott om, och i sådan confusion sig afdragit utur sine mödosamligen anlagde fördehlar, att Öfwersten Hielm, som på andra sjdan sådant förmärckte, betiente sig af samma tillfälle att sända ett par-

tie öfwer strömmen, hwilket hade den lyckan att återbringa en hoop fångar och hornboskap, som det fienden afjagat.

Wid samma tijd kommo till wåra Valaker 18 officerare och 50 gemehna af Ryskt manskap, som luppit ifrån Polosk och Witepsk. Man har tilförende eij ifrån Ryssarna kunnat få någon öfwerlöpare; men dee hafwa nu utaf deras resor i Pohlen och Tyskland förwärfwat den kunskapen att dee förlora smaken i det Ryska Tyranniske wäsendet; och Czaren lärer utaf samma sin curiositet finna den skadan, att hans undersåtare eij hädaneffter lära för honom beholla deras förra blinda wördnad och troheet. Af k. m:ttz oförmodade marche blefwo jemwähl fiendens concepter så förrykte, att det sedermehra funnitz wid alla dee swåra passen hafwa kommit oss mäckta wähl till måtta; i ty wij kommit dem allestädes snarare på halssen än dee kunnat sig behörigen sambla, besinna och fattia.

Sedan H:s m:t, war kommen till Berezina, blefwo Regementerne, som stodo på wägen åth Borissow, beordrade att alla draga sig åth höger till samma pass, som k. m:t hade intagit.

Wij ginge d. 18 Junij öfwer 2:ne bryggor med lijfgardiet, lijfRegementet och Drabanterne. Dee andre troupperne följde i hamn och hähl. Under wägen har intet motstånd blifwit giordt, widare än att på somblige ställen broarne warit afkastade och wägen igenfält med trän, dem man dock straxt utan hinder afröijt.

D. 22 Junij kommo wij till en orth, Sablotski kallad, hwarest ett fientligit partie, ungefär 600 man starkt, dagen tilförende ståndt hade. En bonde berättade att fienden, som på åthskillige orther däromkring hafft des lägerställen, gifwit sig uth för $\frac{m}{40}$ man; men en Rysk Dragon, som warit af dee commenderade til skogzfälning, samt i drykenskap och yra sig förirrat, så att han kom i wårt läger, sade att allenast Gen. Rhenne med 10 Regementen hade sig satt wid Staden Bielenicz och strömmen Drut, samt sig därsamme-

städes förskantzat: förmodandes sig mehra förstärkning ifrån andra orther, medan wij af wåt wäderlek, illaka wägar och skogens förhuggande i marchen uppehöllos. Samma dag hade Gen. Adjutanten Canifer utskickat 150 Valaker att recognoscera: hwilcka först stött uppå ett fientligit partie af 100 man, det anfallit, några nedergiort och dee öfriga jagat en mijhl intills dee kommit till ett läger af 600 man, hwilka straxt warit färdige, och åter giorde wåre valaker så brott om tilbakars, att dee måste lemna effter sig i sticket en 8 à 10 man.

D. 23 Iunij marcherade k. m:t till Moschenitze wid strömmen Mossielnik, liggande allenast 1 mijhl ifrån ber:d Stad Bielenicz, därest fienden sig satt och befäst hade. Gen. Adj. Canifer och Öfwersten Urbanowitz reste med några valaker, betäckte af skog, inunder Staden, och effter ögnemåttet dömbde därwid wara camperade ungefär 12,000 man. Moth afftonen kommo oförmodel:n wåre Valaker ifrån en annan sjda, och satte sitt läger snet öfwer strömmen på en högd: rijdandes några neder till stranden, derest wår ryttarepost war utsatt, hwilcken eij kunnandes åtskillia hwad slags folck det war, skiöt på valakerne, hwaraf blef allarme. Det stillades fuller straxt; men man såg deraf hurusom alt manskapet i ett ögneblek war färdigt att bruka alfwar, där det hade omträngt. Som man nu mehra war kommen utur tiockaste morasten, och en rymmigare slättmark emellan skogzparckarne började sig yppa; ty afbijdade H:s M:t wid detta passet flere Regementers ankomst, och lät imedlertijd öfwer strömmen och ängen en lång kafweelbrygga förfärdiga.

D. 26 Iunij gick H:s M:t öfwer bryggan åth Aleskovitz wid Drutströmmen, lemnandes Staden Bielenicz ifrån sig $^3/_4$ m på högra handen. Man kunde wähl märckia att fienden ändå eij hade något alfwar att sig där förswara, då han wid så många swåra pass det eij tilböd, och desutan lönte eij mödan att sig af småsaker låta sincka, då

större förehades. Under denne dagz-marchen rede Gen.-adjutanterne Hierta och Lindrot lijtet på sijdan till höger att besee orthen, och stötte på ett fientligit partie af ungefär 50 man, som dem efftersatte intill marche-filen, och föllo in utj bagagen, dock utan att giöra widare skada än att en gardieskarl wardt blesserad; blifwandes dee straxt af några man tilbakars drefne. Gen. Adjut:n Canifer råkade i en annan wäg med valakerne på efwen ett sådant partie, hwilket han förfölgde inutj strömmen under Bielenicz och fick den commenderande Lieutenanten till fånga. Denne war Polnisk, och berättade att dee 15 Regementerne, som stådt tilhopa under Rennes och Hensckes commendo, om natten hade opbrutit och gådt wägen åth Mohilow, derest Mensckekof samblade Infanteriet och mehra Rytteri. Till arriergarde wore allenast 1500 man lemnade, och eij mehra än 2:ne compagnier, som dee af Polska troupper hade öfrige, öfwer Strömmen skickade att observera wår marche. Omkring Staden och wid Passet war mycket onödigt arbete nederlagt, så wähl som och wid Passet i Aleskevitz, derest dee hade sänkt spanske Ryttare i strömmen, och på andra sjdan upkastat ett bröstwährn, bakom hwilket lågo några och 20 man, som wid första wåre Valakers ankomst, straxt bortluppo.

D. 27 Iunij, då wij stode stilla, hade wåre Valaker slagit läger wid Passet under Staden Bielenicz, men som han låg på andra sijdan watnet, och åtskillige af arméen djtreste, endels att besee Fästningzwärcken; endels att kiöpa vivres af inwånarne; ty sökte dee i skogen på andra sjdan stående Calmukerne dem att öfwerumpla, och föllo till den ändan några gångor in utj Staden, hwarutur dee åter straxt af wåre Valaker blefwo drefne, utan att dee fingo någon Swänsk fånge. Af dem jagade wåre Valaker 2:ne, förutan en öfwerlöpare, hwilcka därutj kommo öfwerens att Ryska mackten drog sig wid Mohilovske sijdan tillsammans så mycket dee hinte.

D. 28 Iunij marcherade wij effter afftonsången 1 m.

till Wohilow, hwarest war ett swårt pass, och undran wärdt att fienden där eij sökte giöra motstånd. Men där mötte eij annan swårigheet, än wägens diupleek, hwilken af Infanteriet så uplagades att Drabanterne om afftonen, samt lijfRegementet och dee fleere den andra dagen, nembl. d. 29, då wj stodo stilla, kommo makligen öfwer. En öfwerlöpare ifrån fiendens läger under Holofschin berättade att där stodo 12 Regementer wid Passet: att flere dijt wäntades: att man låddes det willa förswara: och att 34 man dagen tillförende af misnöije wore förrymbde: hwilket bekräftades inemot aftonen af öfwersten Gr. Torstenssons bref och berättelse att större dehlen af samma öfwerlöpare til honom wore ankomne, och att dee andre Regementerne hade jemwähl fådt några till sig.

D. 30 Iunij marcherade H:s m:t 1 m. till Holofschin: gåendes föruth med gardiet och dahlRegementet till att låta för artilleriet och dee öfrige förbättra wägarne. Baakom Staden ligger ett pass och ljten ström, som kallas Wabitz. På den sijdan, wij kommo anryckande, war en post af ungefär 200 man, hwilcka wid första ankomsten ställte sig opp emot wåra; men när H:s M:t lät gardies grenadier bataillon auancera, drogo dee sig genom Staden öfwer Strömmen, uppå hwilken, wid en qwarn, är en brygga af 3:ne serskilte afsätningar och små broar effter hwarannan. Dee twenne närmaste finge dee eij tijd att afbryta, men den siste kastade dee af. Framför ändan deraf war ett bröstwärn med 3 stycken, och ett batterie på hwardera sijdan högre opp i backan, hwarest höllo några esquadroner, dee där af ett annat Regemente straxt dereffter blefwo förstärckte. Dee hade ett stort läger bakom skogen, och posteringar stranden utföre, samt 1/4 m. bättre neder på deras wänstra hand ett annat läger, liggandes emellan begge lägren en tiock och oländig skog. Nästan mitt emellan begge lägren, derest man kunde wada öfwer strömmen, hade man i en skogzudd, som gick intill stranden, lagt

ett batterie, förwarat med något manskap, och 2 à 3 stycken. Några Calmuker gingo däröf:r i mening att anfalla wåre näststående valaker, men blefwo straxt tilbakars kiörde. En adelsman stack sig igenom från den sijdan, och berättade att dee samblade sig starckt baakom skogen, jemwähl till Infanterie. H:s M:tt fant derföre nödigt att afbijda mehra manskap innan han något försökte; jmedlertijd wåhlade man sig intet deras styckeskått från wår sijda att beswara.

D. 1 Iulij. Rykte Östgiöthe Cavallerie, och Wässmanlandz Inf. Regemente inutj lägret. Fienden canonerade utan effect. Calmukerne kommo öf:r wadet: blefwo af wåre Valaker tilbakars drefne: På deras sijda blef en skuten af hästen, på wår blesserades öfwerst Siegerots hund. Uplandz och Östgiöthe Infant:e samt Smålandz Cavallerie Regementen ankommo och blefwo stående ett lijtet stycke baakom k. m:tz läger; flere andra följde tätt uppå dem, så att dee på en natt kunde rycka fram. Fienden arbetade starckt på des förskantzning, dragandes fram för sig å des högra flygell en lång linie. Utj ypningarne, som wore så brede att en esquadron kunde rycka därigenom, lades spanske Ryttare. 2:ne deserteurer kommo öfwer, en Rysk och en Polak: begge berättade att fienden dagel:n förstärktes, jemwähl med Infanterie.

D. 2 Iulij wore åter Calmukerne så starcka öfwer, att lijfDragonwackten måste secundera wåra Valaker, förföllandes calmukerne så häfftigt att dee med dem kommo på deras brygga, bakom hwilken gafs en eld af musqueterie, att wåre åter måste draga sig tilbakars, dock utan widare förlust än att ett paar Dragonhästar blesserades, och lieut:n af valakerne Urbanovitz fick 3:ne skått, hwaraf han en stund dereffter afled. Utj fiendens wärck twärt öfwer wårt läger blefwo Dragonerne af Infanterie aflöste. 2 deserteurer af Czarens gardie kommo mot afftonen, och gofwo den efterrättelsen att des bästa troupper endels wore där, endels

ännu wäntades. H:s M:tt war sielff med några personer att recognoscera neder åth fiendens wänstra flygell, nästan 1/4 mijhl nedan för wårt läger, och det passet, där Calmukerne wore wahna att gå öfwer.

D. 3 Iulij. giordes wid artilleriet anstalt med Pontonernes förfärdigande till att dermed gå öf:r strömmen. Öfwersterna Bunow och Siegeroot rede med Valakerne, och i Polska kläder åth den sijdan, där k. m:tt dagen tillförende hade warit, att besee orthen, hwarest styckena sättias, och bryggan slås kunde, som war wid begynnelsen af fiendens wänstra flygel, och des där upkastade retranchement. Att deste bättre döllia samma dessein, lät H:s M:tt moth afftonen valakerne, som stodo närmast dijt åth, bryta opp med deras bagage, och marchera åth den andra sijdan nedan för fiendens högra flygell, hwaraf han straxt syntes blifwa ombragerad att k. m:t wille där gå öfwer, och detacherade fördenskull manskap till höger, i stället att rätta orthen war utsedd nedan för skogen å des wänstra sjda; men en af valakerne, som giorde Lieut:ns tienst, Sandul ben:d, gick om natten öfwer till fienden, och gaf honom den effterrättelsen att dee Swänska fuller giorde anstalt till att gå öfwer, dock wore knapt meningen sådant att försöka på det stället, där valakerne nu hade sig satt. Om afftonen blef befalt att om natten klockan tolff i tystheet bryta neder tälten, och wara färdig till marche på första widare befallning.

D. 4 Iulij. När gardiet klockan 12 begynte defilera, war ochså befalt att af dee 24 förfärdigade pontonerne 12 allenast af Soldaterne skulle medbäras; men som af Rägnet wägarna blifwit diupa, och bussarna omöijeligen orckade bringa fram bem:te Pontoner, utan nödgades kasta af dem under wägen, ty hade H:s M:tt jmedlertijd befalt att dee andra 12 skulle nederbringas på wagnar. Artilleriet och en dehl af footfolcket wore ankomne till den utsedde orthen i natten och rägnet, utan att fienden det kunnat märckia;

men som med Pontonerne så länge dröijdes till gryningen, då fienden blef wåre warse och giorde allarm skått; ty war eij längre tijd att upskiuta. Wårt artillerie war satt på högra sijdan om wadet mitt emot fiendens retranchement, och begynte därpå häfftigt att skiuta; några stycken wore ochså planterade på den wänstra sijdan till att skiuta på dem, som till efwentyrs skulle willa stöta till ifrån fiendens högra flygell. Wårt folck war endels af några buskar betäckt; men på andra brädden af watnet war en lijten morastig slätt innan skogen emottog; dock icke större än att man med 1 à 2 batailloner kunnat giöra front emot fienden om han welat där möta, och attaquera. H:s M:t fant eij rådeligit att wänta på bryggornes slående, utan medan man war i arbete med den första, går i watnet öfwer emellan öfwerste Sigeroot och Capit. Adlerfelt. Derpå följde gardies grenadiererne, samt dee andra gardies bataillonerne. Dernäst följde DahlRegementet, Wässmanlänningarna, Uplänningarna och Östgiötarna, hwilcka dock effter hand kommo att gå öfwer dee lagde Pontonerne, hwaraf omsider giordes 3 små bryggor. Jmedlertijd förordnade k. m:tt huru dee sig ställa skulle, och gick sielf med öfwersterna Gyllenkrok och Siegeroot till foot genom träsket inemot retranchementet till att recognoscera om ännu där emellan woro någon bäck, eller swårt Pass. Cavalleriet skyndade sig så mycket möijeligit war först genom watnet, men sedan endels öfwer bem:te bryggor. Om sielfwa actionen är utj öfrigit den upsatte relationen nog omständelig. Fiendens förnämsta fehl tyckes hafwa warit att des läger wore på en stoor $^1/_4$ m. skilde af en tiock skog, utan att därigenom någon communicationslinie war röijd, widare än allenast en smal genomhuggen wäg, eij bredare än att knapt 2:ne i bredd därigenom kunde marchera; utan skulle dee således antingen gå därigenom i confusion, eller 1 mijhl omkring, eller draga sig fram neder wid stranden, därest intet större platz war emellan skogen och strömmen

än 10 à 12 alnar, då dee icke allenast af wåre stycken kunnat långsåth bestrykas, utan och af ringa manskap afhollas. Fiendens retranchement war desutan på ändan yppet och ofärdigt, så att man kunde gå därin både i flanquen, och swänga sig baakom i ryggen på dem, som däri wore upstälte: detta war jemwähl k. m:tz dessein. Derföre tog fiendens Infanterie straxt morastet och skogen in; utan att afbijda Cavalleriet, som åter längre bort camperade, eller att slå sig åth den sijdan. Häröfwer äro ochså Fältmarskalken Goldz och General Repnin wordne oense: den förra, som förde Cavalleriet, säijer att den senare bort med fotfolcket draga sig till honom, och Repnin lastar Goldz för det han eij undsatt Infanteriet, som sig hade bort. Till all lycka äro dee Commenderande officerarne så oenige under sig, som dee äro af åtskillige landskap. Däremot skyndade sig wårt folck det mästa dee kunde, tätt på hwarannan som ärttrefwor. När några bataillioner wore öfwerkomne och upstälte hade man ärnat gå dermed opp i retranchementet, men som H:s M:t såg fotfolcket draga sig derifrån åth skogen, fruktandes att det skulle onäpst undkomma, gick man den wägen på dem löst. H:s M:tt förde battaillonerne sielf an i elden, altid fram för dem till häst, in till des capit:n Gyllenstierna blef blesserad, då H:s M:tt nådigst gaf honom hästen att rijda uppå utur slaget. H:s M:t blef Gudj loff, oskadd. En kuhla hade allenast träffat des Pistolhylster. Printzen af Wirtenberg, som ännu eij war aldeles frisk af des blessure, och Polska generalen Poniatovski följgde alt stadigt med H:s M:t, så wähl som dee, hwilka hade wackt. Om det warit klart wäder, och rägnet eij så nedertrykt röken, besynnerligen i skogen, att man eij mehra kunde see hwarannan på 12 à 16 steg, hade man med Gudz hielp ändå fådt fiendens Infanterie bättre i klämman. Nu måste man höra opp, och bemödade H:s M:t sig nog till att afholla bussarna ifrån widare påträngiande och skiutande, i fruktan att dee i röken och

genom skogzuddarna skulle träffa på hwarandra. Som Cavalleriet eij kunde så fort komma öfwer; ty måste dee först anlände 2 esquadroner af lijfdragonerne, till att hindra det fiendens rytteri eij måtte komma des fotfolk till hielp, gå på dem löst. Desse fåå blefwo af Drabanterne straxt secunderade, och wore således eij mehra än 3 esquadroner, som i förstonne upphöllo och drefwe hehla fiendens på den sjdan befintlige Cavallerie. J synnerhet måste man berömma och förundra sig öfwer Drabanternes tapperhet och wählförhollande: hwad dee angrepo, blef omkullkastat, och hwem dee sågo willa sättia sig, den gingo dee straxt spårenstreks på huden: swängandes sig omkring, som ett nystan, på alla sijdor omringde, lijka som fienden hade med dem lekt, här är kommit ett underligt diur : och intet will iag hafwa honom : När leken ophörde med Infanteriet, begaf H:s M:t sig till Rytterjet, och hade med dee sist öfwerkomne friska Infanterie, samt Nyhlandz och Östgiöthe Cavallerie Regementerne ärnat begifwa sig åth fiendens högra flygell, om man icke först hade brakt dee ogrundade tjdingarna att wåre främste Cavallerie Regementen ledo nöd, så att H:s M:tt derföre med bem:te Nylänningar och Östgiöthar sig dijt begifwa monde; och der til med war wid återkomsten för sent att gå till den andra sjdan, hwarifrån man desutan förnam, att fienden sig redan hade afdragit. Dock skickades 2:ne Regementen til foot, Östgiöthe och Wästerbotns Regem:ten, att inhämpta 1500 man af fiendens Infanterie, som en öfwerlöpare berättade eij kunna komma fort genom den morastige skogzmarcken; men dee hade så långt försprång att dee eij kunde ertappas i det tillstundande nattens mörcker, och för Cavallerie war omöijeligit att komma den wägen igenom. Det war jemwähl betänkeligit att låta Rytterijet längre än $1^1/_2$ m. förföllia fiendens wänstra flygell; ty utom det att hästarna wore trötta, och marcken oländig; så kunde man ändå intet weta hwad fiendens högra flygell wille företaga.

Medan actionen påstod och fiendens högra flygell eij kunde komma den wänstra till hielp, wille han öfwer bryggan falla in utj wårt läger, och det där lemnade bagaget. Wakten af LijfDragonerne, som wid brygänden war lemnad, seendes sig wara för swag att sådant hindra, gaf det då tilkienna åth det då ankommande Wästerbotns Regemente. ÖfwerstLieut:n Fock swängde sig i marchen neder åth bryggan, hwaraf fienden lät sig afskräckia, och började straxt sig afdraga: då ÖfwerstLieut. åter fortsatte marchen till Passet, näst effter Wärmelandz Regemente: kommandes sedan efter dem Södermanlandz Infanterie, samt Sahl. Buchwaldz, och Hielmens DragonRegementen, som blefwo i wårt förra läger stående till des betäkning.

D. 5 Iulij blef man stillastående, medan dee döde samblades och begrofwes: dee qwäste förbundes, och för dem, som illa wore blesserade, båhrar förfärdigades, samt bagagen utur förra lägret afhämptades.

D. 6 Iulij marcherade H:s M:t 2 m. till Kniazyce. Valakerne inbrakte 4 Ryssar och 2 Tartare, som dee tagit neder emot Kopis: berättandes desse att Rhennes och Pflugs manskap, samt så mycket Infanterie, som kunnat komma med Repnin från slaget, hade sig den wägen afdragit. Bönderna wiste att säija, det något fotfolck hade i natten genom skogarna til 100, 50 och 20 tilhopa, letat sig fram åth Mohilow, mycket förskräckte. Cavalleriet, som kommit denne senare wägen, hade fört med sig många blesserade, och sagt sig eij kunna begripa huru dee af så fåå Swänske blifwit slagne på flykten.

D. 7 Iulij rastade H:s M:tt. En Major, En Capit. 1 Lieut. och en hoop andra betienter och handwärkz man, alla af Tysk nation, kommo öfwer till wårt läger från Mohilov, och berättade icke allenast en stoor consternation wara hoos alla i gemehn öfwer den tapperheet, hwarmed dee blifwit angrepne och på flykten drefne: säijandes att Ryssarna straxt blifwit försagde, då dee sågo wåre eij akta

skåtten, och att ett så ringa antahl ett mycket större oförskräckt anföll; utan och att dee Tyska i synnerhet, jemwähl Goldz sielf, äro mycket misnöijde, och önska sig lägenheet att kunna komma bort. Af Cavalleriet på fiendens wänstra flygell hade dee straxt effter slaget saknat öfwer 2000 man, förutan hwad ännu bortrymmer; men Infanterietz afgång kunde dee eij just weta, dock trodde dee förwist, att af dee Regementer, som träffat, mehrendels skulle wara nedergiort, förströdt, eller bortluppit. Gen. Adjut:t Kanifer blef samma dag med valakerne föruth sänd till Mohilow, hwarest fienden, sedan han utprässat all befintelig proviant, war öfwergången: hafwandes, effter bryggornes afkastande, allenast lemnat i Staden ungefär 100 man, som på kahnor skulle sättia sig öfwer strömmen. När Canifer ankom, fingo dee eij så lång tijd, utan måste försöka med hästarna att simma öfwer, så att öf:r 20 personer deraf i strömmen drunknade.

D. 8 Iulij marcherade H:s M:t 2 m. till Mohilow. En Fransos, som hoos Polakarna warit öfwerstLieut. och Ryssarna obligerat att blifwa hoos sig, hade sig i ett kloster förstuckit att slippa dem, och gaf sig hoos oss an. Ryssarna hade samma morgon dragit sig bort ifrån andra sjdan, sedan dee låtit utplundra förstaden, som på den sijdan strömmen är belägen. Wid k. m:tz ankomst wore inga mehra att see widare, än att emot afftonen några Calmuker åter inföllo i bem:te Förstad till att plundra. Den namnkunnige Strömmen Nieper eller Borysthenes löper här förbij nedan för Staden, hwilcken med Förstäderne på begge sijdor om watnet är af ett tämmel. widt begrep och har en mäckta härlig utsikt. Staden är med en hög wall omgifwen, och efwen wähl förstaden med en annan å denne sijdan. Rundt omkring är $^1/_4$ mijhls slättmarck, men tilgången är af hohlwägar på dee mästa ställen swår: så att situationen icke allenast är wacker, utan och så beskaffad, att där god resistence giöras kunde: warandes undran wärdt

att Ryssarna en sådan orth så plötzligen förluppit. Man hade altid trodt hårdaste knuten blifwa att komma öfwer denne strömmen, emedan Passet är i sig sielfft swårt, och fienden har ordsak till befahra, när wij här eij hollas tilbakars att Ryska inwånarne skulle förlora modet, om icke aldeles blifwa uproriske. Med alt det syntes fienden eij haf:a fådt så mycken tijd och råderum att han här kunde komma att disputera oss öfwergången. Näst Gudz nådiga tillhielp, har man derföre att lofwa och berömma k. m:tz höga förstånd, som medelst en annan wägs wälliande, än fienden förmodat, således honom först förwirrat, att han alt sedan Berezina öfwerfarten eij kunnat sig rätt sansa. Därnäst har jemwähl den vigoureuse actionen wid Holofschin, då fåå, som kommo i elden drefwo många, hielpt till att skingra fiendens mackt, förbry des rådslag, och giöra honom twähugsen, modfält och under sig oenig, så att man effter all ljknelse worde utan synnerlig möda och motstånd kommandes öfwer ett så märkeligt Pass och Ström, uppå hwilken förmuhr Ryssarna sig förlijtet, men lära sedan börja att draga öhronen åth sig. Utj Mohilowske Förstaden lät H:s M:t läggia dee siuka, men i sielfwa Staden fick ingen komma utan enkannerligit loff. H:s M:tt hade, kan skee anseende dertil, att det är en k. Polnisk oeconomie; men desutan torde och derpå reflecteras att Borgarna, då dee lemnas i roo, kunna giöra af hwarjehanda nödtorfftер bättre tilwärkning, gagn och tilförssel. En dehl fiendens troupper förnummos ännu stå på samma sjda med oss wid Schluf och Kopis, derest dee hade sina bryggor.

D. 9. 10. 11. och 12 Iulij sökte wårt folck lägenhet för sig i Förstäderne till att brygga, baka och elliest laga om sig. Jmedlertijd giordes småningom anstalt till en bryggas förfärdigande och öfwerslående. Alla desse dagar läto sig då och då små fientlige partier på andra stranden see, som kommo att recognoscera hwad wij giorde, och hwad med öfwerfarten lijda skulle. På en mijhl när blef man

elliest intet något fientligit läger warse. D. 12 Iulij fördes några wåre Canoner neder till watnet och då begynte man nedan för Staden på högra sjdan att skiuta bryggan utifrån landet. Samma dag brakte en Polsk öfwerlöpare den efterrättelsen att en ÖfwerstLieut:t med 14 andra Tyska öfwerofficerare höllo sig oppe i en skog och afbijdade säkerheet att kunna rymma hjt öfwer: skolandes misförståndet emellan dee Tyske och Ryssarna wara så stort att dee förra, som eij redan äro insatte, söka alla til att komma undan.

Fast denne min berättelse eij är brakt utj någon ordning, utan således giord, som han mig kunnat infalla; så hoppas iag lijkwähl mig haf:a fulgiort min parole, och att k. Bror dermed låter sig nöija, samt behagar altsammans ursäkta. Hwad widare förefaller skall iag continuera att låta weta, så wähl som och till döden att förblif:a

min h:d kiereste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

lägret wid Mohilow
d. 12 Iulij klockan 12
om natten, åhr 1708.

Förlåt tryckfehlen, ty iag iss intet läsa igenom hwad iag skrifwit. K. B:r kan wähl låhna mig ett ord hwar det fattas.

N. 25. Lägret wid Mohilow d. 18 Iulij 1708.

Min högtäh:de allerkiereste Broder.

Utj k. Brors bref af d. 2 Iunij, giör han twenne portraiter, som äro rätt wackra och hugneliga: det ena om ett täckt och dygdigt Fruntimber; det andra om den upgående gnistan. Det förra skulle kunna upwärma en ijsklimp af

wördnad och kierlek för en sådan person, som där beskrifwes; och det senare, som mehra angelägit, kan eij annars än glädia alla dem, som taga sig det allmenna bästa af sann och trogen nijt till hiertat. Jag gratulerar k. Bror besynnerligen, som har den lyckan att få upwackta och underwjsa en så qwick och nådig Herre, hoos hwilcken mödan och wisdombs säden med nytta anlägges och straxt fattar rötter. När iag läser k. Brors berättelse därom, kan iag eij åtskillia hwilckendera hoos mig warder större, min fägnad, eller min förundran öfwer dee framsteg i förstånd och wettenskap, som Herren utj så späda åhr giort hafwer. Gudh alzmäcktig styrcke widare des hälssa och kraffter; stadfäste des böijelse till dygd och gudzfrucktan, föröke des naturlige goda gåfwor med lust till att förkofra sig i dee stycken, som underhielpa förnufftet, och giöra omdömmet både skarpt och redigt: gifwe plantan sin wäxt, och blomstret sin fägring: beskydde des steg ifrån fall och des gång ifrån olycka, samt fulborde uppå honom det glädiefulla hopp, som des redan framlysande och åhren öfwerträffande dygde-märcken om sig gifwa. Utj denne min troo-innerliga önskan seer iag mig hafwa hoppat öfwer twenne ting, som dock äro högst nödige till en Furstes anseende och berömlige efftertahl, så wähl som till des Regementes upkomst och bestånd, nembl:n ett uppriktigt gemöte, så att troo må sättias till des ord; samt tapperheet, att illwilliaren må bäfwa för des mod. Men det kan af mig eij wara fehlat dermed, att iag gådt desse dehlar förbij: ty iag weet dem wara med blodet så inplantade, att det borde hollas för öfwerflödigt att bedia om den förra; och af den senare torde snarare behöfwas att önska, det han eij måtte få för mycket. J det ena, och andra kan han ställa sig sin Store H:r Moder-Broder till efftersyn, och jemwähl i alla andra dygder blifwa wid det fasta beslut att effterföllia des footspår. je ne veux pas nommer toutes ses vertus, comme par exemple la chasteté, afin

que le jeun Prince n'en prenne pas occasion de s'informer des vices, qui y sont opposés. Jemte ett oförskräkt hierta emot fienden, troheet i sine lyfften, gudaktighet i alt företagande, fromheet i allas bemötande, och sedugheet i hehla lefwarnet, hafwer jemwähl H:s M:tt wår nådigste konung ett serdeles behag utj bockeliga konster och wackra wettenskaper. Hans M:t hörer gierna dee lärdas tahl, säijandes sig därutj finna det bästa begrepet af ett utwaldt Bibliotheque: Af det, som den H. Anda genom sine wärktyg låtit i Biblen författa, weet H:s M:t att utsöka kiärnan och bestyrcka saaken med omständigheterne: Öfwer alla förefallande materier, antingen man skall dömma om det som rätt är i wårt gemensamme lefwarne, eller utleta sanningen i Philosophiske ting, raisonerar H:s M:tt diupsinnigt: belägenheten och sederne af dee längst i Asien liggande orther weet H:s M:t så wähl att beskrifwa, som dee närmaste: Tyskan är H:s M:tt fulkombligen mäcktig: Fransöskan wåhlar han sig eij att tahla, men förstår henne icke allenast, utan anmärcker jemwähl dee ställen, där han finner henne wara orätt skrifwen, eller penséen illa tournerad: Latin tahlar H:s M:t altid med Polackarna af wärde, och exprimerade sig redan så wähl, första gången wij kommo till Warsow, att Cardinalen Radzieiowski, och Skattmästaren Leyzinski, kong Stanislai Fader, utj den wicktige conferencen om dethronisations ährendet, sig eij mindre förundrade öfwer des färdighet och goda maneer i tahlets framförande, än öfwer des fermeté och diupsinnige raisonemens: säijandes då dee bortgingo, comment est il possible qu'un Prince de son age puisse auoir autant de fermeté et de sauoir: Dieu nous fasse la grace de nous donner un tel Roy. Hwad ännu mehra tyckes wara utan att hafwa hafft någon underwisning och handledning har H:s M:tt af blotta hörsslen fattat så mycken Polska att han på resor af dee gemenare inwånarne, som eij kunna latin, kan utfråga alt hwad som behöfwes till att få kunskap om ett

och annat. Jag är säker däruppå när den unga snälla syster-Sohnen sådant får höra, lär han brinna af åtrå till att förwärfwa sig sådan kunskap i språk och wettenskaper, att wid k. m:ttz lyckliga hemkomst han må kunna giöra besked för sig på det som efterfrågas. Jag will eij tahla om fortification, det är H:s M:tz wärck: utj mathesi, intill räkningekonsten och algebra är han färdig. Af målningar kan ingen wara bättre kiännare. Som desse wettenskaper äro både lustige och nyttige; så kan därjemte intet förnöijeligare studium wara än historien, då den samma förknippas med geographien och tijderäkningen utj en naturlig ordning, så att man intet blandar den ena tijdens händelser med dee andra, utan föreställer sakerna i den påfölgd och det sammanhang, som dee äro skedde. Hwarwid det förnämsta synes wara på cartan att wijsa orthernes situation, och af cronologien hwilcka grannar på samma tijd lefwat, samt utj hwad tillstånd dee då warit, utan hwilken uplysning man aldrig lährer att rätt och beskedeligen dömma om orsakerna till det, som sig på den ena eller andra orthen tilförende tildragit, och således eij heller taga deraf lärdom, hwad wij wid slijke tillfällen böre giöra. Många händelser äro fuller i historierne beskrefne som eij behöfwa den ber:de upmärckelsen, dertill allenast tienande att wijsa hwad i lefwernet såssom en dygd eller last bör eftersträfwas, eller undwjkas; men den, som af Gud är ärnad att styra land och folck, bör i synnerheet betrakta ordsakerna till andras upkomst eller undergång; hwilcket af historien lättast inhämptas, men ofulkombligen och utan grundeligt skick, så framt det eij skeer med ofwanbem:te connexion af ett noga förhör, hwilcka warit dee angräntzandee ortherne, hwad deras förslag warit, som den tjden däromkring regerade, samt hwad dee kunnat hindra eller bijdraga till dens andras bästa. Häraf stärckes både minnet, och förnufftet. Men hwad är åth att säija sådant, antingen åth k. Bror, som det förr bättre weet; eller åth des nådige Herre, som des utan lärer

finna nog nöije i sielfwa sakernes annemligheet. Den, som är willig, behöfwer ingen upmuntring. Jag är elliest innocement kommen på denne discoursen i anledning af det iag började tahla om wår nådigste konungs ogemena förstånd och wettenskaper; samt af egen erfarenheet att iag weet ungdommen i Swerige eij allestädes på detta sättet wähl anföras, eller då ledas till dee sakers ordentlige läsande, som böra anförtros minnet, medan det är snabt och färskt. K. Bror täcktes jemwähl uptaga detta mitt tahl för ett proff af den underdånige trogne zele, som iag sandfärdeligen hafwer för des unga nådige Herre: ja så, att iag med störste förnöijelse hoos mig sielf täncker på honom, och methoden til des förkofring. Gud wälsigne honom, och hehla K. Huset, samt gifwe til k. Brors syssla den wälsignelse, att detsamma må fatta dertill behag.

K. Bror tillägier mig i des bref af d. 10 Iunij ett beröm som honom egentligen tilkommer, nembl. af jocosis et seriis att kunna angenämt bringa något tilhopa i rjmkonsten. Ty iag måste tillstå, och beklaga att iag nu eij kan någonting sammansättia, som jag eij finner wara tårt och twungit; derföre har iag ochså satt mig före att eij mehra blanda mig utj ett wärk, hwartill iag seer mig eij wara fallen. För tijden kiänner iag inga qwickare och lyckligare ingenia utj Swänska Poësien, än Commissions-Secreterarne Gyllenborg och Werwing. Jag söker därutinnan att upmuntra dem till flijt och språketz förbättring. B:r Hermelin är starck och behagelig i sine latinske vers. Hwad tycker k. Bror om dem, som iag sände i mitt förra, om slaget wid Holofschin? *)

Sedermehra är eij något synnerligit af wikt föreluppit. Wåra twenne bryggor öfwer Niepern äre färdige utan hinder: Några Ryssar hafwa fuller mäst hwar dag wist sig, men fådt brott om tilbakars: Wij hafwa fådt några öfwer-

*) Tryckta i tyska upplagan af Adlerfeld III 493.

löpare; samt ifrån Schlow några fångar, som ett wårt valake-parti insändt. Till den orthen har H:s M:t ochså låtit marchera öfwersten Hielms, och Sahl. Buchwaldz Dragone-Regementen: Czaren förnimmes wara hjt till arméen ankommen: Om krigzhären eij elliest anmanas til manlighet, än af des föregående exemple, så är iag nog säker att wij eij komma i håret på hwarannan: fienden skall hafwa hafft före att åter förskantza sig wid ett ljtet pass $2^1/_2$ mijhl på andra sijdan om Niepern: Wij få snart see hwad han tager för resolution: I Buchow skall ännu ligga ett el:r 2 Regementen. H:s M:tt har nu hehla sin makt på några mijhl tilhopa, samt största dehlen i och på kortt wäg nähr till detta lägret under Mohilow.

Jbland andra deserteurer, som d. 15 hujus öfwerkommo, war en general adjutants dräng, som sade i fiendens läger wara utbrakt, utan twifwel att trösta och upmuntra Ryssarna, det dee allenast hade förlorat 5000 man, i stället att dee af dee Swänska nedergiort 6000, och tagit 16 stycken. Så osant som detta är, så ljtet bör man twifla om deras förra utsaga.

När Öfwerst Hielm, med öfwerstLieut. Wrangel af Buchvaldz Dragoner d. 16 ankommo till Schlow, war där ännu ett fiendens parti, som straxt blef jagat i strömmen. Några drunknade deraf äro komne flytande hjt till wår brygga. Alt hwad som i Schlow funnitz af matwahror, samt 3000 Tn:r säd har fienden förbränt, eller kastat i watnet; men utur byen på andra sijdan har öfwerst Hielm låtit bringa till sig det förråd, som där funnitz, hafwandes inwånnarne godwilligt dertill hulpit, och sagt sig heller wela sådant gifwa åth dee Swänska, än att det af Ryska partier skulle förderfwas, som dee fruktade kunna skee.

D. 17 ankom en Corporal af Czarens lijfRegemente till häst, en beskedlig karl, som warit med i actionerne wid Narwen, Nöteborg etc. Han bekräfftade hwad tillförende blif:t sagt om misförståndet emellan dee Tyska offi-

cerarne under sig, så wähl som emellan desse och dee Ryska, säijandes dem därutj allenast wara ense, att ingendera mehra har lust att tiena, och att rädhugan hoos dem för dee Swänska är stoor. 2:ne Ryska officerare, som welat rymma, äre blefne ertappade, och illa marterade. Om eij så starcke och fördublade wakter höllos, skulle en stoor myckenhet komma öfwerlöpandes. Alla komma därutj öfwerens att i sista slaget fiendens wänstra flygel förlorat inemot 5000 man. Czaren är ankommen, och mycket otålig däröf:r att hans generaler eij sedt sig bättre före. Han skall nu låta arbeta på retranchementer wid pass 12 m. härifrån och eij wela stanna oss närmare. Ett detachement af 20 Regemente skall wara utgångit åth den Buchowska wägen, men han wiste eij hwart, eij heller i hwad upsåth. Han bekiende andra hans Camrater så wähl som han hafwa mist lusten att tiena derest alt ojemt och olyckligen tilgår; begiärandes tienst under dee Swänska, som holla sig braff.

Man har än eij kunnat erfara hwar dee 14 bortgågne officerarne äro wägen tagne. De haf:a ännu eij kunnat leta sig fram hijt.

D. 18 Iulij. Som H:s M:t funnit wara godt wid Mohilow att ljtet rasta, så länge dee siuka kunna wara under tak och behörigen skiötas, samt proviant anskaffas för 6 wickor åth Regementerne, som började endels derpå lijda mangell; ty blefwo somblige beordrade med deras campementer, till deste större beqwämlighetz skuld, att rycka något längre utur hwarandra.

K. M:tt har utsändt ett parti på denna sijdan om Strömmen nederåth Buchow under öfwerstLieut:t Wetzlers commendo. En dehl valaker, som gådt något föruth hafwa träffat på en Rysk swarm, deraf nederlagt 30 man på platzen, och iagat dee andra i strömmen. Man wäntar effterrättelse hwad wjdare lärer förefalla, jemwähl hwad dee va-

lakerne uträtta, som gådt till wänster på denna sijdan om Nieper opp åth Orsa.

Med posterna uhr Swerige af d. 19 och 26 Iunj som nu på stunden ankommo, har iag intet bref ifrån k. Bror. Men seer att min hustro resoluerat sig att låhna penningar till att kiöpa godz före. Gud gifwe lycka; iag tackar k. Bror tienstl. för des herwid hafde möda och omwårdnad; men fruktar att iag kommer i roop för en stoor godzhandlare, hwilket hoos mången torde illa uttydas, som intet besinna, eller hoos sig willa låta komma i consideration, att iag satt mitt och min hustros därutj, och ändå måst låhna peningar därtill: lycklige om ändå godzet kastar så mycket af sig att interesset för giälden däraf kan betalas. Jag har i dag talt därom med Gr. Nils Bonde hoos H. Öfw. Rosenstierna. Han säijer sig därom eij hafft kunskap, men förklarar sig lijkwähl willa wara nöijd med sin herr Broders disposition, allenast iag låter honom få en häst, som han länge ståt effter. Jag skall snart resoluera mig om iag märcker att kiöpet är riktigt och raisonablet. Jag förblif. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N. 26. Lägret wid Mohilow d. 27 Iulij 1708.

Min h:de kiereste Broder.

K. Brors angenäme af d. 27 Iunij och 1 Iulij N. 19 och 20 äro mig wähl tillhanda komne. Först och främst måste iag afläggia en skyldig tacksäijelse för k. Brors beswär, omsorg och godhet för mig wid Lindholms godzhandel. Jag har ännu hwarcken kiöpebref, eller beskrifning; men är öfwermåttan wähl tillfredz med alt hwad k. Bror

giort, som det bättre förstår, och mig eij mindre godt unnar, än jag sielff. Min tacksamhet kan iag intet wijsa emot k. Bror; men troo att hon är fulkomblig i mitt hierta förwarad. Jag borde upwakta min hemuls man och Sälliare, så wähl som dee förnäme witnen, som k. Bror anmodat att underskrifwa; men dee lära samtl. nåd- och gunstigt uptaga, att k. Bror som warit god man i alt det andra, jemwähl blifwer detsamma till försäkringens afläggiande om min wördnad, tacksamma sinne och tillgifwenheet. Mig äro wid detta tillfället twenne ting om hiertat huru iag skall kunna afbörda min skuld både hoos den som herwid betygat något nåd- och wänskapstekn för mig; som och hoos den, hwilken iag är blifwen peningar skyldig. Jag wågar något, som kiöper godz i desse swåre contributions tijder, och låhnar därtill peningar; samt sätter mig i skuld hoos andra. Men iag will wara wid godt mod, i hopp att Herran lärer försee offret.

K. Bror synes ogilla den bygningzarten, på h:ken iag har sändt en afritning. Jag har och sielf tyckt proportionen emellan flyglarna wara orätt och att därtil ett större alntahl bör tagas; men för det öfriga, har samma huus i Warsow mig mycket wähl behagat. Där den ena spijsen i Sahlen afrjtas kan en skiänk inrättas etc. Dock iag hoppas få säija mina raisoner muntel. innan iag kommer att låta någon bygning upsättia.

Dee twenne förmohner, som k. Bror säijer wara wid Lindholmen, äro wisserl. considerable, nembl. att inga trätodryga grannar där finnas, och att man i nejden kan få mehra strögodz. Nog skall iag holla uth att holla gransämian; men huru iag skall få medell att inlösa flere beqwäme lägenheter det står alt i Gudz nådige försyn och wälsignelse. Jmedlertijd skall iag wara nöijd med det litzla. Jag börjar redan längta att få see gården; des situation är mig mycket berömbd af Öfwerst:n Ramswerd, i hwilkens

namn man efwen wähl torde fråga k. Bror till rådz ang:de någon sådan handell. Jag har därom skrifwit till min Ankin.

H. Nordlins fulmakt hoppas iag wara wähl framkommen, och om han kunnat utkomma från informationen, hade iag högl. skolat önska att hafwa fåt honom hjt. Det är nu giort, som giort är.

Jag bekiänner att H. Lilliecreutz har orsak att wara nöijd, så mycket mehra som han fådt mågen till successor. *)

[Stierncronas]
Dmnucircgepd förslag och tilbud meritera att täncka på. Skicka mig det hijt iemte dee omtalte anhöriges föreskriffter, så skall iag effterlefwa ordres. Det kunde under lätta gubbens billige åstundan. Gud hugne honom dermed för des död; men icke är det åth att kosta mycket på en ting, som, effter menskligit omdömme, han länge eij kan få nyttia. K. Brors viscé är både rättwijs och måttelig. Om tillfället sig yppar lär iag intet under låta att frambära hwad mig är wordet ombetrodt. Gud gifwe det wille hielpa, och iag en gång kunde hinna till den hugneliga lyckan att få tiena någon af mine egne, och bewijsa dem prof af ömheet för dem. Förutom det att man fuller altid har swårt att tahla i en saak som sig sielf nähra angår; Så weet iag intet af hwad beklagelige händelse det skeer, att iag därutj eij heller till denna dag kunnat reussera.

Mitt sista bref war af d. 18 Iulij. Samma dag effter middagen kommo åter 2:ne Ryska öfwerlöpare, bringandes med sig en under Calisk tillfånga tagen Skånsk Ryttare. Dee förmente att när k. m:tt kommer på andra sijdan med arméen, lära Ryssarna hopetals komma öfwerlöpandes: deras trägne wackter, många af och anmarcheringar, samt myckna förskantzningzarbete skall isynnerhet giöra dem ledsne.

---

*) Nils Welt-Lilliecreutz, som 1708 befordrades till v. president i Göta hofrätt, fick till efterträdare i assessorsembetet sin måg Nils Hylten-Silfversköld. Gabriel Welt-Stierncrona, som i följ. punkt nämnes i chiffer, var kusin till L—z.

Nedan för wåre valakers läger, hwilka mehrendels wore utcommenderade, swimmade Calmukerne öfwer, nedergiorde 2 Polska drängar, och drefwo bort 30 hästar. Dee passa så deras tijd att dee kunna smyga sig oförmärkt fram när hästarne gå när stranden, och ingen wakt synes nähr derhoos.

Dee af wåre Valaker, som warit opp emot Orsa, blefwo i Kopis stående. Hehla wägen wid stranden på andra sijdan strömmen, kunde man see fiendens Regementen och posteringar effter hwarannan satte.

En bonde, som warit Czarens wägwijsare några mijhl, kom öfwer watnet och berättade honom åter wara gången åth Smolensko tilbakars.

Öfwerst Hielm, uppå undfågne tijdingar om 5 wid andra stranden stående vitinnor med Spanmåhl och proviant, skickade i tystheet dijt 100 man dem att afhämpta: hwilcket så wähl lyckades att fienden eij blef wåra warse innan dee sig samma vitinnor hade bemästrat, då ungefär 3000 man kommo tillöpandes; men dee första blefwo afhåldne, och som wår[e] straxt lade ifrån landz, måste dee fuller holla uth fiendens skått, men brakte dock bytet fram, utan att förlora mehra än 2 man. Schlow är en stad på denna sijdan watnet: liggandes Förstaden på den andra. J denna monde fördenskull fienden sig sättia starckare än tillförende af fruktan att man torde willa gå däröfwer. Att stärcka dem i meningen och matta deras manskap låter Öfw. Hielm giöra ljkasom anstalt till bryggor, och om nätterna af wackten klappra med yxor, så att fienden där upkastar stora wärk och arbeten.

D. 20 Iulij. Calmukerne försökte komma öfwer att bortsnappa hästar, som gingo i beth ett stycke nedan för Staden; men blefwo af några få tilbakars drefne. D. 21 råkade dee lyckligare på, och snappade bort 2 wagnar med 10 hästar, som Polska generalen af artilleriet Poniatovski

hade sändt på fouragering. Wagnarne hade dee eij tijd att med släpa.

D. *22* Iulij. Öfwerlöpare berätta att gen. Baur wore utur Lijfland till Czaren ankommen, och att all mackten drogo sig därifrån hijtåth.

Utskickade ifrån adeln af Mezislauske Districtet kommo att giöra des soumission, betygandes sig willige att gå k. m:t tillhanda, samt upsittia med man och huse till Ryssarnas utdrifwande. Bönderne hade redan begynt att knappa ihiähl dee enselt resande, och worde i förhopning om k. m:tz beskydd mehra giörandes. Dee wiste gifwa god underrättelse om landetz beskaffenhet, och sände till Mezislau effter några, som till wägwjsare äro tienligast.

En jude ifrån Buchow gaf kunskap om des beskaffenhet, provision och besättning. Denne skall wara öf:r 800 man starck, förutom 1 paar Regementen, som icke långt därifrån äre förlagde. Wårt parti holler dem på denne sijdan instängde, så att dee eij töras wjsa sig. Elliest är där eij något synnerligit föreluppit, sedan ÖfwerstLieut. Wetzlers ankomst, då de 30 Ryssarna på platzen blefwo nedergiorde.

D. 23 Iulij hade Deputerade af Orsiske Districten audience hoos k. m:tt, tilbiudandes sig willigt att lefwerera proviant, och elliest giöra den handräkning, som påfordras och af dem åstadkommas kunde.

Förspordes fienden mäst förskantza sig 12 mijhl härifrån wid Stocki; mitt öfwer Schlow hade han och begynt skiuta med några stycken på Hielms poster, så wähl som och på ÖfwerstL:n Wrangels, men utan att giöra skada. Wåra hade fast mehra utur studzare och fundne nickhakar lagt neder åtskillige af Fiendens Ryttare poster, och dem som wiste sig opp på wallarne wid Schlows förstad.

D. 24 Iulij. Judar af Sapochiske godzen från andra sijdan gofwo sig an af Ryska officerarne wara twugne att gå hjt öfwer till att späia. K. M:t talte sielf med dem,

och befalte dem gå tilbakars, och säija hwad de hade sedt. Dee komma, kan skee igen än en gång.

D. 25 Iulij stucko Calmukerne sig oförmärkt öfwer watnet och snappade bort för Fältmarskalk Renschiöld 2 drängar och 33 hästar, som gingo utom wakterne wid stranden i beth.

D. 26 funnos zedlar i Mohilovske Förstaden kringströdde, hwarutj gifwes tilkienna att som i Swenska arméen wore utbrakt att öfwerlöparne eij blefwo wähl handterade hoos Ryssarne, så försäkrades att dee, som wille öfwerkomma, i synnerhet af Tysk nation, skulle blifwa effter förtienst employerade, eller få peningar till deras resas fortsättiande hwart dem behagade. Dermed lära, gudj lof, eij många lockas, eij heller hafwa dee råkat på att kasta uth zedlarna, där några tyska funnos.

Trenne öfwerlöpare berättade fienden ännu starkt arbeta på förskantzningz arbetet wid Stocki, och där hafwa sin största makt. Czaren besökte ibland Cauallerie Regementerne, som stå något på denne sijdan posterade, men reste åter straxt tilbakars igen. En öfwerlöpare skola dee af oss hafwa fådt, hwilcken sagt att wåra af mangell på underhold gierna skulle komma mehra öfwer, om dee eij fruktade blifwa illa handterade. Mentskekof skulle wara i Czarens onåd fallen, han af den ordsaken bortskikad, och des Drabanter giorde till gemehne: skolandes yppersta befählet wara Scheremet updragit: och Repnin skulle wara sluten, alt af misnöije öfwer deras förhollande wid sista actionen. Dee hade och hört tahlas, som wore Tartaren i landet infallen. Mehra förefaller denne gången intet att berätta. Fast det äro alt saker som kunna allment omtalas; så behagade k. Bror lijkwähl menagera mine breff effter förra afftahl.

Att deste bättre kunna insambla nog proviant till en förestående lång marche, sträckia Regementerna sig längs strömmen ända ifrån Buckow opp till Orsa. Gen. Lewen-

haupt får jmedlertjd råderum att komma ju längre, ju närmare, och förmodas redan wara temmel. auancerad.

Om H. Giörtz ännu är qwar i Stockholm, så beer iag k. Bror wille försäkra honom om min tienst och tilgifwenhet. Jag hoppas att förtroendet lärer befästas, och räkningarna sig wähl sluta. Jag förblif. oföränderl.

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

H. Håflntendenten Duben har och hafft den olyckan att mista några hästar, så wähl som och unge Gr. Thure Bielke, hwilka de skiälmske Calmukerna bortsnappat. Det äro gårtiufwar och inga Soldater.

N. 27.

Lägret wid Mohilow d. 3 [30 l. 31] Iulij 1708.

Min högtähd. k. Broder.

Jag har i denna wickan blifwit fägnad med trenne k. Brors angenäme bref N. 21, 22 och 23, hwilcka ännu råkat mig i lägret wid Mohilow; men iag hoppas ochså en gång få upbryta några i Moscow,*) och att, effter k. Brors spådom, Freden där skall så lyckligen fortskyndas, som i Saxen. Gud alzmäcktig beware wårt wärck för hwarjehanda traverser.

H:s M:tt är wähl tillfredz öf:r H. Administratorens ankomst til Stockholm, och låter icke allenast befalla Stats-Contoiret betala hwad som behöfwes till des defrayerande; utan och H. Hofmarskalcken förstå att man eij måste spara hwad som kan ske till hans plaisir och förnöijande, skrifwandes H:s M:t sielf till honom ett compliment-bref. Det

*) Det fick han!

synes mig något sällsamt att H. Baron Giörtz wijst andra mehra höflighet än k. Bror. Jag kan intet afholla mig ifrån att honom det reprochera, såssom en ting hwaröfwer iag hade ordsak att wara både jaloux och ombragerad. Wij äre med hwarannan så hemma, att iag det kan giöra; men icke så förbundne, om han will gifwa sig airs, att iag icke kan gifwa den magra herren på båten. Jag har åthminstonne, om wij räkna tilhopa, giort honom så stoor wänskap, som han mig. Desutom säijer iag mig förnummit des fehlaktighet af andras bref till andra häruthe, som däröf:r giort deras glossor.

Som iag har största ordsaak att tacka k. Bror för omaket och sorgfälligheten wid Lindholmshandeln; så förökes ännu samma min skuld genom den handledning, som k. Bror bewjsar min hustro till husholdningens försiktige inrättande. Jag frucktar allenast att hon är så heet på gröten, att hon skadar sin hälssa. Gr. Nils Bonde är mycket nöijd med handeln, och om han eij wore sluten skulle han gifwa sitt ja till bättre kiöp. Jag har den lyckan i dag att sända honom k. m:tz Fullmakt på Capitains-Charge under k. maij:tz lijfdragoner, och har gifwit honom en häst, som iag nödigt mist, hwarpå han ärnar wåga sitt lijf, när det giäller. Jag gofwo gierna dubbelt så många peningar, som denna mig kostat, om iag wiste få en så god i stället. Gr. Nils säijer, om iag gofwo honom en sådan häst till, wille han gierna att man sålde mig Dimbo med, och att han för denne högel. önskar att mig någon god afwel och husgeråd på Lindholmen lemnades; men iag frucktar man hemma är knappare i handeln, än wij häruthe.

Jag tackar k. Bror tienstl. som lofwar willa bijstå Syst:r Camenhielm, *) när hon kommer, med råd och dåd. Hon

*) Katarina Åkerhjelm, gift med Sven Caméen-Caménhjelm, död 1708 sås. Landrichter på Ösel efter knappt 1½ års äktenskap. — Följ. år trädde hon i nytt gifte med »kommendanten» på Dagö, Lars Stjerneld.

lärer det wisserl:n behöfwa stackars flicka. Nog kom hon bittida till att blifwa änkia; men så är deste större hopp att hon åter snart skall komma uhr det beswärliga ståndet.

Effter tahlet faller på Enkor, så twiflar iag intet att ju Sahl. k. Rådetz Gr. Wellingks Enkie grefwinna jemwähl lärer hafwa tillijtt k. Bror om råd i des angelägenheter. H:s M:tt har nådigst befalt k. Cammar Collegium att bestå i des liquidations räkning dee 32 prätenderade capitulationsmånaderna för prima plana; och som iag hörde H:s M:t sig därjemte utlåta att hans egne Öfwerste och Capitains löhningar efwen under prima plana förnämligst bör inräknas och begripas; så kunde hon det i Collegio påstå, samt där någon swårighet giöres, laga att derom skeer en förfrågning, så får hon säkert bjfall. H:s Excell. är jemwähl både af rättwijsa, och wänskap benägen henne att hielpa. Expeditionen sänder iag under B. Cederholms couvert.

Jag har öfwerlefwererat til H:s Excell. så wähl H. Nordlinds taksäijelse, som H. Lithovis ansökning, och påmint om hans höghetz för honom längst fälte förord. H:s Exell:e lofwade gierna därutj willa giöra sitt bästa, hwarom iag eij heller twiflar. H. Nordlind har jemwähl giort mig den ähran att skrifwa mig till, men därjemte ett tilbud, hwaraf nogsamt kan synas att iag intet har den lyckan att wara af honom kiänd. Han sänder mig en zedell på 100 d. S:mt, som iag beer k. Bror med godt maner, wille öfwertahla honom att taga tilbakars. Utan att röra om dee många andra skiähl af hans merite och mit desinteressement, som böra afholla mig att taga någon skiänk; så skulle det och wara af mig mycket lastwärdt giordt om iag togo wedergielning för en ting, som honom af H:s K. Höghetz egen nådige hand är worden tillräkt. Som iag fördenskull eij utan min tort kan zedeln emottaga; så hoppas iag han lärer intet illa uttyda, att iag sänder honom den tilbakars, med försäkran att iag ändå skall hafwa honom en ljka stoor

obligation. Jag skrifwer honom kortt till, men beropar mig på k. Brors muntelige berättelse.

Brefwet till Öfw. Rosenstierna har iag wähl bestält; som han ligger något öfwer 2 mijhl härifrån, så wet iag intet om iag denne gången kan hafwa den lyckan att sända något swar.

Det andra Far-gubbens och Stierncronas ährender bekymbra mig eij ljtet. Min förhopning börjar falla, i stället att eij warit illa grundad, där icke några, som föga giort Swerige tienst förmådt sig starcka recommendationer, och därigenom kommit på tahl om denne gräntzorthen, åthminstonne under warande krigztijd, icke borde besättias med en Soldat. *) Jag fruktar man lär och stanna wid den me-
[H. H. Her-n.]
ningen. Patience par force. Gud gifwe, X, X, XUC:i
aldrig talt för den [oduglige Sparren]
pzseno mpzm wgc sui gseoznou dapccui, entre nous dit.

Jag mente mig skola säija H:s Excell. något nytt när iag berättade honom om min godzhandel, men han wiste
engsiö grefwen
det alt redan föruth. Uiodng skulle stå ocuwfui wähl an. K. Bror gif mig wid handen huru det skall kunna bringas till wäga, och om säkerhet för Sälliarens namne kan förmodas. Med mannen häruthe kommer man wähl till rätta.

Ankin låter mig weta att k. Bror warit så god och gifwit henne förslag på några lägenheter, som ligga Lindholmen till handa. Jag betäncker att om tillfället nu går förbij, lärer det en annan gång eij ertappas. Fördenskull har iag styrkt henne att slå an. En punct lär allenast fattas, nembl. att hon inga peningar hafwer, och kan skee eij hel-

*) Det är förmodligen här fråga om en landshöfdingeplats; ovisst hvem den Sparre är, som omtalas i så nedsättande ordalag och för hvilken Hertiginnan af Holstein lagt sig ut. Så vidt man af Stiernmans Höfd. minne kan se, var ingen landshöfdingestol vid denna tid ännu ledig. Detta inträffade först senare på året vid landsh. i Elfsborgs län, D. Mackliens, afskedstagande.

ler credit. Men får hon låhna på dräglige wilkor, så torde det wara bättre, än släppa det uhr händer, som till efwentyrs eij mehra kan upfångas.

Cap. Iohan Brunhielm har åter genom en suplique begiärt att få rusta för Bröttestad emot kiöpeskillingens återbetalande; han har fådt en sådan resolution.

Suplicanten har att rätta sig effter den resolution honom i detta måhl redan är meddelt: Mohilow d. 30 Iulij 1708.

Carolus.

Den förra lydde sålunda: *Kongl. m:t will först weta hwad landzhöfd:n och öfwersten herwid kunna hafwa att påminna.* Alt Ranstad d. 17 Octobr. 1706.

Carolus.

Om k. Bror nu behagar låta Österberg föreställa saken hoos Landzhöfdingen, så will iag tahla med öfwersten til närmare förklaring inkommer, och bedia honom communicera med landzhöfd:n och Österberg.

Denne tijden är så lungt, och ljtet af wärde passerat, att iag eij kunnat holla någon dagbook. *) Calmukerne hafwa fuller som offtast försökt att förkofra sig genom deras loflige handtering och hästestöld; men dee hafwa fådt näsbränna några gångor å rad, så att dee hafwa betänckande att mehra nosa åstad. ÖfwerstLieut:t Wrangell kom en gång wähl till pass med patroullen och några drängar till att fösa bortt desse roffoglar, hwaraf han nederlade 8 på platzen och dref dee andra i Strömmen. ÖfwerstLieut:t Wetzler har på des parti nedergiort på samma sätt öfwer 40, och kiört dee andra under styckena wid Buchow. Sedan dee således blifwit på ett och annat ställe

*) Alltså har Cederhjelm eljest hållit en sådan, hvar den nu månde finnas. Innehållet af den har naturligtvis delvis influtit i brefven. Spår af en dylik dagbok röja sig ju tydligt i brefvet af d. 27/6.

näpste, samt wakter utstälte att passa på dem, hafwa dee hördt opp af deras snattrande. Däremot hafwer en swärm af 600 Calmuker gådt öfwer wid Kopis, hwarest wårt valake parti stod, rakat effter dem, och dee flere som där baakom i nejden wore uthsände att indrifwa spisning, deraf snappat bortt en dehl och kommit wåra Valaker på den sijdan att flyttia åth sig. Jmedlertijd har fienden wid Kopis kastat en ljten broo, samt förfärdigat 4 pråmar, som med rep öfwerdragas, till faciliterande af partiers utsändande på denna sijdan: williandes dermed giöra för oss så mycket swårare att indrifwa subsistencen. Till den ändan, så wähl som dee utsändes betäckiande och retraitens försäkran, skola inemot 700 Ryssar warit öfwer bryggan gågne. Andra hade jemwähl giort försök att gå öfwer på pråmar mitt öfwer där Öfwerst Lieut. Wrangell med Regementet för tijden står; men af honom blifwit så med musqueterie emottagne att de måst gå tilbakars, innan dee finge sättia foten till landz, så att hwarken dee sedan budit till att gå öfwer; eller heller dee, som warit öfwergågne wid Kopis, underståt sig blifwa på denna sijdan ståndande, sedan dee hört denne händelsen, och att ett eller annat af wåre Regementer sig rörde; dee skola ljkwähl ännu haf:a conserverat bryggan och där frammanföre upkastat ett bröstwärn. Adeln på andra sjdan har warit något för hastig att wijsa sig widrig emot Ryssarna. De begynte sambla hop bönderna och låta dem anfalla Ryssarna innan dee wore försäkrade att k. m:t war gången öfwer Strömmen. Hade dee wäntat till des, så hade dee hafft ryggen frij. Nu äre dee blefne till en dehl anfalne, och skingrade. Öfwer 30 hafwa Saluerat sig hjt. Många af dem wore qwäste; men dee inbillade sig att de och hade slagit braf ifrån sig, och giort Ryssen dubbel skada igen.

Wij hafwa nu några dagar hafft så tortt wäder, att säden tyckes wara mogen till bröd. Rågfälten äre så stora, att dee kunde förslå till 2:e arméer, och är till förmoda att

således bröd snart skall kunna förfärdigas, så mycket som åter behöfwes till 6 wickers el. 2 månaders marche.

Hoos alla wederbörande goda gynnare, anhörige, wänner och fränder anmähles min skyldiga tienst, respect och hälsning, förblifwandes iag städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

H. Conrad Sparre har recommenderat mig hoosgående bref; han är wähl opasslig; men jag hoppas han skall komma sig före igen. *)

Omskiönt iag satt mig före att intet twinga uhr mig mehra verser, effter iag sielf eij kan finna därutj nöije; så kan iag lijkwähl intet holla mig ifrån att gifwa k. Bror dehl af dem som iag öfwersatt utur dee latinska hwilka H. CantzlijRådh Hermelin monde giöra öfwer slaget wid Holofschin. Fast iag eij hafft den lyckan att wähl träffa, så torde lijkwähl flere finnas, som läsa meningarne på Swänska, än dee som förstå latinen. Jag begiär eij heller att translatoren skall nämnas, fast än han har den förtiensten att hafwa welat tiena dem, som latinen eij förstå.

N. 28. Lägret wid Stalki d. 10 Augusti 1708.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Utj mitt sista berättade iag, om iag rätt mins, huru som fienden hade eij långt ifrån Kopis sändt öfwer man-

*) Blef sårad i hufvudet i slaget vid Holovczin. Han kom sig visst före och blef i tillfälle att vara med i flera skarpa strider, få svåra sår och genomgå många äfventyr. Han fick också dessemellan på Carl XII:s bekostnad resa i Egypten, Palestina och Syrien. Var efter allt att döma en af de finaste karolinerna.

skap och starcka partier till att hindra wår tillförssell och raska effter wåra utsände valaker. D. 4 hujus fik Hans k. m:t effterrättelse hurusom Gen.adjutanten Canifer, som dem commenderad, med 60 stycken utj Slottet Smolani blifwit kringränd af 1500, och effter några mans förlust blifwit till fånga tagen. Dagen effter, som war d. 5, gick H:s M:tt öfwer Nieper Strömmen och satte sig $^1/_2$ mijhl när Staden. Calmukerne försökte på alla sjdor om ingen lägenhet wore att inträngia, men funno lägret så slutit att dee intet wågade sig komma när därtill intill, utan drogo straxt sina färde. En jude, som för warit af Ryssarna sänd att späja, och af k. m:t tilbakars skickad, kom nu åter därifrån säijandes att han talt med Czaren sielf, som camperade wid ett kloster, och satt stycken om sitt tält: stoort prof af manligit hierta. Elliest skulle juden hafwa fådt in commissis att informera sig huru wida Gr. Lewenhaupt wore kommen, om han wore starck, och huru starck k. m:t i sitt läger stodo, det man hade låtit sig förmärcka willa omringa, afskiära ifrån de andra och anfalla. Detta synes fuller hafwa warit sagt på skryt, till att inbilla folck att man wore behiertad; men hwarcken är det lijkt att den som med hehla arméen knapt bijdar oss på fältet, skulle med en dehl deraf komma öfwer till oss och wåga ett fäcktande; eij heller fick fienden tijd att täncka därpå, sedan han förnam k. m:t wara öfwergången; jmedlertjd hafwa dock des partier, utom förber:d Canifer, här och där plåkat bort några få af wårt på execution utsände manskap. D. 6 och 7 blef h:s m:tt stilla stående, medan dee andra Regementerne samblade sig på andra sijdan. D. 7 effter afftonsången hade 2:ne ungrar, hwaraf den ene är superintendent, *) audience hoos k. m:t, recommenderandes deras landzmäns säkerheet och religionsfrijhet utj k. m:tz omwårdnad. D. 8 ryckte H:s M:t något bättre fram, nembl.

*) Daniel Krmann. Åtföljde sedan Carl XII på flykten till Turkiet.

1/2 mijhl till Onozievitz. *) En cornet och underofficerare af lijfDragonerne, kommandes samma wäg ifrån andra lägret blefwo oförsendes af Calmukerne anfallne och den senare nedergiord; men en underofficer af Öfw. Taubes Dragoner blef straxt effter af 8 antastad, och förswarade sig ensammen så wähl att han omsjder dref dem allena på flykten, och förfölgde dem. Hans lycka war att H:s M:t efwen sielf kom därtill rjdandes, så att hans bewijste manlighet i ett så högt witnes åsyn, eij lärer blifwa obelönt. D. 9 kom en deserteur, som förleden wintras blef af Hielmens Dragoner till fånga tagen och sedan warit i tienst hoos en af dee Ryska generalerne. Han berättar att Repnin wore aldeles i onåd och oärlig förklarad: att man sökte inbilla dee öfriga af arméen, som intet wore i sista action wid Holofschin, der wij därutj mycket hade förlorat, jemwähl stycken: att man desutan gofwo oss uth för mycket swaga dermed att upfriska dee fega, som eij troo sig till att slås om dee eij hafwa 10 mot en: att dee till den ändan säija k. m:tz armée allenast wara 15000, och Gr. Lewenhauptz 4000 man starck: att dee skryta af sig willa attaquera oss 3 gångor i en dag, således att Menskikof med $\frac{m}{30}$ anfaller oss om morgonen; Sckeremet mot middagen med $\frac{m}{60}$, och Czaren sielf mot afftonen med $\frac{m}{90}$ man. Nog trodde iag han skulle willa holla sig effterst. Men utom det att de eij kunna hafwa så mycket folck, så hoppas dee första skulle få så brott om, att dee skulle hielpa oss att jaga dee näst därpå fölliande i confusion. Samma dag under morgonpredikningen wijst sig några troupper inemot förwakterne, men då desse wiste sig allerte, drogo dee förra sig utaf igen, och blefwo af wåra valaker ett godt stycke förfölgde.

Jdag har H:s M:tt marcherat 3 goda mijhl till höger, lemnandes fienden på wänster. Af denne marchen lärer

*) Siltmann skrifver Owetschewitz, Posse: Aleschevitz, Adlerfelt: Oneskewitz = Хацковичи.

han intet blifwa klok, utan åter förwirrad, eij wetandes om han skall wänta oss ännu utj sine mödosamt giorde Fästningzwärck; eller om wij icke torde gå honom på sijdan förbij. Man är och ännu owiss om k. m:tz dessein, ty ännu kan H:s M:tt giöra hwilketdera bäst synes, omskiönt denne dagzmarchen går twärtt af från fienden ungefär åth Mezislaw ända fram åth Ryska Gräntzen, hwarest fienden torde frukta oss willa honom förekomma, så att des arbete åter lärer blifwa honom onyttigt. J dag hafwa några Calmuker welat försöka att falla i bagagen, men den war så wähl besatt att dee eij kunde inträngia, utan blefwo straxt förjagade. Wid dee sista Regementerna, som iag tror alla i dag komma öf:r Niepern, torde något widare försökas, om dee elliest gifwa sig tijd att uppeholla sig längre i den neijden, sedan H:s M:t tagit denne wägen. En fiende, som intet har lust att wåga sig i flacka fältet, kan nog blifwa drillad. Det är under att han utan motstånd släpt oss öf:r Niepern. Han hade kunnat satt sig med stoor fördehl mitt öfwer oss på en högd, hwarifrån han icke allenast med sina stycken kunde bestryka slätten, som war för oss, sedan wij hade passerat strömmen, utan hade jemwähl för sig mellan densamma och bem:te höijd, ett morast derest hans Infanterie kunnat oss tillijka med märckelig auantage emottaga, medan styckena jmmerfort ifrån högden oss hade brytt; men antingen war han förblindad, eller har han fruktat, sedan H:s M:t sände 2 Regementer till Schlow, att där han med arméen satt sig mitt öf:r Mohilov, hade k. m:t kunna wid Schlow gå öfwer och coupera honom från Smolensko. En fin, lyckl. är wij komne öf. Niepern utan motstånd. Adeln af landet har i dag åter förnyat des offert att willa opsittia till fiendens förraskande. Nu kunna dee dermed komma till rätta, sedan dee hafwa k. m:tz soutien att trygga sig till; och som dee bäst weta lägenheterne, så är eij twifwel att dee ju något godt skulle kunna uträtta, så att troligen är det k. m:t lärer samtycka till deras åstun-

dan. Wår Herre gifwe widare lycka och framgång, samt en skyndsam fred, att wij måtte råkas med glädie. Gierna skulle iag önska lefwa så länge att iag hinte fulleligen betala Lindholmen, och hafwa den hugnaden att där wara k. Brors wärd, samt då ytterligare betyga med hwad tilgifwenhet och nijt iag är

min h:d k. Broders
trogneste och hörsamste tienare
J. Cederhielm.

Som iag intet hinner upwakta k. Far med denne posten; Så ber iag k. Bror wille anmähla min wördnad, och säija, som iag redan i mitt förra gaf til förstå, det H:s Excell. fuller troligen och benägit arbetar uppå att det bewuste förslaget må lyckas, men att det olyckligen kommit att ventileras om icke en Soldat skulle nu i krigztijden employeras på den gräntzorthen, så att iag åter olyckligen börjar blif:a twjkande; men man måste hoppas, och wara nöijd med Guds willia.

Jag hoppas wj lära winna af fienden en marche, som skall wara för armeen fördehlaktig, eller obligera fienden att gå med oss i fältet.

Förlåt, att iag råkat på ett sådant kluddat papper.

N. 29. Lägret wid Stalka d. 17 augusti 1708.

Min h:de k. Broder.

När iag sist skref hade iag intet trodt att iag ifrån denne orthen skulle skrifwa ännu en gång. Det såg uth, som skulle man bryta opp dagen däreffter till att förekomma fienden, och slå lägret på en orth, hwarigenom han syntes kunna blifwa brydd, eller obligerad till en slacktning. Wij stå nu brede wid en ljten Ström ben:d Vesta:*) Om H:s

*) Vattendraget heter i verkligheten Pecta, såsom det också riktigt kallas i ett följ. bref.

M:tt ifrån Mohilow welat gå directè åth Horki, så hade man i wägen funnit så wähl detta, som twenne andra watnpass effter hwartannat af fienden besatte, dee där skolat forcerat: wid det första stod Rhenn, wid det andra Bazsie Mentskiekof, och wid det tredie Pronie Czaren sielf. Nu fans här til höger allenast en lijten postering hwilcken strax drog sig bort wid wår ankomst, utan att bryta af bryggan; och om wij dagen effter åter marcherat 3:ne mijhl, så hade wij icke allenast kunnat komma förbij det millersta passet Bazsie, som lijtet ofwanföre faller i Pronie strömmen, utan och kunnat passera denne innan fienden deraf kunnat weta, eller hint från Horcki sända dijt emot oss något motwärn, då wij således utan swårigheet kommit med honom på en botn, och han måst blifwa nödgad antingen att möta oss i fältet; eller afbijda oss i Horcki, hwarest wij då kommit på honom baak om des fästningzwärck; eller löpa undan åth Smolensko, då wij åter hafft wägen yppen åth gräntzen och där kunnat honom förekomma, och jemwähl utan motstånd passera Sosna strömmen, som löper förbij Meciszlaw. Man kunde ej annars dömma, än att detta wore desseinen. Men H:s M:tt har hafft sine skiähl att blifwa här ännu något stående. Som man ändå härifrån skulle kunna böija åth wänster till Hårki tilbakars, så har ändå fienden den orthen eij aldeles kunnat förlåta, fast han skickat sitt cavallerie neder åth Schiausi wid Pronie-strömmen, därest lijknelse är att wår armée skulle kunna passera. Om H:s M:tt nu tager den wägen, så lära förmodel:n Ryttarne oss eij uppeholla, att icke wij lijkafult skole kunna passera och wara öf:r innan infanteriet hinner dijt och således ändå winna af fienden, samma förmohn, som förben:t är. Jmedlertijd har H:s M:t i desse 8 dagar fådt hehla sin armée samt Wetzlers parti, som war neder åth Buchow, öfwer Mohilow hijt hoos sig tillhopa, så att han nu står i en circumference af 1 mijhl: hafwandes i desse dagar nyttia[t] dee stoore och skiöne härom liggiande åkerfälten till bröds

förfärdigande. På marchen hijt d. 10 hujus, läto fuller en 10 fahnor calmuker sig see, men kunde ingen ting uträtta med deras anfall widare än att dee en fendrick af gardet Hierte, som sig för långt uth i hitzigheten wågade och med hästen stupade, blef af en kopie genomborad och död. Deras försök att falla i bagaget blef af betäckningen altid så wähl hindrat, att dee ingenting kunde uträtta. För slaget wid Holofschin hade dee upsnappat i marchen en kock wid Drabanterne, som ridit något afsijdes att inkiöpa matwaror. Denne hade hoos Gen. Major Pflug antagit tienst, men practicerat sig bort och kom d. 11 hujus hjt: berättandes att alla Ryssarna nu mehra dragit sig öf:r Nieper strömmen tilbakars sedan dee förnummit k. m:t wara passerad, och att så wähl Gr. Lewenhaupt, som och k. Stanislas i wårt läger wore ankomne. Om dee det troo, så måste dee offta af sina kundskapare blifwa bedragne, och hafwa slätt correspondence. Effter det, som denne kocken kunnat höra och dömma, skall fienden eij wara utj alt starckare än $\frac{m}{10}$ man å denne sijdan. Repnin skall än hollas under arrest och wara i onåde för den sista actionen. Czaren will nu giöra bättre, giörandes anstalt till qwinfolckens och dee öfriga impedimentorum bortskickande, men sielf skall han hafwa fådt ett så owanligit courage, att han intet will förlåta den orthen innan han med oss wågat en bataille. Gud gifwe han wille holla ord, och förläne oss lycka, så kunde snart kunna blifwa ändskap på detta långwariga kriget. D. 12 hujus kom en valake tilbakars af dem som med Canifer blifwit fågne, och denne skikade jemwähl en med bref till H:s M:tt, med underdånig berättelse om förloppet af des fångenskap, om des tillstånd, och om des flere angelägenheter. Han skall blifwa wähl nog hollin. D. 14 infan sig hoos oss en Polsk fahna af den här i landet upsittiande adeln. Dee andra sambla sig effter hand, och lära öka sig i proportion som wij auancera widare inuti landet, samt kunna giöra godt gagn som bäst kunnige

om landetz wägar och beskaffenheet. Men intet äro Valakerne skickelige att holla om sig synnerlig god wackt. D. 15 läto dee sine hästar gå så långt utom wackterne och obetäckte i beet, att Callmukerne finge af dem inemot 100 hästar, och nedergiorde för dem några drängar. Däremot brakte ett wårt valake-parti, 40 man starckt, in 5 Ryska fångar, som det tagit af fiendens parti, som bestådt af 100 Ryssar, och 40 valaker. Capitainen, som dem hade commenderat, utskickad ifrån Fältmarsk. Goldz wid Schiausi, att recognoscera wårt stånd, kom om afftonen sielfkrafd effter. Han sade sig intet hafwa kunnat holla manskapet tilhopa, så snart wåra valaker sig wjste, och dee ropade dem Swänske komma. Jcke deste mindre hade man welat gifwa honom, såssom en främmad, ifrån Cöln byrdig, skulden, och hotat honom med arrest och straff. Derföre har han funnit rådeligit att taga flyckten, det han jemwähl tror alla dee Tyska officerarne af misnöije skola giöra, så snart dee dertil få god lägenhet. Elliest wiste han berätta att Czaren ännu stode med Infanteriet wid Horki, till att widare afsee och märcka hwart k. m:tt sig wända wille: hafwandes jmedlertijd sändt största dehlen af Cavalleriet neder åth Pronieströmmen under Goldz befähl, till att bewaka passet. Goldz stode en half mijhl bakom Schiausi, hwarest wore proviant inbrakt, samt en brygga och förwakt af ungefär 100 man, hwilka worde dragandes sig dädan, så snart dee finge see några Swänska anrycka, och kan skee i sådan hast att dee förgiäta både proviantens anstickande, och bryggans afkastande. Desutom säijer han, att dagen för actionen wid Holofschin, då retranchementet effter deras tycke war i perfection, hade dee sagt sig willa giöra sig en rolig dag den fölliande, och då begynna från deras högra flygell att bombardera wårt läger, hwarföre jemwähl om qwällen blifwit beordrat att man eij skulle låta sig allarmera, om dee den andra dagen fingo höra starcka stycke skått, hwilcka innan dee finge begynna, wåra oförmodeli-

gen begynte att låta spehla. Han wiste ännu att säija, att en af wåra valaker, som med deras talt öfwer strömmen, låtit sig besticka med hopp om 100 Ducater att uthkasta dee i Mohilov fundne och för detta omtalte zedlarne, till att bringa wåre Tyske Soldater till öfwer löpande, och att samme Valake sedan till demm wore öfwergången.

J går hade fienden sändt uth 2000 Calmuker, hwilka wille falla in wid Nils Gyllenstiernas Dragon-Regement, som står ytterst en mijhl härifrån. Men dee blefwo af wakten och piqueten straxt så wähl emottagne, och dee näststående af Albedjhls Regemente och lijfDragonerne kommo så hastigt därtill att dee storskiägguge gubbarna finge brott om tilbakars. Wåra förfölgde dem en mijhl ungefär, och fingo Öfwersten sielf till fånga. En Capit:n af wåra blef allenast blesserad. Ber:de öfwerste säijer cavallerieposteringen stå wid Bazsie strömmen. Det är fuller icke troligit effter man kan gå densamma förbj, och capit:nen däremot sagt Cavalleriet stå bakom Schiausi wid Bronie strömmen, men som H: M:t i dag i Herrans namn opbryter, så lära wij innom några tijmar få närmare effterrättelse, och härnäst kunna berätta om Czaren tager till hare-wärjan, eller will fästa foot med oss på en botn. Han plägar intet giärna stå qwar om han icke har något bröstwärn och annan fördehl fram för sig. Wår Herre gifwe H:s k. m:t nu widare lycka och wälsignelse. Det är ett godt omen, att alla äro glade, och hafwa allenast warit impatiente däröf:r att dee i desse dagar för eij kommit att rycka närmare an till den orth, där man tycker fienden kunna twingas till stånd, eller att röija des upsåth. Jag måste höra opp och skynda mig, så framt iag eij will blifwa effter. Förblifwandes städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

N. 30. Lägret wid Czerikow d. 23 aug. 1708.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag har fådt k. Brors bref af d. 28 Iulij, men intet ännu det påberopade, som gådt öfwer Tyskland. Det bekymbrar mig eij heller ringa att med 4 poster, som å rad kommit utur Swerige, iag ingen bokstaff erhollit ifrån min hustro; eij heller ifrån Berent Cederholm. Om denne på så lång tijd skulle wara bortrester, så fruktar iag dee angelägne brefwen, som iag ibland kommer att läggia under hans omslag, eij blifwa nog skyndsamt beställte; och om min hustro wänjer sig så wid landtwäsendet, att hon glömmer bortt att skrifwa, tycker iag godzet kosta mig för mycket.

När iag sist skref stodo wij rätt färdige till opbrott med den ena foten i stigbygeln, det war wid Stalka d. 17 hujus. Samma dag gingo wij 2 mijhl öfwer Resta till Pronieströmmen, nedan före därest Bassie Strömmen inflyter, samt nedanför Schausi, därest fienden hade sin postering. På högra handen nedan för k. m:tz läger, stod ett annat af wåre troupper, som kunde see och tahla med fiendens parti twärt öf:r watnet. Mot oss wijste sig ingen. På begge ställen gingo wij d. 19 öfwer Pronie strömmen utan motstånd. Wåre Valaker hade dagen tilförende warit effter ett paar Ryska saluegarder, på hwilcka dee finge spaning, men desse hade sig förstuckit att dee allenast brakte munderingarne tilbakars: däremot ertappade dee en annan d. 19, då wij marcherade 1 mijhl till Drakowka: hwarest valakerne icke allenast förjagade ett parti calmuker, utan gingo ännu längre bort, och anfölle en Major, som war utcommenderad med 160 man Ryssar. En dehl hade han detacherat på begge sijdor om sig, då wåra valaker honom anföllo. En lieutenant och något des manskap blefwo nedergiorde; Majoren, som är Fransös, blef med 12 gemena fågne inbrakte. Jemte annan kunskap, som han wiste gifwa,

berättade han Ryssen wara mycket consternerad öfwer wår marche: att czaren eij wiste om wij ärnade oss till Smolensko, Moscow, eller Ukrainen. Detta wore ett skiönt land till winterqwarteer, och därhoos fruktades att H:s M:t på det sättet wille upstudza dee till rebellion benägne inwånarne, bringa cosakerne under kong Stanislai lydnad, och facilitera Tartarnes anslag. Czaren hade i sådan owisshet låtit infanteriet gå till Mecizlaw: Cavalleriet wore delt i trenne corps. General Ifland wore redan förbij åth Propoitz att slå där en brygga. Jfrån honom war Majoren sänd att drifwa in hwad som behöfdes, samt gifwa akt på wårt mouvement. Gen. Rhenne förde ett annat detachement, och Fältmarskalck Goldz ett serskilt af Cavallerie: alla i den mening att gå öfwer Sosna Strömmen, och sättia sig där, samt i passagerne emot oss, ehwart k. m:tt sig skulle willa wända med arméen. Hwaraf oss imedlertijd den förmohnen wederfars, att där wij eij lyckligen skulle kunna coupera desse detachementer ifrån hwarandra, finna wij dock åthminstonne makten fördelt, och deste mindre motstånd wid Passen, där H:s M:tt ärnar framgå: hwartill ännu kommer, att fienden utj ständig fruktan och oroo, måste qwista af och an, samt sitt folck afmatta, medan H:s M:t går sin wäg fram effter beqwämligheten. Således har Czarens wid Horki sammandragne stoore mackt och upreste fästningz wärck eij ländt honom till den ringaste nytta. Dem har han måst förlöpa: i fältet har han oss eij welat möta: mackten måste han skingra: sina magaziner kan han intet i sådan hast medbringa, och hädaneffter måste han föda sig af sitt egit land: så att han nu först lärer komma att rätt kiänna krigetz beswär. Han gifwer sig starckare uth, och will gierna ansees för frimodigare, än han är. Gud tröste den som rädder är, han finner sig ingenstädes hafwa någon trygg och säker staad.

D. 20 marcherade H:s M:t 2 mijhl till Labonowka. Valakerne, som ginge föruth, stötte på arrier-garden af

Rhennes marche, som ärnade sig till bryggan wid Czerikow. En hop blef nedergiord, och togos öfwer 20 till fånga, samt 5 cameler, 17 bagage wagnar, förutan 3 caretter med Fruntimber, som släptes uth att gå sina färde. Medan bem:te arriergarde och wåra valaker ännu täflade wid Labonowka kom H:s M:t med qwartermästarne af arméen, då dee sista esquadroner af fienden, som ännu kunde synas straxt skyndade sig genom skogen bortt. Jbland bytet, som valakerne finge dehla sig emellan, fans åtskillige skriffter, och därunder bref utur Moscow, som mäkta illa beskrifwa landets torfftighet och tillstånd, samt att eij annat hemma skall finnas än qwinfolck, gubbar och Barn. Dee fågna blesserade lät H:s M:tt förbinda, jemwähl en dehl i sin egen närwaro.

D. 21 ryckte H:s M:t 2 mijhl fram till Czierikov. För skogz wägarnas skuld fölgde infanteriet näst uppå valakerne. Under wägen kommo några af dem tilbakars, som med Canifer blifwit til fånga tagne; dee hade warit wid Goldz division, och sade att när dagen tilförne tjdingar dijt wore komne att Rhenne med sin division blifwit slagen, hade där hoos dem, som på samma wäg warit stadde, upkommit en skräckelig bäfwan och fruktan: man hade slagit sig straxt till wänster åth Kritzow, lemnat öf:r 50 wagnar i sticket, som Bönderna utplundrat, och i samma confusion gifwit desse valaker lägenhet att sticka sig undan, hwilke och lockat några volontairer med sig, samt i wägen både tagit några Ryssar fångne, som och några nedergiort: Canifer sade dee wara sänd till Muscow, men Capit. Palmstruk fördes med arméen, och berömdes mycket för des tappra giorde motwärn, i ty han med sine 20 man giordt fienden dubbelt större skada, och drifwit honom några gångor tilbakars, innan af 500 han kunde blif:a tagen och öfwerwunnen. När nu wåra valaker kommo till Czerikow funno dee för sig några Ryska esquadroner upstälte: täflandes med dem på slätten intilldes k. m:tt med wåre qwartermästare och begynnelsen af Infanteriet sig

wijste, då straxt fienden drog sig genom Staden öfwer des där nedanföre förfärdigade 3:ne bryggor på andra sijdan Sosna Strömmen. Några fåå allenast af Furir-skyttarna följde så tätt uppå och gofwo saluor af deras gewähr att fienden intet fick kasta af bryggorna effter sig. När han såg så ljtet wara framme af wårt manskap, lät han wähl Dragonerne sittia af, och till foot försöka trängia in på bryggan, i upsåt den aldeles att ruinera; men han måste tilbakars, och blef af den då ankommande gardes förtrouppen så hälssad att han sig eij mehra torde framwijsa. Många af fienden syntes stielpa, som dee friska dock bortsläpade. Så snart någon sig lät see, blef han utaf studzare och musqueter klipter. Man såg 2 à 3 falla af H:s M:tz egne skått, som då och då tog musqueten af Bussarna och dermed anlade: ståendes oprätt helt obetäkt, oaktat fiendens skått af 2 stycken och musqueterie ifrån andra sjdan. Af wåra blefwo öfwerst: Ramsverd, Fendriken Lejonflycht och några gemene blesserade, dock ingen dödel:n om icke Leijonflycht. Däremot räknade man åthminstonne 60 af fiendens, som man sedt falla. Moot afftonen försökte han med beckcrantzar att förbränna bryggan, men blef af wåra gardesbussar, så wähl som det infallande rägnet därifrån hindrad och afdrifwen: några bräder allenast hade han i begynnelsen fådt afrifwa: hafwandes wij nu således å denne orthen Rhenne med des division framför oss på andra sijdan strömmen: nedan för oss på högra handen wid Propoitz är Gen. Ifland: ofwan för oss på den wänstra är Goldz wid Kritzow, och längre opp wid Meciszlaw Ryska Infanteriet. Det will säijas att Czaren med något infanterie ochså skall wara kommen till Kritzow, som ligger härifrån 4 mijhl, och till Meciszlaw äro 11 mijhl. Men om Czarens wistande är man så osäker, som man ännu är owiss hwad H:s M:t widare lärer företaga. Detta har iag ännu skrifwit sent på afftonen d. 21 augusti.

J går, som war den 22, passerade eij annat, än att

fienden lät till andra sijdan komma flere stycken och mehra manskap. H:s M:t lät intet öfftre på dem skiuta än då någon wille komma in på bryggändarna, då dee åter drefwos tilbakars. En Bonde gaf kunskap att fiendlige partier ännu oppehöllo sig wid Kritzow, och att 20 man wore komne 1 mijhl härifrån, där han war hemma, till att utdrifwa boskap, anhollandes fördenskull om hielp och Beskydd. Han blef sänd till valakerne, som under des wägwijsning ginge uth att see huru dermed wore beskaffat.

J natt hafwa wakterne wid bryggan skutit något på hwar andre. Nu äre wij ansagde att holla oss färdige till opbrott och marche. Kan ske är det ansedt att åter fixera fienden ljtet, och i fall några troupper sändas till wänster åth Kritzow, torde han blifwa både brydd, och där passagen snart går för sig, couperad. Gud gifwe lycka. Mehra härnäst. Jag är

min h:d k. Brors
trogneste tienare
J. Cederhielm.

Lägret wid Czericow
d. 23 aug. 1708 bittida
om morgonen.

N. 31.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag förmodar att k. Bror bekommit mitt sista af d. 23 augusti. Om natten förrän H:s M:t bröt opp från Czerikow hade några calmuker swimmat öfwer Strömmen och snappade bort skijltwakten wid dahlRegementet, som giort sig säker; men då dee wille försöka detsamma med ryttare posten, som war wakande på sin wackt, blefwo dee behörigen afwijste. Dee beledsagades med eld öfwer strömmen tilbakars, hwilcken beswarades ifrån andra sijdan, och wahrade inemot 2 tijmar i måhnskijnet, dock utan att någon skada å wår sijda skedde. Som H:s M:tt eij war sinnad

på detta stället att gå öfwer, utan allenast giort denne detouren af en à 2 mijhl till att matta fienden, som således blef förorsakad att löpa af och an öfwer 20 mijhl i illacka wägar: warandes besynnerligen å den andre kanten wid denne strömmen tiock skog och diupa moraster, ty ärnade H:s M:t hwarcken gå dijt, eller hindra bryggans afkastande med alfwar; utan twert om gick d. 23 därifrån åth wänster ½ mijhl till Sori. Då åter Rhenne fick mäckta brott om att löpa ifrån sin post gent öfwer Czerikow, hwarest han mycket arbete neder lagt med skogz fälle och annat lapris wärck af sin art: fruktandes att han elliest kunde blifwa couperad, i fall k. m:tt emellan honom och Kretzow wille gå öfwer Sosna Strömmen. Han har derför hastat sig så fort, och med sådan möda i dee sancka morasten, att icke allenast några hundrade wagnar blifwit lemnade i sticket, utan har jemwähl af folcket många, som blifwit ledsne wid den swåra fatiguen och maatlösan, betient sig af skogens beqwämligheet till att rymma, hwilcket präster, som sedan från den sijdan öfwerkommit, omständeligen wetat bekräffta. Wij finge och samma dag en öfwerlöpare, som wiste säija att Gen. Ifland ännu wore med sin division neder åth Propoitz, och att Folcket under Rhenne ledo nöd i det illacka morastet och regnwädret, därest dee stodo utan proviant, och utan tält.

D. 24 aug. ryckte H:s M:tt ännu ½ mijhl längre fram till Koloblin. Öfwerst Örnstedt som på en annan wäg och colomne gick främst med sitt Regement på wår wänstra hand, blef warse ett fientligit parti, och följde detsamma i hamn och hähl alt intill en qwarndam, därest en 20 man satte sig baak om bryggan, sedan dee några stockar deraf afkastat, och sig där frammanföre till foot upstält 3 man högt, dee främste på knä och dee effterste uprätt. Öfwerst Örnstedt lät straxt dee föruthgående qwartermästarne med Furirskytterne afsittia, och gå gerad på bryggan. Regementzqwartermästaren af Södermanlandz Regemente Jesper

Hård, som förde dem an, blef mitt på bryggan af fiendens skått blesserad, men när wåra deruppå begynte skiuta, blefwo Ryssarna så förskräkte att dee efftersta leden af dem som wore upstälte gaf sig på flykten och dee främste som wäntade att deesamma först skulle skiuta på nytt, glömbde sielf att stijga opp, till des dee ochså af wåre blefwo aldeles nedergiorde. Öfwerst Örnstedt som såg på andra sijdan Cavalleriet sig opställa till 2000 man gick till häst bredewid bryggan igenom watnet, så fort som qwartermästaren på henne drogo sig öfwer: och hade han föga öfwer 16 man och 2 Ryttmästare hoos sig då han straxt började brusquera fienden och gå på honom löst. På honom följde straxt hans lijf-Compagnie, samt Majoren Koskul med sitt, och desse allena drefwo bortt dee 2000 Ryssarna, så att dee måste lemna 50 döda på platzen, och draga sig af i skogen till wänster, utan att understå sig gå öfwer en ljten slätt till Örnstetz höger, därest Fältmarskalck Goldz med 5 andra Regementer hade satt sig baak om ett sumpigt morast. Så snart Örnstedt blef honom warse, wände han sig dijtåth, men kunde omöijeligen komma öfwer det diupa morastet. Fältmarskalck Goldz wijste sig med ett mycket större swärd i handen, än hiertat war i bröstet, wijsandes sig där mycket myndig framför troupperne, så länge af sine 3 stycken han allena kunde skiuta, men så snart öfwerst Bunow, som war i samma colomne med Örnestedt, hint fram och lät sig höra, gaf Goldz sig eij tijd att rjda omkring esquadronerne, utan lät dem ypna sig och red sina färde med sin breda blänkande brynia; troupperne måste intet långt dereffter föllia hans exemple, och då Scheremethofs guhla Regemente wille wijsa bättre contenence än dee andre, sättiandes sig något längre bort utj en skogzbryn, giorde öfw. Bunow sig det omaket af 2:ne Sexpundige slangor att så hälssa på dem, att ochså dee måtte afsäija deras twugne modigheet, och gå sin wäg, utan att mehra töras wijsa sig. Så tapper som denne lilla

rencontren å wår sijda war, så neslig är han för fienden och i synnerhet för den rytande stensqwättan Goldz. Hwad skada wåra stycken honom giort till manskap kan man eij weta, ty dee äro alla bortsläpade; men 27 döda hästar och en hoop klädes lappar funnos qwar på platzen. Af wåra blef förutom bem:te Hård, allenast en Ryttare och 3 hästar qwäste. Dagen effter som war d. 25 stod H:s M:t stilla, och då han reste till Örnstedt att besee ber:de tummelplatz, wijste sig en hoop Calmuker, hwilcka hade baakom sig Ryssar till hielp. H:s M:t lät piqueten rycka uth och reste sielf något diupt i skogen: men seendes dem redan draga sig tilbakars och eij willa något wåga, wände H:s M:t om igen, mycket ombedin af Örnstedt att eij bry sig med dee lumpna hundarna, som kunna giöra skade när dee see fåå för sig, men ingen ting wåga, där dee see sig hafwa någon fahra och motstånd. Samma dag kom en Polak öfwer från fienden, samt en dräng, som förr tient hoos Canifer, men blifwit twungen att taga tienst hoos fienden. Han sade Czaren hafwa dragit sig med några Regementer från Kietzow til Smolensku; men man försporde eij långt dereffter att Czaren eij gådt då ännu så wida.

D. 26 aug. marcherade H:s M:t $1^1/_2$ mijhl till Badschinova. *) Under wägen blefwo wåra valaker warse några af fiendens, som till 60 man wore satte i skogen till att observera wår marche. Så snart dee finge see wåra, gofwo dee sig på flykten, så att wij allenast bekommo 1 fånge af dem. Så när hade iag glömbt att berätta det wid samma tijd, då Örnstedt hade att giöra med Ryssarna, anföllo wåre valaker på en annan sijda en deras wid en qwarn satt wakt af 40 man, hwaraf största delen blef nedergiord och 10 fångar inbrakte. Örnstedt behölt allenast en af dem, som på hans sijda hade kunnat tagas, williandes sig med mehra

*) Батвиновка. Endast då namnen synas väl fritt återgifna, anföres här treverstkartans skrifning. Någorlunda fullständiga namnförteckningar ha redan gifvits till Petres, Posses och Siltmanns dagböcker.

eij beswära, och uppeholla. Goldz, som redan på marchen åth Czerikov lät sig förskräckia af ryktet om Rhennes nederlag, så att han tog en lång omwäg, blef åter nu wid des annalckande till Ryska makten således, som ben:t är, anfallen och intimiderad, att han åter gaf sig tilbakars och giorde en krok på nytt till att komma med säkerheet till arméen, så att han nog fått skumpa omkring.

D. 27 aug., då k. m:tt stod stilla, instälte sig en Soldat, som warit under Sahl. öfwersten Carl Horns Pommerska Infanterie Regemente och wid Calitske actionen blifwit tillfånga tagen. Han hade måst taga tienst hoos Rhenne, och wiste berätta en hoop roliga saaker om des husholdning, hoffstat och oenighet med des Fru. Desutom sade han Czaren wara gången öfwer Sosna på denne sijdan, och låss som wille han slåss. Han hade sagt det han måste wåga, och om kong Carl får öfwerhanden, eller eij hindras i des framgång, blefwo han eij mehr Czar i Moscow. Han hade wahlt sig ett rum baakom ett morast: desseinen wore att först putza oss i defileer och wid bryggor och sedan slåss med dee öfwerblefne. Smolensko mente Czaren oss eij skola komma åth, och än mindre till Moscov: judarna bringade honom effterrättelse om alla wåra rörelser.

D. 28 aug. marcherade H:s M:t 1 1/2 [mil] till Maleczise; framför lägret ligger ett morast och dam-bryggan däröf:r war oppkastad. På andra sijdan wijste sig några så ryssar, som Calmuker, hwilka sig dock straxt afdrogo. Wåra Valaker gingo omkring och råkade på en trouppe af 10 man, hwaraf dee en nedergiorde, och inbrakte dee öfrige 9 fågne. En Polsk adelsman, hoos hwilcken Ryssarne warit, sade sig af dem hafwa hördt säijas, att Lejonhufwud wore mellan Orsa och Kopis gången öfwer Nieper, och att Bauer, som med 10 Regementer wore gången emot honom, blifwit nödgad att draga sig tilbakars.

D. 29 aug. blef H:s M:t stilla. Andra Regementer, som wore tilbakars, rykte närmare fram. Af kunskaparne

och inwånarne förspordes fienden hafwa satt sig 1 mijhl ifrån detta wårt läger baak ett swårt och 8 mijhls långt morast, hafwandes ett annat, men mindre pass på ryggen samt wänstra flygeln betäckt af Sosna strömmen, hwaröf:r han låtit slå 4 bryggor. Ofwanför des högra flygel kunde man fuller komma in emellan begge ber:de pass, men man måste då giöra en omwäg af 5 mijhl; då fienden åter finge tijd att draga sig undan antingen öfwer Sosna strömmen, eller wägen tilbakars åth Smolensko. Jmedlertjd lät H:s M:t commendera manskap till den afkastade bryggans förfärdigande. Mot middags tijden kommo twenne esquadroner anryckandes framtill hofwet å andra sijdan; men så snart betäckningen af gardet sig wijste beredd att dem emottaga, drogo dee sig tilbakars, och förfölgdes af några wåre i hast utlupne valaker ett ljtet stycke öfwer åkrarna. H:s M:t kom jemwähl straxt sielf därtill, men fan eij nödigt att låta dem wjdare efftersättia, emedan dee redan hade förlångt undansprång: sättiandes deras poster opp inunder skogen, så långt dee kunna see wårt läger, till att observera wårt opbrott. En Präst, som dee utur denne fläcken Maleczise tagit med sig, kom tilbakars, lösgifwen af gen. Major Pflug. Han bekräfftade att fienden war posterad, som förben:t är: att Czaren wore där sielf med infanteriet, och att man hade sagt sig undra hwarföre kongen af Swerige söker skogar och trängsel, till att undwjka bataillen: tilräknandes således oss deras egit fehl.

En Swänsk dräng, som förr warit hoos H. Axel Sparre, men blifwit fången och i tienst tagen hoos en öfwerst Bock, hwilken för warit öfwerstallmästare hoos H:s Exell. Gr. Gyllenstiernas armée, hade hört, då generalitetet war hoos honom till måltidz hurusom mot afftonen ett parti af 3000 man blef utcommenderat att falla in i wårt läger, nembl. det som Gen. Major Roos anförde. Han fattade resolutionen att löpa öfwer, och brakte sig lyckligen, omskiönt eij utan fahra igenom, så att då ben:te 3000 man

mot dagningen d. 30 aug. ankommo, war Gen. Major Roos med det hoos sig stående Östgiötha Cavallerie och dee flere färdige dem att emottaga: hwilket då fienden märkte lopp han så fort tilbakars, att wåra, som honom i fult språng effter satte, eij kunde honom inhämpta. Bryggan öfwer morastet hade dee straxt rifwit opp effter sig. Denne drängen wiste wähl giöra besked om åtskillige saaker: ibland annat talte han om huru fienden denne tijden luppit af och ann: snart sändt bort des bagage, snart låtit det komma tilbakars: att dee åtskilliga gångor gådt öfwer Sosna strömmen: att Rhennes division mycket ljdit utj morastet neder åth Czerikow: att wid H:s M:ttz giorde mouvement hijt åth man åter welat försöka att slå en brygga bättre neder, men att Bönderna rootat sig i skogen tilsammans och drifwit partiet med förlust tilbakars, så att dee sitt anslag eij kunnat utföra: att cavalleriet wore illa beridit och hästarna så utmattade, att dee knapt mehra orkade gå: att i fiendens läger jemwähl wore mäkta ondt både om foder och födan: att Ryssarna eij kunde wara så starcke, som dee sig utgofwo, fastän hehla makten mehrendels wore tilhopa, förutom Bauers detachement och Calmukerne, som till största dehlen wore utcommenderade, med annat mehra, som han d. 30 wid ankomsten till hufwudqwarteret berättade. Samma dag nalckades Regementerne än närmare, och Gen. Maj. Roos rykte på högra handen om oss till samma morast som ligger fram för wårt läger: kunnandes ifrån sitt wähl see fiendens: i ty att begge morasten, så det som är framför k. m:tz, som det hwilket ligger för fiendens läger, löpa alt närmare och närmare ljka som i en Eck tillsammans neder emot Sosna strömmen: så att ju längre man auancerade åth höger dijt åth, nu bättre och närmare kommer man att see fiendens läger: kunnandes man således neder åth den kanten see icke allenast fiendens utsatte poster, utan och sielfwa campementet, och i synnerhet huru Infanteriet står tilhoopa i en gröt: warandes, utom officerarne,

inga Regementen som hafwa tält, mehr än 2 à högst 3 Regementen, som dermed äro försedde. Mot afftonen blef man warse utur Gen. Maj. Roos läger, som stod en ljten 1/2 mijhl nedan för oss, huru som fienden giorde några mouvemens, och drogo sig med något manskap öfwer det morastet som låg fram för des läger, inemot brädden af det, som betäckte H. Rosens. Man kunde der af eij annat dömma än att man hade något för händer å nyo, och att man besynnerligen torde ifrån en ljten högd å den sijdan willa med stycken beskiuta Rosens läger, hwarigenom han antingen måste obligeras att draga sig tilbakars, eller och måste lijda mycken skada, hälst effter Regementerne wore mäckta trångt och tätt mellan en by och en backa satte. Derföre till att undwijka både skam och skada, innan fienden skulle få utföra detta des förmente upsåt, befalte H:s M:tt att lägret om natten skulle flyttias och rycka bättre opp på en beqwämligare slätt och platz. Detta war jemwähl en besynnerlig lycka för samma Regementen, som där wore, nembl. Östgiötharne till häst, samt Wärmelandz, Skaraborgs, Jönkiöpingz lähns och Wästerbotns Infanterie Regementen, ty i stället för en canonering hade fienden satt sig före om natten draga sig öfwer i tystheet och gå omkring det sedde campementet och dem taga alla, såssom utj en säck. Hwilcket han förmente sig i en hast kunna giöra och åter gå sin wäg, innan ifrån k. m:tz läger någon secours skulle kunna ankomma. Utan berörde lägretz ändring hade det jemwähl äntel. kunnat låta sig giöra, hälst effter fienden war kunnig om situationen och favoriserades af en tiok tökn. Till den ändan gick han om natten öf:r med 9000 man till foot på ett ställe, och på ett annat nedanföre med 4000 till häst, föruthom några esquadroner, som wid samma pass skulle facilitera retraiten. Detta detachement anfördes af Gen. Galezin, GeneralLieut: Pflug, Gen. Maj. Böhme och Öfwersten Bock, som förr warit i k. m:tz tienst wid artilleriet, wid Thorn fick sitt afskied, och nu commenderar Czarens gra-

nadierz Regemente. Man hade utwaldt det bästa, och bäst beredna manskapet. Anslaget war således anlagt, att Rytteriet skulle först gå omkring Roosen och giöra allarme på ryggen, då infanteriet straxt skulle wara tillredz att falla i lägret, samt i medlertijd under faveur af töknet ställa sig därom kring, som i en cirkel, så att ingen utur lägret skulle kunna utryckia eller undkomma; men Gud wände detta anslaget till fiendens egen skada och blygd, ty först kom cavalleriet, som hade längre wäg att giöra eij tjdigt nog til den bestämbde orthen; och därnäst då infanteriet wille ställa sig i sin omkretz, i mening att Swänska lägret wore där, som dee det om afftonen sedt hade, wore de så när inpå det nya, att Ryttare posten blef dem warse, och skiöt allarme skått. Detta skedde ungefär klockan 6 om morgonen d. 31 augusti, sedan fienden en tijma föruth på åtskillige andra ställen låtit giöra allarme af Calmukerne, hwilcka man eij wåhlar. Öfwersten Rosenstierna aduerterade straxt Gen. Major Roos och Öfwerst Buchwald, som stod honom närmast att Ryttaren blifwit Infanterie warse och bad dee wille taga dem emot, medan Rytteriet giorde sig färdigt. Till all lycka hade Buchwald om natten intet upslagit sine tält, utan war nu i wärcket begrepen att willa rycka in i sin nya camp och således först färdig att taga fienden emot, hwilcket han jemwähl giorde, medan dee andra Regementerne, som och mehrendels legat i klädern öfwer natten, hinte komma fram. Bem:te Buchwaldt gick för den skull en 40 steg framför lägret, då han först blef warse fiendens infanterie komma i fult språng an, effter det sedt sig eij längre kunna afbijda tekn af des cavallerie, sedan larmskottet war giort. Dee mente utan twifwel finna wårt folck sofwande, men när dee fingo see upstält folck emot sig, studzade dee lijtet derwid: auancerade dock straxt derpå fram, då salvorne starckt började gå. För wåra war det wärsta att man för den tiocka dimban skuld eij kunde see fiendens makt och huru han sig stält hade:

han war och så starck til antahlet att han alt jemt lät ymsa och lösa af den bataillon, som giort des skått, och en frisk träda fram i stället. När Buchwaldz hållit uth ett paar eldar, kom öfwerst Caspar Sperling honom på wänstra sjdan till hielp och fick på sig efwen wähl en stor swärm, så att desse Regementerne utstodo det hårdaste, men höllo lijkwähl fienden tilbakars intill des begge öfwerstarne blefwo blesserade och nödgades låta bära sig utur slaget. Då måste jemwähl Regementerne af den starcka elden, seendes sig på begge sijdor wara öfwerflyglade och i flanquen med granater hårdt ansatte, draga sig lijtet tilbakars; men repade åter mood och gingo på nytt friskt an, så snart Rosen med Wärmlänningarne kom på Småläningarnas högra, och ÖfwerstLieut. Fock med Wästerbotningarna på Wästgiötarnas wänstra sijda till hielp. Jmedlertijd war jemwähl Öfwerst Rosenstierna med cavalleriet färdig, men rätt som han wille tränga in i flanquen af fiendens Infanterie, hafwandes redan emottagit en des eld, kom fientlige cavalleriet på honom i sijdan, så att han måste wända sig emot dem. 3:ne compagnier blefwo i det samma afskurne, så att dee måste draga sig ett stycke neder åth wårt läger, men satte sig åter straxt och ginge tilbakars. Med dee öfriga Femb blef dock hehla fiendens cavallerie af 4000 hästar repousserat, och fast öfwersten sielf blef på platzen, förfölgde dock öfwerstLieut. Schütte fienden ett långt stycke, giorde många neder, och wände sedan tilbakars att secondera infanteriet, som war ännu i en continuerlig eld; men hade dock redan den lyckan att jemwähl fientlige infanteriet af wåra war til rygga drifwit och drog sig af neder åth morastet, endels kan skee derföre att det såg sig förlåtit af des cavallerie, endels effter det förmärckte sig hafwa funnit ett oförmodat motstånd, endels effter dee blifwit aduerterade att wåre troupper ifrån andra lägren började ankomma. Hielmens Dragoner, Nyläningarne til häst, Wässmanlandz och Uplandz Infanterie Regementer, som stodo baakom

Roosen öfwer 1/2 mijhl, kommo i fult språng an, så snart dee hörde Saluorne; och ifrån k. m:tz läger wore dahlkarlarne, och gardet, samt Drabanterne, ljfRegementet och Smålänningarne till häst i antog. Hielmen kom så wähl till pass med sina Dragoner, att fiendens Infanterie, blifwandes honom warse, eij tordes gå den wäg det war kommit, utan drog sig till en stoor dehl närmare in utj morastet, hälst sedan dee sågo honom låta sina Dragoner sittia af med fult alfwar att gå på dem till foot till höger frammanför Rosens läger. På wänstra sijdan kom i samma tjd Öfwerst Siegeroot med DahlRegementet, och fant för sig icke allenast några upstälte dee sista fiendens bataillloner, dee där af honom drefwos i morastet, utan kommo och därtill deesamma, som wille undwijka Hielmen och gå närmaste wägen. På dessa gingo nu dahlkarlarne löst med begge bataillionerne i en öfwermåttan god ordning och med så god succes att ifrån begynnelsen af deras saluor, och mitt inutj morastet, dijt dee fienden förfölgde, lågo ryssarna så tiokt, som man med en lija hade afhuggit gräs. Dee hade och gådt längre, om icke H:s M:tt, seendes fienden sättia sig starkt wid andra borden, låtit genom gen. adjutanten kalla dem tilbakars. Medan detta påstod blef Gref Anders Torstensson wid ankomsten med Nylänningarna, warse det flyktige fiendens cavallerie, och sätter effter det samma i fult språng, hinnandes så nähr opp dem att han nedergiorde deraf öf:r 50, och kiörde dem öfrige med sådan confusion i morastet, att dee sista måste springa af hästarna och lemna dem med munderingarna i sticket och således till foot gå öfwer morastet. Öfwerst Torstensson lät skiuta på dem, som effter änder, och giorde icke allenast fienden en god afbräck, utan och ett tämmeligit byte af hästar. Således blef fiendens anslag, genom Gudz nåd, till intet, och han med egen skam, och förlust afwijster. Det är under att af dee första wåre Regementen en man kunde undkomma. Dock hade fienden

intet den ähran att han kunde inträngia i Swänska lägret: det endaste är, att han fådt bort Jönkiöpingz lähns lijffahna, sedan icke allenast öfwersten war blesserat, utan och alla officerarne wid det compagniet, samt effter Fendricken, 2:ne underofficerare wid fahnan blifwit nederlagde. Af wåra äro på platzen blefne något öf:r 250 man, hwilket eij kan räknas wara mycket emot det dem war ärnat. Dee blesserade äro något flere till antahlet, och däribland öfwersterna Casp. Sperling, och Buchwald: ÖfwerstLieutenanterne Fock, Rebinder och Arwesson: Majorerne Oxe etc. Jag beklagar hiertel. Rosenstiernas död: en kuhla har träffat honom mitt i wänstra wårtan och gådt igenom hiertat, så att han knall och fall stupat. Fru Rhenberg lär och sörja sin wackra Sohn Cap. Rhenberg, som och herwid har satt lijfwit till. Capit. Gripenhielm är Blesserad, så wähl som des öfwerste Siegeroot: den förra i halsen, låhret och armen; den senare allenast legerement nedanför knäet, så att han ljkafult giör tienst. Af fienden äre deremot mycket flere blefne. På ett ljtet stycke allenast har man lagt tillhopa öf:r 800 *) döda, förutom dem, som blifwit i morastet och i förfölgningen på åtskillige wägar: och hade förmodeligen des förlust kommit att stijga än högre, om i faveur af töknen, som warade intill klockan 9, fienden eij både kommit, och sig afdragit. När detta således war förbij, lät H:s M:tt Regementerne, som jmedlertijd ifrån alla sijdor kommo anlöpandes, draga sig tilbakars endels i deras förra, endels i några närmare stånd: då man och wid fiendens afmarche ifrån den andra sijdan kunde märka honom släpa en stoor myckenheet af blesserade med

*) Ändradt från 500, Posses siffra, som tillika anmärker, att östgöta kavalleri ej rätt gjorde sin »devoir» efter Rosenstiernas fall. Han och Adlerfelt framställa det hela som en öfverraskning, en följd alltså af bristande vaksamhet, dubbelt nödvändig vid de denna tid öfver morasen uppstigande morgondimmorna. Cederhjelm tycks vilja i viss mån ge det en annan färg, utan att man likväl kan finna annat än att klandret under de angifna förhållandena får mera eftertryck.

sig, ehuru dee det med troupperne sökte att betäckia. H:s M:t blef i sitt förra läger stående, och som under actionen åtskillige fientlige troupper sig twärt däröf:r wijst, lät officeraren, som med 50 man war lemnad wid bryggan, upkasta deraf några stockar, dee där åter straxt lagades. Artilleriet, Gr. Torstensson, Hielmens Dragoner, uplänningarne och wässmanlänningarne, slogo deras läger wid Rosens, och blef widare den dagen eij tillgiort. Af oss tror iag intet att fienden bekommit någon fånge. Wij hafwa af honom fådt åtskillige. Jbland andra tog Gr. Torstensson en öfwerstLieut:t, som han gaf qwarter till att få af honom deste bättre kunskap om ett och annat; men finnarne wroko straxt wärjan i honom utan pitié, säijandes, *intet qwarter Herre; nog åf det slaget, koa Herre.* Utaf dee döda, som af dee snälla fölliande Cammartienarne i en hast, gud weet huru, afklädas, kunde man see åthskillige officerare af distinction wara falne. Af deras hy, skiortor och rakning kunde sådant märckas. Efwensom wid Holofschin, så har man och i denna actionen ibland Ryssarna hört några tahla Swänska. När ÖfwerstLieut. Schütte nu befalte bussarna fälla Carbinerne och gå på med wärjan: swarade en i fiendens trouppe: ja! giör man det, då skall du först komma hem. Den som finge en sådan skiälm och förrädare en gång fatt! Det will säijas att Czaren sielf warit åskådare af denne leken på andra sijdan af morastet och hafft hoos sig den öfriga makten i beredskap, och i den tankan, om det gådt wähl med den första hopen, så att Rosen blifwit aldeles öfwerända kastad, att låta sedan gå på hufwudqwarteret och föllia tätt uppå med hehla sin makt. J förstonne har han warit glad när Saluorne gingo som starka[s]t, men då han märkte elden gå tilbakars åth morastet har han blifwit ängzlig. Han har och sedan låtit märka något misnöije öfwer rådgifwaren til detta anslagit, och skickat en Polsk adelsman att späja huru många af wåra, och huru många af hans folck funnitz slagne på

platzen. Denne har sig infunnit och måst bekiänna i hwad ährende han blifwit sänder. Men Czaren lärer desutan blifwa underrättad om det han åstundar; ty sedan en Ryss på andra dagen legat bland dee döda, begynte han sig röra. Han blef förbunden och skiött, och sedan han fått warm soppa i lifwet kom han sig aldeles före igen, så att han både gick och talade. Denne bad man gå tilbakars och säija hwad han sedt hade. D. 1 Septemb. då H:s M:t stod stilla, infunno sig några deserteurer, man fiskade opp utur morastet några än lefwande Ryssar och hästar, och man giorde anstalt hwad som behöfdes för dee blesserade wid Regementerne. Mot afftonen började bagaget af högra flygeln defilera till den wänstra, hwarest 3:ne brygger öfwer morastet wore slagne. D. 2 om morgonen gick högra flygeln öfwer bryggan under hög-qwarteret. Så snart fiendens poster notificerat wår rörelse, skiötz om morgonen allarme hoos fienden af 3 stycken, då han straxt började draga sig af, öfwer dee därtill beredde bryggorne. Wij hinte den dagen eij längre än en $^1/_2$ mijhl till Wolowniki, effter marchen öfwer bryggorne och twenne andra defileer fordrade mycken tijd. En Fransos, som war Cammartienare hoos Gen. Maj. Mejerfelt, gick den dagen öfwer till fienden. D. 3 Sept. förspordes af bönder och deserteurer att Ryssarna drogo sig af, och att något manskap skulle wara detacherat mot Gr. Lewenhaupt. Man hade des utom något tijdz fördrif med Calmukerne, som denne så wähl som den förre dagen kommo och straxt bortluppo med stort skrj. Fältmarskalk Renschiöld och gen. qwartermästare Gyllenkrok ginge med wåre Valaker och 300 hästar inunder fiendens läger att recognoscera. Man hade eij kunnat troo, att han, som war så fördehlaktigt posterad, skulle så snöpligen gå bort, men man fant i lägret eij mehra qwar än ungefär en arrieregarde af 8000 man, hwilcka man eij heller för morastet och det upkastade retranchementetz skuld kunde ankomma, ståendes de desutan på språng.

Effter middagen gingo General Majorerne Schlippenback och Cruus med 7 Regementen Rytteri och Dragoner föruth, och d. 4 följde hans m:tt med den öfrige arméen 2 mijhl till Bodzwodice, samt d. 5 därpå fölliande 2 mijhl till Padsku. Öfwerlöpare berättade att Czaren med Infanteriet gådt öfwer Sosna strömmen wid Mezislaw, och lupit första dagen uhr lägret 6 mijhl, och att Cavalleriet tagit en annan wäg åth Ryska gräntzen. Dee confirmerade efwen wähl sig hafwa hördt att någon wore mot Gr. Lewenhaupt skikad; men man kunde eij see hwad mot honom skulle kunna tenteras sedan Czaren wore på flykten och k. m:tz armée nu stodo emellan honom och den orth, hwarest Lewenhaupt för tijden kunde wistas. Jcke deste mindre sändes polakar på åtskillige wägar att spana opp honom, och huru med honom tillstodo. D. 8 Sept. förnummo wij att Czaren gådt en annan wäg och satt sig baak om en ström wid des gräntz wid en Fläck. . . .; Samma dag bröt H:s M:t opp och ryckte 1 mijhl bättre fram till Melekowa. H:s M:t hade dagen tilförende genom betäckningen med Fouragerarne låtit recognoscera den orthen och fant där för sig en wackert åkerfält. Ett parti Calmuker och Ryssar stode där framföre bakom ett pass, men drogo sig af så snart wåra giorde mine att willa rycka till passet. Gen. Maj. Bauer, som warit utgången att observera Lewenhaupt, kom oss nu på sijdan, utan twifwel omwänd af ryktet om wår marche och fruktandes att blifwa couperad, samt således komma i klämman emellan k. m:tz armée och Lewenhaupt. Czaren hade fördenskull befalt honom draga sig tilbakars och med detsamma söka att incommodera oss i marchen. Det wille han nu effectuera: sändandes först 4000 Calmuker, och straxt därpå 3000 Ryssar under Gen. Maj. Mickus, som skulle falla in mitt utj marche-filen: utlofwandes sig willa dem soutenera med 7000 man. Men den första Swärmen som stötte på öfwerstarna Hielm och Albedyhl, hwilcka marcherade wid bagagen och

straxt droge sig esquadronwijs tillhopa, blef så emottagen och tilbakars kiörd att ingen Bauer blef synlig. Af Calmukerne finge wåra först några emellan sijg, så att 500 blefwo på platzen och en Rysk Knees tillfånga tagen. Dernäst ginge wåra så manligen på Ryssarna att dee lemnade En öfwerstLieut:t, En Major och inemot 300 döde på platzen och en Major blef tillfånga tagen. Wår[e] förfölgde fienden 1/2 mijhl, förstärckte af Gen. Maj. Mejerfelt med 5 esquadroner; men som fienden eij wille holla stånd gingo dee till sine förre rum i marchen; och fienden drog sig på sijdan i natten och på andra sjdan om morasten närmare till Czaren, sättiandes sig baak om ett pass, som låg ungefär på halfwa wägen emellan wårt läger, och berörde orth, hwarest Czaren sades wara. För det öfriga består Ryssarnas förnämsta occupation därutj att låta förbränna huus och säd så mycket och långt omkring och effter sig, som dee någonsin hinna. Till hwilken maxime dee och synas willa practicera denne, att dee oss småningom nagga, eij räknandes det för något synnerligit att dee förlora mehra än wij, effter som dee kan skee inbilla sig graviorem esse in paucitate jacturam, och att dee hafwa lättare deras afgång utaf samma slag och landzinwånare att kunna ärsättia, än som wij det kunna giöra. Men iag hoppas att Gud gifwer oss sin nåd att slå honom och gå så långt fram med det manskap wij hafwa, att innan wij behöfwa mehra, skola wij och hafwa förwärfwat dee auantager, hwarigenom recruterne skohle kunna komma till oss utan hinder.

D. 9 Sept. stode wij stilla och passerade ingen ting widare än att några Calmuker wid fouragering sig wijste, och sökte incommodera drängarne, men blefwo af betäckningen afhollne. D. 10 ryckte hans m:t 1 mijhl längre fram till ett lijtet pass, intet långt ifrån det andra, bakom hwilket Bauer och Ifland sig satt hade. Calmukerne wille hindra wåras öfwergång, och tände eld utj dee därwid stående qwarnar, men wåra valaker gingo dock straxt med

dem öfwer, soutenerade af wåre förtroupper hwilcka, så wähl som dee nästfölliande cavallerieRegementerne småningom drogo sig öfwer mehrbem:te Pass. Baakom detsamma hade man i marchen på wår wänstra hand sedt några fientlige troupper baak om en biörcke lund i buskar satte, utj upsåth att falla i bagagen eller arriere-garden, eij jroendes att wij skulle gå öfwer ofwanben:te brygga, därest calmukerne jagades opp åth fältet. Jmedlertijd drogo sig temwähl några af wåre förtroupper till wänster mitt emot bem:te fientlige parti, men då det blef warse att wij wore på höger öfwergågne och började esquadronswijsa framrycka till att coupera dem ifrån deras camp, fingo dee brott om, och drogo sig [i] fult lopp af. H:s M:tt gick fort med några esquadroner af östgiötarna att engagera fienden, och dee andra Regementerne fölgde effter så hastigt dee kunde. H:s M:t kom att träffa med en dehl och dref dem straxt utur hwarandra omskiönt dee wore mycket starckare, så att en esquadron altid tog 3 för sig; men dee redo så fort undan skingrade och kringspridde att wåre slut[n]e esquadroner dem omöijel. kunde inhämpta, ehuruwähl man dem $1^1/_2$ mijhl i fult lopp efftersatte: då dee icke allenast dragit sig bak om en håhlwäg, utan aldeles onödigt fans att utmatta hästarne utj förfölliande af en fiende, som eij wille holla bättre ståndt. Man hade i ögnesikte bem:te Bauers och Iflandz läger bak om bäcken på wår högra hand; under dem sades wara 20 à 30000 man. Wij räknade åthminstonne öfwer 30 esquadroner af dem, som af wåre 3 Regementer jagades, förutom Calmuke-swärmen, som qwistade på alla sijdor omkring oss. Af den flyktige fienden kunde man eij stort öfwer 100 man nedergiöra. Wij hafwa mist ungefär 15 med drängar, som Calmukerne ertappat. Men däribland äro Maj. Lind, som anförde förtroupperne, och general adjutanterne Hård och Rosenstierne. Den tiensten är jemwähl efwentyrligh då dee wid sljke tillfällen, af och an sändas. Mäst beklagar iag Thure Hård, som

war ett rätt wackert generals ämbne. Dock må iag bekienna att hans död denne gången war för Swerget lyklig. J slaget wid Holofschin gaf han k. m:t 2 gångor sin häst, då H:s M:tz trotnade; och nu saluerade hans död och häst k. m:ttz höga person, ty konungens häst blef i träfningen skuten, föll platt neder, i damben gick esquadron fort, och kongen såg sig hwart han skulle taga wägen, så gådt som kring ränd af fiendens esquadronen öfwerflyglande myckenheet, när han hör Hården gifwa ett skri och bak om sig falla af hästen, då han straxt sätter sig på densamma, inhämptar esquadronen och således genom Hårdens fall lykligen undkommer: derföre Gud ware ewinnerl:n ährad. Han beware jemwähl sin Smorda i all annor farlighet, och giöre på detta kriget en önskelig utgång. Wij äre nu så nähr fiendens landh att wij detsamma see. Jag hoppas och troor fullel:n att wij med lycka och framgång skole öfwergå dens gräntzor, som wåre med sådan trolöshet och utan ordskat anfäijdat. Wij see jemwähl att han nu intet skonar sine egne och utan handterar dem nästan som wåre i Ljfland, brännandes opp deras huus och säd. Hehla denne natten har lyst af sådane illuminationer, som på Ryska botn warit optände, och medan iag detta skrifwer, synas ännu stoora rökar längre bortt upgå. Dät är fuller eij tekn att fienden will oss bijda, men när wij nu få Lewenhaupt något närmare till oss, lärer man wähl finna utwäg att både twinga fienden, och inkräkta dee orther, hwarutur subsistence för arméen må kunna tagas. För ett paar dagar sedan fick iag k. Brors bref af d. 28 Iulij, som gådt öf:r Tyskland. Jag längtar förnimma utgången af räkenskapen och inrättningen om Hollstenske Cammarwärcket. Dee anbefalte suppliquerne skall iag beställa så godt iag förmår; men dertill är ingen ljknelse förrän wij komma att stå någorstädes stilla. Capit:n Flemming under H. Duker lefwer och mår wähl, fast han hade i går den olyckan wid fiendens efftersättiande att Calmukerne tagit af drängen

des handhästar. Så länge Gr. Eric Lindskiöld war af sin blessure wid Malezice siuk hade iag betänckande därom att skrifwa; men sedan han nu är död, står det intet längre att döllia. Jag war straxt effter actionen hoos honom. Han hade sielf och gaf gådt hopp om sig. Skått war ingångit i wänstra sjdan och kuhlan qwar i lijfwet; men som intet går utkom, han ingen upkastning hade och lät urinen utan sweda, så wore alla teken goda. Men man märckte sedan att en tarm warit läderad, hwarutj materia sig satt, så att han deraf några dagar dereffter lösbrast, då både upkastning och går-störtning begyntes, så att han innom några tjmars tijd däreffter afsomnade. Gen. Maj. Lagercrona rådslogo om des balsamerande och hemförande, men det war för många skiähl omöijeligit, utan måste man låta honom så wähl som öfwerst Rosenstierna och andra flere häruthe begrafwa. Jag måste gifwa H. Lagercrona det witnesbörd att Lindschiöldz död och husetz bedröfwelse går honom högel. till hiertat, och att han wjser sig i alla måhl Fru Grefwinnan en så tillgifwen trogen tienare, som han någon kan wara. Jag beklagar Fru Grefwinnans och Frökens sorg af hiertat, men hinner eij skrifwa dem till. Gr. Eric war min synnerlige wän och hade till mig alt godt förtroende. Han älskades af alla för sitt wett och sin hurtigheet. Och bör det lända til tröst att han känd af k. m:t, icke allenast i des tienst tappert tillsatt sitt lijf, utan och af k. m:t så wähl som alla högre och nedrige officerare beklagas. Jag får intet skrifwa om domesticis. Jag recommenderar til k. Brors goda rådförande hwad min hustro i landtwäsendet skall giöra, finge man handla sig till H. Mullers förpantning, och få Täby, skulle iag see till att få någorstädes uplåna därtill medell, där k. Bror holler det wara nyttigt. Jag förblif:r stedz

min h. k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Lägret wid Smolenskiske gräntzen d. 11 Sept. 1708.

Innan iag fick försegla detta brefwet bröt H:s M:t opp. Wj auancerade allenast 1/2 mijhl i bättre läger. I marchen talte iag med Gref Olof Lindschiöld, han mår wähl och hoppas att han i en långlig och lycklig lefnad lärer ersättia denne grefwinnans sorg. I detta hoosgående Gen. Lagercronas är ett til grefwinnan.

N. 32.

Otuschin en mijhl från Baturin d. 10 Novembr. 1708.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag har på en gång undfådt k. Brors 4 angenäme skrifwelser, den sista af d. 29 Augusti. Dee hafwa alla mäckta fägnat mig. Verserne öfwer Fru Rolamb äro wackra, flytande och upfylte med sådane penséer, som sig till den materien skicka, hwilcka efwenwähl med nätta ordesätt utföras. Men med k. Brors gunstiga tillåtelse understår iag mig giöra en oförgripelig förfrågan om icke i quantiteten det synes stöta något an på ett ell. 2 ställen, såssom då versen begynnes med *huru, utan.* Som det lyder något hårdt, så menar iag att det giärna plär undwijkas; dock låter iag giärna rätta mig och beder om förlåtelse att iag dristar mig giöra påminnelse i en saak, hwarutj iag intet hint till den kunskap och färdigheet, som k. Bror, och därföre af honom gierna underwijsas.

Jag fägnar mig högel., som en underdånig trogen och tillgifwen tienare öfwer det sammhällige sluth och enige afftahl som utj dee Hollstenske saakerne är wordet författat. Jag har föreläsit hehla den passagen uhr k. Brors bref H:s Excell. Gr. Piper, som och derom straxt giorde H:s M:tt muntelig berättelse. Begge wore rätt nöijde. H:s Excell. giorde wid samma tillfälle så H. Fritz, som H. Giörtz den justice att k. m:tz nådiga omtanka för dem eij annars

kunde än deraf styrckas. Jag för min person tager en besynnerlig dehl utj hugnaden öf:r H. GeheimRåd Fritz nya wundne hedersställe. Gud förlähne honom hälssan och ljfwet att därutj så länge få gå sin nådige öfwerhet tillhanda, som hans trogna tienst och arbete är för densamma nyttig och fördehlaktig, så är iag wiss att han i ålder och kraffter skall öfwergå dee äldsta i wår tijd. Jag kan och på befallning nu bedia k. Bror försäkra honom därom att H:s Excell:e, oaktat hwad för lång tijd sedan af någon afwundzfull kunnat wara tasslat, altid ansedt honom för en hennes höghetz nyttige tienare, och att denne gången H:s Excell. icke allenast sielf därutj blifwit styrkt af det som k. Bror berättar om dee hälssosamme och förståndige inrättade Förordningar och reglementerne; utan ochså wärckel:n satt k. m:t i samma omdömme: lärandes hädaneffter alt mehr och mehr söka att öfwertyga H. Fritz om sin wänskap, estime och wählwillia, med förmodan att han både därom wille wara försäkrad, samt tilljka fatta till honom reciproquement ett fulkombligit godt förtroende, efwensom till annat eij lärer gifwas anledning. Jag har befalning att giöra denne försäkringen och är glad, om något mistroende härtils warit, att det således aldeles kan blifwa häfwit, och hädaneffter alla wederbörande enhälligt och utan mistanka räcka hwarandra händerna utj det som länder til befordran antingen af Herskapens tienst, eller tienarnes inbördes bästa. J synnerhet är iag glad att wij begge hwar å sin sjda haf:a hafft lägenhet härtill att cooperera. Skulle oss gå, som andra mäcklare, hwilka effter anwänd medling eij påtänckas, så kunna wij oss dock i ett godt samwet förnöija att hafwa welat giöra wähl och effter Gudz bud wändt alt til det bästa. Åthminstonne må man see oss mehra föllia Christendommens, än Politiske reglorne i wårt wäsende, andra torde finnas, som tycka för sig något mehra anseende på begge ställen wara att förmoda, så länge mistroendet underholles. Men så-

dane holler iag för skadelige och förderfwelige lemmar i en Societet. Jag will eij annat förmoda än att k. Bror unfådt mitt sista af d. 11 Septembr. Det war widlyfftigt och innehölt omständeligen förloppet af wåre krigz operationer intill den dagen. Wij stode sedan stilla intill d. 15. Då föreföll föga af wärde. Fientlige troupper wijste sig fuller alla dagar till att observera wårt förehafwande, och anfalla wåra fouragerer, samt dem som under betäckning af manskap til häst och foot wore gågne både med hästarne i beth, och i bygarne att upsöka underhold, men dee kunde mot wåra ingen ting uträtta, och dristade sig dem eij att angripa, seendes wåre troupper och poster af Infanterie och Cavallerie så wackert om hwarannan wara stälte, att dee onäpst eij kunde anfallas. Den 14 tilbudo 2 drukna Ryssar ett annat streck. Dee kommo så nähr att dee bådo wåra bussar med sig på en sup brännwin. Wåra togo den höfligheten estiliter an: sade sig willa giöra dem däri besked. Således möttes dee åth, drucko uth ett paar små flaskor, hwaraf Ryssarne hade hwar sin, och då dee berömbde sig af öfwerflöd deraf i deras läger, utan twifwel i mening att dermed locka wåra till desertion biudandes sedan till att willa taga ett höfligit affträde, sade wåra det eij wara så ment: dee hade wähl lofwat att willa supa med dee goda Herrarne, men deras tancka war intet att så straxt släppa dem; utan måste dee wackert blifwa qwar till des de såfwit af sig ruset, då dee eij mehra wiste huru dee kommit ibland det blå Folcket. Af desse så wähl som af öfwerlöpare, kunskapare och sielfwa erfarenheten förnam man nogsamt att Czarens upsåth eij war att wåga en bataille, utan allenast genom små choquer och hunger oss att utmatta. Till den ändan hade han sökt uppeholla oss wid passen: När wij wille honom angripa drog han sig dädan. På slätten och rymbden wille han eij bida: så fort han gick undan brände han altid på 8 mijhl omkring sig och emillan oss. Han hade satt sig fördehlaktigt

baak om sin linie och fälte skogar. Därutur kunde man honom, med Gudz hielp wähl drifwa; men det wore wist att han för attaquen wore betänkt på retraiten, och skulle i möijeligaste hast gå sin wäg och fördärfwa all födan: han förmentes och wara sinnad wid närmare annalckande att upbränna sielfwa Smolensko med alt där samblat förråd. Tijden gingo förbj: hösten war inne, troupperne behöfde både hwijhla och goda winterqwarter: warandes någon wäg att giöra innan man dem råka kunde; ty fant H:s M:t eij rådeligit att länger nu för tijden löpa effter en flyktig fiende, eller, som wåra bussar honom nämna, Pär i kärret. Han war redan föster tilbakars och twungen innom sine egne gräntzor att föröfwa samma hårdhet, som i ett fientligit land, med härjande och brännande. H:s M:t wandt därmed tijd både för sig och Gr. Lewenhaupt att kunna komma till dee winterqwarteren utan synnerligit motstånd och hinder, som han sig föruth har föresatt neder åth Severien. H:s M:t sände fördenskull behörige ordres därom til Gr. Lewenhaupt, som ännu anträffades wid Niepern, och bröt sielf opp d. 15, gåendes i några fientlige trouppers åsyn sin wäg ända tilbakars. Om natten sändes föruth Gen. Maj. Lagercrona, med 4000 man, hwarmed wore commenderade Öfwersterna Örnstedt, Gr. Jacob Sperling, och Siegeroot till att försäkra sig om passen som wj genom trånga skogar hade att giöra. Kongl. M:tt gick i några dagar så fort att wij d. 19 gingo öfwer Soss strömmen wid Kreiszow, och d. 23 öfwer Lithowske gräntzen inutj Severien. Fienden wille fuller i marchen oss något incommendera, och d. 19 öfwerfalla Gen. Maj. Kruses division wid opbrottet i dess läger. Men Gen. Maj. Mikus, som det anförde, blef med sine 2000 man af Gen. Maj. Kruse, samt Öf. Dukertz och Taubes Regementer så emottagen, att han måste saluera sig öf:r ett morast, därest öfwer 300 fastnade; af wåra blefwo allenast 2 döda och 10 blesserade. H:s M:t skyndade så mycket mehra med sin marche till

dee förber:de Passen, som Gen. Maj. Lagercrona förspordes med sitt detachement hafwa förirrat sig om wägen, och fördenskull eij obilligt fruktades att fiendens Dragoner kunde oss förekomma. Maj. Koskul med 250 hästar af Lagercronas arriergarde war kommen på rätta wägen: på honom följde H:s M:t med gardet DahlRegementet och Drabanterne, lemnandes bagaget så länge till rygga, så att wij d. 22 gingo öf:r Besetz strömmen, genom en tiock på 3 ställen förhuggen skog, den där opröijdes och d. 23 in utj Severien, samt med Coskuls parti intill Yput ell. Obietz flod och Pass. En Cosak, som mötte k. m:t wille försäkra att commendanten i Starodub hade befalt bönderna för k. m:t att upröija wägen genom skogarna men wj kommo så snart att dee det eij hinte: att man allenast önskade weta huru man borde förmoda sig blifwa handterad; och om man kunde förwänta ett lindrigt bemötande att man gierna skulle contribuera hwad som erfordrades till nödigt uppehälle. När Cosaken underrättades att man sökte allenast förekomma Ryssen, som ärnade dem förbränna och skiöfla, med tillsäijelse att få ostraffat skiuta ihiähl den af dem Swänska som dem med eld eller annat förfång giorde, war han glad och sade att man och skulle ährligen gå på Ryssen lös, om han deras hus och egendom eij wille förskona. Mot Koskul wijste sig ungefär ett paar 100 man med gewähr (ty alla desse Cosakiske bönder äre med räflade bössor försedde och öfwade ifrån ungdommen) men han sade dem wår hälsosamma intention att frja dem ifrån Ryssens ook och brand, gåendes således utan motstånd öfwer strömmen. Man tror eij heller att antingen Mazeppa sielf eller dee flere lära wara obenägne att gifwa sig under Pohlens beskydd igen, samt sättia sig opp emot Czarens hårda förfarande. Det förnämsta war om wij kunde komma in utj landet och giöra oss deraf mästare i hast innan Ryssens detachementer dijt hinte eller fingo råderum att uphissa inwånarne, giöra där partier och

fördärfwa landz-grödan och underhollet. Jmedlertijd öfwerkommo wij under wägen en stor myckenheet af bränwijn och annan proviant, som kom utur Ukrainen, h:kt betaltes. Wij funno och i första Severiske byen Niefwe fult opp af matwaror, boskap och foder. Wägarna dijt wore trånga genom en skog, som räckte ifrån Kriszow och Soss strömmen ungefär 15 mijhl. Sedan finge wij see byar och folck, samt deraf lustigare mod. På skogen fans fuller där och hwar emellan morasten en gård; men den kunde eij långt förslå, bäst war att på den wägen emellan kiärren och tiock skog kunde wj från ingendera sidan anfallas. På det wij jemwähl måtte wara deste säkrare å sijdan emot Smolensko och Ryska gräntzen, war Capit:n af fortification Dahlheim med 200 Valaker sänd på 12 mijhl öfwer Soss-Strömmen att ruinera alla pass och broar dijt åth: så att eij heller wår wänstra colonne därifrån det ringaste försök hade: men back effter Gen. Maj. Kruus, som sist marcherade, hängde fuller en hoop patrask af Ryssar och Cosaker, nästan hehla skogen igenom, dock utan att kunna i trängzlen och emot den giorde anstalten något uträtta.

Det wärsta war af alt, att Gen. Maj. Lagercrona, som med des detachement skolat gå föruth åth Drakow wid Yput Strömmen, slå däröf:r bryggan, sättia sig wid Mhlin, och bewaka Potzopow Passet, såssom det endaste hwaröf:r fienden ifrån des armée wid Smolenskåwske sijdan kunde komma in åth Severien för eller lijka med oss, hade tagit för mycket åth höger och så långt in emellan morasten, att när marchen framkom till Drakow feltes oss både brygga och kunskap huru antingen i landet, eller med Detachementet tillstod. Föruth med k. m:tt war eij annat Cavallerie än Maj. Koskuls 250 Ryttare. Dee gingo d. 24 Sept. öfwer Yputs, eller som han på Carten skrifwes Obietz strömmen: ryckandes därifrån 3 mjhl till en liten Stad Mhlin, i tancka sig där att sättia. Därutj war en Rysk besätning af ungefär 300 man med en hoop kosakiske Bönder och styc-

ken. Czaren har warit så klock, till att holla Cosakerne i tygeln, att han, under prätext af deras försvar och säkerheet, lemnat af sitt Folck till besätning af deras här och där kringströdde fästningar. Desse äre ej af synnerligit wärde, utan oordentlige och allenast af dubla stockwäggar upbygde, hwaremellan mull och steen kastad är. Rifwer man kull en wägg, eller sätter Eld därutj, så går samma wärn snart öfwer ända. När knuten löses, så ramlar hehla raden omkull. Detta nästet i Mhlin hade och warit en ljten frukost för Lagercronas detachement, som hade med sig både infanterie, och Stycken, hwarföre detta packet sig mäckta frucktar. Koskul råkade inemot Staden en förwakt i en defilé bakom Spanske ryttare, den han straxt öfwerända kastade, tog några fångar, och, omskiönt okunnig om orthen, tränge med dee öfriga genom trånga wägen inutj Förstaden och under Stadzporten. Denne böd han till som en braff karl att intaga: låtandes några Dragoner gå derpå löst med yxor, medan han dem med saluor af det öfriga manskapet soutenerade: men dee blefwo framföre och från begge sijdor af skott och stenar så öfwerhopade att han, till att intet spilla manskapet, besynnerl. sedan Dragonerne ej mehra wille bruka yxorna, fant bäst att draga sig därifrån igen, hafwandes mist en 8 man, förutom blesserade, dock utan att lemna någon effter sig. Han satte sig utanföre wid Förstaden, den fienden itände, och kunde wid så beskaffade saaker, och i owissheten hwad längre bakom staden kunde finnas för motstånd, utan ordre ej gå längre; utan blef han med sitt partie d. 26 sept. indragen till k. m:t, som jmedlertijd med första infanterie Regementerne och bagaget hade hint till Cosenitz, $1^1/_2$ mijhl nähr till Mhlin. Om natten därpå fölliande drog fienden sig därutur; lemnandes effter sig en stoor myckenhet af Boskap och proviant, som för wårt Folck kom wähl till pass. Besätningen förmentes hafwa dragit sig til Potzopow, att förstärcka den, som där warit; och af bref som fans i Mhlin

sägs Gen. Yfland wara i nejden till att förstärcka samma gräntzorth, hwartill dee hade kommit försent om wårt detachement eij hade sig förirrat. Som dijt war ännu 6 à 9 mijhl så kunde man så snart med det ringa först framkomne och matta manskapet till foot eij hinna till Potzopow att ju Jfland skull förr hafwa satt sig där, på hwilcken mehra fientlige troupper förspordes föllia. Fördenskull blef H:s M:tt något stilla stående så wähl att afwänta arméens ankomst utur skogen, och att låta den samma få någon hwila, samt förfriskning; som och att inhämpta kunskap från Gen. Maj. Lagercrona, och Gen. Lewenhaupt. Från den förra kom bud att han gådt en stoor krok, och som han, lijkmätigt sine första ordrer lijkwähl hade wändt sig tilbakars åth Mhlin, fick han befalning att sättia sig på ett annat ställe emellan Potzopow och Starodub till att möijeligst drifwa tilhopa proviant, samt hindra landetz bränande af fientlige partierne, som hade öfwer Potzopow inkommit, under Ifland, på hwilcken Czeremethow förspordes föllia med flere troupper effter en Lieutenants utsagu, som Gen. Maj. Lagercronas parti af ett Ryskt hade tagit, hwilken därjemte wiste berätta hwad beswärlig marche och afgång Ryssarna på densamma hafft hade: det wij och deraf dömma kunne, att wij, som gådt både en närmare wäg, och i lämpligare maak, hafwa ändå funnit nödigt att lemna effter en hoop af bagage wagnarne wid Regementerna, och derwid nog hästar förlorat: hwaremot fienden, på des skyndade omwäg ett mycket större antahl måste hafwa tillsatt. Hwad Gr. Lewenhaupt angår, så bekom fuller k. m:tt under marchen swar af honom på den tillsände ordren; men man såg deraf att han eij hint så långt, som man hade förmodat: i ty han först d. 22 Sept. kunde med hella sin mackt komma öf:r Niepern wid Schlow, då wij redan d. 19 wore gågne öfwer Soss Strömmen, och således långt ifrån hwarannan skilde. Gr. Lewenhaupts route war fuller att gå strax åth höger till Propois och

där öfwer Soss Strömmen, så att han blefwo på höger sijdan om k. m:tt; men när detta swaret inlopp war lätt att dömma, att han skulle kunna af fienden hafwa anfäcktning innan han hinte giöra 16 mijhl emellan samma strömmar, hwilka ändå äre skilde med åtskillige andra smärre elfwar, öfwer hwilka, men i synnerhet öf:r den siste, han behöfde tijd att slå brygga. Man kunde eij få wiss kunskap om fienden med sin största mackt wände sig emot Severien till att möta där k. m:tt, eller om han därmed gick effter Gr. Lewenhaupt. Därföre war det swårt att taga så wissa mått, att man icke på det ena, eller andra stället skulle löpa något efwentyr. Utj ett annat bref, som kom ifrån Gr. Lewenhaupt i samma dagar, som k. m:tt redan war kommen genom skogen, berättar han sig förnummit att fienden wille söka honom med sin större mackt att coupera; men att han förtröstade uppå gud, och wille under des beskydd fortsättia sin marche. Det war då omöijeligen och för sent att sända honom någon undsättning. Det war handgripel. att han med fienden skulle få att giöra, som, intet wågandes sig hoop med hehla k. m:tz armée, nu wille wåga sin lycka med denne mindre. Wij hade alla wårt hopp på Gud och Gr. Lewenhaupts bekante förstånd och tapperheet. Några dagar dereffter kommo drängar ifrån hans armée, som sade sig warit wid slaget emellan honom och Ryssarne, att dee blifwit couperade och att wåra ljdit stoort nederlag och förlust på manskap och bagage. Detta förordsakade mycket bekymber under wårt folck; men af omständigheterne kunde man wähl dömma att desse eij wore rätt beskedelige i deras berättelse. Några dagar däreffter kommo andra, som gofwo bättre hopp i det dee sade Gr. Lewenhaupt hafwa i twenne dagar å raad afslagit fienden: att han hade hafft sine bryggor färdige öf:r Soss Strömmen wid Propois: att han till faciliterande af öfwergången hade lemnat och itändt något bagage; att fiendens förlust warit mycket större än på hans sijda, och att han

hwarcken kunnat couperas ifrån Strömmen, eller hindras ifrån des anbefalte marche, utan kommit med mästa dehlen af sin makt öf:r Sossen, då fienden honom widare eij kunnat giöra någon afbräck. Detta alt wore för honom eij ringa gloire, att således haf:a afslagit fienden, som war starckare, och ändå fortsatt i des åsyn sin marche. Men som man så ljtet af de senares, som dee förras tahl kunde giöra något wist sluth, så kan man wähl tänckia utj hwad orolighet och längtan effter Gr. Lewenhaupts bref, wij wore. Jmedlertijd inluppo tijdingar att fienden började bränna: att Cosakerne däröfwer wijste sig misnöijde: att twenne Regementer deraf gådt ifrån Ifland; och att denne icke destemindre fortfor med brännande på dee ställen han trodde wara ärnade oss till nytta. Wij däremot begynte på att locka hem Bönderna, som härtills hollit sig undan i skogarna: samblade, så mycket möijeligit war, förråd åth Regementerne af bröd och annat mehra: finnandes öfwer alt en otrolig myckenhet af säd och fourage. Detta tiente Folcket både till hwjhla och förfriskning; men i den lilla intagne wrån af landet kunde man eij hafwa nog öfwer wintern. Ett större utrymme war nödigt, så wähl som en fördehlaktigare orth till att kunna uppassa och dämpa fiendens förehafwande. Det ålåg högst däruppå att tänckia. Det angelägnaste tycktes wara att betäcka landet för brand dijt H:s M:tt sig ärnade, och att locka Bönderna till deras huus, med försäkring att dee hemmablifwande eij skulle fientligen handteras. Det förra stod eij annorlunda att förekomma än genom partier, som både betäckte wår marche och afjagade fienden, till hwilcken ända först Öfwerst Hammilthon och straxt dereffter Öfwerst Örnstedt blefwo med hwar sitt parti utsände; och det andra syntes bäst kunna erhollas genom ett universal, som utj k. Commissariatetz namn utfärdades på Ryska, hwarutj förestältes korttel. huruledes inwånarne med säkerheet kunde blifwa wid deras hem, och att Ryssarnas förhollande med garnizonernes be-

läggande och landetz afbrännande för dem wore efwentyrligare och skadeligare.

Effter en sådan giord anstalt bröt H:s M:tt d. 11 Octobris opp från Cosenitz och marcherade 3 mijhl till Bialahorst, samt d. 13 efwen 3 mijhl till Rokow, hwarest Gr. Lewenhaupt mötte, och hade ifrån slaget med Ryssen medbrakt en wacker corps af öfwerblefne troupper. Om samma slag kunna omständigheterne intagas af generalens egen utgifne berättelse. Fienden har däraf större förlust och nesa, än ordsak sig att gloriera. Med dem, som under fäcktningen blifwit couperade eller elliest dragit åth Mohilow in utj Pohlen tilbakars, samt desutan saknas, och endels genom andra omwägar stält sig in wid wår armée, kan Gref Lewenhaupt, som med $\frac{m}{12}$ fäcktat mot $\frac{m}{40}$ man af Czarens ständige och bästa Regementer, eij hafwa mist öf:r 4000, hwilcka ändå sålt sina skin så dyrt, att dee altid repousserat fienden inutj sine skogzgiömmor, och honom så afbränt att då Lewenhaupt i des åsyn 150 skrett därifrån om natten sig afdrog, fienden eij dierfdes honom förföllia, utan måste lemna honom fritt att oanfäcktad gå öf:r 30 mijhl öfwer 3 floder, nembl. Soss, Besetz och Yput till oss. Att Gr. Lewenhaupt således fortsatt sin marche och saluerat wackert manskap, sedan han med fienden tappert slagitz, är för honom en stoor gloire, så att intet mehra af honom och des troupper kunnat erfordras; men kan skee att man lijkwähl kunnat taga dee mått att han utan anfäcktning måtte hafwa kommit till oss, om man welat; dock wet man intet hwartill detta kan wara nyttigt; utom det att fienden därwid eij spunnit silcke, och mycket genom sine trouppers delning, och både länge, samt snälle marcher måst dem afmatta och förspilla, så torde ochså denna [lärdom] händelsen tiena oss till annan fördehl, zpcsgt. Det wärsta är, att Gen. Lewenhaupt, som wid begynnelsen af slaget befalte bagagen draga sig af, fan den samma wid sin af-

marche så insuncken och utj en röra stannad i ett morast, att han eij stod därutur att hielpas. En dehl hade redan hint 2 mihl till Propois, men kunde eij längre medbringas. Han tog wid sådant tillfälle det bästa rådet: lät ruinera bagagen, taga uth det förnämsta, och dela hästarna på Infanteriet. Således miste fuller den arméen sitt förråd, och wår en wacker wäntad tillförssell; men det war bättre, än sättia hela mackten i efwentyr; och det är undran wärdt att af den lilla hopen, instängd emellan strömmar, ett behn kunde undankomma: warandes denne retraiten eij ljtet beröm wärd. H:s M:tt har jemwähl nådigt undfägnat generalen, besedt des manskap, och wijst sig med deras tillstånd wid så beskaffat måhl, samt med anförarens förhollande mäckta wähl förnöijd. Samma troupper deltes in med dem andra af k. m:tz, och fortsatte h:s m:tt således marchen i åthskillige Colonner d. 15, då hufwudqwarteret gick 2 m. till Neskovitz. Af en insänd fången Rysk Lieutenant, som skulle bringa bref från Gen. Goldz till Ifland förnam man en och annan omständigheet, ibland annat, att Repnin åter wore tagen i nåd, samt med infanterie i antog att foga sig till de andra troupperne: af slaget med Gr. Lewenhaupt berömbde Ryssarna sig eij mycket, tyckandes sig därwid eij hafwa hafft så stoor fördehl, som af infallet på Gen. Maj. Roos wid Malezice, hwarest dee dock snöpligen nog kommo utur leeken: Cossakerne af detta landet, som warit med Ifland, seendes huru han deras hemwijst härjade och brände, wore ifrån honom gågne, så att dee Donske Cosakerne allena blifwit qwar.

Utom dee 2:ne Hammeltons och Örnstedz partier, sändes ännu Öfwersten Albedyhl uth med ett annat att giöra fienden all möijelig afbräck: utom hwilcka General Majoren Lagercrona, sedan Örnstedt med Rytteriet skilds ifrån honom, gick med footfolck och en dehl valaker sin wäg framför colonnerne. H:s M:tt marcherade d. 16 Octob. 2 mijhl till Krepona, lemnandes Starodub på sin wänstra

hand. Några kommo i det tiocka snöwädret, som den dagen war, på wägen åth Staden. Däribland wore jemwähl Gr. Pip[er], iag och några flere. Men dee främsta fingo, och gofwo allarme, så att man i Staden lossade deras Stycken, och wij drogo oss åter wackert tilbakars, utan att giöra, eller få någon skada. Ryssarna hade kunnat giöra en coup, om dee tiltrodt sig att rycka uth. Men dee försågo sig eij mindre än wåra valaker hoos Gen. Maj. Lagercrona, hwilka, då Ifland med en Lieutenant och 6 man war utriden att recognoscera, blefwo samma trouppe warse, rusade på honom, och togo först dee gemena och sedan Lieutenanten; men som denne war bäst klädd, och alla täflade om att skiffta bytet, som den försttagande beholler effter deras sed, så echapperade Yfland. D. 17 inbraktes bem:te Lieutenant och gemene utj Hufwudqwarteret: berättandes att Czaren och Cheremet wore i antog med hela krigzmackten: af slaget med Gr. Lewenhaupt sade dee att hoos dem eij mycket taltes, och man eij wiste omständigheterne; men tillstode lijkwähl omsider, att omskiönt man wille säija sig eij hafwa mist på platzen mehra än 2000 man, wore där wähl inemot 6000 blefne. Mar[ke]tentare, som blifwit upsnappade af Ryske armeen, wiste gifwa kunskap att effter Yfland wore i antog Infanteriet med Cheremet och under honom Generalerne Alart, Rentzel, von Wenden etc. giörandes tillhopa 14000 man till häst, och 32 Regementer till foot, af dem som legat bakom linierne wid Smolensko.

D. 18 Octob. marcherade k. m:tt wid sijdan af Starodub 2 m. til Kartuschin. Mot afftonen i mörkret bortsnappades af oss några troz-wagnar; däremot inbrakte wåre valaker några gemene samt en Ryttmästare Tanski, som af Ryssarne blifwit utsänd att recognoscera. Han hade warit tillstädes wid Lewenhaupts action, och sade Ryssarne wähl hafwa mist öf:r 5000 man på platzen, och undfådt dubbelt så många blesserade, hwilcka jemte 300 fångar af wåre, blifwit sände till Smolensko, dijt Czaren sig sielf med troup-

perne wändt hade, men troddes för sin person snart skohla infinna sig här i landet, hoos troupperne, som föruth tågade äro. D. 19 gick k. m:t 2 m. til Ponorowka, och där inställte sig åter Gen. Maj. Lagercrona, och des undergifne manskap hwart wid des behörige Regemente. På samma dag och orth ankommo twenne utskickade ifrån Fältherren Joh. Mazepa. Dee gofwo sig uth för undkomne fångar, säijandes den ena Pisdrinski *) att han war en Polak och giort afftahl med den andra, som i sanning igienkiendes och war en klockare utur Lijfland, men hade sig så inställt hoos Mazepa att han jemte den förre des amptman hade honom anförtrodt att resa till k. m:t och begiära des protection, samt däremot underkasta sig des befalning: föreslåendes därjemte att H:s M:tt måtte taga routen åth Novogrodecka Siverski, hwarest man kunde giöra sig mästare af Desna Strömmen, således facilitera conjunctionen, och där få nog proviant för arméen. Till all lycka hade samma utskickade dagen föruth kommit till Gen. Maj. Creutz och Öfw. Hamilthon just då dee öfwer ett swårt pass ginge på Yfland, drefwo med 600 man honom och hans 4 Regementer utur deras fördehlar på flykten, så att han måste löpa undan med förlust af mehr än 300 man samt en hoop bagage. Denne actionen behagade mycket den Cosakiske utskickaden, som den ochså i sig sielf war både wacker och tapper. H:s M:tt lät sig i nåder wähl behaga Mazepas tilbud, hwartil några des förnämste generaler sig jemwähl Edeligen hade förbundit. Man behöfde så mycket mindre tijd häröf:r att deliberera, som man redan i några åhr driwit denne underhandlingen hembligen, och detta afseendet eij ringa orsak warit att H:s M:t wändt sig åth denne sijdan. Kong Stanislas har förnämligst menagerat denne saaken genom Prinsessan Dolska, Furstnarnas [!] af Wisnowieski moder, som underhållit och befordrat correspon-

*) Bystritskij.

dencen med Mazepa. Landet har märckt och börjat tröttas wid Ryska ooket, hwilcket fallit Cosakerne ju längre, ju swårare. Derföre åstundade man sättia sig tillhopa med Pohlen, i hopp om större frjhet, och detta kunde draga en ansenlig fördehl af detta Folckslaget, som altid warit lijka som Pohlens förmuhr intill des man med spåskt och hårdt handterande dem retade till motsträfwigheet och affall. Nu hade man förslag att giöra wilkoren sådane, att begge därwid kunde finna deras räkning, och förmodeligen kan denne omwäxlingen på närwarande tijd eij komma oss illa till pass: warandes denne Hetman ell:r Fältherre altid i tillstånd att upbringa $\frac{m}{40}$ man, ell:r om nöden giäller $\frac{m}{100}$, hwilka emot Ryssarna fogeligen kunna brukas och wårt folk mycket därigenom skonas. Desutan förmenes dee donske Cosakerne, och närmaste Tartarne sig till en stor dehl willa rätta effter dessas exemple. Utskickaderna affärdades fördenskull samma affton med swar att k. m:t wille taga Fältherren och den zaporoviske krigzhären under des hägn och beskydd; och omskiönt k. m:tz dessein war att gå in utj Ukrain wid Makoczin, där Desna och Sem strömmarna flyta tillhopa, så ändrade H:s M:t dock det förslaget uppå Mazepas anmodan och befalte Creut[z]en med des Colonne wända sig åth Novogroodek; men utgången har wjsat det k. m:tz dessein warit hälsosammare, och att Mazepas residence Baturin då bättre kunnat salueras.

J Creutzens marche blef des arrier-garde anfallit af några esquadroner Ryssar. Desse blefwo straxt med förlust tilbakars kiörde, och då förtroupperne hinte till Czeptaki, en mijhl från Novogrodeck, träffade han wid ett pass några Ryssar dem han bortkiörde, och tog deraf några fångar; men förnam därjemte att fienden honom förekommit och redan föruth kastat manskap i Staden, den han hwarcken war i tilstånd eller hade i befalning på sådan händelse att attaquera. H:s M:tt som med arméen wändt sig åth samma sijda kunde det åter, utan olägenhet eij ändra; utan

fattade den resolution att där i nejden gå först öf:r Desna, och sedan skynda, så mycket möijeligit wore till Semströmmen, hwarwid Baturin är belägen. H:s M:t hade d. 22 gådt 4 m. til Maziowahutta, och d. 24 Octob. 3 m. till Lariowka; d. 25 continuerades marchen 2 mihl förbj Novogrodek på högra handen till Horki wid Desna-strömmen; men jmedlertjd hade fienden hafft tijd och beqwämlighet ofwanföre och under Novogrodeck att draga sig öf:r samma watn, så att han war för oss på andra stranden, hwilcken efwenwähl på fåå ställen fans beqwämlig till öfwergång för dee å begge sijdor liggande morastens skuld. Man hade fördenskull ordsaak att frukta, medan wår öfwerfart kommo att utdragas medelst dee behörige anstalter som därtill fordrades, att Mazepa skulle blifwa couperad: hälst emedan man wiste Menskiekof wara gången öfwer Desna på wår höger wid Czernikow, och att nu på den wänstra ifrån Cheremet efwen wähl troupper neder åth Semströmmen honom till mötes och hielp kunde detacheras. Mazepa, förmärckande samma sin fahra, sände åther de förra personerne med bref och swar till k. m:t och gr. Piper, hwarutj han betygade sin hugnad öf:r den tillsagde protectionen, men därjemte sin längtan och nödwändighet genom en skyndsam conjunction att blifwa räddad utur den öfwerhängiande fahran. Han fick swar att k. m:t worde skyndandes så mycket möijeligit kunde wara; men han fattade wid sådan beskaffenhet, då fienden på begge sijdor om honom annalckades, det bästa rådet och gick sielf emellan dem öfwer Desna wid Bologne*), och kom d. 29 Octob. till k. m:t med 4000 man allenast, som han han hade i hast kunnat taga med sig. I Baturin hade han lemnat en besätning af 3000 man och något däröf:r under Öfwersten Konigs Eks commendo, med förtröstan att till lögerdagen, som war d. 31 willa bringa Swänsk succurs. Detta war fuller omöijeligit. Man hade eij straxt artilleriet och alt det

*) Det förfranskade namnet lyder i verkligheten Оболонье xx, 11.

öfriga framme i beredskap, som behöfdes till att gå öfwer ett så swårt pass i fiendens åsyn. Därtill fordras tijd och försiktigheet. Medan därpå arbetades hade Mazepa lägenhet att giöra sig kiänd och angenäm wid Hoffwet. Han är en man om 63 åhr, incommoderad af podagra, mager, medelmåttigt lång, till ansikte och upsyn lijk Salig Gr. Dahlberg:*) i sitt tahl frij och förståndig, raisonerandes rätt om hwad som förefaller. Hoos sina hafwer han mycken wördnad och gehör. Af hans berättelser och wäsende finner man honom wara slug, men därjemte uppriktig nog i denne dess förbindelse. Han har wetat med sådant maner giöra sig hemma med k. m:t, att han är wäl lijden. Ibland annat rådde han att k. m:t eij skulle förskiuta woywoden af Belsz Siniawskis tilbudne submission, wijsandes åtskillige skiähl huru som han kunde wara nyttig, där han antages, samt skadelig där honom alt hopp till nåde betages.**) Han prjsade fuller k. m:ttz uppriktige och rättsinte gemöte,

*) En föga lyckad jämförelse, såvidt de porträtt vi hafva af båda tala sanning. Som ett af de bättre porträtt vi hafva af Mazepa anses det, som finnes på det furst Sanguszko tillhöriga slottet Podhorce i Galizien och af hvilket utg. genom Dr A. Jensens biträde fått en kopia i oljefärg. Det (klena) Mazepaporträtt som finns på Gripsholm (N:o 497) är visserligen skänkt af G. L. Cederhjelm, Josias brorsons sonson, men kan likväl förmodl. ej ledas tillbaka till brefskrifvarens förvärf.

Öfver detta porträtt råkade utg. i en något vidlyftig och besvärlig korrespondens med en lillrysk kännare, hvilket likväl medförde den fördelen att porträttets identitet fastställdes, ang. hvilken Gripsholmskatalogen uttalat tvifvel.

Mazepas födelseår är obekant; man har nämnt åren 1629 och 1633. A. Jensen antar (se hans Mazepabiografi) att det snarast bör förläggas till o. 1638, i hvarje fall ej kan sättas senare än 1645.

**) Onekligen blef Sieniavski i framtiden mycket »skadlig» för Carl XII:s och Stanislaus' intressen. Men det var ju på frågan om kronfältherreplatsens bibehållande — Sieniavskis conditio sine qua non — som frågan om »submissionen» kantrade. Wojwoda Kiowski, J. Potocki var icke en man att stöta från sig.

att det eij wille emot warsovske tractaten pardonnera den, som genom des uteblifwande giort sig owärdig, och att H:s M:tt eij heller wille gå ifrån sin ord när han något godt eller ondt hade tillsagt; det wore en kostelig maxime när han utan efwentyr stode att wärkställas: men när man dermed något risquerar, så wore eij heller orådeligit att foga sig i tijden: qui nescit dissimulare, regnare nescit: cedere tempori, prudentis semper est habitum. Detta och annat mehra brakte han manerligen et quasi aliud agendo före, så att både des yppenhiertenhet och förstånd deraf kunde förmärckas. På lijka sätt förspordes hoos honom mehra kunskap in Physicis och de rebus publicis än man sig i denna orthen wäntat. Wij fingo wid samma lägenheet underrättelse om åtskillige saaker, huru Czaren sine negociationer wid Turckiske Hofwet, hoos kong August, i Danmarck, och i Pohlen drifwer. Dee som Ryska Hofwet till Mazepa afsändt att förmana och upmuntra honom till manligt företagande emot oss, hafwa sielfwa tillstådt att dee bästa Czarens troupper, hwilka brukades i actionen mot Gr. Lewenhaupt, därsammestädes tagit sådan anstöt, att deesamma på 2 åhr eij ståå att repareras. Wår Post har han låfwat så inrätta att wij med säkerheet skola kunna skrifwa, och få bref: hwilcken tillsäijelse, som mig mycket angenäm, har föranlåtit mig att wara härutj något widlyfftig, på det iag därigenom någorlunda må kunna ersättia det långa drögzmåhlet, som utan mitt förwållande sig tilldragit. Jag weet att J hemma läre hafwa warit däröfwer i tusende ängzlan; och wåra misgynnare lära intet hafwa försummat att läggia sten på börda med falska berättelser och dikter. Men iag hoppas att desse läre fälla fiädrarna, och att Eder glädie blifwer deste större när tijdingarne ifrån oss inlöpa. Ty omskiönt detta åhretz fatiguer warit större än något åhr tillförende, så äre wij lijkwähl skyldige att hembära Gud ewigt lof och tacksäijelse, som nådigst bewarar sin Smorde och wälsignar des företagande. D.

26 Octob. drogs Albedyhls parti in, och några dagar däreffter sändes Öfw. Daldorf uth att knipa eller bortjaga några Ryska troupper, som hängde baak effter oss, det han och giorde, fattandes sedan posto i Bologne medan H:s M:tt gick ofwanföre öf:r Desna. Till den ändan lät H:s M:t wid Regementerne förfärdiga wircke till bryggor, och sedan en beqwämlig orth war utsedd, bröt H:s M:t d. 31 Octobr. opp, då hufwudqwarteret gik $1^1/_2$ m. till Jgnatowka. En halfmjhl därifrån wid Meczin wille H:s M:tt gå öfwer strömmen. H:s M:tt lät sättia stycken på en högd, som commenderade andra sijdan, hwarest wid borden war en rand med buskar och tiockt wide-snår; men utom dem en med watn couperad slätt. D. 2 Novemb. effter middagen hade fuller fienden redan satt sig i ber:de buskar och wid den ena sijdan upkastat ett batterie; men utur styckena, som stodo på wår höijd, och musqueteriet, som därunder ibland träen war stält, blefwo dee ifrån den platzen kiörde och afhåldne, hwarest wåra tänkte fatta stånd. Därtill commenderades af dee närwarande Dahle- Wästmanlandz och Wästerbotns samt Åbolähns Regementen 1200 man. Gen. Maj. Stakelberg förde dem an, med honom wore ÖfwerstLieut:t Saken, Majorerne Starenflycht och Grisback, samt behörige öfwerofficerare af mindre rang. Dee sattes öf:r på 3 promar, som droges af och an med rep, och 20 man allenast fattade först post. Man hinte intet öfwersättia mehra än 700 man innan mörkret inföll. Då mente fienden sig, utan fahra för wåra stycken och där under stälte infanterie kunna anfalla dee få öfwerkomne. Om och desse warit mindre, eller dee andra mehra tappre weet iag intet huru det monde hafwa gådt. Gen. Maj. Stakelberg war redan i anmarche att willa attaquera fiendens batterie, när denna å högra sjdan och framtill började anfalla. Elden war skarp och wahrade ifrån klockan 5 till 8 om afftonen. Af ben:te Stakelbergs anryckande mot batteriet förorsakades en distance emellan honom och

Maj:n Starenflycht, som därpå följde, hwaraf hände att fienden trängde fram emellan dem, och kom intill träet där Prommen war anbunden, sökandes att afskiära repen; men i det samma kom Major Grisback på Prommen med dahlkarlarna, gaf deraf eld, och kom dem andra på landet till hielp, då och Stakelberg hade sig om wändt, gåendes samtelig med hopfogad makt så tappert på fienden, som räknades till 4000 man, att han måste wijka. Om natten tog han sine stycken af batteriet, och lät sig om morgonen allenast långt ifrån see utj mehra än 50 esquadroner, som sig afdrogo, sedan dee på platzen lemnat 356 döda, hwaremot, det undran wärdt är, wåra allenast hade fådt inemot 50 döda, och under 200 blesserade. Jbland dee förra är Gen. Adjutanten Oglevi; och ibland dee senare Gen. Adjutanten Jacob Duwalt, samt Majoren Grisbak och twenne Capitainer. Major Starenflycht med wästmanlänningarna höllo denne gången uth den hårdaste puffen. Dee hade gå sistonne ingen ammunition igen, utan ginge med wärjan på fienden, och drefwo honom lyckligen tilbakars, som förbem:t är. Actionen war vigoureuse och behagade Fältherren Mazepa träffeligen. Men han wiste ändå intet, utan erfor några dagar effter, att hans Baturien ungefär wid samma tijd af fienden war bemäcktigat och skiöflades. Om Söndagen, som war d. 1 Novemb. har Mentskiekof opfordrat Staden; och som commendanten hwarcken af höflighet eller med pock wille släppa honom in så attaquerade han om måndagen med 5000 man. Dee blefwo tappert afslagne. Men dagen effter, om Tisdagen, brakte Galezin ännu 5000 man därtill, hwilcka tillsatte Staden å alla sijdor, så att besättningen eij förslog att förswara alla kanter; utan trängde fienden omsider mot middagen in, sedan han öf:r 3000 man därföre hade tillsatt. Af förbittring därutöf:r blef Staden $1^1/_2$ tijma plundrad, samt hwar lefwande anda massacrerad, undantagandes gåssar, som bortfördes, och något öf:r 1000 cosaker, som slogo sig på wallen igenom: hwar-

ibland 2:ne Swänske fångar woro, som för några åhr sedan blifwit dijt brakte, och nu sig hoos oss åter inställt, wetandes om alt att giöra en beskedelig berättelse. 40 metal stycken, Mazepas wagnar och hästar, samt annat byte har blifwit bortfört. Staden och det öfriga har blifwit itändt. Mazepa war fuller i förstonne här öfwer bekymbrad, som och öfwer Czarens försporde intention att låta wällia och tilsättia en ny Hetman,*) men den förra skadan skattar han ringa emot frihetens uprättande; och wid det senare frögdar han sig att landz-inwånarne sielfwe i hans frånwaro wijst sig emot mäcklarne obenägne att undergifwa sig några annars, än Mazepas lydnad; men det ena så wähl som det andra hafwer för oss den fördehlaktige wärckan att Ryssarna blifwa deste förhateligare, och Mazepa med dess anhang så mycket beständigare.

Sedan H:s M:t på förber:de sätt fattat posto öf:r Desna strömmen, bortdrifwit fienden, och lagt bryggorne, begynte arméen redan d. 5 Novemb. att gå däröfwer. D. 6 kom k. m:tt 2 m. til Cziepleowkia; genom byen löper ett watn; bryggan däröf:r war af fienden afkastad, och några esquadroner wijste sig på andra sijdan, som sig straxt afdrogo. Mazeppas folk sökte en omwäg att komma på dem, och brakte om afftonen in 3 fångar. J byn funnos ochså 4 effterblefne, som alla sågo ynkeligen och afsletne uth. När H:s M:t d. 7 kom 2 m. till Luknow fans där ett finskt qwinfolk som effter actionen med Gr. Lewenhaupt blifwit af en Capitains Fru uptagen och här qwarlemnad. Hon wiste berätta huru fiendens efftertroupper dagen föruth med stor förskräckelse sig afdragit, sedan dee förnummit dee Swenske wara gågne öf:r Strömmen: och att både folck och hästar wore skräckeligen afmattade. Men därjemte har hon warit witne till ett prof af Czarens omensklighet, som

*) Det blef den åldrige öfversten af Starodub, Skoropadskij. Öfversten af Njezijn, Polubotok, som var driftig och ung, fann Peter »alltför duglig». (A. Jensen: Mazepa).

bör giöra hans namn till en styggelse hoos effterkommande. Hon säijer sig med egna ögon hafwa sedt, att dee fundne illa blesserade Swänske hafwa blifwit sammanburne och kiörde i ett hus, och att elden sedan blifwit satt i alla hörnen, så att dee med hiertans ymckan och jämmer blifwit upbrände. Gud see därtill, och straffe denne och all annor Tyrannens öfwade grymheet.

D. 8 Novemb. marcherade H:s M:t 3 m. till Otuschin. Man började finna större byar och folcket allestädes hemma. Ett bref interciperades hwaraf sågs att en ambtman, wunnin af Czaren, welat öfwertala inwånarne till en ny Hetmans wahl, men att dee höllo sig hellre till den gambla, som har både credit och kiärlek i landet. Han har och nu gådt föruth att läggia brygga för oss öfwer Semsströmmen, och tilbudit att wijsa k. m:t goda qwarter häromkring. Han afråder att widare matta krigzhären med fiendens efftersättiande i winter, effter han ändå eij holler stånd. Man wet dock intet wist om hans m:t ärnar än widare låta rycka någon dehl effter fienden till att drifwa honom längre in utj sitt egit land. Kong Stanislas lärer nu snart nalckas med sine Polske och Lithouiske troupper. Med honom kommer Crassow med dee Regementerne, som stådt under des befehl. Om man med dem får någon förfriskning af wijn och kryddor, så seer iag ingen ting oss kunna fehla utj rätt goda winter qwarter, om H:s M:t dem här i neijden taga will, som iag troo skee lärer till att gifwa manskapet någon roo, hwila och ergietzlighet. Jag förbliff. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

34. Romne i Ukrainen d. 10 Decembr. 1708.

Min h:d allerkiereste Broder.

Om mine twenne nästföregående numrer komma wähl igenom, lärer k. Bror däraf kunna hafwa en tämmelig utförlig underrättelse om detta åhretz fälttog. Mitt sista bref afgick eij längre än för 4 dagar sedan *). Förloras dee, så är mig omöijeligit att skrifwa dem på nytt igen: ty dee woro mäkta widlyfftige och i sombt omständelige. Ett måste iag oprepa, nembl. att i anledning af ett k. Brors bref iag hade talt med H:s Excell. om H. Fritz: att H:s Excell. icke allenast sielf wijste sig wara af helt benägna tankar, och oaktat hwad tilförne kunnat bringas går emellan funno H. Fritz wara af ett redeligit upsåth för sitt Herskap och af dee gåfwor att detsamma kunde hafwa god nytta och understöd af des tienst; utan förde jemwähl samma tahl hoos H:s M:tt, så att den meningen ochså där måtte befästas: willig wid alle andre tillfällen att gifwa prof af sin reciproque wählwillia. Detta war förnämsta innehollet af den saaken. Hwarjemte iag fägnade mig deråth att wj begge warit instrumenter till ett slijkt förtroendes stifftande, och önskade att wij effter den förrättningen lijkwähl eij måtte synas wara mindre nödige tienare, än tillförende, utan och aldeles bijbehollas utj en ständig ynnest och fördehlaktig omtancka å både sijdor. Åthminstonne hafwa wijst oss willa lägga Christeligen till godo, utan att reflectera på någon enskijlt nytta. Bonum faciendum amore boni. Näst detta, som war det angelägnaste, har iag rört om ett och annat ährende, besynnerligen om dee i åhr förelupne slagen och rencontrerne. Att giöra ett korrt tahl af dett, som snart på 9 arck war skrifwit, så kan iag säija det Gud har så wälsignat H:s K. M:tz wapn att fienden hela åhret blifwit wid alla tillfällen

*) Detta bref är förloradt.

slagen, och till rygga drifwin ända ifrån Schlesiska gräntzen hijt in utj Ukrainen och in utöff:r sina gräntzor, dijt han blifwit nödgad att sig draga och lemna oss ännu härtils utj wåra winterqwarter i roo. Det förtre[t]ligaste är af dee upsnappade brefwen att see huru fienden, som allestädes warit utj slänge opbörden, lijkwähl intet blyges att berömma sig af segren. Dee långt från warande söker han att inbilla det denne arméen är aldeles öfwer ända kastad; och sine undersåtare, samt grannar å Tartariske och Turkiske gräntzarne, att wij i Sweriget fådt nya fiender, sökandes således med list och osanning att endels draga flere i sitt parti, och endels afskräcka dem ifrån wårt. General Mazepa som en förståndig och behiertad man, har begripit saaken annorlunda; och Siniawski utj Pohlen har ochså fallit till föga, hwilcket dee eij hade giort, si desperatæ fuissent res nostræ, sicut ab hostibus divulgatur. Mycket arbetar och lofwar fienden att locka kong August i leeken igen. Man skulle hafwa ordsak till twifla, om den, som redan lidit skepsbrott, åter will wåga sig uth i lijka storm, därest han aldeles kan segla i qwaf. J Swerige plägar säjas om en sådan wåghals, att han intet gifwer sig således uth på watnet, där han icke wore dömbd till reepet. Men man har här nu så mycket swårare därom att döma, som wij sedan Augusti månad intet hafwa hafft någon post huruledes på andra orther tilgår och hwad annorstädes för händer hafwes. Jag tror och wähl att man på många ställen låtit lysa effter oss. Jag bekienner att wij i åhr utstådt mödosamma marcher och fatiguer; men så hafwa dock wij kunnat gå makeligen, medan fienden måst giöra en half Circkel när wij allenast wändt oss lijtet på en foot. Jfrån Soss strömmen innan wj kommo inutj Severien, som wahrade ungefär 19 mijhl, gick något knapt till: dock kunde man genom en god ordning och anstalt hafwa sin nödtorfft tillfyllist, och sedan hafwa wij funnit densamma öfwerflödigt. Fienden will giöra wäsende

af actionen med Gr. Lewenhaupt, hwar wid han dock så lijtet profiterade att han efwen sielf tillijka om natten drog sig dädan, och war glad han kunde undgå en ny kamp. Det war intet tekn till seger, om icke å Gr. Lewenhaupts sijda, som effter fiendens tappra afwjsande, fortsatte sin anbefalte marche och brakte till K. M:t godt manskap. Skulle detta hinna förr fram än dee andra mina bref, så lärer Cederholm kunna communicera auancementz listan. Denne posten packas i en ljten machine. Derföre måste få bref, och tunna affärdas. Wår Herre gifwe k. Bror med hela sitt hus ett godt nytt åhr. Med sljke complimenter borde iag mig infinna hoos alle mine höge förmän och gode wänner, men wid så beskaffade tjder måste man försumma den skyldigheten, så wähl som mycket annat af större wickt. Jag är

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

[Här möter nu en lucka i brefväxlingen på $3^1/_2$ månader. Om de händelser, som inträffat under denna tid, ger emellertid följ. bref upplysning. Cederhielm hade, från det han lemnade Romni med kansliet, uppehållit sig i Krasnajaluka, Gadjatj, Zenkov och slutligen sedan d. 15 mars i Buditje.

I verkligheten betyder emellertid denna lucka ej helt afstannad brefväxling. Men brefven ha blifvit uppsnappade af fienden och delvis offentliggjorts i den vesteuropeiska pressen för politiska ändamål. Det röjer sig af de breffragment, som sedan aftryckts i Theatrum Europæum T. XVIII (1709 s. 295) och hvilka härröra från Piper, Hermelin, Ehrenkloo, Düben och Cederhielm. Där står sålunda att läsa:

Der Secretaire Cederhielm schreibt an seinen Bruder nach Stockholm den 3 Jan. 1709 (tydligen från Gadjatj).

Durch die unaussprechliche Kälte sind hier viele ihrer Hände, Nase, Füsse und anderer Glieder verlustig worden. Viele sind auch todt gefrohren absonderlich die sich mit Brandewein haben erwärmen wollen.

Mera innehåller detta fragment ej. Men det har ej bort saknas i serien].

2.

Buditzin 3 m. från Pultaua i Ukrain d. 31 Martij 1709 *).

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag hade trodt att denne posten, som nu afsändes, först om 2 dagar skulle afgå, och iag således få tijd k. Bror något widlyfftigt att tilskrifwa; i synnerheet något i chifre, som iag fuller förr en gång afsändt, och wet af fienden wara upsnappat; men nu händer att posten straxt i dag hastigt måste affärdas och att iag efwen får några occupationer därjemte, så att iag intet weet om iag denne gången lärer hinna skrifwa något med beskied eller intet. Till en begynnelse och på det k. Bror deste bättre må begripa hwad om expeditionerne i detta landet skrifwes, så måste iag säija att hela landet är flakt och en slätt mark, som är öfwerflödande af alt, hwad behöfwes till lijfzens uppehälle. Mitt uthpå Slätterne kan ingen boo för mangell på watn; men som landet mångestädes igenom skiäres af strömmar, bäckar och morast, så hafwa inwånare wid sådane beqwämligheter slagit neder deras påhlar: hafwandes således hwar by anseende och widden af en mäckta stoor Stad, hwarutj några tusende kunna boo tillsammans, som äro rådande om wissa dertill hörige långa fält. Hwar och

*) Det var tur att detta bref nådde sin bestämmelse. Det afsändes söderut, då andra vägar voro spärrade, och hur därvid tillgick berättar Siltmann (Kar. Krig. III 300). Det afgick redan d. $\frac{31 \text{ Mars}}{10 \text{ April}}$ på natten (Petre har d. 7 Apr.) med öfverste Sandul, med hvilken biskop Krmann följde på hemväg till Ungarn. Han kom emellertid tillbaka $\frac{9}{19}$ Apr., emedan han ej förmått följa Sandul, som red genom natt och dag.

D. $\frac{21 \text{ Juni}}{1 \text{ Juli}}$ kom Sandul tillbaka med några tartariska afskickade, som han träffat i Bender. Sandul kom lagom fram för att få vara med vid Poltava och komma i rysk fångenskap.

en af desse byar hafwer mitt utj en art af Stad, wähl nog bygd, och omringd med grafwar och jordwällar, hwilka alla äro med pallisader tätt späckade. Hjt draga sig dee, som boo i förstäderna, med pick och pack, när så omtränger, och dee eij kunna förswara förstaden, hwarest alla gator äro med dubla bomar förwahrade, alt till den ändan att dee sig emot hastige infall af deras grannar skole kunna förswara. Emellan sombliga byar är fuller wägen lång, men så kan därutj deste mehra folck logeras. När man och intager dem på twenne sijdor, där strömmarna löpa, så har man emellan dem temmel: god säkerhet wid yppet watn, deste mehra, som wåhr floden har giort igenom landet en hoop håhlwägar och dijken, som kunna tiena dee kunnige om orthen till fördehl. Men detta alt har eij ländt någondera parten i winter till serdeles förmohn, emedan kiölden warit starkare än man kan minnas många åhr tilbakars, och man öfwer alla moraster, Siöar och strömmar komma kunnat. Derföre haf:a wij jemwähl hela wintern måst wara i rörelse och action. Af dee skrifne berättelserne som hem sändas under B:r Barcks couvert lärer blifwa kunnigt hurusom mäst alla partier aflupit till wår auantage och fiendens nesa. Några få allenast, af ringa wärde, har han lappat sig till, när han råkat på några fourageurer, eller någon ljten hopp, som han warit i myckenhet wida öfwerlägsen. Medan wij stodo i Romne qwar lärer k. Bror få see huru K. M:tz partier så på sjdorne, som och innom gambla Ryska gräntzorne hade den lykan att allestädes klappa opp Ryss-ryggen, drifwa honom utur och förbränna dee städer, som syntes ligga wåre qwarter till olägenhet. Czaren deraf retad, wille gierna hämnas på wår i Hajatz inlagde garnison, förmenandes det allenast wara en Frukost för dee 15,000 man infanterie, som han sielf anförde till utförande af samme dessein, förutan Caualleriet som skulle betäcka entreprisen. På det alt skulle gå deste fortare och tystare, förfärdigades alt hwad till

stormen behöfdes, och medbringades af troupperne. H:s M:t fick dock i tijd därom kunskap och skyndade med några Regementer till undsättning *). Wåre förtroupper stötte på fiendens utj Lipowa Dolina, och satte dem så tappert an att en man allena deraf undkom. Utan hwilken Czaren, som förr eij wiste af K. M:tz annalkande, hade med des corps af K. M:tt, effter upsåtet, kunnat couperas ifrån des gräntz ell. åthminstonne twingas att holla stånd och wåga en dust, då han med Gudz hielp kommit till kortta i leeken. Men underrättad af den flyktige om dee dryga slängarna, som dee Swänska med brakte, blef ett grufweligit qwistande. Ryssen kastade ifrån sig alla präparatorierne, hwarmed han war i anmarche åth Hajatz, och tog till den gambla haar-wärjan, som honom offta warit till tröst i nödens tijd. Hans Maij:tt hinte dock så nähr på dem **) att inemot 3000 måste kasta sig utj Staden och Fästningen Wepric, derest några Regementer höllo dem inspärrade, medan H:s M:t gick till Czenkowa ***), hwarest några tusende bönder hade sig satt, men submitterade sig straxt, och ypnade portarna, hwarföre dee ochså alla blefwo nådigt handterade. Man hade trodt att Czaren skulle willa frälssa sitt folck utur Weprec, och att man således skulle komma till någon action af consequence; men han wille heller mista litet, än wåga mycket; Ty lät H:s M:tt omsider storma Staden ****). Wij förlorade derwid mycket nog i anseende till dee wackra och brafwa officerarne, som då mehra föllo än i någon action tillförende, och dee där alla wore förträflige ämnen till goda generaler, såssom begge grefwar och öfwersterna Sperlingar, den äldste Gr.

*) d. 17 Dec.

**) d. 23 Dec.

***) Här förkortar C. framställningen. Carl XII gick från Weprik till byn Pleschivets och stod kvar där tillfölje af den stränga kölden till d. 30, då han gick tillbaka till Weprik och d. 31 marcherade till Zenkov.

****) d. 7 Jan. 1709.

Gyllenstolpe som wisserligen hade tient till annat än Dragon, Öfwerst Frischi, och öfwerstLieut. Adolph Mörner. Jag kan försäkra att aldrig mitt hierta warit så ängzligt, eller mina ögon så tårefulle, som då iag bijwistade desses begrafning *). Dee wore alla mina besynnerlige wänner, och desutan wärde att beklagas af alla rättsinte, som önska Rijket capable och nyttige tienare. En un mot, c'etoit l'elite et la creme de tous les beaux officiers. Jag will dermed intet giöra tort åth dem, som lefwa. Wij hafwa ännu några af samma slag. Men man skall sökia länge i en armée innan man finner karlar af dee qualite[te]r till förstånd, courage och maner i lefwarna som grefwarne Sperlingar och Gyllenstolpe i synnerhet wore. Jag beklagar deras anhörige och fruktar att H:s Excell. tager sig denne sorgen för högt till hiertat; och iag wet intet om densamma icke skulle mehra förökas, än lindras om iag skulle säija om den Sahlige Sohnen alt hwad han förtient att till des beröm tahlas borde. Je perdis en lui un tres sincere ami, mais en verité la patrie y perdit d'auantage. Till att komma på harftråen igen, måste iag begynna ifrån det bedröfweliga namnet Wiprec. Ryssarne blefwo änteligen twugne att gifwa sig på nåd och onåd. H:s M:tt hade jemwähl intet lemnat Czaren tijd att draga sitt manskap utur Lebedon, om intet en så stark kiöld infullit att man omöijeligen kunde uthärda 2 tijmars tijd i wädret, utan att förfrysa händer, fötter och ansikte. Derföre hwjlade H:s M:tt något i Zenkowa **) till des wäderleken och frosten blef lindrigare, då man åter begynte sättia effter fienden på dee orther, hvarutur han syntes willa inquietera wåre qwarter. H:s M:tt slog honom på åthskillige ställen ***),

*) I Gadjatj d. 9 Jan. enl. Siltmanns dagbok. Jakob Sperling begrofs i Zenkov den 13 enl. Posses dagbok.

**) Till d. 28 Jan.

***) Operationerna hade hittills rört sig i Psiol-linjen; de framflyttas nu öfver Vorskla och härunder förefalla striderna vid Oposchnja,

som auisorne utwjsa, kiörde honom så långt inom Gräntzorne och förhärjade en så widlyfftig tract, som nödigt syntes till att sättia dee destinerade qwarteren utj bättre roo och säkerhet för afmattande allarm och infall, hwarmed man mehra kan uttröttas, än elliest mista. Nu medan islåssningen påstår är alt mehrendels stilla. Den zaporowiska arméen, som af alla cosakerne holles för den bäste och ansenligaste, har imedlertijd fattat den resolution att föllia Mazepas exemple och slå sig till K. M:tt. Till prof af des redlighet hafwa dee under wägen först uphäfwit en Rysk wakt af 60 man, och sedan ruinerat 3 Regementer för Czaren. Fångarna hafwa dee förährt till K. M:tt, Tartar Chan, och Mazepa. Dee hafwa här aflagt deras trohetz och beständighetz Ed att eij willa nederläggia wapnen, så länge kriget med K. M:t wahrar och till des dee lagt ut af sig Ryssens ok och satt sig i deras förra frjhet, hwarutj K. M:t lofwat wara dem behielpelig. Af hiertat hata dee Ryssarne, och äro af desse deste mehra fruktade, som dee zaporoviske mehrendels hafwa i deras parti så wähl de Donske, som och Tartarne: warandes det Czaren redan bekant att Tartar Chan dem ochså nu till denne resolutionen upmuntrat, hwilket utan communication med Turkiska keijsaren knapt lärer wara skedt, så att Ryssen icke utan skiähl fruktar för att bekomma för många Sysslor utj tillstundande Sommer-Compagnie. Gud gifwe dertill sådan nådig wälsignelse, att för Swerige en fördehlaktig och beständig fred kunde åstadkommas. Zaporover kallas dee derföre att dee boo nedan *före dee tretton fall* *), som i

---

Chuchrja, Krasnokutsk, Gorodnoe, hvilka säkerligen, sås. A. Stille sökt uppvisa, haft vidsträcktare syften än att få »bättre ro» i kvarteren. Den inträdande plötsliga islossningen och väl äfven militära skäl tvungo Carl att gå tillbaka öfver Vorskla och taga posto först i Oposchnja och sedan i Buditje, där högkvarteret var 3 mars—11 maj, då det förlades till Schuki.

*) Porogi.

Nieper strömmen finnas. För det öfriga äro dee i förwantskap och ett folkslag med desse, som boo utj Ukrain: hafwandes deras förnämsta tillhold och nederlag utj Pultaviske Öfwerste-dömmet: så att föga annat än manfolken holla sig hwar i några åhr utj Zaporoien, och på öijarne utj Nieper strömmen opp, till att lära krigz-öfningar och det mehra, som hörer till deras 3 skrån, hwarutj dee fördehlas, nembl. Skyttar, fiskare, och bytes-makare, eller rättare sagt röfware, som gå med på hwad sijda dee kallas, eller elliest finna lägenhet till att giöra byte, hwilket ingen för sig allena beholler, utan bär utj en massa till att delas jemt ibland alla. Deras anförare el. Attaman, wällies ell:r afsättes nähr, och så offta dee willa, dock i en allenen deras försambling, och intet så länge han är med dem i fält, eller förrän dee komma hem igen. Den närwarande *) är hoos dem mäkta aktad, och tredie gången dertil kallad, effter dee altid funnit sig lycklige under hans anförande. Det är en alfwarsam busser; men måste holla sig föga annars än dee gemena, hwilka äro ett mycket naturelt och grofft sälskap: plumpa i gierningar så wähl som åsyn: begifne på bränwijn, och skryta wärre än någon gascon. Om dee äro karlar att holla ord, så behöfwa wj hädaneffter eij giöra annat än föllia effter och holla dem ryggen frij. Men wist är det nog, som mig tyckes, att om wij först bringa en linia af fienden utj oordning, så äro desse karlar att sedan hacka kåhl af dem. Som det slaget altid förr hollit sig till Fält Herren, och Mazepa swurit att willa söka deras bästa, så hafwa de och nu reciproquement giort Ed att honom intet förlåta. Denne visiten kostade både honom, och K. M:tt några peningar. Men förmodeligen lära dee giöra derföre godt skiähl.

Under detta åhrs krigz operationer hafwa ochså emel-

*) Kostja Gordjedjenko, eller som namnet vanl. skrifves: Horodenski.

lan armeerne gådt några sänninge bud angående fångarnas utwäxling. H:s M:tt har därutj bewilliat alt hwad med raison kunnat åstundas. Ett formelt cartel har ännu eij kunnat åstadkommas, innan man ser med hwad troo fienden observerar hwad är wordet afftalt om Fångarnas ymsom öfwersändande. Det säijes att nu några af wåre skola wara under wägen ifrån Ryska arméen. Öfwer-auditeuren Klinthen, som sist hade lof att komma hjt öfwer utj samma ährende, och åter reste tilbakars, sade att Czaren ochså en gång låtit märka någon benägenhet till Freden. Kanske får han der till större lust än förr, sedan han blifwit bättre ansatt, mist mycket folk och blifwit twungen att lefwa af sitt egit landz utgiffter, hwilcket under den bördan måste sucka, om icke segna öfwerända. Det börjar jemwähl gå knappare till, så att dee främmande officerarne, som eij mehra kunna niuta lijka douceurer, som tilförna, säijas förlora lusten att framhärda i sådan tienst. J synnerheet märker man af upsnappade bref, att dee ledsna wid winter Campagnen, samt några chicaner som dem giöras, hälst effter generalitetet är under sig oenigt. Gud gifwe Rijket wille söndra sig mot sig sielfft, och således huus falla på huus, samt hehla Ryska machinen rambla omkull såssom en illa sammanfogad och på swag grund stält bygning; så kunde wij förmoda en deste skynsammare och beständigare Fred: den Gud oss nådel. förlähne, så att wj snart med hugnad finge tahlas wid i Stockholm. Jmedlertijd recommenderar iag mig med hustro, Barn och egendom utj k. Brors omwårdnad. Medan wij nu äro så widt åtskilde, och correspondencen så swår kan iag intet gifwa mine något råd, och fast iag sielf wore hemma togo iag mig den frjheten k. Bror därom att tillijta. K. Bror tröttas intet därwid. Giör min recommendation hoos alla goda gynnare. Jag nämner eij alla, som dagel. äro utj k. Brors umgienge, men k. Bror wet wähl att iag dem dermed menar. Wår Herre uppeholle k. Bror och hela des huus utj be-

ständig wählmågo och beware det ifrån all sorg. Jag förblif. städze

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Gudj ware ährad som i alla tillfällen och träffningar bewarat k. m:tz dyra persohn oskad och wid god hälssa.

[Nu möter en ännu större lucka än den emellan detta bref och dess föregångare, näml. på öfver 6 månader, och det är föga troligt att brefvet af d. 31 Mars 1709 var det sista Cederhielm skref ifrån Ukraina. Poltavas belägring, nederlaget — alltihop har här liksom fallit ner i ett djupt, mörkt hål.

Så inträder en plötslig scenväxling. Nästa bref är skrifvet i hemmet, Lindholmens gård i Upland. Cederhielm, som blifvit fången vid Poltava d. 28 Juni, hade utverkat sig tillstånd att mot revers begifva sig hem till Sverige på viss tid. Den 16 Juli afreste han från Resjetilovka, en ort vester om Poltava, och var d. 19 Augusti i Riga (Svenska Bibl. I). Här i Sverige kan han knappast ha tillbragt mer än två månader om ens fullt det. Den 5 November har han, sås. af ett följ. bref framgår, på återvägen hunnit till Wiborg. Försiktigtvis har han i rättan tid infunnit sig till tsarens triumftåg i Moskva, att döma af Peters ord till Piper d. 23 December: Cederhielm kommer ju därifrån [Sverige], men har där als intet uträttat. (C. Pipers dagbok.)]

Min allerkiereste Broder.

När iag påminner mig hwad iag wid min hastiga afresa från Stockholm har försummat, får iag ett sådant swårt samwetz-agg, som snart skulle obligera mig att giöra ett ryckande dijt tilbakars, om öfwerheten eij skulle mig det tilräkna för ett brott emot min åliggande Embetsplickt. Aldra mäst går mig till sinnes att iag eij sielf kunde niuta den lyckan personl:n att emottaga Fröknarnes Horns och Lewenhaupts befalningar, dem iag dock så högeligen önskar att kunna lyda och effterlefwa. När något mishageli-

git sig tilldrager, löpa tanckarna underligen omkring; och om k. Brors kierlek för mig eij wore så bekant som han är, skulle iag utj denne min passion snart kunna mistäncka honom att hafwa afwändt detta tillfället, på det han allena skulle få den förmohnen att blifwa brukad utj Fröknarnas tienst. Om så är, har k. Bror ett stort answar på sitt samwete; men iag will troo det wara händt mehra af mitt widriga öde, än af Ert afwund, utj den förmodan att min k. Bror eij misunnar mig den ähran att på något sätt få betyga mig wara af samma goda smak som han och alla klarögda i Swerige, nembl. att iag ödmiukel:n wördar dem, som det meritera. Till att förklara deste mindre soupçon till k. Bror i detta måhl, will iag jemwähl updraga honom Commission att aflägga på begge ställen mes tres humbles et respectueux complimens. Härnäst har iag ännu en saak att blyas före, i ty iag intet fick giöra min skyldige upwaktning hoos H. Cammar Råd Flemming. K. Bror laga att han blifwer försäkrad om min tilgifwenhet, och att han gunstigt enskyller en fattig fånge, som blef hindrad och måste låta styra sin willia af *Herrebud*. Ehuruwähl iag intet är synnerligen ömhiertad om den k. reductions-Commissions bestånd; så äre där lijkwähl wissa personer, som iag estimerar, och önskar wara wähl hoos dem inskrifwen. Utaf dem täcktes k. Bror först och främst gifwa H. Assessor Flemming försekring om samma och lijka sentimens, som k. Bror sielf för honom hafwer, och att iag des skrifftelige befalning intet försumma skall. Så behagade k. Bror jemwähl anmähla min skyldige tienst hoos H:r vice-Präsid. Franck, och H:r Hägerflycht, samt conservera mig deras ynnest och goda affection. Jag lärer effter hand, som iag mig ett ell:r annat påminner beswära k. Bror med flere Commissioner, men fram för all ting giöra en mig högst om hiertat liggande, omskiönt öfwerflödig bön, att k. Bror alt framgent, som härtills, wille älska sin enda Broder, som nu eij har swårt att wara den bästa, men därjemte äger ett sådant

sinne för k. Bror, att om wij ännu hade 10 eller 10 dussin Bröder, skulle iag med Gudz hielp öfwergå dem alla i den tendresse och redeliga hiertelag, hwarmed iag är

min h:d kiereste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Min hörsamme tienst
till H. Assess. Ribbing.

Lindholmen d. 10
Octobr. 1709.

Allerkiereste Bror.

Jag är af samma tancka som k. Bror att man eij bör tahla om wår skildnad och den deraf förorsakade olusten, emedan det allenast tienar till att uprifwa såren. Wår Herre lärer omsider inskiäncka för sorg, glädie bägare, och lefwer iag till honom i den fasta förtröstan att han giör min resa lyckosam, fastän alt dielfwulskt wärktyg sig upresa skulle. Hwad den ena mannen yttrat sig mot Cpfuimzg [Räwentlo] om Skyui [Düben] lärer wara skedt, som k. Bror säijer, för Dkdmcuid [Systerns] skull. Skulle något wara elliest emot mig anlagt, frågar iag intet däreffter. Jag wet att mig då sker orätt, att Gud därtill lärer hafwa ett mishag och att han lärer giöra med mig hwad nyttigast är: tröstandes mig wid ett godt samwet, om andra handlade falskeligen emot mig, att iag af alt hierta har tient dem, och arbetar än för deras bästa, i stället, där iag intet wore så uppricktig wän som iag är, iag skulle kunna wännda all den benägenheten inpå mig sielf, som iag söker för andre att förwärfwa: ty ehuru elliest är, så tror iag Skyui [Düben] sielf oskyldig, efwen som iag wet honom wara okunnig i dee andra afsikterne. Slår och alt annat

felt, så skall det intet mig betagas att dee ju omsider skola i deras sinne blif:a öfwertygade om mitt uppriktige gemöte och förhollande. Af den hedern piquerar iag mig mehra än af alt annat lappri; och därjemte will iag ändå giöra hwad iag förmår till att afwända från mig jemwähl den reprochen att hafwa försummat mitt egit bästa, och des bewakande näst effter det allmenna. Jag längtar högel. att förnimma något af den effterrättelse H. Mejerfelt*) medbringar. Med godt maner äre mine reseCamrater här några dagar wordne uppeholdne wid god plägning, medan iag afbijdar posten, som i går borde wara, men ännu eij är ankommen. Om lögerdags morgen hafwa wij ärnat fortsättia resan till Pettersburg. Längre törs iag intet dröija. Czaren skall wäntas dijt, och iag önskar att där finna Håfwet, som elliest skall ärna wara utj Muscow in Decembri att anställa ett präktigt intog. Om så är, fruktar iag H:s Excell. Gr. Piper kan skee wara dijt föruth gången, så måste fuller sakernes betämjande därhän förskiutas. Wår Herre kan ändå snart förhielpa till den uplysning därutj att man weet hwareffter man har sig att rätta. Jag tackar Gud för den nåden att altid wara wid godt hopp, h:ket uppå honom trol. fäst eij låter någon komma på skam. Till H:s Excell. Gr. Nieroot skall iag skrifwa om B:r Falckengreen; och om Fröken Lejonhufvudz bref sorgfälligt beställa, bediandes k. Bror täcktes henne så wähl som Fröken Horn om min ödmiuka wördnad och tillgifwenhet försäkra. Anmähl theslijkest min respect och tienst hoos k. Syster, och sampt. Syskonen. Lef altid wähl och glad, efwensom mitt förnämsta är att wara wid lustigt mod, utan att lägga på hiertat ehwad som händer. Jag är af hiertat

k. Brors
trogneste tienare
J. Cederhielm.

Wiborg d. 4
Nov. 1709.

*) D. 7 Aug. affärdades gen. major J. A. Meijerfelt från Bender och ankom d. 26 Okt. till Stockholm.

Wiborg d. 7 Novemb. 1709.

Min h:d kiereste Broder.

J morgon bittida ärnar iag härifrån fortsättia resan till Ryssland. Wår Herre gifwe lycka att iag måtte finna wåra förnäma gynnare och goda wänner i önskeligit tilstånd, samt Håfwet i den skiählige disposition som tillförende. Rätt som iag skulle gå till sängs, kommer Posten, medbringandes k. Brors breff af d. 29 Octobris. Därutj äro åtskilliga saker, som mig hugna och obligera; men framför alt annat fägnar mig hennes k. höghetz nådige ihugkommelse. Om icke des milda och högädla gemöte wore bekant, skulle iag troo k. Bror hafwa giort detta till att dermed trösta mig utj närwarande mitt bedröfwelige fångestånd. Men iag flaterar mig deraf, att samma nåd lärer wara mig händ, intet derföre att iag den ännu kunnat förtiena genom behörige proff af min underdånige tilgifwenheet, utan derföre att iag weet Hen:s k. Höghet af des förtreffeliga dygdeart willa med nåde-tekn förekomma sine underdånige tienare. Gud alzmäcktig beware Henne såssom Rjketz glädie och ögnesteen. Om god lägenhet gifwes beder iag att k. Bror wille widlyfftigare och krafftigare, än i ett ljtet bref kan beskrifwas, betyga min underdånigste nijt och devotion för Hen:s K. Höghetz person, samt des tienst och befalningar.

Min skyldiga tienst och respect förmähles hoos Syst. Emerentia Düben. *) Hon kan nogsamt wara försäkrad att B:r Jochims bästa är mig intet mindre om hiertat än mitt egit. Nog skall iag wijsa ett ärligit hiertelag för mina wänner och ömheet att holla mina ord, samt heller efftersättia något af min egen förmohn, än därutj manquera; men Gud gifwe att iag hade någon af dem, som kunna åter för mitt bästa tahla, den där hade för mig ett lijka redeligit sinne.

*) Ulrika Eleonoras bekanta väninna. Hennes broder Joachim var då fången i Ryssland.

Stå andra intet bij, så sätter iag på Gud min förtröstan. Han swijker ingen, som på honom troligen hoppas.

Jag har fådt bref om ett och annat ifrån Hylthen, men H. Gen. Maj. Mejerfelt lärer alt kunnat berätta mehra omständeligen. Wår Herre understödie konungens hieltefrijmodighet med sin wälsignelse, och hielp af höijden.

Hylthen tyckes mycket längta uhr den oroligheten, nöijd att lefwa på landet. Des tillstötte beswär af ett fall för ungefär ett åhr sedan kan wara orsaken till sådan resolution. *) Ty elliest för min person, fast privat lefwarnet mig efwen wähl mycket charmerat, skulle iag lijkwähl skatta mig lycklig om iag när nöden tränger kunde med min mödo wara min nådigste konung till tienst och någon nytta.

Härhoos föllier brefwet till H:s Excell. Gr. Nierot, hwilket k. B:r täcktes couvertera och försegla.

Förlåt mig om brefwet kommer k. B:r något sömnaktigt före. Jag sätter heller natten till, än att iag i morgon will försumma resan. Wår Herre låte oss en gång råkas med glädie igen. Jag är i hoppet till Gud wid godt och gladt mod: städze förblifwandes

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Högwälborne H:r Grefwe, Kongl. Maijt:z Råd
och CantzlijRådh,

Nådige Herre.

Det är fuller ingen ting naturligare än att älska och åstunda sin frihet; jckedestemindre kan iag Ed:s Excell:e i

*) Registrator S. Hyltéens längtan ur oron i Bender till landtlifvets fred tog snart nog något tvära uttryck, så att han för en tid kom i arrest och sattes ur tjenst. Agrells Dagb. s. 86.

ödmiukheet försäkra, och hafwer dertill witnen nog, att, oaktat åtskillige sig yppade gode tillfällen, iag ändå ingen ting sökt för mig, eller drifwit på min utwäxling, så länge iag trodt mig kunna gå H:s Excell. i någon måtto tillhanda, och dermed tillijka hielpa till att arbeta för det allmenna bästa. Fast förmågan är swag, hoppas iag lijkwähl kunna wijsa en god willia och ärligit sinne: skolandes effter min plikt utj samma upsåth och flijt, som iag begynt, continuera med all oförtrutenheet, så länge man om framgång kan hafwa något hopp. Men iag beder deremot ödmiukeligast att Eders Excell:e eij wille afskiära mig det, hwilcket iag altid dragit, och än sätter till des höga ynnest och protection. Jag måste yppenhiertat på Eders Excell:es egit anbefalte maneer, berätta hurusom iag fuller blef något allarmerad däröfwer att uppå min ödmiuka förfrågan ifrån Grislehamn, iag intet, som förr, hade den lyckan att blifwa hedrad med någon Ed. Excell:es befallning; men iag hade ochså skiähl å andra sijdan att intet just taga det för något illackt tekn på en tijd, då Ed. Excell. med så mångfaldige occupationer öfwerhopades, om icke sedan min hijtkomst iag hade af H. Venedigers tahl och andra omständigheter fått anledning att fruckta det Ed:s Excell:e wore mig emot. Det har hoos mig upwäckt en hiertans ängzlan att iag skulle hafwa förlorat någon dehl af Ed:s Excell:es gunst och bewågenhet, hwilcken mig så margfalleligen är worden bewijst, och till hwilcken iag mig säkrast trygt hafwer. Jag har ransakat mitt samwete och förhollande, och wet wid min Siähl intet det ringaste hwarmed iag skulle hafwa mig förbrutit: hwilcket ochså är det endaste, som i en bedröfwelig miströstan om continuation af Ed. Excell:es nåd, mig åter oprättar till det hopp, att Ed:s Excell. lärer eij kasta någon ogunst på en oskyldig, och den, som med all wördnad och trooheet är Ed:s Excell. tillgifwen. Af en sådan oförändrad gunst och generosité har Ed. Excell. nu lägenheet att gifwa proff genom något kiännemärcke af des nådige

försorg och ömheet för min befrijelse. Som iag intet welat pressera min utwäxling; så har iag eij heller gifwit den ringaste wink af k. Senatens nådige lemnade förtröstan att i alt fall emot H. Ismailof kunna utbytas: tänckandes det wara tijd nog att haf:a det förslaget i förråd, som ett ultimatum, då man först hade hafft det angelägnare före. Imedlertijd är händt att H. Törnflycht fådt hemloff mot reuers att skaffa för sig H. Ismailof löös. Gud är mitt witne att iag unnar honom, som en högt älskad god wän efwen så godt, som mig sielf, så för hans egen, som hela den förnäme famillens skuld; men som för honom kunnat finnas flere utwägar, och man will här giöra mig till något större karl, än iag är, för dee mig en eller annan gång ombetrodde publique förrättningars skuld, hwilcka dock eij warit af angelägnare egenskap och natur än dee, som H. Ismailof i des afskikning warit opdragne; så hade iag förmodat att hans qwarhollande något lijtet åthminstonne därtill skulle hafwa tient att man först kunnat bringa dem här till billigheet i min egard, eller att han j alt fall, efter kongl. Senatens resolution, kunnat blifwa min bytes man. Men som H. Törnflycht*) på hans namn hemreser, så drager iag billigt betänkiande att föreställa det, som iag skulle giöra, om det wore en annan. Nog hade man skiähl, sedan detta hofwet giort ändring utj omwäxlingen för den hijtsände utan föregångit afftahl därom med H:s Excell. Gr. Piper, att efwenwähl antingen beholla H. Törnflycht för Gr. Iwagh, eller för honom aflåta någon annan; Men iag understår mig nu intet giöra något förslag; utan hoppas blifwa lyckligast om iag lemnar mig och min wälfärd utj k. Senatens, och Ed:s Excell:es besynnerlige nådige försorg

*) Den snabba utväxlingen af ryttmästare M. Törnflycht, grefvarne C. Pipers och Arvid Horns samt general Meijerfelts svåger, har tydligen inom svenska fångkretsar väckt en viss bitterhet. Se vid. A. L. Lewenhaupt Kar. Krig. D. II 260.

och beskydd. J synnerhet beder iag ödmiukel. att Ed:s Excell:e täcktes hädaneffter, eij mindre än tilförende, bijbeholla mig utj des beständiga nåde och ynnest, hwaremot iag städze förblif:r med wörsamste åhuga och trooheet

Eders Grefl. Excell:ces
Underdån- ödmiukeste tienare

J. Cederhielm.

Muscou d. 4
febr. 1710.

Mon tres cher frere.

Demnach der H. ObristerLieutenant Ribbender, auff meine adresse und Caution, alhier von dem H. Marinssen zweyhundert Rd. empfangen, gegen desselben Wechsel auf den H. Kriegs Rath Fahlström selbiges Gelt wieder à vierzehen tage sicht an den H. Doorman od:r Ordres zu zahlen; alss bitte dienstl. der H. Bruder geliebe, nebst meinem gehorsamsten gruss an den H. Krigz Rath, Jhn dahin zu disponiren dass besagte wechsel prompte honnoriret und bezahlet werden möge. Jch habe ebenfals cauiret für die richtigkeit der wechseln, welche der H. Secret. Düben auff seine Jungst. Schwester à 300 Rd., der H. Major Stryk à 200 Rd., und der Mag. Nordberg auff seinen Schwieger vatter Grehn à 100 Rd. gezogen haben; und bin versichert dass dieses alles so promt soll bezahlet werden, dass ihrer und mein Credit dadurch bestetiget werden möge. Jch bitte meine Frau, Kind und alle lieben angehörige zu grüssen. Jch befinde mich sonsten, Gott lob, wohl genung; bin aber darüber nicht wenig betrübet, dass seit meiner ankunfft nach Muscow, ich kein eintzigen brieff

von denen meinigen erhalten. Gott helffe unss mit Friede und Freude bald zusammen. Jch verbleibe stets

meines h. H:n Bruders
gehorsamster und
treuester diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 10
Maij 1710.

à Monsieur

Monsieur de Cederhielm, Juge Provincial au Service du Roy, et Informateur de Son Alt. S: Mons. le Prince de Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

Geliferet durch Simon Didric Kyser logiret nechst in der deutschen Schule.

Monsieur, et tres cher frere.

Jch habe zwar einige hoffnung gehabt den H:r Bruder selbst zu embrassiren; nachdem aber S:r Czar. M:tt mit dero Ministerio sich vonhinnen etwas begeben werden, und ich so wohl als die andere anwesende Schwedische H. Gefangene angesaget worden unss ebenfals reissfertig zu machen, stehets bey Gott, wie bald ich das glück haben werde meinen lieben H. Bruder zu sehen. Die guthe hoffnung will ich doch nicht allerdings fahren lassen. Gott, der S:r Czar. M:tts hertz in seiner hand hat, möchte selbiges annoch zur mildigkeit gegen mir neigen. Unterdessen bin ich meinem H. Bruder höchst verbunden für dem allem, was Er denen H. Russischenen gefangenen hat erweissen wollen: wo auch kein ander nützen darauss zufliessen solte, ist es doch Christlich und billig die gefangene auf allerley

weisse zu soulagiren; und habe ich absonderlich so viel mehr ursache darumb zu bitten, weiln ich versichern kan dass ich allhier in Russland viel guthe und brafe leute gefunden, die mir alle höfligkeit erwiesen, obschon Sie in Schweden kein eintzigen verwandten haben. Es ist zu beklagen dass weder H. Gen. Weide, noch der Knées Chilkof sind annoch anhero übergekommen: zweiffele nicht Sie wurden mein gesuch unterstützet haben. Der allmechtige Gott gebe dass ich einmahl in der ruhe kommen und derselben süssigkeit geniesen möge. Mein Symbolum war vor diesem interpone gaudia uiris; nun werde sagen mit Horatio: amoto quæramus seria ludo. *) Meine Frau braucht in ihren briefen viele persuasiones umb mich vom hoff-leben abzuziehen; Sie darff sich aber darumb keine grosse mühe machen, ich bin schon längst resoluiret diejenige lebensart, so ihr gefält, zu erwehlen.

Rura mihi placeant, riguique in vallibus amnes. **)

Welche das glück haben mit denen seinigen in ruhe zu leben, wissen selbiges nicht gnugsam zu schätzen. Eine lang wierige scheidung von dem, was man liebet, lehrnet erstlich den werth davon zu erkennen.

Felices ter et amplius
quos irrupta tenet copula; nec malis
divulsus querimoniis
suprema citius soluet amor die. ***)

Jch bin deswegen auf die gedancken gekommen, wo ich nicht vonhier solte abgelassen werden können, dass ich meine Frau wolte zu mir kommen lassen. Vnserer beyden verlangen einander zu sehen ist zwar das stärckeste argument: Nam ubi idem et maximus, et hone-

*) Satirerna I: 1,27.
**) Virgilius, Georgica II: 485.
***) Horatius, Carm. lib. I Ode XIII Ad Lydiam.

stissimus amor est, aliquando præstat morte jungi, quam vitâ distrahi; So ist ohne dem die beschaffenheit unserer Sachen und armseligen Erbschafften solche, wie d. H. Bruder am besten weiss, dass wir nothwendig mussen darüber mit einander beratschlagen, bevorab da so viele von unsern angehörigen aussgestorben, und ich bald in den 15 jahren das meinige nicht habe nachsehen, weniger einrichten können. Jch kan zwar in allem mich auf des H. Bruders guthdüncken so guth, und noch besser als auf meine eigene dispositions verlassen; bitte auch darumb, wan die zeit es mitgiebt und meine Frau solte selbst zu reisen kommen, od:r sonsten eine sichere gelegenheit abgehen, den zustand und des H. Bruders gedancken dabey zu berichten; Jch halte aber unumbgänglich es auch selbst ein wenig nachzusehen, weil ich weiss dass d. H. Bruder davon wird durch vielfältige occupations abgehalten, und nicht allein die curiosité, sondern auch die nothwändigkeit, denen Gesetzen gemäss, erfordert, dass ich mich über eins, und anders selbst eussern muss: welches bishero, wegen mangel völliger information, nicht habe thun können. Jch entsetze mich wan ich an diese confusion gedencke: und sehe fast keinen mittel alles in der ordnung zu bringen, es sey dann, dass ich könte einige zeit zu hausse seyn. Bis dahin verlasse mich auff des H. Bruders gewogenheit und sorgfalt nachdiesem so wohl als vor dem, so weit es Seine Ampts-Geschäfften immer zugeben und leiden können. Mala domestica publicis mixta verursachen bey mir billig eine sehr grosse bekummernuss. Jch habe vernommen dass auch die peste soll sich in Stockholm eingewurtzelt haben: bey dieser schweren landt-plagen, bin ich in angsten wegen aller vornehmen Gönnern, und lieben verwandten: was solte ich auch nicht mich betrüben über den zustandt meiner Frauen, und meines kleinen Kindes, und dessen auferziehung? Jch will mich aber zu frieden geben, in gottes nahmen, und auf ihn bauen: Er wirdt

alles gnädiglich zum bästen wenden. Unterdessen will ich meine einsamkeit damit zubringen, dass ich für Carl Wilhelm etwas aufsätze und contrahire was zu seinem nutzen und unterricht mit der zeit in historicis sowohlals moralibus dienen möchte: von hertzen wünschende, dass ich ihm zur erbschafft gottes gnade, und rechtschaffene principia pietatis honestatisque möge lassen und beybringen können. Der Frau Schwester und allen lieben angehörigen lasse mich schuldigst empfelen, und verbleibe stets,

meines allerliebsten H:r Bruders
gehorsamster und treuster diener,
J. Cederhielm.

Pettersburg d. 29
Decemb. 1710.

Weile ich für d. H. ObristLieut. Rebbinders wexel cauiret, und Er an d. H. KriegsRath Fahlström wegen der prompten zahlung hiebey geschrieben, so bitte selbiges zu unterstützen, auf dass Es mir zur grauation nicht gereichen mag.

Monsieur et tres cher frere.

J'ay recu la votre du 4 Novemb. auec une passion sensible et melée de tristesse et plaisir. Ce n'est pas necessaire de m'etendre sur la cause de ces mouvemens differens, quand vous sauez que votre lettre m'a eté rendue, et que j'en ay eté informé des rauages que la maladie contagieuse a fait dans la patrie. Il faut esperer qu'apres tant de punitions et chatiments, le bon Dieu nous voudra faire sentir quelque doux effet de sa grace; et qu'un jour la paix nous fera la joye de pouvoir continuer sans interruption l'agreable conversation auec ceux, que nous aimons. je ne saurois parler des tendres sentimens pour

un frere unique et qui dans le cas d'un grand nombre merite d'etre mis au haut bout, sans me trop chagriner de ne le pouvoir pas embrasser. Ie donnrei une lettre icy à la chancellerie il y a quelques jours. Vous en verrez mes sentimens sur plusieurs matieres. Depuis ce tems là j'ay obtenu la gracieuse permission de faire venir ma femme. Dieu scait que je lui aurois volontiers epargné cette peine, mais nos affaires domestiques etant dans la situation, que vous scauez, il faut bien qu'on choisisse quelque moyen pour remedier aux inconveniens. Dailleurs j'ay vecu si peu auec ma femme, qu'il seroit moins triste de vivre ensemble dans la captivité, que d'etre separés plus long tems; et comme elle obtiendra la grace de retourner quand elle le souhaitera, si j'aurai encore le malheur de ne la pouvoir point suivre, j'aurai pourtant la consolation de la laisser plus tranquille, apres qu'elle aura vû que dans la nation ou je suis prisonier il n'y a pas tant à craindre, mais qu'au contraire, on y trouve bien des gens qui nous font mille honnetetés. Du reste je vous suplie, mon cher frere, de la conseiller en tout chose, et de m'ouvrir vos sentimens sur ce en quoi elle aura besoin de demander votre auis. je voudrois seulement que vous fussiez si prés, qu'elle vous pût parler. Je voudrois ecrire d'auantage; mais mon ame est si inquiete que je n'en puis plus. En partant de Muscow j'y laissai mess:r Horn, Levenhaupt et Spens en bonne santé; je me chargois de leurs ordres expres, malheureux de ne m'en pouvoir pas acquiter aupres des personnes, qu'ils concernent. Assurez les de mes tres humbles respets: et dites encore à mad. la Comtesse de Lewenhaupt que mons. Rosenhane se porte bien, mais qu'il languit aussi extremement de voir sa tres chere mamma, pour lui etre utile et pour la soulager en quelque maniere apre la mort du Pere. Vous ne saurez plus amplement deduire ma veneration pour toutes ces personnes, que je n'en aye pas encore d'auantage. Ne oubliez pas aussi les autres, qui

daignent m'honnorer de leur souvenir. Dites à mademoiselle Duben, que si elle n'a pas eu des nouvelles de son frere, je la puis du moins assurer qu'il se porte bien. je crois que j'aurai bientot la satisfaction de l'embrasser ce que dans la malheur commun, nous consolera b[e]aucoup l'un et l'autre. Je suis de tout mon coeur,

mon tres cher frere
votre tres humble et tres obeisant valet,
J. Cederhielm.

Pettersburg le 3 Janv. 1711.

à monsieur
Monsieur le Juge Provincial
Germund Cederhielm
à Salberge.

Jnsonders hochgeEhrter H. Bruder.

Ich hoffe dass meine briefe aus Pettersburg, so wohl als meiner von dorten nach hauss geschichte diener Iohan werden wohl angekommen seyn. S:r Czar. M:tn bewilligten gnädigst dass meine Frau möge zu mir kommen, und dass der Pass solte so eingerichtet werden dass Sie wieder nach belieben zu rück reisen könte. Nun bin ich aber sehr bekümmert, nachdem ich hieher gebracht worden und Sie in Pettersburg oder Novogrod nicht abwarten können. Solte Sie schon die resolution gefast haben sich auf den weg zu begeben, so wird Johan zu berichten wissen auf welche MüntzSorten Sie nicht zu kurtz kommen soll. Stobæus *) hat hier vor ein Carolin nicht mehr

*) L. K. Stobæus-Stobée, fången vid Wiborgs kapitulation, har för tillfället befunnit sig i Moskva. Annars var han också i Petersburg, sysselsatt vid tsarens trädgårdsanläggningar. Då han ej ville ingå i rysk tjänst, sändes han till Arkangelsk, hvarifrån han lyckades rymma 1715.

als 32 cop. od. öre Sm:t gekrigt. Sonsten ist d. H. General Weide schon längst angekommen. Jch habe die Ehre annoch nicht haben können Jhn zu sprechen. D. H. Major Strauss*) aber macht sein bästes wie wohl mit slechter apparence biss dato. Die schliessliche resolution werde vor abreise S:r Czar. M:t erfaren, und selbige meiner Frau zu ihrer nachricht zu wissen thun. Solte alle hoffnung verschwinden und Sie die reise in Gottes nahmen antreten, möchte ich gerne, nebst die vormahls verlangten büchern auch die genealogische tabellen Lomejers und Hübners, auch Icon animorum Barclai, und Theatrum ingenii Humani Neuhusii, auch den Fransösischen auctor, so d. H. Bruder auf sein disch stehen hatte, mit haben. Der nahmen ist mir entfallen; wo mir recht ist war es ein abbé, der die gantze Philosophiam, und absonderlich Historiam, Geographiam etc. kurtzlich zusammengezogen, aber sehr wohl gesetzt hat: so will ich, im fall einer langwierigen gefängnüss, doch suchen bäst müglichst die zeit mit nutzen zu zubringen. Jch bin in meinem vorigen qwartier, welches commod und still ist. Zwar hat mich S:r Furstl. Durchl. der Furst Menskiekof in Pettersburg vertröstet, wan der hohe königl. Senat per modum resolutionis gleich als ein burgen seyn wolte, dass ich nicht solte zurückbehalten werden, ich als dan auf parole, und vielleicht in gewissen geschäfften abgelassen werden möchte**). Jch schrieb desfals an B:r Cederholm, und hoffe den erfolg zu vernehmen. Ein Cartel einzugehen ist man dieser seiten noch nicht willens; wegen der generalen auswechslung sind die conferencen auch nicht zum ende. Unter der hand ist vor, dass der H. Obrister Horn oder Duben mögte abgelassen

*) En rysk major Strauss blef fången vid Narva. Se vid. följ. not.

**) Piper har i ett memorial $^{24}/_{2}$ 1711 föreslagit att sekreterarne Cederhielm och Düben måtte utväxlas emot majorerna Pijhl och Strautz (C. Pipers Dagb.).

werden gegen reuers d. H:n Chilkof loszuschaffen. Die Dames von Golovin und Trubetskoy aber, haben permission erhalten zu ihren lieben Herren zu reisen, und wurde solches andern zur sicherheit gereichen. Recht wie ich in procinctu stund von Pettersburg zu reisen, empfieng ich des H. Bruder brief. Die recomendirte aber an H. Horn und Gr. Lewenhaupt waren nicht darbey. Jch habe deswegen an den H. Secret. Wessellowski wieder hin geschrieben; und weil er schon was sagte von dem einhalt des briefes an d. H. Gr. Lewenhaupt, hat Er desfals beygehenden geschrieben. bitte meine unterthänigste empfelung allerseits zu machen, und absonderlich meiner Frauen mit guthem räth an der hand zu gehen; Jch bitte auch umb Gottes willen d. H. Bruder geliebe so zu betreiben dass die wechseln, so der ObristLieut. Rebbinder à 200 Rd. auf d. H. Falström; der H. Magister Norberg auf sein H. Schwiegerfatter Rehn à 100 Rd., und d. H. Major Stryks à 100 Rd., längst gezogen, mögen völlig bezahlet und contentiret werden, den ich stehe davor in caution, und mein hierstehendes geld ist so lange mit arrest beleget, dass ich nichts heben kan. Jch werde mich ein ander mahl vor der freundschafft bedancken. Jch verbleibe stets

meines werthesten H. Bruders
treuester diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 23 febr.
A. 1711.

Muscow d. 20 Martij 1711.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Jag kan intet så wähl beskrifwa mit närwarande tillstånd, som k. Bror det kan förnimma utaf H. Capit:n

Stahl, som nu fådt låf att resa hem på parole *). Des Broder H. ÖfwerstLieu:tt beder hälssa och säija, om k. Bror honom eij wähl unfägnar will han byta om gårdarna igen, som de sist i Stockholm slöto om. Hwad elliest des angelägenhet och förrättning angår, så är wisserl:n H. Gen. Major Horn en braf man: och wore att beklaga om antingen H. Dolgorukoij skulle dö, förrän någon kommo för honom lös, eller och general majoren innan hehla des wackra famille kunde blifwa aflåtne til deras k. anhörige, så att under deras tröst och hielp dee måtte kunna rättas utur det öfwerhängande eländet; men som andra Förnämare hafwa betänckande att härutinnan något bijdraga, så har iag det billigt deste mehra, som iag därtill eij äger myndigheten. Dee som sielfwa eij hafwa något enskijlt interesse och afseende kunna bäst därom dömma; och lärer man altså i Swerge lättast kunna see hwad nyttigt och billigt kan wara. Gud som all ting styrer til det bästa, lärer giöra en hugnelig utgång på wårt fängelse när han finner det wara oss nyttigt. jmedlertijd är iag af hiertat nögd med des nådiga willia, samt faderliga skickelse och aga. blifwer min olycka förlängd af någon privat persohns motstånd, så lärer fuller Gud finna densamme i sinom tijd; men iag skall dock derföre genom Gudz nåd eij hafwa någon owänskap till honom, wähl wetandes att sådant folck, som giöra androm ondt, eij annorlunda böra ansees än som swaga wärcktyg, hwaraf Gud sig will betiena, då han oss näpsa will, och hwilkas makt sig eij längre kan sträckia, än han det will tillåta; men när han will giöra på straffet ända, plägar eij heller rijset längre förwahras. Wårt beträngda Fädernes land har en tijd bortåth med

*) Han skulle där söka utverka generalmajorerna Horns och Kruses utväxling mot Knes Dolgorukoi, en anordning hvarpå Piper icke ville inlåta sig. — G. B. Staël v. Holstein var svärson till Horn; sin fru fick han lemna kvar i Moskva. Efter hemkomsten sändes han af senaten med bref till Bender. — Horn utväxlades 1714.

mångahanda plågor warit belagt; Gud hugne det åter af sin Barmhärtighet med någon glädie, isynnerhet af den önskelige Freden, som wore bästa utgången på den beklageliga myckna blodzutgiutelsen. Elliest har iag wid detta tilfället skolat berätta huru som iag fådt i dag anslag på en man, som will här gifwa några peningar mot betalning i Stockholm på bättre wilkor än någon i Fångenskapet härtils har bekommit: utan twifwel måste han där wara något skyldig. Nu har iag fuller inga medell så brott nödige, fruktar och att iag redan dragit för dryga wäxlar; men iag står mäckta i betänkande om iag skall låta gå denna lägenheten förbij, då den auantagen eij mehra lärer yppas. j alt fall, k. Bror, see til om icke kan skee en 1500 Caroliner kunde wara til fångs. Jag wille ändå gierna dermed undsättia någon wän, som wore ricktig betalare, och elliest eij lärer finna så goda wilkor. Hälssa wåra k. Föräldrar, Syskon, släckt och wänner; Jag är

k. Brors
hörsamste och trognaste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur
Monsieur le Iuge Provincial
Germund Cederhielm
à
Stockholm.

HochgeEht:r Allerliebster H:r Bruder.

Es wirdt dem H. B:r schon längst bekant seyn, wie ich zugleich für des H. B:rs Stobæi und des ObristLieut:ns Sowes *) wechseln cauiret. Der letztere ist mit protest

*) Öfv. löjtn. vid Björneborgs reg. Jakob Sowius blef fången vid Wiborg 1710.

zurückgekommen, und mir darauss eine grosse ungelegenheit zugestossen. Der redliche man, so das geld auf meine interposition hergegeben, ist noch so complaisant dass Er die rechnung rabattiret auf 350 Rd. Hamb. Banco, und noch ein Monadts frist geben wollen. Jch hoffe dass innerhalb der zeit eine antwort auf beygehende brieffe, an H. Lybecker und Frisius, wieder in Stockholm einlauffen; und der Sola wechsel à 350 Rd. Banco Hamb. geschikt werde; wo aber die schuld als dan, wieder vermuthen, nicht wurde durch H:n Frisius abgetragen; so bitte hiemit gantz dienstl., in termino die 350 Rd. in Stockholm prompt an d. H. Julius Henoch Roloffs od. Ordres zu zahlen. Diese Caution soll warhafftig die letzte seyn, so ich auf mir nehme; und weil ich nicht will meine Frau mit dieser affaire betrüben; so hoffe d. H. Bruder wird nicht allein diese meine künheit excusiren; sondern auch zur beybehaltung meines credits und honneurs, wo die schuld von Frisius nicht wurde contentiret, selbige prompt oberwent:n massen, abtragen und mir zur rechnung stellen. Jch verharre dagegen lebens lang,

meines hochgeE:n H. Bruders
Treuester diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 11
Decemb. 1711.

Solte ich, wieder verhoffen, obligiret werden, diese gelder zu bezahlen, so bitte nicht allein den wechsel auff Frisius cum reservato indemni sationis protestiren zu lassen; sondern auch von des H. Rolofs Commis-habenden die gelder quittiren, und sein competirendes recht nach wechsel styl transportiren zu lassen.

Muscow d. 19 Decemb. 1711.

Mon tres cher frere.

Jch kan nicht wörter genug finden, und der itzige zustand läst auch nicht zu dem H. Bruder die danckbarkeit zu bezeugen, so ich ihm schuldig bin für alle seine mühe waltung so wohl in meinen eigenen, als anderer recommendirten affairen. Es reuet mir nicht wenig dass ich auss guth-hertzigkeit gesucht andern zu dienen, und selbst dadurch in solcher weitleufftigkeit gerathen. Gott helffe mich anitzo wieder darauss zur richtigkeit, ich soll ins künfftig mich davor wohl hüten: will anitzo kurtzlich die zugeschriebene puncten beantworten.

1. Wegen der vom ObristLieut. Rebinder (rehwel) und Mag. Nordberg (welsinkijt[?]) gegebenen wechseln, sehe kein andern rath als man muss viâ juris, nach wechsel-recht, verfahren müssen: wie ichs alles werde hier guth thun müssen.

2. Die nachricht von H. Petter Lode ist mir sehr angenehm gewesen. Wie ich hoffe Er wird mir noch weiter beystehen, so soll ich ihm auch lebenslang verbunden seyn. Solte Fr. Anna Sporman wollen sich auslösen lassen, welches hart halten durffte, zweiffele ich nicht Er wird das geld vorschissen: wie Er auch der eintzigste ist, der sich meiner in dieser betrübnüss annimbt. Bitte meine erkentligkeit dagegen geziemend zu bezeugen.

3. Mit Vinhagen habe in der sache des H. Tretzels die verlangte copien gesandt: H. Folckiern verwundert sich aber sehr, dass Er von seinen Brüdern gahr wird verlassen; danket im gegentheil d. H. B:r gantz dienstl.

4. Wie ich mercke sehets noch bund auss in der Erbschaffte Sache des H. Laur. Sahlfelts (Denmark). Wie soll man ohne schaden davon abkommen? Mein lieber H. Bruder thue doch sein bästes: Solte man sich nicht, eher

als mehrere creditores sich bey ihm einfinden, bey der Elisabeth Salfeld, als mit Erbin, anmelden und jure evictionis verfahren können? Vielleicht wurde sie die schuld, solte man auch was fallen lassen, auf sich nehmen.

5. Mons. Ditmer danket vor die nachricht wegen seiner in der Banque stehenden geldern; Er hat selbst davon ausfuhrlich geschrieben mit Vinhagen.

6. Jch wolte zwar meine meinung in Sache des H. Joh. Ad. Spormans sagen, wegen kurtze det zeit aber will ich die gantze sache dem H. Bruder überlassen haben, als welchem sie schon zur gnüge bekant ist: Es kombt absonderlich darauff an was der Bruder Andrés dazu sagen werde.

7. D. H. Obrister Stiernstrahl *) ist nicht hier gegenwärtig; Stobæus und andere guthe Freunde lassen empfelen.

8. Wan d. H. Bruder gelegenheit findet den H. Adr. Rennbold meiner treuesten ergebenheit zu versichern, bitte es nicht zu vergessen.

Meine schuldigkeit erforderte zwar itz gegen dem neuen Jahr an allen hohen gönnern und lieben angehörigen mein glück-wunsch abzustatten; weiln ich aber bey ietzigem zustande sothanige meine pflikt nicht vollthuen kan; so bitte dienstl. in meinem nahmen bey allen mein schuldiges compliment abzulegen: versichert dass ich lebenslang verharre,

meines werthesten H. Bruders
treuer und ergebnester diener
J. Cederhielm.

Die qwartal gelder, bitte zu continuiren, so lang es nöthig seyn werde, auch bey gelegenheit an Wilh: Sporrman meine empfelung zu machen. Hoffe Er wird sich jederzeit billig und geneigt finden lassen.

*) Öfverste Magnus Stjernstråle, fången vid Wiborgs kapitulation, var internerad i Puisgorod.

Högtäh:d allerkiereste Broder.

Det är min h:d k. Broder tillförna bekant, hurusom iag för H. ÖfwerstLieut Rehbinders wechsel, traserad på H. landzhöfding Fahlström, har i anseende till den ena och andra cauerat, och sedan samma wechsel kommit twenne gånger med protest tilbakars, måst blifwa derföre kiöpmannens man, och deremot söka min refusion hoos Principal Debitoren. Därtill har han eij wetat någon annan tillgång, än att han gif:t en inwisning til H. krigz-Commissarien Melander, lit. A. att undfå min förnöijelse i afräkning på des förpantade möderne Erfwegodz Dufweholm. Jag war dermed så wida tillfredz, att iag trodde godzet ograverat; men just dagen dereffter förnimmer H. Melander utur sitt med Vinhagen undfågne bref det Fru Soop *) skall betient sig af ett öfwerstLieut:s bref till att försällia godzet: hwarigenom iag så wähl som Melander äre råkade i widlyfftigheet och efwentyr för wår goda willia. Kiöpmannen har iag jmedlertjd måst förnöija, som lit. B. intygar, hwartill en god wän har giort mig försträckning. Och som nu Rehbinder nekar sig någonsin hafwa gifwit Fr. Soop någon sådan Fullmackt och frj disposition, hwareffter hon måtte äga mackt att föryttra des arfwe godz: hon jemwähl wijst den otroheet att hennes egenwilliga contracter eij böra lända den ärliga mannen till mehn och undergång: warandes hans sorg desutan nog stoor: ty synes han och wij des Creditorer, som honom, i des swåra fångenskap bijsprungit, med största fog kunna påstå präferencen för dem, hwilcka inlåtit sig i olaga handell med des beryktade illwilliande Fru, den där aldrig kunnat framwijsa sådan Fullmackt, som utj slijkt måhl erfordras: Och derföre des contract deste ogiltigare att ackta, som H. Vitonghofs upbud och H. Melanders inteckning skedt innom

*) Henrik Johan Rehbinders fru Anna Kristina Soop rymde under mannens fångenskap till Tyskland med en annan och dog 1715.

en tjngztijma, och således vigilencen på en gång. Jag menar wissa steg och omständigheeter äskas när en man skall kunna försällia sin Fru[s] Erfwegodz; och än mehra om hon skall få betiena sig af den myndigheten. Han har fördenskull starcka skiähl emot denna orimlige handell att protestera, som han nu tillijka giöra lärer: och twiflar iag intet att ju preferencen således lärer H. Melander och mig tilldömmas. Dock som iag förnimmer att Öfw. Vittinghof, min goda wän, skall wara kiöparen, och iag wähl kiänner des försiktigheet, att han intet giärna utan säkerheet wräker uth sina peningar; Så skulle iag troo honom än eij hafwa utlagt kiöpeskillingen, och om han derföre skulle willa förnöija mig och H. Melander wåre fordringar; så wehle wij icke allenast transportera wår rätt på honom; utan och söka disponera H. ÖfwerstLieut. Rehbinder att ingå med honom kiöpeContract om samma godz. Som iag gierna undwijker process, så önskade iag hälst en sådan wänlig förening; men i fall att H. Vitinghof därtill eij wille sig beqwäma, så måste man söka dommarens utslag. Till det ena och andra gifwer iag k. Bror fulkomblig makt och myndigheet i mitt namn att giöra och låta, som honom bäst synes, och beer att k. Bror täcktes sig detta beswäret för mig påtaga. Skulle k. Bror tillijka willa låta pådrifwa H. Melanders saak, eller med des Fullmäcktig öfwerläggia, så will ochså han, in hac causâ communi med mig, wara tillfredz med det, som k. Bror låter giöra till saken. Jemte detta måste iag begiära k. Brors handräkning än i en saak, som oss begge angår. Jag weet k. Bror är god bekant med H. Erenspetz i Norkiöping. Des Swåger Capit:n Spalding *) har i sitt trångzmåhl genom mig öfwertalt H. Melander att giöra sig försträkning emot en wechsell på bem:te Erenspetz à 400 d. Sm:t. Kiöpmannen wille intet

*) Henrik Spalding, kapten vid Hjelms dragoner — ej i ättartaflorna — dog under fångenskapen. Hans svågerskap med P. Speet-Ehrenspets är i sagda källa djupt förtegadt.

hafwa med Spalding att giöra; utan lånte peningarna rent af åth Melander, på hwilkens namn wechseln ställtes, och iag blef åter Melanders contracautionist. Spalding wijste oss jemwähl icke allenast H. Erenspetz egit bref hwarutj han gaf tillstånd att draga sådan wechsell på sig; utan och att des egendom stode i Erenspetz händer, så att han sig deraf altid kunde giöra betalt. Som han icke destemindre wijst sig därutinnan trög, och man hotas med protest ifrån Swerige; ty beder iag k. Bror wille disponera H. Erenspetz att fönöija denne wechseln, elliest lärer räkningen wäxa, och ändå utsökas till större gravation. Det är wist, att min caution eij sträcker sig på högre summa, än han straxt då fick häfwa, nembl. ungefär 50 Rd. Hwad sedan blifwit honom derpå gifwit, går mig fuller intet an, och wore än något öfrigt, när hela wechseln betalas, så kommo öfwerskåttet den stackars Spalding nu mäckta wähl till pass wid des närwarande trångzmåhl i Casan. Gud hielpe mig utur desse widlyfftigheter. Jag har af godt hierta welat bijstå dem beträngde effter möijeligheten; men giörs på sådant sätt dertill så incapable, att iag hädaneffter nödgas afsäija dem, som iag lijkwähl giärna önskade kunna undsättia med min credit, där han icke effter hand af slijke händelser blifwit förswagad, och iag sielf utblottad. [man bör tpi qgc se sig före i Finland helst om turcken sig söndrat] du dno wgcu n Wnizpis, xezdm gt mecryui dno dgiscpm. Wår herre hielpe oss till en hugnelig frid och sammankomst. Sedan man begynnar skrjda till handling på sombliga orther, torde och wähl raden billigt komma till oss som längst warit i kriget begrepne. Man förnimmer att Engelland skall redan wara riktigt med FrankRjke, och Hans Czar. M:t slutit fred på 25 åhr med Porten. Skole och wij eij snart kunna giöra oss hopp? Wij fattig fångar hafwa det åthminstonne af nöden, och sucka dereffter: [porten blir west wrigen wed näsan at förlora campagnen]. agcmui qznc fudm fcnoui fus ipdpi pm wgczgcp rptapoiui.

Jag beder ännu att k. Bror täcktes af wanlig godhet låta bewaka mina angelägenheter, och förmähla min skyldiga respect till samptl. k. Syskonen, Föräldrar och anhöriga. Jag är

Min h:d k. Broders
trogneste och hörsamste tienare
J. Cederhielm.

d. 26 Junj 1712.
doublet af brefwet
dat. d. 18 hujus i Muscow.

Copia.
Lit: A.

Högwälborne H. Baron och ÖfwerstLieutenant Hinrich Rehbinder,

DEBET.

	Rubel.
Anno 1710 d. 9 maij har H. ÖfwerstLieut:n uppå en wechsel à 400 d. Sm:t traserat på H. landzhöfdingen Ludvig Fahlström, undfådt alpari räknat af kiöpman Marienssen i Muscow.....	128. —
Som bem:te wechsell blifwit 2:ne gångor protesterad uppå nyare anmodan och bref, så beräknas för dubbel protest och provision,.....	9. —
Nock för ricambio à hwart 100 Rd. 8 Rub: giör...	16. —
jtem för brefporto åthskillige gångor fram och tilbakars.....	6. —
	159. —
Och entl: för interesse att peningarna stådt obetalte i 2:ne åhr, beräknat till 10 p. Cento åhrl. giör något öf:r.....	31. —
	Summa 190. —

Emedan kiöpmannen Marienssen holler sig till mig, såssom cautionist, hafwandes formerat en sådan räkning,

som ofwantill anföres, jemte förbehold af interesse, som ännu kan uplöpa innan hela summan blifwer förnöijd; Ty har iag med samma reservato tienstl. welat begiära H. ÖfwerstLieut:t min högtäh:d H. Broder täcktes effter sin lofwen, att holla mig skadeslös, giöra den anstalt, att iag måtte till denna skuldens afbördande här kunna häfwa peningarna ju förr ju heller.

Muscow d. 24 maij a. 1712.

J. Cederhielm.

Den på andra sijdan stående summa af Etthundrade och nijttio Rubel behagade min H. Broder H. KrigzCommissarien Melander wara så god och till H. Secret:n Cederhielm förnöija och betala i afräkning på den af mig gifne förpantning. Muscow d. 6 Iunij a. 1712.

Henrich J. Rehbinder.

Denne copian är lika lydande med originalet.

J. v. Buben.

N. B. Att en Rubel beräknas à 100 öre Sm:t; och att kiöpmans räkning fuller stiger något öf:r 190 Rubel; men som iag aftingat dee 2 Rub. och 39 cop., så har iag dem eij heller i min räkning welat opföra.

Copia. [Lit. B.].

Herr Hinrich Rhebinder. DEBET

	Rub.	cop.
p. 1 wexel von 400 d. à 32 weissen, durch ihm getrasiret d. 9 maij a. 1710 auff H. Ludwig Fahlström, wofür d. H. Secret:n Cederhielm cauiret, und mit protest zurückgekommen betragt à 32 cop. p. rd.....	128.	—
p. ricambio à 4 cop. p. rd.....	16.	—
p. 2 mahl geprotesterd und provision.....	9.	—
p. brieff porto.....	6.	—
	159.	—

p. interesse von d. 9 may a. 1710 biss d. 9 may
a. 1712 sind jahr à 10 p. C. p. a:o [?] 33. 39

R. 192. 39

Sage, dass d. H. Secretarius Cederhielm alss cautionist diese rech. völlig vergnüget, und wirdt also diese pretention auf selben getransportiret umb hiemit seine bezahlung wie der bey dem H:n Principal Debitor nach gebühr und wechsel recht zu suchen, Muscow d. 5 Iunij a. 1712.

m. h. H:n

Er. Diener

Joan Gorgue Marienssen.

concord. vidi
J. v. Buben.

M: le $\frac{3}{13}$ Decemb. 1712.

Monsieur et tres cher frere.

La votre du 9 du Sept. m'a eté rendue il ya quelques jours. J'y trouve le melange ordinaire de cette vie, de la douleur, et du soulagement. La mort d'une chere mere *) m'afflige; et l'auancement d'un cher Pere **) me rejouit: ne pouvant pas m'acquiter à Souhaits des complimens que je devrois faire sur l'un el l'autre sujet, je vous suplie de le vouloir bien faire en mon nom par tout ou vous le trouverez necessaire. Dieu, qui a toujours eu notre maison en sa puissante protection, la veuille bien garanter dorenauant de l'insolence des envieux, et renouveller les forces de notre Pere agé, pourqu'il puisse acomplir les devoirs de sa fonction auec une gloire, qui egale son zele et desinteressement ordinaire. je vous suplie de faire agreer l'assurence

*) † 1712 $^{7}/_{7}$.
**) till Landshöfd. i Skaraborgs län 1712.

de mes respets à toute la cour. Dites à mons: Thessin que mons. Roos est presentement icy: c'est un joly homme: il se porte bien et va retourner bientot à sa demeure ordinaire, ou il se trouve bien mieux. Nous auons eu un bruit des nopces des deux Comtesses Stina et Maja, les deux ornemens du Sexe et des cours: s'il est veritable je leur souhaite toute sorte de prosperité et de contentement. Je baise les mains à toute votre aimable famille, etant tout à vous.

Pour
Mon tres cher frere Germund.

Musc. le 2 Ianv. 1713.

Mon tres cher frere.

La lettre de change de m:s Grainger et Schakle m'est venue fort àpropos. Ie vous en ay une infinité d'obligations, aussi bien que de tous vos autres bienfaits. j'ay eu un sensible plaisir des auancemens de Leurs Excell. mess. de Renstierna et de Thessin. je ne puis pas m'empecher de le leur tesmoigner par les lignes jointes. l'occasion par laquelle je vous envoye celle cy n'est pas la plus seure, cependant je ne veux pas auoir à me reprocher, d'en auoir negligé aucune. Ie me suis proposé de vous ecrire une longue lettre; mais ayant mis la plume à la main, j'ay oublié dejà ce que je voulois dire. Pardonnez, cher frere, si dans l'etat present je suis un peu distrait. Un sujet digne se presente à mon esprit: vos bontés envers moi, me fournissent une matiere ample et inepuisable; mais voulant m'etendre ladessus, je m'apercois encore que les paroles m'y manquent. Il faut donc couper court: au lieu de vous en remercier comme il faut, j'ose vous prier de les vouloir bien continuer. faites moi la grace d'auoir soin de ma femme,

de mon fils, de moi-meme, comme vous l'auez commencé. Achevez à nous acquerir en proprieté. Tout ce que je vous puis dire sur ma reconnoissance, c'est que de ma vie je ne manquerai pas de vous en donner toutes les preuves qu'il me sera possible. Touchant mes affaires pecuniaires, j'ay eu l'honneur de vous en entretenir dans mes precedentes: les jointes vous apprendront ce que je pourrois auoir à y ajouter. Une chose que je repete volontiers, c'est l'esperance qu'on nous veut donner d'une prochaine paix *). Dieu veuille qu'elle fut dejà faite, et que j'eusse assez de quoi mener une vie privée. celle-cy est tellement à mon gout, que le moindre embaras du faux brillant de la cour, est capable de me faire peur. si j'auois un employ plus honnorable que celui, dont je me trouve honnoré à present, je ne balancerois pas de la resigner aux envieux plustot qu'à m'exposer aux chagrins et au danger qu'il y auroit de vivre dans une continuelle mesintelligence, ou amitié feinte. Dieu m'en preserve! Cependant il faut vivre: de quoi faudra-t-il subsister? C'est le point principal: Il est vrai que je me contenterois de peu de chose: natura paucis contenta, et si tout me manquoit, je me louerai d'une observence exacte des regles de la temperance; mais j'avoue que deux choses me feroient ambitioner quelque employe que ce puisse etre, sauoir le zele pour mon Roy, et l'affection pour mon enfant: je me vois obligé de servir l'un et de nourir l'autre de toutes mes forces; neantmoins si je pouvois m'acquiter de ces deuoirs dans quelque coin eloigné et tranquille, je serois le plus content du monde. Voilà les pensées que m'a inspiré le bruit de la paix, ou d'une treve. Celle cy ne me paroit gueres vraisemblable: Rarement on a veu en faire la proposition, si ça n'eut eté dans la veue de se remettre

*) Det är väl den tredje turkiska krigsförklaringen och Stenbocks seger vid Gadebusch, som ingifvit dylika förhoppningar.

mieux en etat de surprendre son ennemi: les meilleures apparences en sont la pluspart trompeuses: ainsi je n'en sai que dire: ne pouvant pas sauoir à fond les circonstances, ni meme la verité du fait, on a beau raisonner: il vaut mieux en laisser le denouement au tems, qui decouvrira tout. Nous autres pauvres gens, qui vivons dans l'obscurité ne pouvons point penetrer si loin. Il ne nous convient que de prier Dieu de nous delivrer de tous nos maux de quelle maniere qu'il plaira à sa Toute-puissance et à sa prudence, et à sa misericorde, qui faira gracieusement cesser nos souffrances, et confondera nos ennemis lorsqu'il jugera àpropos de receuoir en grace les penitens, et d'abaisser l'orgueil de ceux, qui conspirent à notre ruine. Sa puissante main daignera s'etendre à notre secours, à fin que nous ne perissons point sous le fardeau. Ie vous souhaite une heureuse nouvelle année, à vous et à toute votre chere famille. Dieu nous fasse la grace que nous nous puissions reuoir auant sa fin. je suis auec une passion extreme,

mon tres cher frere
votre tres humble et tres
obeisant serviteur
J. Cederhielm.

Musc. d. 11 febr. 1713.

Högtäh:de allerkiäreste Broder.

Jag har undfådt min h. H. Broders angenäma bref af d. 10 Octobr., hwilcket är det nyaste, som iag uhr Swerige bekommit, och är m. h. H:r Broder högst förbunden för den stora godhet och omwårdnad, som han för mig bewijsar. Angående H. Grainger och Schakles wäxel à 200 Rd., så behagade m. h. H. Broder af hoosgående till min

hustro intaga beskaffenheten därmed. Skulle man elliest willa öfwergiöra medell hemifrån hijt, så kunde det på fördehlaktige wilkor skee, på det sättet som H. Fehman utur Giötheborg har öfwerstyrt 100 Rd. öfwer Amsterdam, med uttryckelig anordning att dee skulle här betalas till hans Broder Capitainen *) med 80 Rubel: hwilcket är det högsta som man kunnat betinga. Kan det intet på det sättet skee, så är iag nöijd att allenast få wisshet det iag kan med säkerheet gifwa mina wäxlar på dee förr omtalte quartalspeningarna: så kan iag ibland träffa bättre wilkor, och des utan hoppas iag wara utan fahra för sådan hastig bortskickning, som förledit åhr, så att iag altid kan passa på något beqwämligit tillfälle, när coursen är drägelig. Det är wist, om iag hafft denna tijden något att commendera i Hamburg el:r Amsterdam, hade iag kunnat hafwa deraf fördehl. Mig är nu nödigast att weta utj hwad terminis sakerne stå med Grainger et Schakle, huru mycket dee för min räkning upburit, så kan iag deraf see om iag fådt mehr eller mindre än dee, och dereffter sedan inrätta min räkning och mina wäxlar. Förr törs iag inga draga. Dock kunde medlen i alt fall tagas af dem tilbakars, där något mehra hoos dem wore innestående, än iag här åthniutit af deras man: ty in alles har iag intet af honom undfått mehra än 4 quartaler: ett för åhr 1711, och 3 för åhr 1712. Mehr har iag intet fådt, och mehr will iag intet taga af honom, innan iag får swar: utan will iag heller wid förefallande bättre lägenheet draga wäxel genom någon annan eller elliest hielpa mig huru iag kan, så länge. Jag will hoppas att denna olyckstijden lärer nu snart skrida till ända, och att gud lärer tilskynda den hugneliga Freden. Elliest bekiänner iag att mina huus-saker hafwa ett slätt utseende: Men Gud, som tillförna hulpit mig uhr nöden, lärer mig efwen nu bewjsa samma Nåden i rättan tijd. Han kan snart

*) Nils Fehman, kapten vid Uplands reg.

gifwa igen, hwad iag desse åhren förlorat. Med utwäxling, eller aflåtande på parole synes det nu åter willa holla hårdt *). Det will intet giärna lyckas, om man eij synes wara gammal, dum eller krypling. Jag will afbijda Gudz skickelse och utsedde förlossningztijma med tålamod. jmedlertijd beder iag k. Bror täcktes så hädaneffter, som härtills draga försorg om mig och mitt fattiga huus, samt giöra min recommendation allestädes, hwarest han nödigt pröfwar, i bästa måttan: samt anmähla min skyldiga tienst och respect hoos alla wåre k. anhörige, Förwandter och wänner. Gud alzmektig hielpe oss snart tilhopa med glädie: Jag är med passion

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

P. Sc. Jag har fådt ett bref ifrån B. Hans Gyllenpalm **) till des Sohn Fendriken. Men som iag alt sedan fångenskapen aldrig hört af denne, eij heller nu kunnat spana opp honom här någorstädes, ty tror iag han måste wara död. Adieu.

Musc. d. 15 febr. 1713.

Min högtäh:d k. Broder.

Jag har nyligen undfådt m. h. H. Broders angenäma af d. 10 Octobr: hwilket är det nyaste, som iag hafft uhr

*) Cederhielm hade nyss sväfvat i fara att bli transporterad till en annan ort (Arsamarsk), men på Pipers bemedling hade han, Düben, jämte några andra till förflyttning bestämda (under öfverstegrad) fått stanna kvar. (C. Pipers Dagbok $^{24}/_{1}$ 13).

**) Johan Palm-Gyllenpalm och Germund Palm-Cederhielm voro bröder. Hans G., den förres son, var således brefskrifvarens kusin. Ännu i ett senare bref ($^{24}/_{9}$ 13) är det fråga om den försvunne fänriken.

Swerige: och fägnar mig högel:n att k. Bror då ännu, så wähl som min Hustro och Carl Wilhelm warit wid ett hälssosamt tillstånd. Den bijfogade wäxeln af H. Grainger och Schakle à 200 Rd. har iag fuller präsenterat deras man; men som han menar samma peningar allenast wara att ansee för en betalning för de framledne quartalerne, bem:te goda herrar eij heller något förmält om quartalernes continuation, så wägrar fuller deras man intet att fournera mig med mehra peningar; men han begiär deremot en ny och reen wechsel: hwartill iag mig åter intet will förstå, innan iag först får weta huru mycket för min räkning hoos bem:te män så för 1711, som 1712 må wara deponerat, så att iag däraf må kunna see hwilkendera blif:r hwarannan något skyldig: hafwandes iag här in alles eij mehra upburit, nembl. ifrån Octobr. 1711, än 4 quartaler; och mehr will iag eij heller taga, eller någon wäxel giöra innan iag på detta och mina förra kan få närmare effterrättelse om sakens beskaffenheet: warandes och wähl tillfredz att heller hwart quartal giöra rena wexlar på den utsatte summan eller elliest passa på lägenheten därtill, när bättre wilkor kunna gifwas, hwarom iag tilförna skrifwit. Giärna önskar iag weta huru det går med Rebbinders saak: kunde de peningarna öfwerstyras, såssom H. Fehman för sin Bror giort ifrån Giötheborg öf:r Amsterdam, hwarest kiöpmannen ordinnerat att des correspondent här skulle betala 100 Rd. Holl: courrant med 80 Rubel, så hade iag därwid fördehl. Elliest har iag jemwähl den försäkringen af krigzCommiss:n Melander, om i Dufweholm finnes säkerhet för begges prätentioner, att han här will förnöija min. Johan Folckiern har mist begge sine Styffbarn, och gumman ligger nu illa siuk: han längtar mycket weta i hwad säkerhet B:r Berent har för sin afresa satt des utdrefne peningar, och på hwad wilkor, och om han kan commendera interesserne, och om H. Tretzel intet kan obligeras att refundera expenser och Skadestånd? Jag har fuller förlofwat att intet widare engagera

mig i caution för någon; men för B:r Barcks och Giötheska husetz skuld, har iag eij kunnat wägra att gå i borgen för deras Släkting, den nödljdande aud. Keckonius *), och beer fördenskull att hans wäxel måtte blifwa honnorerad. B:r Stobæus har ifrån Oranienburg skickat mig en wäxel på mit namn, och begiärt iag skulle skicka honom 50 Rubel, som giör nu 78 Rd. 8 s: Sm:t. Nu har iag fuller fådt peningar för honom; men måste gifwa min egen wäxel; och beder altså att Syst:r Stina wille honom promt honnorera, när han kommer. Till min hustro sände iag 1710 en Gr. Pipers wäxel på HoffContoiret à 1600 d. Sm:t, som ägaren Petter Swart på mig transporterat; men har ännu intet swar erhollit, om han framkommit, ell:r intet. Camrer Liungfeltz Sohn, Capitainen **), ligger mig continuerligen ann om widare undsättning med medell, ell. caution; men som Fadren mig ingen gång swarat på det iag förr giort, eij heller låtit weta huru mycket han åhrl:n will bestå och hoos hwem det kan i Stockholm assigneras; så törs iag intet sättia mig därföre i större efwentyr. Alla wåra härwarande goda wänner låta fljtigt hälssa: utom generaler och öfwerstar, äro här nu fåå qwarlemnade. Dee komma lindrigare uth på andra orther, och hafwa där större frjhet. Räcker detta längre, har iag och lust att begifwa mig annorstädes, omskiönt detta är närmare tillhandz wid hwarjehanda tilfälle, af Fred ell. utwäxling. Jag har 2:ne gångor upwaktat H. Robinsson, men intet fådt swar, så att iag twiflar om han fådt mitt breff. Ankin, Carl, wåre k. Föräldrar, Syskon, släkt, wänner och gynnare, hälssas med min skyldige wördnad och tienst. Gud alzmektig ware

*) Anders Kirckonius, auditör vid Åboläns dubbl. kavalleri; död i Wladimir 1713 (se bref. $^{24}/_{9}$ 1713). Med »brodren Barck» menas statssekret. sedermera grefven och riksrådet Samuel B. gift med Anna Elisabeth Eosander-Göthe. Öfver deras förbindelse med K—s vet utg. intet.

**) Gabriel Ljungfelt, kapten vid Jönköpings reg., fånge i Galitsch.

alles wår hugswalelse och beskiärm. Jag är med uppriktig åhuga och tillgifwenhet,

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Det wore wähl om de Ryska Herrarne wille recommendera Postens riktigare inrättande å denna sijdan, sans me nommer pourtant.

Hertzens allerliebster H:r Bruder.

Beyde meines h. H. Brudern wertheste Schreiben von 31 Octob. und 9 Decemb. a:i p:ti habe zu gleich empfangen, und mich über den einhalt hertzlich erfreuet. Zwar bin ich darüber nicht wenig allarmiret worden, dass kein brieff dabey von meiner Frauen gewesen; weil mich aber d. H. Bruder versichert dass Sie samt Vnserm Carl Wilhelm bey guthem wolseyn sich befinden, alss will mich auf seine wörter und vertröstung gantz verlassen, nicht zweifflende Gott wird Vnss ja einst mit friede und freude zusammen helffen, auch bis dahin bey guther gesundheit und Christl. gedult erhalten. Dem H. Bruder bin ich zum höchsten, negst Gott, obligiret für die liebe und vorsorge, so Er mir und den meinigen erweisset. Soltes mir an kräfften, solche grosse wohlthaten zu erwiedern, fehlen, werde ich selbige doch jederzeit schuldigst zu erkennen und rühmen wissen. Die beygeschlossene briefen an d. H. Generalen Gr. Lewenhaupt habe gleich bey empfang abgegeben: Selbiger H. wird mit dieser gelegenheit darauf antworten, und läst d. H. Bruder sehr freundtl. grüssen und dancken für die redliche assistence, welche m. h. H. Bruder seiner Frauen Gräffin bezeugen wollen. Mir ists auch ein besonder plaisir gewesen zu vernehmen, dass mein h. H. Bruder etwas thun können, diesem Gottes-fürchtigen und braffen Herren zu

gefallen: und bin versichert, wo der H. Bruder sein auffrichtiges gemüth so guth, als ich, kennete, wurde Er bloss in ansehung dessen, ohne auf andere motiven zu reflectiren, von hertzen gerne suchen jhm zu dienen, alss worum ich auch mich unterstehe hiemit, obschon überflüssig, zu bitten. Könte dem alten H. Residenten Cnipercron *) von dem Bruder und den meinigen einige gefällige dienste wiederfaren, soltes mir auch sehr lieb seyn. Jch kan nicht gnugsam rühmen die güte und hübsche conduite des gantzen hausses, als worunter auch den jungen Gr. Polus rechne, so die jungste dochter geheyratet. D. H. Lundius, **) welcher zu der suite in Vologda gehöret, hat durch mich bitten wollen dass die seinige mögen seiner einge[de]nck seyn. Beyliegendes Rusche Schreiben wird beym H. Generalen und Kneesen Trubetskoy abgegeben, nebst meiner unterthänigsten empfelung bey Jhm, seiner Fr. Gemahlin und die jungen Freuleins: ich bitte mich die Ehre und continuation ihrer gewogenheit demütigst auss; der brief aber angehet besonderlich eine kleine schuldforderung, so ein Domestique vom H. Gene. und Knées Dolgorukoi bei dem von hier auss abgelassenen H. Capit. Stael von Holstein annoch zu prätendiren hat: Er verlanget dass ihm davor eine peruque und sonsten etwas geschickt werden möge. Jch bitte dass d. H. Bruder wolle auch des fals an d. H. Stael schreiben; Seine Frau liebste, so mit der gantzen famille sich sehr wohl befindet, läst ihn, nebst mir, grüssen und bitten dass Er in diesem stück mögte suchen, vorerwenten des Knesen Dolgorukois Domestiquen Ismailof zu contentiren: wir wolten beyde darum an Stael schreiben, aber zur vermeidung der weitläufftigkeit, besser befunden den H. Bruder darum zu ersuchen. Bey die neu-verheyra-

*) Th. Knipercrona utväxlades 1708, men hans fru Barbara Hassenia, dotter af en köpman i Reval, kvarstannade i Ryssland. En af döttrarna blef i Moskva gift med löjtn. grefve Jakob Polus.

**) Lundius, löjtnant, ej hos Ennes.

tete Stael und Lewenhaupt, Funk und Lindschiöld, Åkerhielm und Feif, bitte meine schuldigste gratulation abzustatten. An allen diesen höchstrühmenswürdigen zusammenparungen nehme warlich grössere freude und part, alss ich nicht anitzo exprimiren kan, und solte, meiner verbindligkeit und zuneigung nach, einem jedweden durch besondere aufwartung einige probe meiner ergebenheit und estime geben, wo die beschaffenheit der gegenwärtigen zeit es zulassen wolte. Jnsonderheit bitte mich meinem lieben Freunde dem H. Mylord Stael zu recommendiren: wie wolte ich mich erfreuen, wan ich ihn noch ein mahl bey voriger humeur mögte embrassiren können! En fin, hertzens Bruder, mache meine recommendation über all wo es nötig ist: und discontinuire nicht, mich so aufrichtig zu lieben, alss ich unverfälscht stets verbleibe

meines h. H:n Bruders
gehorsamster und treuester diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 27 febr. 1713.

P. Sc. Demnach man allhier zu verstehen gegeben, dass man die briefe so wohl hier eingegeben, als auch auss Schweden geschrieben werden mögten in der Teutschen Sprache, wurden sie gewiss viel sicherer und geschwinder befördert werden; alss habe nicht unterlassen wollen ein solches meinem H. Bruder zu berichten, mit dienstl. bitte es behöriger massen kundt zu thun. Es geschiehet nicht in der meinung, dass man die freyheit wolte jemandem benehmen seine briefe in welcher Sprache Er bäst kan, zu schreiben: sondern nur zu dem ende, dass weil es an einem und andern orth an translatores in andern Sprachen mangeln mögte, die briefe des fals nicht aufgehalten oder gahr weggeleget werden mögen.

Hiebey folget ein kleiner wechsel von dem Rege-

mentzschreiber Soltner*) an d. H. Grubb, welcher zwar nicht bezahlt ist, aber so bald Er von d. H. Grubb honnoriret worden, bezahlt werden kan. Adieu.

Mon tres cher et honnoré frere.

Die itzige gelegenheit habe nicht versäumen wollen um m. h. H. Bruder meines wohlergehends zu versichern, und dabey zu vermelden, dass ich dem Lieut: Gr. Polus, auss besondern attachement für das gantze gräfl. Hauss, in seyner zudringenden noth mit valuta von 220 d. Sm:tz beygestanden. Darauff werde suchen einen wechsel zu trasiren an d. H. Cammarhern Gr. Polus und übrigen Hern Gebrüdern, als bey welchen Er versichert den veranstaltung schon gemacht zu haben, dass zu seinem behuff die gelder parat seyn wurden. Nun bitte ich dienstl. m. h. H. Bruder, nebst meinem gehorsamsten gruss an erm:t H. Graffen, selbige auch dahin zu disponiren, dass solche summa, bey ankunfft der nachrichten, nicht unbezahlt od:r verzögert, und ich dadurch in ungelegenheit gebracht werden möge. Jm übrigen beziehe mich auf mein mit voriger Post abgelassenes Schreiben, bitte mich allen guthen Freunden, Gönnern und verwandten zu recommendiren, und verbleibe zeit meines lebens

meines h. H. Brudern
gehorsammer und treuer diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 30
Martij 1713.

---

*) Georg Johan Soltner, vid A. C. de la Gardies reg., i Werchoturje.

N:o 63.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm
juge Provincial, & Informateur de S. A. S.
monseig: le Prince de Holstein-Gottorp.
à Stockholm.

Moscow d. 30 martij 1713.

Mon tres cher et honnoré frere.

Auss dem beyschluss wird d. H:r Bruder sehen können, wie ich dem Lieut. Gr. Polus 220 d. Sm:tz vorgeschossen, und auff solche summa einen wechsel zu last des H. CammarHerrn Polus und übrigen H. Gebrüdern gezogen, an d. H. Ieronymus Kusel oder Ordres zu bezahlen. Nun zweiffele ich zwar nicht, es werden die Herrn Graffen, in ansehung meines guthen willens und selbst eigenen schweren zustandes den wechsel prompt honnoriren, bevorab da d. H. Lieut:t ohne dem die anstalt verfüget dass seine gelder durch diesem H. Kusel sollen übergemacht werden. Gleichwohl habe nötig erachtet d. H. Bruder hiedurch dienstl. zu ersuchen die Sache bey erm:ten H. Graffen aufs bäste zu unterstützen und den H. Kusel darinnen behülfflich zu sein: auch dahin zu sehen, dass der wechsel ja nicht protestiret, sondern auf eine oder andere art, und wo die H. Graffen, wieder vermuthen, sich dessen gantz entziehen würden, alsdan lieber von m. h. H:n Bruder angenommen und contentiret werden möge. Von meiner Frauen habe in langer zeit keinen brief gehabt, und der letzte von m. h. H:n Bruder ist datiret in negstverwichenen October. Meine gehorsamste und schul-

dige empfelung, an Sie, auch allen guthen Freunden, gönnern und angehörigen. Jch bin von Hertzen,

meines h. H:n Bruders
gehorsamster und treuester diener,
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
juge Provincial, et Informateur de S. A. S.
monseig: le Duc de Holstein-Gottorp.
à
Stockholm.

Muscow d. 20 Maij 1713.

Mon tres cher frere.

Vergangen d. 30 Martij habe einen wechsel zu last des H:n Cammerherrn Gr. Polus gezogen, gross 70 Rubel od. 220 d. Sm:tz, welche mir d. H. Lieut:t Gr. Polus schuldig geworden, mit bitte diese gelder an den dortigen handelsman Kusell zu lieffern, oder in fall der H. Cammer-Herr einige schwierigkeit oder aufschub machte, mein h. H:r Bruder alsdan so lange solchen wechsel honnoriren möchte. Nun bitte zwar annoch dass d. H. Bruder wolle die güte haben den H. Cammer-Herrn zu prompter acceptirung des wechsels zu persuadiren: die gelder aber unter meines H. Bruders verwahrung stehend bleiben, biss weitere disposition von mir: denn es ist nachgehends etwas vorgefallen, und zwar gantz unvermutlich, was mich zu dieser veränderung und precaution zwinget. Der hiesige kauffman Kusel, nach dem Er meine wechseln und die qwittung empfangen gegen seine gegebene parole mir die 70 Rubeln nach ein paar Tagen ins hauss zu schicken, hat mich nicht allein von einem zum andern Tage damit auf-

gehalten, sondern entlich, und zwar nach drey wochen verlauff, da mein geld solte bezahlt worden seyn, sagen lassen dass Er vorhero wolte eine richtigkeit gemacht wissen wegen der caution, so ich für den H. OberAuditeur Erenroos *) gegeben à 100 Rd. worauff ihm annoch 35 Rd. restiren sollen: schreibende mir diese worten zu: *anlangende die erwehnte 70 Rubel, so stehet es nur darauff, ob Ev. Ed. gelieben eine assignation zu thun wegen denen 35 Rd. dafür Ev. Ed. bey mir in caution stehen.* Nun, ohngeachtet dass ich raisons genung her gegen könte antragen, so hätte ich doch wohl ihm hierinnen helffen wollen, wo ers auf eine andere art, und nicht durch solchen zwangsmitteln mir darum zugesprochen: wie ich auch ihm andeuten lassen Er solte Erstlich sein wort salviren und wegen der 70 Rubeln richtig machen, so wolte ich nachdem mich über die andere affaire, seiner conduite gemäss, erklären. Er ist aber bey dem vorigen geblieben, behaltende die wechseln und qwittung auff 70 Rubeln zu seiner sicherheit vor die erwehnte 35 d. Dieses ist die ursach worum ich das obige verlangen müssen. Was aber des H. Erenroos seine Sache betrifft, so henget es damit so zusammen, dass seine Frau liebste mad:e Duderberg, durch briefe von Carlscrona mich bey der abreise von Stockholm gebeten ihrem manne 100 Rd. alhier bekommen zu lassen. Solche 100 Rd. kriegte Er gleich a:o 1710 auf meine caution; aber einmahl ist der wechsel unbezahlt zurückgekommen, und zum andern mahl hat einer, H. Anders Falck, darauff allein 80 Rd. in Stockholm gezahlet. Für doppelte unkosten macht man nun eine rechnung à 35 Rd., und darum werde ich obiger massen zuge[such?]t. Nun stehet mir zwar nicht an auf der art gehudelt zu werden, könte auch wohl erweissen dass ich, nach wechsel Recht, nicht mehr daran ge-

*) Erik Johan v. Klinthen-Ehrenroos, fången vid Lessna 1708. Sänd 1709 till Carl XII angående uppr. af cartel för fångutväxling. Död i Moskva 1715. Nordberg titulerar honom »ryske öfverauditörn».

bunden bin, weil man einen andern solutorem schon angenommen, und die hergebrachte gradus nicht observiret; doch weil ich lieber sehe dass andere mögen im tort stecken bleiben, als dass Sie auf mir sollen etwas zu sagen haben; So bitte ich dienstl. d. H. Bruder wolle darinnen behülfflich seyn, dass mad:e Erenroos, née de Duderberg, oder der Commiss-haber Falck, möge die restirende 35 Rd. ohne weitern aufenthalt und tergiversation contentiren, alss worzu, nach allen Rechten, eine prompte execution gehöret gegeben zu werden. Jm übrigen dancke Gotte vor die gesundheit, habe ursach den itzigen H. Commendanten *) und was mir hier noch wiederfäret zu rühmen, bitte alle lieben angehörigen zu grüssen, und die vielfältige kühnheit dessen nicht zu verübeln, der da lebens lang verharret,

meines h. H:n Bruders
gehorsamster und treuester diener
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, Juge Provincial, et Informateur de S. A. S. Monseg. le Prince de Holstein-Gottorp

à Stockholm.

wird an d. H. Envoyé Wachschlager recommendiret in Cöningsberg.

Muscow d. 9 Junij 1713.

Monsieur,
mon tres aimé et honnoré frere.

Auss meinen vorigen wird d. H. Bruder gnugsam vernommen haben, wie ich anitzo ein gantzes jahr, |: den

*) Underkommendant i Moskva, i C. Pipers dagbok vanligen kallad »commendanten», var Ismailoff.

1 Iulij negstkünfftig mit einzurechnen :| meine qwartal gelder nicht disponiret, auch den wechsel von H. Grainger und Schakle, dat. d. 25 Septemb. 1712, nicht geheben: sondern mir lieber vorbehalten wollen selbige qwartal gelder durch die wege, so am erträglichsten vorkommen mögten, zu heben. Unterdessen habe beym H. Iean van Lups allhier ungefär 400 Rd. genossen: und weil sein Bruder in Amsterdam wohnhafftig; alss ersuche dass durch H. Hublein, oder des H. Fehmans adress, oder auch durch d. H. Frisius, so mirs belobet, die anstalt, im fall es nicht schon geschehen, schleunig gemacht werden möge, dass oberwente Summa an d. H. Lups in Amsterdam deponiret, auch sonst bey jemandem die anordnung gemacht werde, dass ich dort so wohl als in Hamborg mein Geld ins künfftig möchte commendiren können: so werde die bäste gelegenheiten in acht nehmen, und doch die jährliche Summa nicht gerne überschreiten. Hertzens H. Bruder, Es ist mir sehr nötig des H. Lupses credit zu conserviren, und bitte also dieses, auss ihrer gewönlichen güte und affection, wohl und sorgfältig zu bestellen. Die vorige 400 Rd., so ich assigniret, sind vor den bewusten ring bezahlet, und wo ich dafür wieder was kriege, werde so viel weniger von den qwartal geldern disponiren.

Der hiesige H. Kusel hat nunmehro die 70 Rubel oder 220 d. Sm:t richtig, vom ersten pfenning zum letzten bezahlet, und darum bitte dass d. H. Bruder wolle nicht allein seinem dortigen H. Bruder darzu helffen, dass Er seine bezahlung von H. Gr. Polus bekommen möge; sondern auch, in aussbleibung dessen, lieber selbst meinen wechsel honnoriren und einlösen, als dass Er solte unbezahlt wieder zurückkommen. Hiebey iterire nochmahls meine vorige bitte, die mad:e Ehrenroos, oder den Volmechtigen H. Falck dazu zu bringen, dass der rest à 35 Rd. von dem wechsel, wofür ich auf ihr und ihres mannes, des H. Ober Auditeurs verlangen caviret, mögte nun

prompt bezahlt werden. Ein theil von mein honneur und credit verhirt unter allen diesen vorerwenten Sachen, und darum bin ich deste versicherter, dass m. h. H:r Bruder wird sich selbige recht angelegen sein lassen: wogegen, nebst meiner allerseits empfelung, stets verharre,

meines h. H:n Brudern
treuester und gehorsamster diener
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Iuge Provincial, & Informateur de S. A. S.
Monseig. le Duc de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

wird an H. Wachschlager dienstl. recommendiret.

Muscou d. 9 Iunij 1713.

Monsieur.
mon tres aime et honnoré frere.

Auss meinem vorigen wird d. H:r Bruder gnugsahm vernommen haben wie ich anjetzo ein gantzes Jahr |: den 1. Iulii nechst künfftige mit ein zu rechnen :| meine qwartal Gelder nicht disponieret, auch den wechsel von H:r Grainger und Skakle, dat. d. 25 Sept. 1712 nicht gehoben: sondern mir lieber vorbehalten wollen selbige qwartal gelder durch die wege, so am erträglichsten vorkommen möchten, zu heben. Unterdessen habe beym H:n Iean van Lups allhier ungefähr 400 rd. genossen: und weil sein Bruder in Amsterdam wohnhafftig, als ersuche dass durch H:r Hüblein, oder des H:rn Fehmans adress, oder auch durch d. H:rn Frisius, so mir es belobet, die anstalt, im

fall es nicht schon geschehen, schleunig gemacht werden möge, dass oberwehnte Summa an d. H:rn Lups in Amsterdam deponieret, auch die anordning sonst bey jemanden gemacht werde, dass ich sowohl dort alss in Hamburg mein geld ins künfftige möchte commendieren können: so werde die beste gelegenheiten in acht nehmen, und doch die jährliche Summa nicht gerne überschreiten. Hertzens Bruder, es ist mir sehr nöhtig des H:rn Lupses credit zu conserviren, und bitte alsso diesses, auss Jhrer gewohnlichen güte und affection, wohl und Sorgfältig zu bestellen. Die vorige 400 rd., so ich assignieret, sind vor den bewusten ring bezahlet, und wo ich dafür wieder was kriege, werde so viel weniger von den qwartal geldern disponieren.

Der hiessige H:r Küsel hat nunmehro die 70 Rubel oder 220 d. Sm:ts richtig, vom ersten pfenninge zum letzten, bezahlet, und darumb bitte dass d. H:r Bruder wolle nicht allein seinem dortigen H:rn Bruder dazu helffen, dass er seine Bezahlung von H:r Graff Polus bekommen möge. sondern auch, in aussbleibung dessen, lieber selbst meinen wechsel honnoriren und einlössen, als dass er solte unbezahlet wieder zurückkommen. Hiebey iterire nochmahls meine vorige Bitte, die Mad:e Ehrenroos, oder den vollmächtigen H:r Falk dazu zu bringen, dass der rest à 35 rd. von dem wechsell, wofür ich auf ihr und ihres Mans des H. ober Auditeurs verlangen cavirt, möchte nun prompt bezahlet werden. Mein honneur und credit verhieret unter allen diessen vorehrwenten Sachen, und darumb bin ich deste versicherter, dass m. h. H:r Bruder wird sich selbige recht angelegen sein lassen: wogegen, nebst meine allerseits empfehlung, stets verharre

meines H. H:rn Bruders
treuester und gehorsamster diener
J. Cederhielm.

Vnsern werthen H. Bruder und Freund den Obr. Coyet bitte zu grüssen. Den brief an seinem Bruder Steen *) von 4 martij habe wohl bestellet, und werde ihn keine noth leiden lassen.

Die H:rn ObristLieut. Stobäus, und Capitaine Fehman, so allebeyde voranitzo sich allhier in guther gesundheit befinden, lassen dienstl. grüssen. Mein moitié Duben läst sich ebenfals allen lieben angehörigen, wie auch ich, empfehlen.

(Kan k. Bror och min hustro bewjsa H. Residenten Knipercrona någon tienst, samt plaisir i Staden och tijdz fördrif på landet, beder iag mycket därom för den höflighet som iag i hans huus här niuter. Jag försäkrar att des Fruntjmmer til anseende, och maner ey kan synas wara i detta landet opfödde: och lära Lieut: Gr. Polus k. anhörige en gång finna nöije utj hans grefwinnas umgiänge och förstånd: jemte andra qualiteter tahlar hon perfect Ryska, tyska, Fransöska, Swänska och något Latin.)

Doublet.

A Monsieur
Monsieur Germund Cederhielm, Iuge
Provincial et Informateur de S. A. S.
monseigneur le Duc de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

[Följande bref (betecknadt som triplet) lika med detta, med undantag af olikhet i stafningen på några ställen. Dock är det här inom parentes satta i följande bref uteslutet (jfr äfven föregående)].

---

*) Löjtn. vid Jönköpings reg. frih. Sten Coyet, internerad i Kasan och Tobolsk, kom först 1713 till Moskva och gifte sig där med Magd. Sofie Horn af Rantzien, dotter af H. R. Horn.

Muscow d. 10 Iunij 1713.

Monsieur, tres cher et honnoré frere.

Jch habe vor eine kurtze zeit dem H. Bruder zugeschrieben wegen des wechsels, so ich auf den H. Cammer-Herren Gr. Polus gezogen, und ob zwar ich nachgehends begehret dass solche gelder bis weitere ordres nicht möchten ausgegeben werden; so habe anitzo dienstl. ersuchen sollen, nach demahlen d. H. Küsel mir die 70 Rubel od. 220 d. Sm:t richtig, den letzten pfennig mit dem ersten, bezahlet, dass m. h. H:r Bruder geliebe nicht allein darauff treiben, dass d. H. Gr. Polus selbige vor rechnung seines H. Brudern, laut mein advis brieff, contentiren mögte; sondern auch, im fall es damit über die im wechsel vorgeschriebene zeit verzögern solte, m. h. H. Bruder als dan den wechsel gütigst annehmen und einlösen wolle: bevorab da ich nun, bey empfang des geldes, mich schuldig befinde, wo der wechsel nicht honnoriret wurde, dem H. Kusel für allen schaden responsabel zu seyn. Darum bitte noch ferner selbigen nicht unbezahlt zurückkommen zu lassen: wie auch, dass m. h. H. Bruder die güte haben mögte, wie ich in meinen vorigen gebeten, die madame d'Ehrenroos, née de Duderberg, oder Jhren vollmechtigen d. H:n Falck dahin zu disponiren oder zwingen lassen, dass der rest auf Jhres mannes wechsel, wofür ich caviret, neml. 35 Rd. ohne weitern verzug bezahlet werden mögen. D. H. Kusel wird davon nachricht geben können: und die Frau wird sich erinnern wie Sie durch ihren brieff auss Carlscrona, da ich letzt in Stockholm war, mich gebeten ihrem mann die 100 Rd. zu schaffen, und wäre es eine schlechte belonung wan ich nun davor leiden solte, dass ich ihren und des mannes verlangen nachkommen wollen. D. H. Bruder wird destemehr in dieser affaire sich interessiren, da ich ihm versicheren kan, dass ich nunmehro theils

mein honneur darin setze, dass d. H. Kusel nicht mag darum zu kurtz kommen, dass Er sich auf mein gegebenes wort von anfang verlassen. Hertzens H. Bruder, werde doch meiner vielfältigen verdrisslichen Commissionen nicht überdrüssig. Grüss meine Frau, Kind, Eltern, Schwestern, Brudern und Freunden. Jch bin, so lang ich lebe,

meines h. H. Brudern
treuester und gehorsamster diener
J. Cederhielm.

à Monsieur
Monsieur Germund Cederhielm
Juge Provincial, & Jnformateur de
S. A. S. monseig. le Duc de Holstein Gottorp
à Stockholm.

Wohlgebohrne Herr! aus umbstehendes ist zu ersehen das Jch mich geweigert gehabt, an dero H:n Bruder die 220 daler Sm:tz vor dessen wexel zu zahlen, rührende daher, das weiln Er vor dem H:rns Ehrenroos geCavirt und an dessen wexel noch 35 rd. zur vollen zahlung manquirt, als wolte Jch solches kurtzen, und das war dan die uhrsache, das dero H:r Bruder halte, gemacht seinen nahmens graff Polus gemachten wexel zuzahlen. Jtzo aber habe Jhme das gelt gezahlt, und anbej eine versicherungs schrifft genomen, das Er durch E. Edl. entweder das gelt wolte procuriren oder auch pr manquiret solches, durch E. Edl. 35 rd. an meinen Bruder zahlen lassen. Jch sende demnach heute den originalen wexel, wieder an meinen Bruder, und betragt sich solches anitzo nebst 3 rd. porto 38 reichsthaler à 64 weissen. E. L. werden nun wissen wie solches richtig gemacht und den sonsten mus dero H:r Bruder es mir antwortlich dieses zahlen, zuwohl Er dafur geCavirt. Mosco d. 10 Junj 1713.

E. L. Diener
Jeronimus Kusel.

[Följande bref lika med detta (betecknadt som triplet) med undantag af en del olikheter i stafning och förkortningar. Kusel har skrifvit endast på det första brefvet. På det sista är följ. tillägg].

Die H:n ObristL. Stobäus und Capit. Fehman, so allebeyde voranitzo sich allhier in guther gesundheit befinden, lassen dienstl. grüssen. Mein moitié Duben läst sich ebenfals allen lieben angehörigen, wie auch ich, empfehlen.

Aller kiäreste Wänn.

Jag monde för en rum tijd sedan med posten öfwer Finland skrifwa dig till, angående Sahl. Pastor Qvists *) här efterlåtne Enckia, Fru Järnstedt, med begiäran, att du wille låta hennes angelägenheet wara dig om hiertat, och hielpa därtill att någon måtte sig dem antaga. Jag will förmoda att samma mitt Breeff lärer wara framkommit. Men i alt fall har hon åstundat att iag nu å nyo skulle skrifwa dig därom till. Hans Excelence Greff Piper recommenderar samma ährender till sin Fru grefwinnas understöd, hwaraf dee jemwähl lära winna krafftigaste Framgång. Dock wille iag önska att du eller någon af wåra k. anhörige kunde i detta måhl giöra den stackars Enckian något wärckeligit bijstånd. Hon har hemma arf odelt och innestående efter sin Fader, Faster och Broder. Denne har i sitt Testamente lemnat henne sin egendom hwarom skall finnas effterrättelse utj dee papeer, som han hoos kiöpmannen Lomell insatt. Des utan har han hafft 500 d:r stående hos Far-Brodren Borgemästarn i Westeråh H:r Arved Järnstet, hwilken fuller och lärer wähl weta hwad henne i arff tillkommer; Men hon har därom intet fådt någon kunskap. Jmed-

*) Erik Qvist, regem. pastor vid Horns värfv. reg., blef fången vid Narvas öfvergång 1704 och dog i Kostroma. Hans änka Maria Hjärnstedt (Anna Ehrenstedt Ennes) blef i fångenskapen omgift med majoren vid lifdragonerna Anders Strömsköld.

lertijd lijder hon nöd med sin omyndige Sohn, som nu behöfwer underwijssning och lärdom utj dhe Stycker, hwilcka framdeles kunna giöra honom skickelig att förwärfwa sitt bröd. Hon har fördenskull dragit på bemälte des Farbroder en wexel å 300 rd:r hwilcken hon förmodar icke allenast skola blifwa richtigt betahlt i afslag på hennes arfzlott, utan begiär hon jemwähl richtighet utj alt det som henne kan återstå. Hwarutj hon hwarcken för sig, eller för sitt fattiga omyndiga barn något kan effter gifwa. Desse stycken äro hwarutj hon söker blifwa af goda wänner och gynnare hulpen, nembl. att wexeln måtte promt honnoreras, ty elliest tillstöter henne en swår olägenheet; samt att hon måtte förhielpas till dett, som henne tillhörer, hwaribland skall ochså wara Sterckelse-brucket på diurgården som Brodren ägt. Hwad härtill genom wänner eller domhafwande kan utwärckas till hennes bästa är sannerligen en Christelig giärning, som Gudi lärer behaga. Anmähl min skyldiga respect och tienst till alla wåra k. anhöriga och wänner, Jag är i döden,

min kiereste wäns
trognaste tienare
J. Cederhielm.

Muscow d. 10
Iunij 1713.

Muscow d. 21 Septemb. 1713.

Mon tres cher et honnoré frere.

K. Bror lärer intet taga ogunstigt opp, att iag gifwer honom lägenheet att giöra en plaisir icke allenast åth mig, utan och en annan honnet homme häruthe, samt hemma Fru Cruus och Fröken Magd. Lejonhufwud, så wida dee

taga dehl i det, som Ryttm. Rosenhane någorlunda angår *). Denna har gådt i caution för major Bandtholtz **) wäxel på H. Spalding i Norkiöping. Bem:te major är en ärlig och hurtig officer; men om wäxeln kommer med protest tilbakars, lärer han lijda nöd, samt Rosenhane med honom stoor förtreet. Derföre om k. Bror något förmår hoos Spalding och Erenspetz, så söök att persuadera dem, till att honnorera bem:te wäxel och elliest widare sörja för Bandtholtz så wähl som och Capit. Spalding. Det är ett Christeligit wärck, när man eij kan bijstå de nödljdande i wärket, att man söker understödia dem med ordom. Jag wet att k. Bror har hwarken brist derpå, eller repugnance att anwända dem utj så låflige måhl. Derföre will iag gifwa därtill än widare lägenheet. Tahla med Gr. Polus Syskon och anhörige att de låta wårda sig om honom, till den för gifftermåhlet giorde skuldens förnöijande. Residenten Knippercrona borde billigt niuta någon douceur för den höflighet, som alla Swänske i gemehn wederfares utj hans huus. Sök att förmå grefwinnan Lillieroot och fröken Maja att understödia deras Släkting, Capit. Wulfklo ***) i des nöd. En Rosbach †) har en skyndsam hielp af nöden, och beer därom sina Syskon som eij bodde långt ifrån wåra Föräldrar i WästerGiötland. Pett. Kiörling ††) supplicerar jemwähl därom hoos Syster Gretha. Jag hade fuller flere att tahla före; men törs intet bry k. Bror med

*) Rosenhanes moder hette Kruse af Kajbala. Af ätten Cruus af Gudhem lefde dock två damer, båda enkor. Någon Magdalena Lejonhufvud fanns ej på denna tid, men väl en fröken Lewenhaupt (skrefs ju ofta försvenskadt) med detta namn.

**) Abraham Bandholtz vid Taubes dragoner. Ennes har en lång redogörelse för hans tappra förhållande i kriget.

***) Kapten vid Kalmar reg., fånge i Tschebaksari.

†) Förmodl. fänriken vid Jönköpings reg. Johan R., som dog 1716 i Solvytschegotsch.

††) Peter Kiörling, löjtn. vid Ner. Wermlands reg., fången i Saransk.

så mycket på en gång: hälst iag lagt uppå k. Bror så mycket beswär för mig sielf och mitt huus. Försäkra Ankin och Carl om min tendre åtanka. Lägenheten medgifwer intet att skrifwa så offta, som iag giärna wille. Gud gifwe henne hugnad för all sin hafde sorg; och förlähne gåssen en god upfostring och tilwäxt i alla dygder. K. Bror kan mycket bjdraga genom tröst i det ena, och upsickt i det andra: men huru skall iag kunna förklara min reconnoissance? Wår Herre hielpe oss med hugnad tillsammans. Anmähl min skyldige respect och tienst hoos alla k. anhörige, ingen nämbder och ingen glömbder. Jag lefwer och döör,

min högtäh:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare,
J. Cederhielm.

P. Sc.

H. Gen. Gr. Lewenhaupt, General m. Creutz, Horn, Cruse och Hammilthon, samt öfwersterne Gustaff Horn *), Christer Horn **), Gyllenkrok, Gyllenstierna ***), Apelgreen†), Fock ††) etc. och min Camrath Duben önska alla att deras k. anhörige måge blifwa försäkrade om deras wählmågo, samt att få tijdingar ifrån dem: i synnerheet den goda H. Gen. maj. Creutz, som på lång tjd intet hafft bref af sin Fru. Om iag törs beder iag k. Bror täcktes wid god lägenhet anmähla min underdånige, ödmiuke och hörsamme wördnad hoos wår höga öfwerhet, det wäldiga Fruntimbret och alla förnähma gynnare wid Hofwet. Jag har i dag fådt bref ifrån hoffbokhollaren Eck uhr Siberien;

*) Gustaf Horn af Marienborg, öfv. vid N. Skånska Kavall.

**) Krister Horn af Kanckas, öfv. vid Åboläns inf. (hos Ennes sammanblandad med Krister H. af Åminne, som ej veterl. varit fången).

***) Nils Gyllenstierna af Björkösund och Heljö, dragonöfverste.

†) Anders Appelgren, öfv. för Östgöta inf.

††) Gideon Fock, öfv. vid Helsinge reg.

han mår wähl och beer att hans k. hustro hoos Fru Grefwinnan Piper måtte få derom kunskap och försäkring. H:s Excell:e mår ochså sielf rätt wähl.

Sedan iag detta har skrifwit, inlöper af Not. Publ. i Nordkiöping H. Modelin ett attest att han låtit protestera ofwanstående H. Major Bandtholtz wechsel à 200 d. Sm:t dat. d. 16 febr. sistledne. Derföre warder nu den ährl. Rosenhane för sin goda willia graverad. Till att rädda Bantholtz utur nöd, och snart sagt ifrån döden af hunger, har han satt sin foot i Elden. Det wore illa, om Släckten skulle så abandonnera den ärliga mannen, och jemwähl sättia dem illa uth, som sökt wisa honom wänskap. K. Bror sök att bringa dem till raison för min skulld, och Rosenhanes, samt alle des k. anhöriges. Vale!

à Monsieur
Monsieur Germund Cederhielm,
Iuge Provincial, et Informateur de S. A. S.
monseig. le Duc de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Musc. d. 24 Septembr. 1713.

Mon tres cher et honnorée frere.

K. Bror lärer gunstigt förlåta mig att iag för närwarande beskaffenheet och Postens skuld skrifwer kortt. Få ord äro för k. Bror nog widlyfftige. Jag tackar för beställningen genom Thessing. Wäxeln är redan dragen. Jag hoppas han blif:r prompt honnorerad, och att iag widare effter nödtorfften får betiena mig af den wägen. Det är mig kiärt att Kusel blifwit betalt för dee 220 d. Sm:t af Gr. Polus. Som iag är det huset högt förbunden genom Sahl. Grefwens mig bewjste gunst och benägenheet, så wore mig en serdeles plaisir om iag förmådde wara det-

samma till någon behagelig tienst. Den härwarande Gr. Polus har giort ett gifftermåhl, hwaråth han och wederbörande anhörige måge sig hugna. Knipercronas huus bewjsar alla Swänska i gemehn så mycken höfligheet och wählwillia, att det wore synd och skam, om sådant eij kommo gubben i Stockholm till gode. Både Fruen och Barnen äre fromme, artige och förståndige. Gr. Polus har af sitt wahl både nöije, och nytta. Men som han föruth satt sig i någon skuld, och för mycket eij will wara huset till beswär, så har han dragit wäxel på Brodern af en drägelig summa genom H. Kusel. Denne är så raisonabel och wählwillig, att han åthnöijer sig med en acceptation på längre tijd, eller wissa terminer, fast ginge därtill 2 à 3 åhr, utan interesse, allenast han får någon säkerheet för dödzfall skull. Därtill fordras och ännu något til dagelige handpeningar. Tillgång måste fuller wara i Grefwens andehl utj Erfskapet; och om det alt eij kunde nu häfwas, kunde Syskonen wähl skaffa någon försträkning. Han kunde wähl påstå Edswurit inventarium; men försöker heller de medell, som emellan förtrogna Syskon äro tienligast. K. Bror hielp till att disponera dem till det bästa, nembl. skuldens acceptation på terminer, samt någon wiss summa åhrligen, eller quartal-wijs. Hwad gagnar honom hans anpart framdeles, om han nu fastnar i skam, eller creverar af sorg, förtreet och trångzmåhl? H:s Excell. Gr. Posse torde och kunna persuaderas för Sahl. gubbens skuld att låta Sohnen niuta löhnen eller något derpå åhrl. till sin utkomst: hwilket H. öfwerst Gyllenkrok nu tillijka recommenderar: och iag beder k. Bror täcktes giöra sitt bästa härtill på alla ställen, jemte min hörsamma respects förmählande. Jag måste och nämna några ord om åtskillige andra. Jag gläder mig att de ährlige Ruden och Hadelin kommit tilsammans: twå goda wänner under sig, så wähl som och mine. Tacka min redlige B:r Riebe för receptet och sin dermed wjste goda omsorg för min hälssa. Printzen-

stierna *) är nöijd att hans zedlar protesteras, förbehollandes sig räkningen effter wäxel rätt och kiöpmans styl. Bed Fru Grefwinnan Lillieroot och Fröken Maja att de för Gudz skuld hielpa deras Släkting den ärliga Capit. Wulfklo, och att de bringa hans Fru till raison **). Han har bedt mig giöra sig här credit på 30 Rd. hwart quartal och will förskrifwa sin egendom. Af egna medell och på hazard kan iag det eij giöra; men om Grefwinnan och Fröken befalla, skall iag skaffa hans begiäran. Liungfelt ***) och Rosbach †) ligga mig an om undsätning; men iag kan eij något giöra därtill förrän iag wist wet hwad deras Fahr och Syskon willa bestå. Stackars Pett. Kiörling är nödstält, tahla för honom hoos Syst. Gretha d'Hermelin. Uttermarck har iag äntel:n fådt igen; men Gyllenpalm finnes ingenstädes. Gyllenpamp har frågat effter en Lejonsteen, som sitter i Siberien ††). Jag förnimmer att Audit: Kechonius skall wara död i watnsiukan, och ärnar taga mig an något bekymber om des begrafning, hwilket iag beder berätta Bror Barck och Giöthens huus, jemte min hälssning. Här är en major Bandholtz från Norrkiöping: en mycket ärlig man och hurtig officer; men genom fattig: k. Bror recommendera honom till någon hielp hoos des Släktingar Spalding och Erenspetz. Jag incommoderar k. Bror så mycket med mina egna angelägenheter, att iag intet borde

*) Carl Kristofer Printz-Printzenstjerna, major vid svenska adelsfanan, öfvergick senare i rysk tjänst. Hade ej tagit introduktion. Den introducerade ätten Stjerna-Printzenstjerna, utgången från en annan karolin, borde aktat sig för förväxling.

**) Kapten J. G. Ulfvenklous katiga fru hette Kristina Kahstman. Af brefvet synes det, som om kaptenen ännu 1713 funnits i Moskva; Ennes uppgifver, att han 1722 hemkom från »Sabakzar» (Tschebaksari).

***) Gabr. Ljungfelt, se noten sid. 209.

†) Se noten sid. 226.

††) Krister Leijonsten, löjtnant vid N. Skånska Kavall. Satt fången i Klinow.

ladda på honom andras Commissioner: men det är ett Christeligit och barmhärtighetz wärk att bjstå de nödljdande med ord, när det intet kan skee i wärcket. Gud skall rjkeligen wälsigna k. Bror därföre så wähl som för des mykna godhet och omwårdnad för mig, min Hustro och Barn. Den enas bedröfwelse, och den andras upfostring ligga mig hårdt på hiertat, och skulle iag wara tröstlös, om icke både iag och dee hade så god tröst och hielp af k. Bror. Hälssa Ankin och Carl Wilhelm. Jag skulle skrifwa och wara fljtigare, om lägenheten det medgofwo. Min wördnad, respect och tienst förmähles hoos wåra gunstige förmän, redlige wänner, samt k. Syskon och anhörige samteligen. Gr. Levenhaupt, General m: Creutz, Öfwerstarna Horn och Gyllenstierna låta hälssa. Skaffa mig då en ljten lapp till den goda gen. Creutz ifrån hans k. Fru. Han har på lång tijd intet bref. Jag är och förblifwer i döden,

Min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, Juge Provincial, & Informateur de S. A. S. Monseig: le Duc de Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

Muscow d. 27 Octobr. 1713.

Min högtäh:d kiäreste Broder.

Närwarande lägenheet tillåter eij annat än kortta meningar. Hälssa den redlige gubben König och hela hans huus, samt H. Hublein. Tacka dem för deras gifne gode

adresse så hijt til H. Rudolph Mejer, *) en braf man, som och til H. Thessing. På denne hade iag redan assignerat de 600 Rd. innan iag fick credit hoos den förra. Af H. König får k. Bror weta sammanhanget med Mieux saak. Des fordran hoos Grainger och Schakle är blifwen aresterad, där dock peningarna wärkligen tilhöra wåra fågne officerare, som jmedlertjd intet blifwa betalte, utan lijda nöd. K. Bror föreställ sådant wederbörligen, och som wår redelige Broder och wän H. Blixenstierna utan twifwel lärer hafwa saaken under händer, så bed honom så laga, att wåre arma fångar intet måge ljda för andras inwänningar. Ty Mieux säijer peningarna uppehollas af en Swänsk arrest, under hwilkens jurisdiction de eij kunna kastas widare än för Contracter med Swenska, och altså kan han intet betala ägarna, innan arresten relaxeras. interea patitur justus: hwilket är högst beklageligit, om icke mehra. Om mina wäxlar har iag med denna posten skrifwit till min hustro, hwarpå iag mig beropar. Jag upwaktade längesedan mine höge Förmän deras Exell:cer Gr. Gyllenstierna, Strömberg, Horn och Cronhielm, jtemm deres k. högheter: Gud wet om breffen framkommit, effter iag däraf ingen ting sedan förnummit. K. B:r aflägg wid tillfälle hoos Gr. Thure Bielke och Steen Arwedsson, samt begge deras Fröknar, och de förnäme anhörige å begge sijdor min ödmiuka och trogna gratulation. Jag önskar mig, men Gud wet om iag får den frögden att see dem tillhopa. Säij den gunstiga Fröken Charlotta, **) att iag fruktar mig wara råkad olyckligen i förgiätenheet, effter iag intet finner min öfwerste wara bekymbrad om sine trogne officerares förlossning. Så går det en gammal tienare gemenligen. Men ännu beer iag hon eij wille räkna mig ibland dem som böra casseras. Wår Herre gifwe oss en hugnelig och drägelig Fred. För-

*) Köpman i Moskva; omtalas i C. Pipers dagbok.
**) Piper, gr. Th. Bjelkes trolofvade.

mähl min wördnad, tilgifwenhet, och tienst wid hofwet och allestädes, hwarest iag nådigt och gunstigt effterfrågas. Jag är

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, luge Provincial, et Informateur de S. A. S. monseig: le Prince de Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

Jnsonders HochgeEh. und vielgeliebter H. Bruder,

Jch habe neulich notificiret, wie ich einen wechsel à 200 Rd. ziehen wurde, absonderlich aus der ursach dass ich an Uttermarck und Swartt habe etwas anwenden müssen. Nun habe selben wechsel durch H. Rudolph Mejer trasiret, welchen dienstl. bitte zu honnoriren, und sich von solchen geldern durch meine Frau zahlen zu lassen. Sonsten habe schon vor einige wochen, auf des H. Bruders gegebene notice, den wechsel auff H. Thessing in Amsterdam gezogen, gross 600 Rd. courrant geld, die ich schon über ein jahr von H. Lups gehoben gegen versicherung ihm selbige in Amsterdam wieder zu erstatten: und weil solches nun durch m. h. H:n Bruder besorget, so soltes mir sehr verdrisslich seyn, und zum grösten schaden so wohl als zur schwächung meines credits gereichen, wo H. Thessing nun nicht, wie m. H. Bruder und H:r Hublein versichert, meinen wechsel honnorirte. Hätte ich vorhero gewust dass d. H. Mejer |: so ein recht braffer, redlicher man und mein guther Freund ist :| solte des H. Thessings man seyn, hätte mich gerne zu ihm gehalten: vor dieses mahl aber sind mir die hände, wie d. H.

Bruder weiss, gebunden, und hoffe H. Hublein werde solche ordres beym H. Thessing gestelt haben, dass ich nicht möge mit schanden bestehen. Meine liebe Frau, Carl, Eltern, Geschwistern, angehörigen und Freunden, bitte zu grüssen. Jch dancke den gnädigen Gott vor guthe gesundheit, und geliendes tractament bis dato, und verbleibe mit besondere passion,

meines hochgeEh: H: Bruders
gehorsamer und treuer diener
J. Cederhielm.

Muscow d. 12 Novemb.
A:o 1713.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, Juge Provincial, et Informateur de S. A. S. monseig: le Prince de Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

Muscow d. 26 Jan. 1714.

Min högtäh:d allerkiereste Broder.

Jag omfamnar denna yppade lägenheten med fägnad till att försäkra k. Bror om min hälssa, och synnerliga erkäntzlan för all den godhet och omwårdnad, som k. Bror bewjsar mig och mit fattiga huus. Jag tager och på min räkning den handräckning och höflighet som wederfares Residenten Cnipercrona. Orsaken därtill så wähl som hoppet om mit aflåtande kan k. Bror intaga af mit härhoos fölliande bref till min hustro. Om mina peninga saker har iag skrifwit i åtskillige tilförende, som iag hoppas wara framkomne; men i synnerheet måste iag nu berätta, huru som H. Thesing i Amsterdam intet welat acceptera min wechsel

på de 600 Rd. hollans. cour., som iag i anledning af k. Brors och min hustrus bref månde draga genom H. Lups. Om denna mannen intet wore så god och complaisant, hade iag fådt derföre en swår anstöt. Thessing ursäktar sig dermed, att han effter sine ordres förordnat för mig 600 Rd. à 64 öre Sm:t här i Muscow, hwilka iag ljkwähl intet rört eller röra kunnat, emedan iag dem redan upburit hoos enn annan och honom min zedel därå meddelt. H. Thessing säijer en difference wara emellan Rd. Hollensk courant geld, och Rd. à 64 ö. i Swerige. Jag tillstår deremellan wara en skildnad, hälst nu förtijden; men så är ljkwähl den differencen intet så stoor, att han ju kunnat creditera mig densamma i wist hopp att Hublein, som anordnat hela summan, wähl skulle ochså giöra bem:te difference godt. Jag kan nu intet, utan skada och skymff taga min wechsel tilbakars, och beer fördenskull k. Bror täcktes disponera H. Hublein til des honnorerande genom H. Thessing. Jag skulle aflägga mina nyåhrs-lyckönskningar hoos mine höge Förmän, kiäre anhörige och gode wänner: men iag beder k. Bror täcktes det giöra hoos alla wederbörande wid lägenhet. Jag är nu plågad af sådan grufwelig tandwärk, att iag knafft kan holla pennan och måste fördenskull snarare sluta än iag tänckte; Gud uppeholle k. Bror wid stadig hälssa och wähltrefnad. Jag är

Min h. H:r Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur le luge Provincial
Germund Cederhielm
à Stockholm.

Muscow d. 16 febr. 1714.

Min h:d allerkiäreste Broder.

Mig är nyligen ingen så kiär tijding tilhanda kommen, som den iag nyligen af H. Resid. Cnipercronas breff förnummit, jemte försäkringen om k. Fars, Brors och Ankins wählmågo, att min k. Bror och wår k. Far kunnat bewjsa bem:te h. Resident någon behagelig tienst. För den myckna wänskap och höflighet, som mig i des huus här wederfares, kan iag eij annars uptaga samma handräkning, än wore han mig sielff skedd, och önskar att man ännu widare kunde giöra den goda gubben någon plaisir. Han har recommenderat mig till så mycken wählfägnad i sitt huus och hoos sine anhörige, att iag blyes innan iag får lägenhet att wjsa däremot något tacksamhetz teckn. Men som iag nu sielf eij är i det tillståndet, så continuerar iag jmmerfort att lägga det beswäret på k. Bror, som iag giärna önskade kunna en gång draga för honom, des barn och begges wåra wänner: alt i förtröstan att k. Bror af sitt wanliga ömma hiertelag för mig eij lärer därwid tröttas. Uti sådan persuasion understår iag mig nu besynnerligen recommendera trenne ährender.

1. att k. Bror täcktes i all möijelig måtto hielpa och understödia H. Resid:en till des fordrings erhollande effter Sahl. major Ranck. *)

2. att Residenten måtte undfå refusion för sin på kongzhuset här i Muscow anwände reparations kostnad, hwaröf:r räkning och attester insändas, omskiönt omöjeligit är att öfwerskicka quittencer och verificationer på hwar pertzedel, effter CammarStyl. En Ryss är så rädder för att gifwa en skrifft och sättia under sitt namn, hälst hoos en

*) Om Legationsmarskalken major Jakob Rancks träta i Moskva 1699 med brandenburgske gesandten, som slutade med den senares död, berättar J. Nordberg utförligt I s. 62. Kniperkrona har förmodl. haft kostnader för Ranck.

fånge, att han heller quitterar både handell och arbete. Det wore och alt för widlyfftigt, och må man sannerligen intet twifla de bona fide hoos det redliga folcket af detta huuset, eller kräfwa samma exactitude utom landz, som hoos inrjkes undersåtare: och fast man insände Ryska quittencer, hwem kiände dem?

3. Som iag har den goda Gr. Polus en dubbel obligation både för des Sahl. H. Faders och hans egen, som och för des k. SwärFöräldrars skuld; hafwandes H. Residenten åstundat af honom en Fulmakt för någon, som des saaker i Swerige skall taga i ackt, hwartill han intet wet namngifwa någon wiss persohn; ty har han gifwit sin k. Swärfader, eller i des frånwaro, min h. H. Broder fulkomblig myndighet en sådan man att antaga, förordna och instruera å des wägnar: efftersom han ochså jemte mig drager det fulla förtroende till k. Bror, att han täckes en habil man utse, och effter handen gifwa honom sådane råd och underwisningar, som kunna pröfwas nödige och för Gr. Polus nyttige.

K. Brors sista af d. 18 Octob. har wähl försäkrat mig om des och min hustros wählmågo, men som iag af henne sielf på en rum tijd intet hafft något bref, så ängzlas iag däröf:r eij ljtet. Jag beer k. Bror wille trösta och fägna henne med Carl Wilh. å mina wägnar. Min innerliga tendresse gifwer tanckarna mehra arbete, än iag i pennan kan utföra. Anmähl jemwähl hoos wåra andra k. anhörige, wår gunstiga Fader, min k. Swärmoder, samtelige k. Syskonen å begge sijdor: och besynnerligen Syst. An. Gretha med alla Edre k. Barn min hörsamma respect, tienst och hälssning. Om mina debitorer intet infinna sig, hwarpå iag lijkwähl drif:r, frucktar iag att mina quartaler komma i åhr att fördublas, det iag lell eij giärna wågar mig att

giöra. Jag har lärdt på alt sätt att häreffter eij wara så god trogen. Jag är

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Juge Provincial, & Informateur de S. A. S.
monseig: le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Mon tres cher et honnoré frere.

Demnach von des Czarl. Residenten Knees Chilkofs Hoffmeister alhier 200 Rubel empfangen, welches die valuta von 312½ Rd à 64 s: Sm:t, und auf selbige summa einen wechsel unter heutigen dato auf m. h. H:n Bruder gezogen; alss ersuche denselben hiemit dienstl. solchen wechsel gütigst zu honnoriren, auf meiner Frauen Rechnung aufzuführen, und sich von Jhr wieder bezahlen zu lassen. Solten die quartal gelder vor dieses jahr durch andere wege schon etwan disponiret seyn, so können diese von einigen eingesetzten contentiret werden. Die alhier ausstehende schulden sehe so schlechter hoffnung wieder zu bekommen, absonderlich von dem H. Venediger, dass zu befürchten ich mögte gezwungen werden die Summa der quartal gelder vor dieses jahr zu überschreiten, da ich sonsten nicht nötig gehabt auf ein jahr oder mehr zu ziehen. Mein hertzen Bruder, werdet der vielfältigen bemühungen meinethalben nicht überdrüssig: bleibet beständig bey der geneigten zusage: gedencket dass Jhr nur einen einzigen, aber von hertzen treuen, und so ergebenen, als nun unglücklichen Bruder habt: grüsset meine betrübte und liebe

Frau, von welcher in langer zeit keinen brieff gehabt habe: Sagt mir doch, wie Carl Wilhelm sich anläst? Macht meine schuldige empfelung bey allen lieben Verwandten, Freunden und Gönnern. Jch bin zeit meines lebens mit aufrichtiger liebe und ergebenheit,

meines werthesten und h. H:n Bruders
gehorsamster und treuester diener,
J. Cederhielm.

Muscow d. 27 febr.
A:o 1714.

P. Sc. Wan d. H. Bruder belieben mögte mit dem H. General Golovin reden zu lassen, dass woferne Er rechte ordres geben will dass Duben und ich in seinem sonst ledig stehenden Hausse logiren mögen, so könte ihme solches in Schweden wieder guth gethan werden. Es ist nun nach dem letzten brand *) so ruiniret, dass es von vielen und vor grosse heuer nicht bewohnet werden kan.

à Monsieur,
Monsieur Germund Cederhielm
Juge Provincial, et Informateur de S. A. S.
Monseig:r le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Muscow d. 11 Martj 1714.

Högtäh:de allerkiereste Broder.

Det är så lång tjd sedan iag bekommit bref hemifrån, och min längtan däreffter är så stoor, att iag intet kan

*) I Pipers dagbok står ingen eldsväda af större omfång förtecknad för början af detta eller för föregående år. Däremot förekommer i Smepusts dagbok (äfven hos Piper) 14/5 12 notisen om »en förtreffelig stoor eldzwåda» i Moskva. Det torde vara denna, som afses här.

finna mig därutj. Jag har förmodat någon effterrättelse med H. Gen. maj. Cloth *); men ännu icke hört ett ord af honom. Sådan ängzlan och owissheet om de sinas tillstånd, är en wärre plåga än sielfwa fångenskapen. Jag twiflar intet att ju m. h:d k. Broder så wähl som min hustro lära som offtast hafwa skrifwit. Men iag har intet fådt hugna mig åth brefwens framkomst. Wid sådan beskaffenhet tröstar iag mig förnämligast därwid, att det måste stå wähl till med mina k. anhörige, emedan iag intet annat förnimmer, ty elliest pläga de onda tijdingarna giärna blifwa fort frambrakte, och aldrig har iag i Muscow fådt så ungt bref, som det hwilket snart för 2 åhr sedan budade wår k. moders dödelige frånfälle. Altså will iag mig föreställa, intet ondt wara händt, efftersom iag intet ondt hörer.

Jag drog nyligen en wäxel på k. Bror à 200 Rubel, ell. 1000 Caroliner, som iag här undfådt af H. Resident:n Knees Chilkofs betiente: och hoppas k. Bror lärer hafwa den godheten och honnorera densamma, giörandes sig däremot betalt af min k. hustro. När iag täncker effter desse tjders swårheet och trångzmåhl, hwad som förtärs och att intet förwärfwas, har iag fuller orsaak att frukta för sluträkningen; men ehuru man will knappa, så kan man ändå eij undgå wissa utgiffter, som nödwändigheten, eller medljdandet fordra. Hwarjemte man måste hafwa den trösten och förtroendet till gud, att han, som gifwit och tagit, kan åter alt i nåder ersättia. Han förlähne oss snart den hugnelige Freden: så att, om man skull ljda brist på annat, man ljkwähl må hafwa sitt nöije i stilla roo och sammanlefnad med sina egna. Hoos dem alla beder iag k. Bror täcktes anmähla min ödmiuka respet och skyldiga tienst. Wår Herre uppeholle dem samtelige wid god hälssa och wähltrefnad, att wj åter måge råkas med glädie. Utj öf-

*) Piper antecknar, att gen. major J. A. Clodt först d. 23 Mars ankom från Petersburg. Han hade under föregående år fått tillstånd att resa hem på viss tid.

rigit mår iag gudj loff wähl. Alt fullo lättare att draga, om man sågo något hopp till att snart återwinna den ädla frjheten, som man eij weet nog wärdera, innan hon saknas. Hoos alla mina förnäme gynnare, Förmän, Camrather och wänner, beder iag k. Bror täcktes anmähla min skyldiga wördnad och tienst. Här äro många wackra, men fattiga officerare, som mäckta wähl behöfde deras anhöriges bijstånd och understöd, aldeles utblottade, råd- och hielplöse. Wähl och Christeligit wore om Släkten wille taga sig deras elände till hiertat. Om de förnämare will iag nu eij tahla. Deras Förwandter hafwa om dem och deras wilkor, utan twifwel, kunskap; men andra äro, som straxt i början långt bortförde, intet kunnat gifwa om sig någon efterrättelse: Såssom Probsten Nordbergs begge Söhner *), Rossbach, Bysing **), Rönnow ***) etc. hwilkas anhörige äro k. Bror bekante. Kiörling †) låter och bedia att Syster Gretha wille förbarma sig öfwer honom. Desses och andre fleres elände är stort. Hwad iag eller en annan skulle kunna gifwa, förslår ljtet åth hwardera, och ljkwähl drager myckenheten lasten så att man intet kan holla uth dermed. Jag haar sedt igenom mina räkningar öfwer utgifften sedan fångenskapet, och finner mig hafwa att fordra öfwer 1000 Rd:r, och wähl så mycket bortgifwit, som dock eij bör

*) Erik Nordberg, bat. predikant vid Ner. Wermlands tremänningsreg., samt (sannolikt) Gudmund Nordberg, löjtnant vid Dalregem., båda i Tobolsk. Ennes har tre fångar med namnet »Norberg»; den ene af dessa är Erik, som återfinnes i Hammarins Carlstads Stifts Herdaminne under den rätta namnformen. Det är här fråga om söner till prosten i Frändefors Petrus Gudmundi Nordberg; en tredje son af honom blef 1726 adlad Nordenborg. Prostens broder Gudmund Nordberg blef 1725 adlad Löwenhjelm. Genom systerns gifte med denne var brefskrifvaren befryndad med Nordbergarne.

**) Nils Johan v. Bysing, löjtn. vid Östg. Inf., fången i Tobolsk.

***) Casten Rönnow, löjtn. vid Svenska Adelsfanan, i Tobolsk.

†) Om Rossbach och Kiörling se und. $\frac{21}{9}$ 1713.

räknas. Det är låhn af och till Gud, men kan deraf dömmas hwad iag sielf förtärt. Får iag in min skuld, hwaremot iag ochså blifwit något giäld-bunden, så lärer iag i åhr eij behöfwa draga annan wäxel än den ofwantalte; men iag seer därtil så ljtet hopp, att iag fruktar mig nödgas om 4 à 5 månader härefter komma att disponera quartalerne; kan ske får iag ljkwähl des förinnan från k. Bror någon närmare uplysning om beskaffenheten. Hälssa H. Residenten Cnipercron från hans Fru och hela famille. De må wähl och äro alla wid hälssan. Grefwinnan Polus går på fallande foot, och lära wj endera dagen dricka där barns öhl. Hielp gubben til rätta och hugna honom så mycket möijeligit är. Jag förblif:r i döden.

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

P. Sc. Äntl. förnimmer iag att Thessing betalt wäxeln à 600 Rd. Holl. cour., men han will att dee honom à part i Stockholm skola goda giöras och iag des utan upbära de af honom här ordonnerade 600 Rd. à 64, hwilka iag intet rört, eller törs röra innan iag wet k. Brors och Hubleins willia. Äntl. kunna de framdeles til pass, om iag behöfwer draga wäxel, som bem:t är. Men utan consens kan iag intet häfwa summan dubbelt.

Dee samma wännerne, som nämnas i min hustros bref, låta jemwähl hälssa k. Bror mycket fljtigt. Här bijlägges PostChartan.

à Monsieur
Monsieur Germund Cederhielm
Juge Provincial et Informateur de S. A. S.
Monseig: le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Muscow d. 17 Martij 1714.

Högtäh:d allerkiereste Broder.

Jag har ändtligen fådt bref af H. Thessing i Amsterdam att han, på H. Hubleins godtfinnande, förnöijt min wexel till H. Lups: men han beder om prompt förnöijelse i Swerige: gifwandes till förstå att som han ordonnerat för mig här 600 Rd. hoos Mejer, så skulle Lups post à part förnöijas: Nu har iag intet welat eller kunnat häfwa peningarna hoos Mejer, innan Lups först blifwit betalt, och som k. Bror och min hustro eij heller skrifwit om flere peningar, än desse, som dertill warit destinerade, så kan iag utan deras ordres och tillåtelse intet taga summan dubbelt: derföre har iag låtit henne blifwa innestående: och som H. Hublein redan föruth, effter k. Brors bref, fått säkerheet för bem:te 600 Rd. så seer iag intet hwad nu till deras contenterande skall återstå, om icke tillefwentyrs differencen emellan Holl. cour. geld, och Swenska Rd. à 64:|. Men skulle man ljkwähl willa låta mig beholla den giorde crediten hoos H. Mejer till des man finge see, om iag någon gång behöfwer betiena mig deraf, kunde det intet skada: dock att inga penningar där mig påskrifwas, innan iag adverterar att iag dem niutit eller uptaga will, som föruth skee skall: ehuruwähl iag heller önskade hafwa frjhet att få trasera, när omtränger, på Amsterdam ell. Hambourg, där iag wiste coursen emellan samma orther och Stockholm, den iag giärna önskade wid alla tillfällen förnimma. Jag har jemwähl så mycket mindre underståtт mig röra några penningar hoos Mejer på bem:te 600 Rd., som iag nyligen tagit mig den dristighet att draga en wexel på k. Bror à 312½ Rd., som iag här upburit af Knes Chilkofs Hoffmästare. Mina skiähl lärer k. Bror see uhr det medgifne advis-brefwet, hwarpå iag mig beropar. Jag har och för några dagar sedan skrifwit ett öfwer Finland. Jag beer

k. Bror täcktes recommendera min underdånige wördnad och tilgifwenhet hoos H:s k. Höghet Printzessan, samt H:s Durchl. Hertigen: samt min ödmiuka respect hoos alla höga gunstige Herrar och Förmän. Wåra Herrar och wänner här å orthen må wähl; min k. maka Duben låter hälssa: berätta jemwähl H. Resid. Knipercrona att hela hans hus är i godt tilstånd, och att grefwinnan Polus går på fallande foot. Jag är,

min kiereste Brors
trogneste tienare
J. Cederhielm.

Låt B:r Abr. Spore få höra något af Er til efterrättelse.

P. Sc. Jag har eij kunnat undgå, att försträcka Gr. Polus, til des instundande barns öhl 100 Rd., det hade elliest sedt förtretligit uth och fullit den elliest rätt goda Swär modern alt för tungt att fournera alla utgiffter. K. Bror lärer förmodel. kunna disponera Grefwens Herrar Bröder att afsättia något åhrligen til dennes understöd: så kunde iag ochså deraf få min betalning: det såge alt för snöpligit uth, om han icke skulle få den aldraringsta hielp hem ifrån: ehuruwähl han nu i det huset kan med ljtet utkomma. Dock wet man wähl att handpeningar altid fordras för en som hafwer Fru, barn och amma. Adieu.

Mig är längst wordet sagt, att k. Bror nu wore transporterad til Östergiötlandz lagsagu, är det så?

K. Bror behagade wara så god och låta fråga effter fortifications casseuren i Wiborg Lindroots kiäreste: På Bror Stobees recommendation cauerade iag för en des wäxel til Wulf i Pettersb[urg] à 40 Rd.: densamma kom tilbakars med protest: och altså har iag måst betala peningarna til kiöpman. För min skuld gaf han effter ricambio; men det kostar mig ändå öf:r 10 Rd. Nu har Lindroot skrif:t sin

hustro därom til, och bedt iag skulle söka betalningen af henne. K. Bror låt mana henne därom. Jag förnimmer att H. Lejonstedt skall wara i Stockholm, anmähl hoos honom min besynnerlige tilgifwenhet. För Uttermarck har iag hafft en hoop allarme och bryerj. Förra herrskapet har sökt honom med wåld, men han är nu igen i säkerhet *).

à Monsieur
Monsieur le Iuge Provincial
Germund Cederhielm,
à Stockholm

Muscow d. 23 Martj 1714.

Högtäh:de allerkiäreste Broder.

Som H. Ryttmästaren Rosenhane blifwer aflåten till Swerige, och H. Schebuschoff nu på stunden låter mig weta, att han lärer sändas i samma föllie, tilbiudandes att taga med sig ett breff för mig; så har iag intet bort sådan lägenhet gå förbj utan att försäkra k. Bror om min wählmågo och tillgifwenheet. Det öfriga tilståndet lärer k. Bror bäst kunna erfahra af min goda wän Rosenhane, öfwer hwilkens lyckliga hemkomst iag mig rätt fägnar både för hans och Frökens **) skuld: omskiönt denna resan först warit mig både af egne och några Ryske Förnäme tilltänkt. Men Gudz willie måste skee, och dermed måste man wara nöijd: hälst wij intet kunna weta huru wida de mensklige

*) C. G. Uttermarck rymde ur fångenskapen och hemkom 1716 enl. ättartaflorna. Han förekommer ännu en gång i ett bref $^{19}/_{6}$ 15. Tyckes ha varit en besvärlig fast oförvägen ungdom, och det blef heller aldrig mycket af honom, ity att han aldrig hann längre än till löjtnant vid äntergastarna.

**) Hans fästmö Hedvig Sofia Oxenstierna, förut hoffröken hos hertiginnan Hedvig Sofia.

anslagen måge wara tienlige att befordra wårt bästa, eller störtta oss i förtreet. Af erfarenheet, huru fåfängt alt wårt fijk är, blifwer iag nu så trög och istadig, att iag snart tror de måste bedia mig innan de få mig häruth. Wår Herre befordre snart wår förlossning genom en skyndsam Fred. Jag drog nyligen en wäxel på k. Bror, à 200 Rubel, som iag här af H. Chilkofs Hoffmästare bekommit. Om iag intet får in min utstående skuld, hwaremot iag sielf blifwit androm skyldig, lära quartal peningarna intet hinna till detta åhret. Jag är glad att Thessing betalt min wäxel: men som han des utan anordnat tilförna andra 600 Rd. här hoos en kiöpman Mejer, så kan k. Bror försäkra H. Hublein att iag intet niutit summan af 600 Rd. mehr än en gång hos H. Thessing, och lärer eij heller röra dee andre innan iag får tjding aff k. Bror huru han i det måhlet står och sig förenat med H. Hublein, hwilket iag jemwähl gifwit H. Thessing tillkiänna. Jag beer wid alla tillfällen recommendera mig och mina angelägenheter hoos B:r Casten och Berent, som iag förmodar wara mina wänner. Den förra tycker underligit wara, att B:r Samuel så hastigit blifwit ledzen wid sin unga Fru, som iag tienstl. hälssar jemte des Fru mamma, Systrar, och alla andra wåre k. anhörige, Föräldrar, Syskon, släkt och wänner. Jag har för 2 åhr sedan i ett yppet bref recommenderat til B:r Casten en saak för kiöpmannen Iean Lups, hwarpå iag än intet fådt något swar. Den mannen har på ett alt för honnet maneer försträckt peningar till Gen. Adj. Canifer för Pultaviska actionen, att man skulle lemna honom obetalt. På ett Gen. maj. Lagercronas upwjst breff, skrifwit par ordre, att uptaga peningar till sitt och flere fångars behoff, fick Canifer straxt af denne mannen något öf:r 1000 Rd., om iag rätt mins, utan obligation och förskrifning, i blott anseende till caractererne och k. m:tz därwid brukade namn, willig att gifwa mehra, om det blifwit åstundat. Canifer wjsar wähl att peningarna blifwit till flere andra utdelte; men effter det

olyckliga slaget har han intet kunnat skaffa betalning, och är des utan nu långt bortsänd härifrån *). Det wore synd, och nästan nesligit om creditoren skulle i sådant måhl komma att ljda. Som han på wackert sätt offererade sin tienst, så borde han genereust blifwa förnöijd: och skulle iag önska att iag, som fådt Commission af Canifer, kunde erholla befalning genom B:r Feiff att liquidera skulden, och tilljka anwisning, hwarest han kunde commenderas. K. Bror påmin därom. Hälssa H. Resid. Cnipercrona: Hans huus mår wähl: den yngre dottern grefwinnan Polus går på fallande foot. Jag har till en och annan grefwens nödiga utgifft wid sådant tillfälle måst försträcka 100 Rd., som Bröderne förmodeligen lära förnöija, och elliest giöra anstalt til något åhrligen, hwartil man eij altid just kan begiära handräckning af Swärmodern, som des utan är i desse knappe tjder nog brydd. Dock giör hon mot sina Barn hwad någonsin af en dygdig och from moder kan åstundas. Dee frukta mycket för Gubbens hälssa och ljf i denna des höga ålder: sättiandes sin ljt på k. Bror och min hustro att de lära draga för honom all omwårdnad i alt fall. Gen. maj. Cloth är nu ankommen och will iag på stunden resa att föra honom i qwarter, som warit för mig och mina camrather tingat. Gud förlåthe H. Öf. Wachtmeister och Öf. Leut. Brömsen, som genom deras uteblifwande, utan skaffad prolongation, brakt oss alla i olägenhet och besynnerligen cautionisterne i sådant håhl, att de frukta .... lära crevera **). Hwad k. Bror och min hustro

*) Generaladj. och öfv. löjtnanten vid Walloscherne Gabriel Kanifer sändes till Tobolsk, senare till Jenisseisk och slutligen till Irkutsk.

**) Öfv. Frits W. af Björkö och öfv. löjtn. Magnus v. B. hade fått tillstånd att resa hem och söka utväxling mot generalerna Golovin och Trubetskoj samt förbundit sig att återvända, om denna ej kunde utverkas. Härför hade 4 svenska öfverstar kautionerat. Dessa sattes i hård arrest; och icke blott de, utan äfven generalerna och Piper, när vilkoren ej uppfylldes.

kunne giö[ra] .... Schebuschof till plaisir, niuter iag här säkert igen: det .... i peningar eller elliest. Han har wjst sig honnet och go .... mot mig, och mycket arbetat på min afskickning, utan och .... iag wiste ett ord af detta förslaget. K. Bror skicka m[ig] .... paar goda peruquer med denna lägenheten: en rätt god .... andra något sämbre. Gifwe Gud iag intet måtte behö[fwa] .... sljta uth dem i fångenskapen. Min underdånige .... hoos H:s k. höghet och H:s Furstl. Durchl. Genom sljke höge recom .... så wähl som H. Chilkofs har Rosenhane reusserat. H. Trubetskoy och .... caverade för mine bytes män, kunde och wähl intercedera .... eller åthminstonne att iag måtte komme till min betaln .... Venediger och Strauss: Om sådane saker hafwa jemwähl .... grefwar några gånger skrifwit till Senaten. Jag förbl. ...

min h:d k. Broders
hörsamste och tro. ...
[J. Cederhielm].

Min tendre hälssning til hustro och Barn, som Rosenhane efwen lofwat sielf framb[ära].

H. Schebuschofs dräng Cornelius beder iag skall recommendera honom hoos k. Bror till en wacker Swänsk pijga, som han säijer sig hafwa fådt synnerligit tycke till.

à Monsieur
Monsieur Germund Cederhielm,
Bailli du Roy de Suede, et Informateur
de S. A. S. Monseig. le Duc de Holstein-Gottorp
à Stockholm.

M. d. 3 Iunij 1714.

Högtäh:d aller kiäreste Broder.

Den stora omwårdnad och godhet som k. Bror alt framhärdigt drager för mig och mitt fattiga huus, förnyar dageligen i mina tanckar den erkentzlan som iag är der före skyldig; men därjemte min sorg att iag continuerligen måste öka mit skuldregister, utan att kunna på något sätt wjsa mit tacksamma hiertelag och den wärckan, som k. Brors wählgiärningar hafft i mit sinne. Jag hoppas k. Bror lärer wara därom persuaderad, och att tjden skall utwjsat. Jag har en tjd bortåth ängzlat mig mycket däröfwer att iag ingen effterrättelse bekommit hemifrån. Men är omsider blifwen hugnad med ett min k. hustros bref, som återbrakt hoos mig ett gladare mod. Jag har utj åtskillige mine förre andragit mina angelägenheter, och recommenderar dem samma ännu ytterligare i min h. H:r Broders gunstiga försorg. Af bjlagan täcktes k. Bror förnimma huru Lieut. Gr. Polus genom min interponerade credit fått 312 d. 16 öre Sm:t till låhns på interesse, till sine oumgiengelige nödtorffter så wähl wid grefwinnans barnsäng, som elliest. K. Bror förmå H. CammarHerren och de andra Förnähme anhörige, jemte min hörsamma tiensts förmählande, att clarera denne skulden: ty elliest lärer interesset gravera och fant iag denne methoden säkrare än att draga wäxel, hwilken till större last kunnat komma med protest tilbakars. Om dee wiste tillståndet och omständigheterne, skulle de, kan ske, finna mig hafwa förtient tack att iag intet welat min Sahl. Förmans Sohn skulle råka i ett nesligit trångzmåhl. När k. Bror får peningarna kunna de på mitt namn hjt remitteras genom H. Hublein ell. König: effter förskrifningen till kiöpmannen lyder att de genom mig skola blifwa betalte.

Jag har för detta som offtast recommenderat H. Resid:n

Cnipercrona på alt det bästa sättet, hwarutj honom någon plaisir och handräkning kan wederfaras och twiflar intet att ju wår k. Fader lärer, i det han förmår, wara honom behielpelig. Huset, som warit wählmående och förmöget, lutar nu till ruin och armod. Jag har derföre tänkt på förslag att man i tjd skulle arbeta på äldsta Sohnens succession ifall gubben genom döden ell. cession skulle afgå, ty då kunde huset blifwa räddat utan gravation af Staten, och elliest wore sannerligen synd att släppa dem hielp- och handlöse, som tillsatt all sin egendom af zele för k. m:tz tienst. Sohnen äger jemwähl i sanning alla de qualiteter, som wid denna posten erfordras: och wore derföre wähl om k. Bror täcktes öfwerlägga härom med gubben. Iag har redan sökt bereda wägen genom twenne bref till B:r Feiff om denne saaken *). Utj alt hwad huset och des anhörige behaga wjsa något förtroende till mig, söker iag gierna att gå dem med råd och wänskap till handa, hwarom gubben kan wara försäkrad, efftersom iag honom det och låfwade. Men iag är iemwähl dertill pliktig och förbunden af den myckna mig bewjste höfligheten, som iag eij nogsamt kan berömma och wedergiälla.

Min k. Bror tag intet illa opp om iag i närwarande trångzmåhl törs fråga effter den lilla fordringen, som iag lärer hafwa hoos B:r Eric. K. Bror låt mig weta huru dermed är? och om iag får låff draga derpå en wäxel? eller om peningarna, kan ske, elliest kunde deponeras, som mina förra, till min disposition? K. Bror weet alt för wähl mit närwarande tillstånd till att kunna ogunstigt uptaga denna påminnelsen. Wår Herre hielpe oss snart till hoopa, så torde åter utwäg och medell finnas att räcka och twätta

*) Däraf blef ingenting eller åtminstone ej på länge; Thomas Kn. dog snart efter fredsslutet i Ryssland, såsom »Agent». Men en yngre son Johan Henrik trädde i svensk krigstjänst och dog som kapten, R. S. O.

hwarannan händerna. Min skyldiga respect och tienst hoos alla k. anhörige och wänner. Jag förblif:r städze

min kiereste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Som Duben har fått förhopning att niuta så löhn som dee i Fält beståde underholdz medlen, så beder iag att och vigilera därutj för mig. Här har iag eij niutit en fyrck uhr cassan.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Iuge Provincial, et Informateur de
S. A. S. Monseig. le Duc de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Muscow d. 18 Decemb. 1714.

Min h:de Allerkiäreste Broder.

Jag har några gångor tilförna omrört den obligation iag hafwer Knipercronska huset emot den wänskap och wählwillia, som iag i detsamma åthniutit. Nu fägnar mig och deste mehra att de fått hopp, jemte B:r Duben, att komma löse emot Knees Chilkof. Fast iag ännu eij hafwer ljknelse till någon sådan lycka, så är mig lijkwähl kiärt att hon träffat sådane wänner, som iag det bäst unnar: Och wet iag det säkert, att iag i dem lärer hafwa, då de hemkomma, trogna gynnare. Hoos Duben*) lärer Bror finna ett förtroligit och angenämt umgiänge: honom behöfwer iag intet recommendera: ty han är tilförna bekant och kiänd; men iag bör tahla för de andra, intet derföre

*) J. v. Düben blef fri först 1719.

att de behöfwa andras förspråk; utan derföre, att dee äro främmande, och iag dem mycket obligerad. Jag har warit hoos dem lijksom hemma, låt dem ochså wara hoos Er. K. Bror lärer intet annat finna hoos dem, än sielfwa ärligheten, och en förtreffelig lust och åhuga att tiena och fägna sina wänner. Deraf har iag så många proff att iag lefwer oförnöjd till des iag får lägenhet att betyda dem någon dehl af min erkiäntzlan. K. Bror hielp mig härutinnan, som i annat, att betala något på min räkning och skuld: och besynnerligen gå dem med goda råd tillhanda, hwarom Gr. Polus, om han nu kan slippa med, i synnerhet torde behöfwa att anljta. K. Syster och alla Syskonen försäkras om min respect och tienst. Gud alzmektig uppeholle, wälsigne och fägne Er alla. Jag är, så länge iag lefwer

min allerkiäreste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

P. Sc. Med denna längst förmodade resan har det så länge blifwit förhahlat, att hwad man trodt skulle ske 1714, går först nu för sig. Jag wille önska att mig eij heller längre tijd till min förlossning stodo tilbakars. Jmedlertjd recommenderar och uprepar iag härmed alt det förra, städze förblifwandes k. Brors trognaste tienar, *J. Chielm.*

d. 22 maij 1715.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, Juge Provincial au Service du Roi, et Informateur de S. A. S. Monseig. le Prince de Holstein-Gottorp

à Stockholm.

M. d. 26 Jan. 1715.

Min h:d allerkiäreste Broder.

Jag monde för en tijd sedan adressera en wexel af H. Majoren Blickert *) på Regementzskrifwaren Falck à 300 Rd. Som iag intet kan weta om densamma riktigt framkommit eller eij: och mannen lijkwähl är därom mäckta förlägen, warandes denna nästan den endaste resourcen han har till sitt uppehälle; altså har i manquement af wäxelns fram komst, han å nyo gifwit hoosfölliande bref och därutj yrckat på betalningen, derpå min h. H:r Broder efwenwähl täcktes drifwa, och sedan afgifwa peningarna hoos H. König att genom des man betalas till bem:te H. Blickert. Ty ehuruwähl han pour rendre l'affaire plus touchante, skrifwer sig hafwa undfådt peningarna af mig; Så är det lijkwähl intet skedt: utan har iag medelst min credit skaffat honom understöd, och däremot reverserat mig att så snart desse peningarna utfalla skola de hijt remitteras. K. Bror giör mig till willies och hielp denna så redliga som nödstälte Majoren härutinnan till rätta. Hwaremot iag städze förblif.

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm
Juge Provincial, et Informateur de S. A. S.
Monseig:r le Duc de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

*) Jörgen Johan Bleckert, major vid Karelska Kavall., vistades i Moskva och omtalas emellanåt i C. Pipers dagbok.

d. 19 maij 1715.

Hjertans Bror,

Med mycken sorg skillies iag nu från min goda Camrat. Jag gläder mig öfwer des förlossning, som tyckes wara på god wäg; fast förlusten af des förtrogna umgiänge länder mig till stoor saknad. Budet är kommit och han så snart hämptad ifrån oss, att iag intet får tjd att skrifwa mycket. Men iag har därjemte den auantagen iag kan beropa mig på honom, som på den andra mig. Han wet mitt tillstånd och alt hwad k. Bror kan fråga effter. Jag förser mig nu till Er begge, som enda Bror och bästa wän, att hwad som kan bjdragas till mitt bästa, lärer skee. Nyligen fick iag bref af H:s durchl., och deras Exell:cer gr. Horn och gr. Cronhielm, för tu åhr sedan skrefne. De hafwa legat i Pettersburg, till des äntl. en wän skaffat dem wjdare. Nu wille iag giärna giöra min underdåniga upwaktning, om tjden tilläto. J alt fall har Duben låfwat, och iag ber jemwähl k. Bror, giöra min recommendation hoos Öfwerhet, förmän, gynnare, wänner och anhörige. Jag har hafft nog att giöra med Uttermark:*) satt honom i goda händer att lähra artilleriet, fortification, architecturen; twå gångor klädt opp honom: änteligen på wägen att anbringa honom i goda händer, som skulle leda honom widare, dijt man sig bör önska, men af ungdombs nyfjkenhet störtte sig åter i sitt första elände. Åter är han nu därifrån igen någorlunda utwicklad: och hoppas snart få honom i de säkra händer, att han må blifwa på rätta wägar. Det wärsta är att iag nu frånwarande icke kan så wähl beställa, hwad min plickt mig tilbiuder, som iag elliest giärna skulle söka att giöra något fortare. Jag är och förblif:r städze

min kiäraste Broders
trogneste och hörsamste tienare
J. Cederhielm.

*) Se not. sid. 245.

à Monsieur,

Monsieur Germund Cederhielm,
Juge Provincial et Informateur de
S. A. S. Mons. le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

---

d. 24 maij 1715.

Min h:de kiäreste Broder.

Som Duben har nu förhopning om den lyckan att komma lös; så kan iag aldrabäst beropa mig på honom och hans munteliga berättelse i det, som angår mig och mitt tillstånd: såssom och på dem, som medkomma af Knipercronska famillen, hwilka iag mycket recommenderar för all den gunst, godhet och höflighet, som iag i det huset åthniutit.

Den tilförna recommenderade Major Blicherts affaire till Regementzskrifwaren Falck, beder iag och han ännu att k. Bror täcktes låta wara sig om hiertat. Det slaget räknas fuller bland roffoglarne, men lärer förmodeligen wara bättre tambd och afrättad än att han skulle willa fälla på de hemtambde diuren. J alt fall, lemnar Blickert k. Bror frjhet att kasta för honom en Dufwa eller höna: att giöra honom deste willigare. Jag wet k. Bror är en erfahren Falckener, som har lärdt i rättan tijd att holla an Fogeln, eller lossa streket: det wore beklageligit för stackars majoren om des löningzmedell wore disponerade; men han förmodar åthminstonne att de, som för fångenskapet honom tilfallit, lära kunna af Regementzskrifwaren wara förwarade till des understöd och rädning i närwarande trångzmåhl: och att de så mycket mindre lära honom wägras, som han här är lemnad att sörja för Fångarnas bästa, hwarigenom mycket

mehra måste depenseras, än om han med sina Camrater sutto stilla å en annan orth.

Näst min skyldiga tiensts förmälande til k. Syster och alla unga Syskonen, samt wåra k. anhörige å alla orther; beder iag k. Bror täcktes giöra min underdånige, ödmiuke och hörsamme recommendation wid alle tillfällen hoos öfwerhet, Förmänn, och alla gunstige gynnare, deras Hög- och durchleutigheter, samt deras Excell:er Herrar kongl. Råden. Besynnerligen understår iag mig förmäla min diupaste wördnad hoos deras Excel:ce Gr. Gyllenstierna, Horn, Cronhielm, Rhenstierna och Thessin: såssom H. Lilliestedt, Blixenstierna, Erenstrahl, Barck och andra goda gynnare.

Jag recommenderar jemwähl mig, min hustro och wår lilla egendom i den nye brafwe Landzhöfdingens H. Bielkes *) gunst och beskydd. Hans wählgång är mig öfwer måttan kiär, och hugnar mig öfwer en så god landzherre.

Wid hofwet hoppas iag min k. Bror lärer wid alla tillfällen aflägga behörige försäkringar om min skyldiga och diupa wördnad: och eij heller förgiäta det hoos de nygiffta Arfwedsson och Bielke **), samt deras Fr. grefwinnor. Gr. Thures war tilförna Öfverste och iag hade den lyckan att stå under samma Regemente. Men nu lärer fuller han träda till öfwerste-embetet: hwartill iag önskar dem begge af hiertat alt nöije och wählstånd, samt mig continuationen af begges deras förre ynnest. Jag kan nu eij påminna mig mehra: utan önskar k. Bror och hela des huus all sielfbegiärlig wählgång och förblif:r städze

min kiereste Brors
trognaste tienare
J. Cederhielm.

*) Friherre Th. Bjelke blef 1714 landshöfding i Stockholms län.

**) Två af C. Pipers döttrar förmälde sig, den ena med Sten Arvidsson (Natt och Dag), den andra med grefve Th. G. Bjelke.

Muscow d. 8 Septemb. 1715.

Monsieur, mon tres aimé et honnoré frere.

Für meines H. Brudern mir vielfältig erwiesene, und noch ferner in seinem letzten zugesagte güte, abstatte hiemit schuldigsten Danck: und wie ich die tröstliche versicherung erhalten, dass wegen meiner benötigten subsistence schon besorget werden solte, ich aber nicht wissen kan ob meine liebe Frau allezeit zur stelle seyn möchte, und gleichwohl mich dieser gelegenheit, um einen kleinen wechsel durch den H. Gener. und Knesen Trubetschoi zu schliessen, nicht versäumen wollen: bevorab da man sonsten schwer hat unter geld zu kommen; alss habe die freyheit, mit meines H. Brudern permission, brauchen müssen, solchen wechsel à 312 d. 16 :| Sm:t auf Jhn zu trasiren, nebst dienstl. bitte denselben nach sicht, wo nicht eher, zu honnoriren, und einzulösen. D. H. Bruder wird belieben mir es zur rechnung zu führen, oder darüber mit meiner Frauen richtig zu machen, wie es ihm am besten düncket. Mir solte sehr lieb seyn, wan man mit Knees Trubetskoi |: von welchem so wohl alss von seiner Fr. Gemahlin und gantzen famille ich jederzeit grosse civilité und gewogenheit verspüret :| die abrede gemacht werden könte, dass Er seinem hiesigen verwaltern beordern möchte mir bey anforderung gelder zu geben: doch werde ich nicht mehr von ihm jehrlich verlangen, alss die vormahls angedeutete Summa und quartal-gelder, womit nach diesem gewiss ausskommen werde, obschon vorhero ein mehrers, theils auss unerfarenheit der bewandtnüss, theils auss gewissen unvermeydlichen und verhofften nützlichen ursachen, so einst müntlich vorstellen werde, aufgegangen. Solchem nach könte darmit der anfang von dem 1 Ianuarij 1716 gemacht werden; worüber wünsche des H. Brudern antwort und des Knesens befehl zu bekommen. Was ich dann von seinen leuten alhier heben wurde, solte ich gleich

quittiren und assignation darauf geben, es sey dan qwartal-weiss, oder alle halbe jahr ein mahl. Gott verleihe bald den lieben Frieden, und eine erfreuliche erlösung, dass man seine angehörige unfassen, mit ihnen in ruhe zusammen leben, und die delabrirte hauss-affairen in etwas wieder zurecht helffen können möchte. An Ankin wolte anitzo gerne schreiben, muss es aber bis ein andermahl auss setzen: bitte Sie tendrement zu grüssen: und recommendire Sie so wohl als meinen kleinen Carlken in des H:n Brudern unveränderlichen gewogenheit und vorsorge. An meinen werthesten Duben, seine liebste und verwandten, wie auch allen hohen Gönnern und guthen Freunden bitte ebenfals meine empfelung zu machen. Jn übrigen referire mich auf erwenten meinem vertrautesten Camraten und moitié, alss auch auf B:r S. Laurent. Recommendire die Hornische und Knipercronsche famillen, so wohl als meine empfelung beyderseits, wan sie ankommen. Ich verbleibe lebens lang

meines h. H:n Brudern
gehorsamster und treuergebnester diener
J. Cederhielm.

Die andere Doublette, und Triplette habe durch einem andern abcopiiren lassen müssen: Gott tröste dass wir so selten und schwer können briefe von einander haben.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Juge Provincial et Informateur de S. A. S.
monseig:r le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

1:a wechsel.

Muscow d. 17 febr. 1716.

Min h:de allerkiäreste Broder.

Jag önskar af alt hierta att Gud alzmektig wille i detta och många påfölliande åhr uppeholla och bewara k. Bror med alla wåra k. anhörige wid hälssa, wählträfnad och fast förtröstan på Gud, som i all annor mangell är oss alt och wår högsta glädie: han lärer ock nådeligen hielpa oss utur all wederwärdighet, och wända oss den samma både till hälssa och ähra, om wj allenast under den swåra bördan wända oss i bootfärdige hiertan, troo, hopp och ödmiukheet till honom. Hwad mig angår, så är mitt närwarande tillstånd fuller mäckta swårt och bekymmersamt; men Gudz hand är både mild och mäcktig att mig uthielpa: och twiflar iag intet att hon ju lärer yppa medell till min hielp och räddning uhr hwarjehanda nöd, som antingen redan trycker, eller widare öfwerhänger och hotar. Hwad mig nu besynnerligen ängzlar, utom den allmenna och min hustros torfftighet, är den åhuga iag billigt bör draga om min skuldz afbördande. Om iag kunde hafwa den lyckan och nåden af Gud att ställa dem tilfredz, som af mig hafwa någon rättmätig fordran will iag för det öfriga giärna wara nöjd att lefwa fattig. Den första min åstundan är iag wiss att Gud lärer förläna, effter hon grundas på rättwjs kierlek; och den senare är icke allenast lättast att erholla af alt hwad menniskan kan sättia sig i sinnet; utan ock minst omaksam och icke bedröfwelig för den, som söker sin frögd och rjkedom i gudj. Han har budit oss att gifwa en hwar hwad honom tilkommer och föda oss i wår anletes swett, och behörig sorgfällig omtancka. Jag sträfwar gierna effter att fulborda det ena och andra, dock så att iag wäntar endast wälsignelsen och utwägen af honom, förnöjd med des willia och skickelse i alle måhl. Jbland min skuld är för tjden ingen, som angelägnare och snarare borde betalas, än 500

R:dr till H. Pastor Rolofs*) i Hamborg. Jag har gifwit min k. hustro kunskap om sammanhanget och H. Stenhagen har låfwat därom beställa. Men iag twiflar om alla mina bref framkommit, och frucktar att wid närwarande conjoncturer henne lärer falla swårt peningarna att opbringa, så framt någon af wåre k. anhörige eij skulle willa gripa oss i detta trångzmåhlet under armarna. Jag har det förtroende till k. Bror att han både sielf är därtill gunstigt benägen och att han lärer söka därtil öfwertala dem, som äro i tillstånd det att giöra af wåra Förwandter. Jag har fuller tilljtat andra, som iag trodt mina bref kunna anträffa, medan correspondencen till Swerige är spärrad; men iag förnimmer intet att brefwen dem råkat, mindre att någon effect därpå följt. Denna skulden är af den beskaffenheten, att hon måste clareras innan iag kan komma någorstädes: hwilket redan warit ett swårt hinder i en saak, som gud ljkwähl annorlunda behagat disponera. Hwad mitt underhold och föda widkommer, så länge Gud behagar låta denna fångenskapen räcka, så will iag med hans hielp nogsamt utkomma åhrl. med de förr desidererade quartalen. Och som iag intet twiflar att ju både H. Wachschlager lärer wara förnöjd för de 300 Rd., som wid slutet åhr 1714 af honom förskutos; och att k. Bror gunstigst lärer hafwa gifwit eller skaffat Knees Trubetskoi betalning för de 312 1/2 d. Sm:t som iag wid slutet af åhr 1715 här af hans Folck häfwit, så är nu frågan huru man detta åhret skall få sin utkomst.

*) Ulrik Thomas Roloffs, pastor i tyska Slaboden vid Moskva, var outtröttlig att hjälpa de svenska fångarna med råd och dåd. Särskilt fingo fångarna i Sibirien och v. Wreechs skola i Tobolsk mottaga många prof på deltagande. I Moskva förmådde Roloffs sin tyska församling att förse de fattiga svenska soldaterna med pelsar, skjortor och strumpor. Han besökte också fångarna flitigt och lät ej afskräcka sig af de obehag, för hvilka han ofta därigenom blef utsatt. Roloffs dog i Moskva 1721. Äfven en pastor Schar-Schmiedt omtalas med beröm. Det är ej för bittida att här i Sverige återväcka minnet af de ädla män, som förbarmade sig öfver de fångna karolinerna.

Den samma kan anordnas och remitteras antingen genom bem:te Knees, eller H. König på Hamburg, ell. någon annan på Amsterdam; men hwadan medlen skola tagas wet iag sielff intet att gifwa wid handen. All tilgång är tillstängd och stoppad. Den enda fattiga gården, hwarest min stackars hustro nederlagt så många trötta fiät, wille iag intet giärna föryttra: ty nu skulle han eij komma i prjs, och en annan gång eij kunna återskaffas för ljka kiöp. Mina k. anhörige kunna swara, att iag har hoos dem ingen ting inlagt. Willa de intet af godhet något sammanskiuta, har iag ingen ting att fordra: och lemnar iag fördenskull i min k. Brors egit ompröfwande och godtycko effter sammanrådande med Anckin att giöra med gård och godz, där ingen annor utwäg finnes, som Er bäst tyckes. Herren gaf, Herren tog, wälsignadt wari hans namn ewinnerliga. Skulle andra utwägar finnas till bem:te quartalers upnegocierande och hopbringande under fångenskapen, wore fuller högst önskeligit; men i alt fall har nöden ingen lag. Jag recommenderar til k. Brors wanliga goda försorg mig, mitt huus och min wälfärd. Gud skall ersättia med wälsignelse öfwer k. Brors hus och barn, den godhet, som mig bewjses. Medgående bref lärer k. Bror låta wara sig angelägit att befordra mehra för ägarens, än min förbön skuld. Jag hade elliest något angelägit att communicera; men måste afbjda en bättre lägenheet. Giärna önskade iag weta hwad minister wj hafwa i FrankRjke, Holland, Engelland, Wien och Hamburg. Skulle H. Palmquist wara hemkallad, som det debiteras, ber iag försäkra honom om min wördnad och tienst*). Okunnigheten om närwarande sakernas beskaffenhet afråder mig ifrån den förmätenheten att därom tahla, omskiönt nijten är större än att iag kan aflåta därpå att täncka.

Anmähl min respect hoos Syst. Emerensken Duben.

---

*) J. Palmquist dog i Stockholm $^{25}/_{1}$ 1716.

Jag hade trodt att Bror Iochim skolat wid denne tjden redan warit hemma; men som iag nu, då iag på några dagar fådt komma hjt *), förnummit af Ryska herrarna att hans utwäxling endast studz[at] på det, att saaken med Gen. Maj. Horn må blifwa brakt till ricktigheet; så giör mig hierteligen ondt att han så länge blifwit i sitt goda hopp uppehollen. Hwad hinder de illwilliande elliest welat lägga honom i wägen äro längst afröjde. Nu har iag på hans wägnar talt med Generalen Galliczin, som låfwar giöra honom all handräkning i peningar så wähl som elliest. Det är den bästa och raisonablaste man, som någonsin kan wara. Han reser sielf om några dagar til Åbo el. den sjdan: och har jemwähl låfwat föruth sända ordres om Dubens handräkning: på hwilkens hjtsände wäxel til Syst. Emerentia à 200 d. Sm:t iag här uptager och til bem:te General aflefwererar samma peningar, som k. B:r täcktes henne berätta. Jag beklagar detta drögzmåhlet deste mehra, som iag wet huru Duben lärer taga sig det till sinnes. Jag kan numehra eij skrifwa honom till innan iag får närmare kunskap: utan har bem:te Gen. Galliczin gunstigt permitterat att gifwa med honom bref både dijt och hem, af hwilken tillsäijelse iag mig lärer wid detta tilfället betiena.

Maj: Blickert längtar högel. weta om intet Falken brakt honom något til mats, och om af des klor intet skall kunna utbringas. Han består giärna att derföre till honom utkastas en höna ell. 1 paar dufwor.

Till wår k. Fader, samtel. Syskon och släckt beder iag förmähla min skyldiga wördnad, och tilgifwenheet. Huru mår B:r Ionas Fockierns. Han har altid wjst sig mot mig

*) Brefskrifvaren är nu internerad i ett kloster (löjtn. G. A. Piper berättar i sina anteckningar från 1715, att det högre befälet m. fl. bortförts från Moskva till angränsande kloster), icke långt från Moskva, hvarifrån alla de följ. brefven 1716—20 äro daterade och dit han således alltemellanåt fått begifva sig. Så möter ett bref Febr. 1721 från det o. 700 km. aflägsna Kasan.

en mehr än ährlig och god wän: Jag tror honom ännu om detsamma, där det är om möijeligit.

Hoos wår nådige Öfwerheet, och Förmän beder iag k. Bror wille wid lägenhet uttyda min underdåniga trohet, och ödmiuka respect till det bästa. Gud alzmektig uppeholle och beware k. Bror. Jag är til döden des

trognaste och hörsamste tienare
J. Cederhielm.

Muscow den 23 Maij 1716.

Min högtäh:d kiäreste Broder.

Jag har på några dagar fådt resa hjt till Staden, och tilljka hafft i Commission att upnegociera några peningar för H. Gen. adjutanten Gyllenklow *). Därutj har iag så wida reusserat att handelsmannen Ieronymus Kusell emottagit des wäxel à 200 d. Sm:t på H. Camrereraren Schylander, som dem bör betala tilljka med 400 förr assignerade d. Sm:t af en Gyllenklows fordring hoos Sahl. Öfw. Siegeroot och des arfwingar à 150 Ducater. Hela saken lärer af H. Schylander och Kusel blifwa k. Bror berättad omständeligen. Min h:d k. Broder har med sådan flijt och wärckan genomdrifwit mina förra recommendationer, att iag bliwit anmodad tilljta k. Bror om handräkning i denna saaken, i så måtto att k. Bror täcktes på bästa sättet söka förmå H. Schylander, och om det behöfs Siegerots Erfwingar att prompt betala H. Kusell för desse wäxlar: hälst effter H.

---

*) Gen. adj. A. G. Gyldenklou blef fången vid Czernowice. Hans moder Maria Eufros. Cronberg var omgift med stallm. E. Reutercrantz i dennes andra gifte. Med honom hade hon tre döttrar; men gen. adj. var hennes ende kvarlefvande son, ty en yngre hade stupat i Polen såsom v. korporal vid lifdrabanterna.

Kusell besynnerligen på min interposition dem antagit. Jag har ock skrifwit H. Schylander därom till, som han lärer wjsa: och beder iag mycket k. Bror will än ytterligare beweka H. Schylander att låta sig något mehra wårda om Gen. adj. Gyllenklow, som snart i 3 åhr hwarcken fått peningar eller breff. Jemwähl täcktes k. Bror sielff, samt genom wänner och wäns wänner söka röra des k. Fru moder, Sahl. Stallmästaren ReuterCrantz EnckieFru till den moderliga gunst och barmhärtigheten att intet låta sin ärliga Sohn crevera i elände. Jag är witne att han skrifwit åtskillige ödmiuke bref. Gud weet om de äro framkomne. Med Duben sände han en sin Sohnlige böne-skrifft och annan förordning; men till all olycka har ock des öfwerkomst så länge studzat. K. Bror giör Ert bästa för honom af Christeligit hierta: och continuera i Er godhet mot mig och mina. Hälssa alla k. anhöriga. Jag är i döden

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare,
J. Cederhielm.

P. Sc. H. Lieut. Schönberg ligger mig hårdt an om recommendation til sin H. Fader. Men iag holler honom däremot wälment och redligen före att mina förra förmaningar eij gullit: att han måtte wjsa full ånger öfwer det framfarne, och gifva sådan försäkring om sitt tilkommande conduite, att han därmed eij må giöra sig af sin wackra Fromma Faders ynnest förlustig *). Medan wj stå i sådant accord, lärer iag ljkwähl recommendera til betalning en enda wäxel à 100 Rd. ungefär, som han redan för $1^1/_2$ åhr sedan, i anseende til min recommendation monde undfå af en man, som war af mig instruerad att allenast försträcka

*) Hvari löjtn. vid lifreg. till häst Carl Schönberg försett sig, är ej kändt. Han hade först setat fången i Solikamski och sedan kommit till Moskva.

ljtet effter nödtorfften: hwarföre han eij heller sedan monde wara angenäm. Adieu.

Står intet att uträtta hoos Falcken för Major Blickert?

à Monsieur

Monsieur de Cederhielm,
Juge Provincial du Roi, et Informateur
de S. A. S. Monseig. le Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Muscow d. 28 Maij 1716. (Ankom d. 16 sept. beswaratt d. 17 sep. 1716.)

Min allerkiäreste wän.

Utj mitt sista monde iag förmäla, att iag mig intet hade tillhandlat af Sahl. Doct. Belows qwarlåtenskap*). Men som denna af des redliga wänner är, Enckan till fördehl,

---

*) F. d. med. professorn i Dorpat och Lund, sed. fältläkaren i svenska armén Jakob Fr. Below blef under sin fångenskap uppmärksammad af tsar Peter, som ju hade godt öga för skickligt folk. Han dog i Moskva 1716.

Utg. har visserligen tillhandlat sig något ur Belows kvarlåtenskap, men detta har begripligtvis skett på långa omvägar. Det är här fråga om en tysk bönbok — Speners Natur u. Gnade — som Below fått i Moskva 1714 och som Adam Ludvig Lewenhaupt »an sich gekauft in Moskva a. 21 April 1716» enl. egenhändig anteckning å titelbladet. Pergamentsbandet har på frampärmen en stor brunröd fläck, som man med något fog kan intala sig vara ett märke af karolinskt blod. Man kan ytterligare fantisera sig till, att det just var i en sådan liten bönbok, som folket vid Albedyls dragoner låg och läste i gräset vid Dnjeprs strand, när de å öfverbefälhafvarens vägnar tillfrågades, om de ville slåss. De okonstlade karlarna sägas ha svarat: hvad nu? Sånt har man aldrig frågat oss om förr!

Det var Below, som förde sederm. legationsprästen S. Agrell till trädgården i Alt-Ranstädt, där Carl XII för tillfället åskådade en »comœdia». (Kar. Krig. V).

wänd i peningar, och man warit sorgfällig att skaffa henne dem säkert tillhanda; så har ock iag däraf tagit till mig 400 Rd. el. 800 d. Sm:t. Det är hela den summan, hwarmed iag detta åhret ärnar utkomma. Och som iag i åhr hwarcken förr dragit, eller hädaneffter lärer draga någon wäxel på dig; så weet iag nogsamt att du denna deste snarare lärer söka att honnorera och förnöija. För den wänskap, som iag hafft med Sahl. Doctoren beer iag dig, icke allenast därom; utan ock, om du kanst wara hans Encka och Barn till någon widare tienst, tröst och understöd, att du wille låta det wara dig på det högsta recommenderat. Om Gud hielper mig hem med lijfwet, skall det efwen wara mig en synnerlig plaisir att kunna wara dem i någon måtto till willies. Skulle du, min k. Ankin, innan denna wäxelns ankomst hafwa giort någon disposition för mig öf:r Amsterdam, som iag förr begiärt; Så kanst'u laga att den crediten må stå mig yppen till nästkommande åhr, där det skulle behöfwas. Elliest har ock nu H. Kusel och en annan man tilbudit mig penningar på din anordning; men iag har utstält den offerten på sådant sätt, som du af mina swar lärer see. Jmedlertjd erkiänner iag och tackar dig af alt hierta för din goda försorg och myckna möda. Så ömm, som du är, att intet låta mig lijda brist; så bekymbrad är ock iag att du intet må beswäras med för dryga utgiffter i dessa swåra tijder. Gud alzmecktig förhielpe oss snart med hugnad tillsammans, samt förläne dig och Carl, jemte god hälssa, sin milda wälsignelse till allskiöns wähltrefnad och nöije. Min skyldiga respect förmäles till alla wåra k. anhöriga, gynnare och wänner. Jag är,

min kiäreste wän
din egen och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Jag reser i desse dagar till mitt kloster igen. Utterm. har af mig fådt 356 d. 7 s. Silf.m:t hwarå iag har quit-

tence och attest: ty kan du dig däraf hoos wederbörande betiena.

à Madame

Madame de Cederhielm,
née d'Åkerhielm,
à Stockholm.

Muscow d. 20 Iunij 1716.

Min h:d allerkiäreste Broder.

Jag monde för några postdagar sedan bedia k. Bror wille recommendera på det krafftigaste både hoos Camreraren Schylander att prompt betala till handelsmannen Kysell richtigt den wäxel, som honom blifwit tillsänd traserad af Gen. adjutanten Andres Gyllenklow, som ock denne hoos sin Fru moder, att hon måtte af gunstig omwårdnad bjspringa honom med något åhrligen i des swåra trångzmåhl. Denna min tienstl. begiäran har iag härmed skolat iterera; och än ytterligare att k. Bror wille hielpa att disponera H. StiernCrona, jemte min skyldiga tiensts förmälande, att stå GyllenClow bj: i synnerhet med 100 Rd. utom åhrliga underhollet, som iag i des största nöd honom på min credit skaffat. Han lärer därom sielff skrifwa med det första: men iag har eij kunnat underlåta denna min bön föruth att insinuera, på det wägen må wara föruth wähl beredd. D'ailleurs je vous dirai en confidence que je m'ai fait porter icy tres malade et travaillé de la fievre. Grace à Dieu, je suis deja presque retabli: mais du saut que j'ai fait d'une longue fatigue à une vie tout-tranquille, il y a tant de desordre dans le corps, qu'il me coutera un peu cher auant que de le pouvoir remettre dans un bon etat. C'est à quoi je m'aplique maintenant auec l'invocation de Dieu: à la volonté duquel je me resigne entierement: mais il me fait

gracieusement entrevoir de belles esperances d'un entier retablissement. Mes complimens par tout. Je suis tout à vous, mon tres aimé frere,

votre tres humble et tres obeisant serviteur
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Iuge Provincial au service du Roi, et
Informateur de S. A. S. monseig:r le
Prince de Holstein-Gottorp,
à Stockholm.

Musc. d. 6 aug. 1716

Triplet.

Högtäh:de allerkiäreste Broder.

K. Ombudzmannen H. Stierncrona har låfwat willa understödia H. Gen. adj. Gyllenklow med en wiss Summa penningar åhrl:n, så länge fångenskapen räcker. K. Bror recommendera samma affaire till det bästa hoos H. Stierncrona, jemte min skyldiga tiensts förmälande. Jag hoppas han lärer ännu conservera den gambla wänskapen, hwaraf iag jemwähl önskar framdeles kunna gifwa något proff. I synnerhet täcktes k. Bror förmå honom att prompt öfwerstyra de 100 Rd:na för KrigzCommiss. Thuning *) på bem:te Gyllenklows räkning, emedan ock iag därföre endels häfftar och står i fahra. Desutom är Gyllenklow min wän, KlosterCamrat och af ärligit sinne, så att iag giärna sågo hans angelägenheter befordrade och på bättre foot brakte. K. Bror contribuera därtill hwad möijeligit är genom goda officier.

*) Olof Thuning, fånge i Moskva.

Jag hade tänkt i åhr kunna något spara i klostret. Menniskors förslag äro fåfänge. Siukdom har iagat mig til Staden och förorsakat oförmodelig kostnad. Jag törs intet låta Ankin weta att iag i 3 månader redan warit här siuk. Gudj loff, iag är nu utom fahra effter ljknelsen; men har ännu något att plostra om den bräckliga kroppen. Åtskilliga anstöter hafwa ansatt mig effter hwarannan. Det synes som effter en långlig hälssa opassligheet welat sig samka till att utbrista på en gång. Erfarenheten giör mig snart till Doctore. Offta har iag önskat mig under den ärliga Riebens upsikt. Nu måste iag än bruka en tjd. Läkarna trösta mig att hälssan hädan effter lärer blifwa deste starckare och ständigare, sedan det onda blifwit ränssat uhr kroppen. Gud gifwe därtill *lycka och* sin wälsignelse. K. Bror anmähl min tienst, respect och hälssning hos Ankin, Föräldrar, Syskon, Släkt och wänner. Jag önskar dem alla utj Herrans nådiga hägn, och beder dem hafwa mig i gunstigt minne. Jag är och förblif:r städze

min h:d k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

K. Bror, skrif mig swar härpå, och huru denna saken blif:r bestält.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Juge Provincial au Service du Roi, et
Informateur de S. A. S. m:r le Prince de
Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

[Följande bref lika med detta med undantag af kursivt anmärkta skiljaktigheter samt ett par smärre olikheter i stafning].

Musc. d. 2 Octobr. 1716.

Min h:d kiäreste Broder.

Jag förnimmer att H. Generalen Gr. Lewenhaupt har förlorat sin k. Fru Swärmoder*) och att han ärnar tillijta k. Bror att wara godman å des wägnar i hwad som kunde behöfwas till Sterbhus affairernes utredande och elliest till Fru grefwinnans bijstånd i deras angelägenheter. Jag fägnar mig öfwer det förtroende som härutinnan blifwer dragit till K. Bror, och wet wähl att han med lust lärer det på sig taga och giöra sitt bästa: besynnerligen om k. Bror hade den förmohnen att kiänna den gunstiga H. Generalen så wähl som iag. Förutom det att han är wärd att hedras och tienas af alla dem, som älska ähra och redligheet; så bewisar han mig jemwähl altid serdeles ynnest: och beder iag fördenskull, om k. Brors nijt för des tienst kan något ökas, han wille det giöra för min skuld således, att mig därigenom må kunna förwärfwas en recommendation från Fru Grefwinnan till H. generalen: hwilket iag då kan taga för proff att Fru Grefwinnan är aldeles tilfredz med k: Brors assistence. Jag twiflar fuller intet därom: men k. Bror seer huru giärna iag också önskar kunna draga däraf någon fördehl. Jag märcker elliest att Fru Grefwinnan är en peine för en observation à $\frac{m}{10}$ d. Sm:t. Det har intet att betyda. Förutom att samma medell elliest warit aldeles förlorade, där icke H. Generalens waksamhet emellankommit; så har han ock en inbunden book med special räkningar och verificationer däröfwer: Så att därföre ingen fahra är, eller man behöfwer sig oroa. Jag ber anmähla min ödmiuka wördnad hoos Fru Grefwinnan, Fröknarna, och å alla andra orther, där iag weet k. Bror giärna giör sin upwaktning. Gifwe Gud iag finge åter snart blifwa där af honom introducerad igen. Recommenderar jmed-

*) Anna Maria Cruus af Gudhem, död 1716.

lertjd mig, min stackars hustro och gåssen: städze förblifwandes

Min h:d kiäreste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm,
Juge Provincial au service du Roi,
à Stockholm.

Musc. d. 25 Ian. 1717.

Min h:de allerkiäreste Broder.

Jag har nu på så lång tijd intet hafft något bref af k. Brors att iag intet kan weta huru honom går i hand eller huru iag står i des gunst: hälst k. Bror förr intet plägar wara så länge tyst, eller hafwa möda att skrifwa: dock giör iag mig nogsamt försäkrad att brors gambla godhet och uppriktiga sinne för mig eij kan lijda någon ändring; utan tillskrifwer denna min olycka andra hinder och händelser. J de allmenna tjdingarna har iag tijd effter annan förnummit många slags och margfaldige auancementer; och som iag altid sökt, men intet funnit k. Brors namn därunder, undrar iag mycket hwad ordsak därtill må wara, k. Brors Philosophiske tankar, eller andras motstånd. Ändteligen är det wist, om iag får dömma k. Bror effter mitt sinne, att man är efwenså nöijd och mehra wid ett medelmåttigt Embete, än wid ett högt, samt altid utj mindre fahra och efwentyr.*) Därtill med hwad är det för en lumpen

*) Man behöfver kanske ej betvifla uppriktigheten för tillfället af dessa känslor hos det blifvande riksrådet. Äfventyrligheten af en så hög ställning fick han erfara vid riksdagen 1726—27.

plåga att låta ägga sig af ambition till högre framsteg. Jnbilningen blifwer därvid bättre född; men magan eij mehr mättad: och will man hafwa beröm, så erholler man det altid snarare wid ett mindre, än wid ett af de höga Embeten: allenast man giör sina sysslor fljtigt och redligen, och hwad än är det förnämsta, så har man därwid icke så stor frestelse och siählewåda. Detta och många flere skiähl hafwa mig så fast öfwertalt, att iag holler för dårskap att sträfwa effter höga ting: dock säijer iag det om mig allena, och will eij gifwa dem orätt, som hafwa annan tanka, grundad på större förståndzgåfwa och skickligheet. De kunna hafwa fog att willa flyga så högt, som de finna sina wingar krafftige dem att bära. Ja de kunde och hafwa skiähl att förebrå mig den fåfängian att willa tala om Embetz-förrättningar, medan iag sitter i fängelse. De hafwa däri rätt. Men iag föll oförmodeligen på den materien, och will nu komma till en annan, som passar sig närmare med mitt tilstånd. Jag är olycklig utan frjhet och medell: det bör wara mitt qwäde. Gud gifwe någon wore, som det höra wille i sin wählgång med miskundsamt sinne. Men iag fruktar att hoos många högt upsatte giäller ljka mycket att prisa gifmildheten, som att förnedra höghetens låf och wärde. Fördenskull har iag intet understådt mig att klappa någorstädes an mehra än hoos förmodeliga wänner och k. anhörige. Jag hoppas de lära giöra hwad de förmå till mitt och min fattiga hustros understöd i wår närwarande wederwärdighet och fördublade kostnad, här och där. Enkannerligen giör iag mig försäkrad att k. Bror intet lärer undraga sig att giöra all möijelig handräckning. Jag weet intet om ännu något lärer innestå hoos Bror Eric; men om det ock intet wore twiflar iag ändå intet att ju k. Bror lärer stå min Ankin bj när omtränger. Jag gratulerar k. Bror och syster af hiertat att deras k. Barn börja nu effterhand dublera sig: låt mig ljkwähl weta huru med dem alla tillstår, jemwähl med Systrarna Maja, Ebba och Brita. Har

iag intet den lyckan att wara hoos Er, så gif mig ljkwähl den fägnaden och säij mig samteligas wilkor och förehafwande. Fast iag sielf sitter fastspikad, har iag lust att see huru de andra rulla omkring. Gud förläne dem alla det förnämsta, som är sann Gudaktighet och Siählenes wälfärd.

Af H. Öfwerst Knorrings Söhner är Capit:n död *) och Regementzqwartermäst:n för tjden här. Öfwertahl Fadren att gripa honom under armarna med något. Det är en hurtig och ansenlig officer. Han menagerar jemwähl så mycket möijeligit är; men behöfde sannerligen något erkläckligit till att bringa sig uhr en skuld, som han måst giöra innan han komm att få något i händer. Hans Bror Capit:n hade, då han afled, här några penningar, som wore remitterade af Gen. Adjutant. Knorrings Fru uhr Ljfland; På sitt yttersta har han testementerat dem till sin Enkefru i Saxen. När de, som hade samma peningar i händer finge den kunskapen, blef bem:te Capitains andehl i den ankomne summan: nembl. 42 Rubel, några copeker, öfwergiorde till Enckan: så att Regementzqwartermästarn, som den tjden eij war tillstädes, intet däraf niutit, eller kunnat disputera den stackars Enckan denna lilla ihugkommelsen effter sin man. Dock säijer iag detta allenast att icke H. Öfwersten må tänka det H. Regementzqwartermästarn sådant effter sin Bror undfådt och nu deste mindre behöfwa.

*) Kaptenen vid Dückers dragoner Gustaf v. Knorring (N:o 177) dog 1715 i Werchoturje; regementskvartermästaren vid Helsinge reg. Isak v. Knorring uppgifves hos Ennes ha setat fången i Tschebaksari, men befann sig, som ofvan synes, »för tiden» i Moskva. — Gen. adjut. Henrik Johan Knorrings (N:o 809) fru hette Charlotte Wellingk, men kanske är det här snarare fråga om en gen-adj. Frans Knorrings (ej i ättartafl. † 1712 i Kostroma) efterlemnade maka. Henrik Johan nämnes som gen. adj. först 1718, men ättartaflornas uppgifter äro ju ej alltid pålitliga. — Ennes vet om ej mindre än 9 krigare med namnet Knorring, som voro fångar i Ryssland.

K. Bror lägg ett ord till goda för honom: och bijbeholl mig i Er förra affection, såssom den där oafl:n förblif:r

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Min skyldiga wördnad och tienst förmähles till k. Syster och alla af Ert kiära huus.

Musc. d. 15 febr. 1717.

Min h:de allerkiäreste Broder.

Jag har här en öfwer måttan god wän, en from, ärlig och uppriktig man H. ÖfwerstLieut:n Isendorff *). Hans Fru är närmsta Erwinge effter en H. Reuter, som nyligen i Hamburg genom döden afledit, och hwar man wähl wet att han hafft wackra medell; men Gud wet af hwad händelse och hand alla papper så wähl som medel förkomne, att effter hans död bem:te Fru hwarken det ena eller andra funnit hafwer. Nu skall samma H. Reuter hafwa hafft egendom i Swerige; och den wille man giärna effterfråga, men har ingen bekant, till hwilcken de kunna sig därom adressera. Fördenskull beder iag tienstl. k. Bror wille af sin kiärlek för mig, af ömmhet för rättwisan och af sin bekante estime för alle ärlige hiertan giöra bem:te H. ÖfwerstLieutenant och hans Fru den handräckning, som hon widare lärer gifwa anledning till och af nöden kan pröfwas. De hafwa i detta fördärfweliga kriget tillsatt deras egen-

*) Joh. Kristof. v. Issendorff vid Gyllenstiernas (f. d. Görtz's delvis) dragoner var gift med Anna Margareta Reuter från Reutershof i Altenlande. Om den tyska släkten haft egendom i Sverige eller varit befryndad med släkterna Reuter (N:o 314) och Reuter af Skälboö (N:o 158), är obekant. — Issendorff har åtm. för en tid varit internerad i Nizni-Novgorod, därifrån han beskrifver en stor eldsvåda 1715 (Wreech, Historie).

dom. Kan skee har Gud, i hwilkens Faderliga willia de sig aldeles gifwa, härutinnan förbehullit ett stycke bröd, som man fördenskull eij bör försumma att efterfråga. Är det dem ämnat, så lärer det dem eij undgå. K. Bror giör Ert bästa, et amare nunquam desine

Tuum unicum totumque
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm, Juge Provincial au Service du Roi, et Informateur de S. A. S. monseig. le Prince de Holstein-Gottorp,

à Stockholm.

M. d. 1 febr. 1718.

Min h:de kiäreste Broder,

Wid detta tillfället har iag intet bort underlåta att försäkra k. Bror om mit hälssosamma tillstånd och innerliga längtan att få höra goda tijdingar hemifrån, eller, om Gud behagar, sielff få komma dijt med Fred och fägnad. *) Jmedlertijd will iag bedia wår Himmelska Fader att taga oss alla utj sin nådiga omwårdnad, och förläna, jemte tålamod och bättring under korsset, nöije och belåtenheet utj honom och des gemenskap. Hwilcket iag önskar k. Bror och alla wåra k. anhörige till en wälsignad gåfwa i detta ingågne och många påfölliande åhr här i lifwet och sedan i ewigheten. Hoos wår k. Fader och samtelige Syskon

*) Visserligen voro de direkta fredsunderhandlingarna på Åland ännu icke började, men C., som skaffat sig goda förbindelser i Ryssland, kände väl både tsarens fredsbenägenhet och de utsikter, som denna kunde öppna för Sverige.

beder iag k. Bror wille aflägga försäkring om min skyldiga wördnad och tienst. Hwad mig utj öfrigit angår beropar iag mig på öfwerbringaren H. Capit:n Nilsson, *) som det alt kan utförligare berätta: och recommenderar honom tillijka utj k. Brors wänskap och handräkning i alt hwad någonsin skee kan. Elliest har iag tillförna recommenderat k. Bror twenne ährender, som iag nu åter måtte uprepa effter iag ingen kundskap bekommit om k. Bror mina förra breff erhollit eller eij. Det ena angick H. Major Blickert, som gaf en wäxel och anwisning på Regementzskrifwaren Falck å sine för 1709 influtne och i behold stående löhnings medell. Skulle k. Bror hafwa något därpå kunnat infordra, twiflar iag intet att k. Bror sökt det på mitt namn att remittera effter den ährliga mannen lijder här nöd, och låter sig dock icke förtryta, såssom kunnig i språket och wägarne å denna orthen, att fljtigt drifwa och bewaka Fångarnas bästa uppå här warande Förmäns honom updragne Commission. Fördenskull beder iag härmed ytterligare k. Bror will låta hans saak wara sig om hiärtat; jemwähl den goda ÖfwerstLieut. Isendorfs angelägenheet effter hoos gående Fullmakt, hwaraf twenne exemplar tillförna blifwit öfwersände jemte bref till k. Bror från honom och mig. Men som därom ingen effterrättelse sedermehra inluppit, så beder iag på det aldra högsta och fljtigaste, om dee förra brefwen eij wore ankomne, k. Bror dock täcktes i anledning af denna Fullmakten söka att upspana hwad des k. Fru och Barn kan wara effter H. Reuter tillfallit, och därwid anwända all möijelig fljt att skaffa däri å hans namn och wägnar immission. Jngen annan kan hafwa däråa prätention: ty hans Fru är närmaste Erfwingen, och skulle någon

*) Möjligen är denne kaptenen vid Dückers dragoner Lars Nilsson-Östner, som enl. Ennes setat fången i Tobolsk, men på något sätt fått tillstånd att hemresa. Året för hans hemkomst sättes dock till 1719 i ättartaflorna. Någon annan Nilsson har Ennes icke i sin fångförteckning.

annan af Reuters namn sig hafwa anmählt, så är både en fiärmare grad och annat mehra densamme i wägen: hwarom Capit. Nilsson i det måhlet kan befrågas. J tanckarna omfattar iag k. Bror och alt hwad honom kiärt är med största tendresse: längtar högel:n förnimma des tillstånd, och förblifwer städze med all ömhiertenheet

k. Brors
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

J det bewuste contractet wäntas allenast på dens klara utlåtelse, som i handeln har största anparten.

Hornarnas bästa recommenderar iag på bästa sättet, effter som brefhafwaren därom kan gifwa effterrättelse.

à Monsieur

Monsieur Germund Cederhielm
Gouverneur de la Province
de Sudermannie
à Nykiöping.

Apostille le 16 fevr. *)

Je viens de reuoir encore les plus affidez. L'un, etant fort affairé, disoit en peu de mots que les apparences ne changoient pas en mieux: l'autre, plus franc et mieux porté par raport à l'influence de l'affaire Britanique, se trouva dans un lieu, ou nous pumes parler à loisir. La cause de la retenue et froideur, est que les conferences du

*) Här kommer plötsligen en inlaga af högpolitiskt innehåll, ställd till hvilken Excellens? Förmodl. Görtz! Cederhielm har, som framgår ur den föregående brefväxlingen, sorgfälligt afhållit sig från allt ingående på politik, men han måste denna gång varit mycket säker på öfverbringaren.

coté de Finlande n'auancent pas; et que mess:rs Rank et Poniatowsky ayent eté quelques jours à la Haye sans voir encore m:r Kurakin. On paroit tres resolu de continuer plustot la guerre, que de demordre de ses pretentions. Mes raisonemens sembloient ne faire point d'impressions, si ce n'etoit pas à l'egard de Wiborg. Mais comme sur ces choses je ne saurois m'engager dans quelque debat que par maniere de discours; je ne puis pas non plus debiter la reponse pour fixe. Cependant je crois en pouvoir cloncure: qu'en tout cas on consentiroit 1. à donner au Traité le nom d'armistice, pourvu que les choses y soient bien reglées. 2. à nous accorder certains privileges sur le bled, le chanvre, les mats etc. etc. que nous aurions besoin de faire venir des lieux, dont on pretend demeurer en possession. & 3. à tirer la ligne des frontieres de leur commencement en droiture vers la Mer blanche. Ce seroit peu de chose, je l'avoue; mais au pis aller, nous ne manquerions pas d'en resentir les fruits: outre ceux de plus d'importence que j'en visage, à sauoir 1. d'empecher la reunion des alliez et de leurs forces: quelquesuns etant si peu contens d'un traité separé, comme les Wigh's le furent autre fois de la paix d'Uttrecht. 2. de profiter de la disposition presente et du secours offert pour regagner les autres pertes et aquerir ce qui nous conviendra le plus sous le titre d'equivalent. 3. d'en stipuler la garantie. 4. de faire delivrer et sortir les prisoniers. 5. de rompre la ligue d'une maniere qu'elle ne se renoue pas si aisement à l'auenir. 6. d'auoir une porte de derriere, par laquelle nous puissions recouvrir un jour ce que l'abatement ne nous permet pas d'esperer à l'heure qu'il est. Car il faut regarder tout ce qu'on cede en Allemagne comme perdu pour jamais; mais d'un autre coté l'inobservance de la garantie etc. pourra fournir des raisons, et les conjonctures ne manqueront pas; ceuxmemes, qui nous ont eté contraires, auront bientot lieu de changer d'auis. Il seroit superflus

d'alleguer les argumens domestiques: et je n'ose pas m'ouvrir d'auantage. Vot. Excell. comprendra aisement tout ce que je veux dire. Elle aura la bonté d'excuser pour l'amour de mon zele ce que je puis auoir manqué par ignorance. Le Cz. est fort occupé icy: il a dessein d'aller bientot aux eaux, qu'on a trouvé aux environs d'Olonitz. Je dresserai le memoire mentioné, dans lequel, sans m'enfoncer, je tacherai de faire comprendre, entre autres choses, l'utilité qu'on se pourra promettre dans la situation presente de cet accommodement. On aura meilleure occasion, peut etre, pendant cedit voyage et dans une petite suite de tout insinuer. Je souhaits de le pouvoir faire apuyer indirectement par quelque Anglois de distinction NB. s'il est vrai qu'il y en a qui se tient incognito. *) ADieu.

Muscow d. 26 aug. 1718.

Min högtäh:de allerkiäreste Broder.

Jag har i långlig tijd intet hafft tijdingar af k. Bror, förrän iag nu förnummit, att k. Bror i sistleden lunij månad skall hafwa mådt wähl, hwilket mig hiärteligen fägnat. Wår Herre uppeholle k. Bror och samtlig k. Syskonen wid

*) Det syftas väl här på tsarens hemliga jakobitiska förbindelser. Hvem den åsyftade »anglois de distinction» skulle vara, är ej lätt att säga. I Mitau, dock i ständig förbindelse med Petersburg, befann sig för tiden hertigen af Ormonde, som bland annat skulle planera en förbindelse emellan James Edward och Anna Ivanovna, enka efter hertigen af Kurland. I själfva Petersburg befann sig Sir Harry Stirling för att nu ej nämna tsarens lifläkare Dr Robert Erskine, kusin till Lord Mar. Vidare en viss O'Brien (ɔ: Walkinshaw of Borrowfield?). Först i *Maj* anlände dit den mystiske »Hooker», som, då han fann Erskine ovillig, vände sig till dennes fiende Sjafirov, som väl upptog hans meddelanden. På tsarens understöd, svarade han, kunde man säkert lita. Se I. F. Chance: Georg I and the Northern War. London 1909.

beständig hälssa, wählmågo och förnöijelse i Gudi till lijff och Siäl. När hon af nåde är worden försorgd med andelig spis och Frid, blifwer sinnet under hwarjehanda lyckans omskifften stilla och roligt. Skulle Gud till den inwärtes, jemwähl willa förläna den utwärtes Freden, måste wj erkiänna för en stor nåde-wählgiärning att åter komma till sina k. anhörige i rolig sammanlefnad: Hwilcket iag hiärteligen åstundar, om det elliest är wår herres Faderliga behag. Jmedlertijd befaller iag i des allwjsa hand och styrelse att betämja, som han weet wara oss nyttigt och saligt. Af H. Generalen Gr. Lewenhaupt har iag förnummit hwad han råkat utj för twist öfwer ett uhr Banquen handlat godz. Han lärer sielff skrifwa k. Bror därom till, och som han tillijka befalt mig att anmoda k. Bror om den godheten att låta sig den affairen wara till alt trogit understöd recommenderad; så har iag eij heller annat kunnat än bedia k. Bror därom, och önskar att mit ord kunde hafwa därutjnnan någon wärckan. Jag twiflar desutan intet därom, hälst effter Saken synes mig helt klar och billig. Jag kan intet begripa hwad åtahl man kan hafwa på ett godz, som är kiöpt uhr Banquen, då det ju ikläder sig aflinge natur, och icke kan ansees i Gr. Lewenhaupts hand annorlunda än om en wild-Främmande det hade inlöst. Hwad den andra question widkommer, hwarom iag för ett åhr sedan ungefär mig yttrade, så finner iag eij heller därutjnnan större swårigheet. Han kan eij tydeligare sig förklara under denna sin frånwaro, än att han är förnöijd med sina andra med-interessenters sluth och willia. Detsamma har han nu tydeligare mot mig förklarat: och omskiönt man giärna önskat, om Freden snart infallit, *) att sielff kunna

*) Man ser, att fredsförhoppningarna denna tid varit lefvande hos de svenska fångarna. Då brefvet skrefs — samma dag för öfrigt som tsar Peter i Åbo undertecknade fredsartiklarna — var emellertid alltihop strandadt på Carl XII:s förkastande af vilkoren. Förlusterna voro det enda vissa; ersättningarna problematiska, var hans tankegång.

undertekna Contractet, så är man ljkwähl ingalunda däremot, om tjden utdrages, att låta det af dem närwarande fulbordas, så kan det wid hemkomsten eller sedan här skrifftel:n bekräfftas. Detta war och är egentliga meningen. För det öfriga har iag rådt till att gifwa Grefwinnan en fullkomlig Fullmakt in genere, cum potestate substituendi. H:r Generalen säijer sig redan längst en sådan hafwa gifwit, så att nu eij widare lärer wara af nöden. Jag är k. Bror af alt hierta obligerad så för all annor godhet, som enkannerligen för des gunstiga omwordnad och sorgfälligheet för min Carl Wilhelm. Des aflagde proff wid så ringa ålder kan fuller eij annat än hugna mig; men fram för alt önskar iag att gudzfrucktan må wara grundwahlen till all hans läsning, dicktan och giärning. H. Professor Benzelius är min gambla goda wän: beer hälssa honom mycket fljtigt: jag twiflar intet att han ju redeligen nu företräder Faders och Förståndares ställe: och önskar närwarande kunna betyga emot honom min estime och erkiäntzlan. K. Bror täcktes fortfahra i sin godhet för mig, och försäkra om min wördnad och tilgifwenheet alla dem, som han sielff ährar och älskar. Jag förblif:r så länge iag lefwer med all uppricktigheet

Min h:de k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur

Monsieur le Baron de Cederhielm
Gouverneur de la Province de Sudermannie
à Nykiöping.

Musc. d. 15 Ian. 1719.

Min högtäh:de allerkiäreste Broder.

Nu har iag åter i länglig tijd intet hafft bref eller underrättelse om k. Bror, hwaröfwer iag mig deste mehra oroar, som i Postfarten nu intet hinder warit; utan brefwen som kommit öfwer Åhland ricktigt genom Czar. Cantzliet blifwit utlefwererade. Fördenskull befrucktar iag något bedröfweligit laga förfall å någondera sjdan. Ett rykte är utkommit, att k. Bror redan trädt i nytt giffte *), hwilket iag kan försäkra eij wara dem nya anhörige emot; men man önskade blifwa af k. Brors egen hand därom förwissad. Om så är önskar iag af alt hierta därtill lycka, wälsignelse nöije, och långt ljf under beständig wähltrefnad. Greff Lewenhaupt har nu ock i lång tjd intet hafft något breff. Sådan chagrin tror iag dels hafwa bjdragit till en släng af feber hwaraf han kiänner en anstöt: dock hoppas iag med Gudz hielp att han lärer komma till kraffter igen. Det inclinerade till Hectique, men är genom Doctorens fljt, medicamenter och Gudz wälsignelse temmeligen redan häfwit **). Han hade ärnat skrifwa: men säijer sig heller willa wänta till des han får något swar på sina förra. Jag recommenderar mig i k. Brors gambla goda hiertelag, och förblif:r städze med all uppriktig kierlek och åhuga

min h:de k. Broders
Så trogna och hörsamma
som nu olyckliga tienare
J. Cederhielm.

K. Bror låt weta huru Fru ÖfwersteLieutenantskan Brandt, née d'OrneClow mår?

---

*) Germund C. gifte sig $^{13}/_{1}$ 1719 med Anna Maria Lewenhaupt, dotter af Adam Ludvig.

**) Han dog $^{19}/_{2}$.

5.

à Monsieur
Monsieur le Baron de Cederhielm
Gouverneur de la Province de
Sudermanland
à Nykiöping.

Musc. d. 22 febr. 1719.

Min allerkiäreste Broder.

För ungefär 8 dagar notificerade iag öfwer Åhland Generalen Gr. Lewenhaupts dödeliga frånfälle, som mig mäckta kräncker. Han är nu redan i mit qwarter balsamerad, och behörigen bijsat i en hwalfd graff wid Tyska lutherska kyrkian, till des resolution af H:s Czar. M:t faller uppå 3:ne öfwersände ansökningar om ljketz och betienternas aflåtande. Som Sahl. Grefwen gaf mig därom så wähl som annat mehra sin yttersta willia och befalning tilkiänna, så söker iag alt att effterkomma med behörig fljt och troheet. Det torde wara nödigt ändå ifrån wår sijda att låta anwända officier till bem:te resolutions erhollande: Gud gifwe iag kunde tilljka blifwa recommenderad att få föllia med. Elliest har iag låtit hoos P. Greve förnimma om iag kan commendera de djt remitterade 400 Rd: effter desamma mehrendels lära behöfwas, jemte hwad af qwarlåtenskapen kan föryttras, till skuldens betalning, bjsätningskostnaden, betienternas underhold och resans fortsättiande. Han hade en stilla död, och kan iag wähl säija att han war till det yttersta, näst omsorgen för sin Siähl, förnämligast bekymbrad att förnimma fulbordan i k. Brors saak, och att Regeringen i Swerige måtte till des bästa och trefnad med all enighet komma i stånd och gång. Jag har i mit förra giort därom widlyfftigare berättelse. Alla fångarna äro outsäijeligen bedröfwade och modfälte öf:r wår nådige konungs död: det sist[a] bref Sahl. Grefwen under-

skref, war till att förtrösta dem med förhopning om Rijkzens Ständers försiktiga besluth *), samt närwarande wår höga öfwerhetz nådiga sorgfällighet för de fågna så wähl som till Fredens herställande. För min dehl beklagar iag hierteligen mig ej tillstunda det nådiga tillträde och bekantskap hoos min höga öfwerhet, som tilförende. Men den, som intet annat åstundar än i nedrighet och troheet giöra hwad å embetes wägnar åligger kan altid förtrösta sig om en nådig åtancka, hwarutj iag beder att k. Bror täcktes mig underdånigst recommendera. Min Camrat Duben hälssar mycket fljtigt. Wj continuera att oföränderligen förnöta wåra swåra och liufwa dagar tilsammans i alt förtroende, lättandes, således hwarannars börda så mycket wj förmå. Anmähl min ödmiuka tienst och respect hoos Syst. Emmerentia, och säij att ringens emblema aldrig kommit uhr min hug; nu önskar iag wara, som tilförende, altid i hennes goda minne inskrifwen, och att B:r Iochim och iag finge komma i föllie till att försäkra henne om den tendresse, som är oss emellan och jemwähl för henne. Min k. hustro och alla k. anhörige beder iag k. Bror täcktes tienstl. hälssa. Jag förblifwer all min ljfztijd

min h:d k. Broders
trogneste tienare
J. Cederhielm.

*) Synnerligen försiktiga och lyckobringande! »Förvägen egensinnighet» — skref mindre sekreta deputationen 1723, i hvilken J. Cederhielm påstås varit den egentliga själen, — »hade fört verket i djupare villervalla och fördärf än att det med människohand och förnuft kunnat bringas till rätta igen». O navis referent in mare te novi fluctus! o quid agis? Horatius citeras lika bra i en not som det förut skett uppe i texten. Och den vördade historieskrifvare, som liksom gillande anfört sekretadeputationens uttalande, kunde, då han ville »vederlägga åtminstone någon af de fördomar, som fått insteg i vår historia», haft någon anledning att eftertänka, om förvägen egensinnig-

à Monsieur
Monsieur le Baron
Germund Cederhielm
Gouverneur da la Province
de Sudermanland
à Nykiöping.

Musc. d. 10 Martij 1719.

Min h:d k. Broder.

Till mina förra, hwarpå iag mig beropar, fogar iag nu detta till Fru Grefwinnan, som iag knapt kunnat skrifwa för ömhetz skull, och jemwähl giort mycket kort till att icke öka swedan med långsam förbindning. Jag längtar effter wexlen från Hamburg till att få afbörda giälden, och att kunna skaffa Folcket med lijket fort, om ordres komma därtil, hwar till iag ock nu anmodar Gr. Gyllenborg att anwända sina officier. Elliest beder iag för Gudz skull att k. Bror wille hielpa därtill att Lieut. Lundii wäxel må blifwa betalt, som han d. 28 Sept. 1716 gifwit à 200 Rd. à 64:| att betala till Resid. Knees Chilkof, men för då uphäfne correspondencen, och hans sedan infalne dödzfals skull intet kunnat blifwa präsenterad och utfordrad. Nu lärer han transporteras på H:s Czar. M:tt för Ryska fångarna, och i mangel af prompt betalning torde här en stor förtretlighet förorsakas. På samma tjd och ljka sak är med mig händ à 200 Rd: med Baron Sten Coyet à 200 Rd:|: för denne och Lundius gaf iag mit ord:| med Gen. Maj. Kruse à 250 Rd: med Gen. Maj. Creutz à 350 Rd., med Öfw. Gyllenkrok à 318 Rd: och med Apothekaren Ziervogel à 150 Rd: Wj togo alla på en gång desse pe-

---

het verkligen var det enda rätta uttrycket för anledningarna till Sveriges olyckor under Carl XII och om de ej, enligt historiens sedvänja, hade mycket längre vägar?

ningar af Knes Chilkofs Befalningzman, som nu har talt med mig därom. Jag skall det notificera dem andra, hwilka med det första lära skrifwa därom till sina k: anhöriga, jmedlertijd kan k. Bror giöra dem det bekant wid gifwen lägenhet. På det, om saken eij wore redan clarerad, därtill må giöras tijdig anstalt, för den olägenhetz skull, som elliest kunde sig yppa. Alla, som k. Bror älskar och ährar, försäkras om min trogna tienst och åhuga. Jag längtar mycket att höra fulbordan af det, som en tijd blifwit omskrifwit, och förblif. med all redlig tilgifwenhet

min h:de k. Broders
hörsamste och trogne tienare
J. Cederhielm.

Knes Trubetskoi wjsar sig här mycket gunstig och benägen för fångarna.

Musc. d. 7 maij 1719.

Min h:de allerkiäreste Broder.

Utur breff från Åhland och Stockholm har iag förnummit k. Brors inträde utj nytt giffte, hwartill iag önskar af hiertat alskiöns nöije och wälsignelse. Min glädie däröfwer är större än iag dristar mig honom afmåhla. K. Bror kan sig bäst föreställa densamma af den trogna åhuga och kierlek, hwarmed iag billigt är honom tillgifwen. Allenast beklagar iag att bröllops glädien så snart monde blifwa förstörd genom tijdingar om den goda grefwens dödeliga frånfälle. Han är nu wähl i Herrans hand: Gud gifwe oss sin nåd och berede wåre hiertan i tjd att wähl igenom gå denna sista dyra färden: Elliest hwad gagn hafwe wj af alt släp och arbete på jorden? Är det icke alt fåfängt och krafftlöst mot det som i siukdommen, och dödzkampen oss ansätter och förestår? Därföre äro de wisserligen sa-

lige som i detta ljfwet dö werldene, så att de både lefwa och afsomna Herranom. Jag har fådt k. Brors endosserade wäxel af d. Septemb. gifwen af H. Baillet till Sahl. Gr. Lewenhaupts ordres à 400 Rd. Hamb. Banco. Dessa pp:r blifwa wähl nödiga till giäldens och Folcketz betalning, samt resekostnad om de med ljket blifwa aflåtne. Men iag fruchtar wäxeln, som iag nu endosserat till en annans ordre, torde studza, om icke Baillet skrifwer til samma sina män att de honorera min transport: elliest råkade iag däröfwer i en ny widlyfftigheet jemte den att iag redan måst engagera min credit för de uptagne medlen. Fördenskull beder iag k. Bror täcktes skaffa och bortskynda sådan Bailletz ordre med det forderligaste. Utj öfrigit beder iag k. Bror täcktes bijbeholla mig i sin wanliga goda omtanka, och recommendera mig därutj hoos hela sitt k. huus. Jag har offta skrifwit om Lieut. Lundies; men aldrig fådt swar, huru det är beskaffat: om hans Syskon då ochristeligen willa aldeles låta honom crevera af trångzmåhl och icke draga den ringsta omsorg för honom: ja, så att icke en någonsin skrifwer honom till. Jemwähl önskade iag weta huru med mina k. Systrar tilstår, och hwilka ännu lefwa. Från dem har iag eij heller i hela fångenskapen hafft någon tijding. Gud uppeholle wår gambla Fader wid lijfwet til des iag än får kyssa hans hand och betyga mot honom min wördnad. Som Duben i dag reser, utj hopp att blifwa aflåten *), så lär han kunna bäst berätta mit tillstånd. K. Bror täcktes underholla förtroligt umgiänge med honom: han är ärlig, habile och min hiertans wän, hwilkens wälgång fägnar mig så mycket som min egen: och han har säkert samma hiertelag för mig. Jag är k. Brors

hörsamste och trogne tienare
J. Cederhielm.

*) Som denna gång ej gäckades.

Musc. d. 7 maij 1719.

Min hiertans allerkiäreste Broder.

Jag har redan i dag med Posten öfwer Åhland skrifwit k. Bror och des Fru till, tilljka recommenderandes ett förtroligit umgiänge med min nu afresande hiertans wän Duben. Hade k. Bror ordsak att förr skrifwa så mycket godt om des trolofwade Fästemö, så har iag det ock wisserligen att betyga om honom. Regardez le en toute occurrence comme l'autre moimeme, quoique par rapport au merite il me surpasse; mais par celui à la confiance vous la pouvez auoir en lui aussi seurement qu'en moi. Fördenskull behöfwer iag eij heller nu giöra mit breff widlyfftigare, utan beropar mig på honom i alt. Jag fägnar mig åth hans hemkomst och wählgång så mycket, som öfwer min egen: embrassera ock honom med ljka nöije och kiärligheet, som mig: och giör min recommendation allestädes, hwar det kan wara antingen nödigt, eller wähl uptagit. Jag weet numehra intet hwad iag är och blifwer fisk eller fogel: effter lijknelsen redigerad ad primum principium et quasi non ens. *) Man kan eij heller ogilla att de som närwarande giöra tienst måste präfereras för den som frånwarande har den olusten att intet få betyga sin redliga åhuga. Dock är mit bekymber fåfängt: Jag kan därmed eij tilskynda mig mehra än hwad Gud beslutit att gifwa, och hwad han mig ämnat kan ingen borttaga: jmedlertjd är winning nog att wara nöijd, fruckta Gud och hafwa all sin hiertans lust i honom: Han gifwe ock sin andas nåde för Christi skull att all des aga och wälgiärning må tiena att wända wåra hiertan därtill till sinnetz förödmiukande och uppriktigheet.

*) Denna ledsamma ovisshet skingrades, då brefskrifvaren efter sin återkomst blef statssekreterare vid utrikes expeditionen. Man har väl något skäl att antaga, att den, som måste varit så pass medveten om sina egna inre resurser, var fullkomligt besluten att ej låta behandla sig »quasi non ens».

Det önskar iag oss och alla till dehl, jemte den därpå fölliande Trones arfslott till ewinnerlig glädie. Under sådan bön är och förblifwer iag städze med det ömmaste hiertelag i werlden

min kiäraste Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Hoosgående till 3 Systrarna recommenderas.

à Monsieur
Monsieur le Baron de Cederhielm
Gouverneur de la Province de
Sudermanland
à Nykiöping.

Moscou d. 20 Iulij 1720.

Min högtäh:de allerkiäreste Broder,

Jag kan intet tillfyllist förundra mig hwad orsak må hafwa warit att iag altsedan Sahl. Gr. Lewenhaupts död intet bref bekommit antingen af k. Bror, eller Fru Grefwinnan, mig till effterrättelse. Dock som iag har mig förestält allehanda händelser, som kunnat ligga i wägen, eller hindra brefwens fortkomst; Så har iag ock intet låtit irra mig, utan farit fort utj ansökningen om det, som iag wet hafwa warit den Sahl. Herrens willia, och desutan wara det anständigaste. Det har ock ändteligen hafft den wärckan, Gudj loff, att nu lijket med betienterna warda på H:s Czar. M:tz nådige befalning aflåtne. Mig hade wähl warit en mycket större fägnad, såssom ock för alla des höga k. anhörige och sielfwa Fäderneslandet önskeligare, om den gode Herren kommit hem med lijfwet; men emedan det behagat den alzwåldige lijfsens Herre att därutinnan be-

styra annorlunda; så wele wj ock bedia honom om den nåden att giöra oss belåtne utj sin aldra heligaste och allwjsa styrelse och willia. Därnäst är härwid min besynnerliga önskan att Fru Grefwinnan och samtel. des förnäme anhörige måtte wara nöijde med min förde disposition, den iag giort, efter sammanplägat råd med andra goda wänner, således som iag det förstådt och ett reent samwete dicterat. Jag beropar mig därutinnan på medfölliande räkningar, och betienternas berättelser, hwilka iag en tijd bortåth hullit hoos mig, ja altifrån grefwens död till deras afresa, till att bespara huushyran, undantagandes de 2 första månaderna. Hade iag utj alt så wähl träffat, som iag hierteligen åstundat att giöra Fru Grefwinnan, och samtelige anhörige ett nöije, skulle iag skatta mig lycklig. K. Bror behagade uttyda det alt hoos dem och sig sielff till det bästa, och beholla mig utj des beständiga kiärlek och wählwillia innesluten. Försäkra Er k. Grefwinna om min wördnad och troheet. Mig längtar högeligen effter den lyckan och hugnaden att en gång få see Er tilhopa. Gud weet om det skeer i detta lijfwet. Nu i tree åhr hafwa siukdommarna tätt effter hwarannan stött på denna bräckliga hyttan. Jag recommenderar i k. Brors och hans redan myndige k. Barns ömma försorg min stackars hustro och unga Son. Min lefwarnestijd har warit mäckta blandad med lycka och motgång. Denna har hullit längst uth; dock prjsat wari Herrans namn, som därunder oppenbarat sin Faderlige omwårdnad, barmhertigheet och kiärlek: förklarandes med sielfwa agan och därwid påskinande nåde tekn att iag owärdig blifwit räknad bland des barnas antahl. Min k. Bror giör mig ännu en saak till willies. För ungefär 2 åhr sedan lät Fröken Hedvig von der Pahlen så wähl som H. Greff Carl Bielke weeta att H. Majoren von der Pahlen *) hade där peningar stående i beredskap. Den

*) Otto Kristian v. d. P., major vid Smål. kavalleri, intern. i Kostroma. Ätten hade för öfrigt flere medlemmar i rysk fångenskap:

redliga mannen till undsätning upnegotierade iag några medel för honom på min credit. Jag häfftar ännu därföre, emedan peningarna sedermehra eij blifwit öfwergiorde. K. Bror förmå dem, om det eij redan är skedt, att samma medell måtte ställas hoos en wiss man till min disposition i Hamborg eller Amsterdam. Major von der Pahlen har meddelt mig däråa sin Fullmakt, och iag lärer straxt giöra därom behörig anstalt till hans bästa, hwad förskåttet öfwerskiuter.

Jag förblifver stedze med trogit, oppricktigt broderligt hiertelag

min h:d k. Broders
hörsamste och tilgifne tienare
J. Cederhielm.

Jag hoppas k. Bror och des k. Fru Grefwinna lära bekommit mina förra opwaktningar öf:r Åhland. Jag recommenderar betienterna til det bästa; Swen och Jonas, som de skickeligaste; men Swen i synnerheet, som i Grefwens ljfztijd, siukdom och effter döden bewjst sin troheet under en beskedelig och gudfruktig wandell.

Jag redan tilförna skrifwit åtskillige bref till k. Bror angående Arfwet å des Frus von Reuters wägnar effter Sahl. Capit. Reuter, som blifwit död i Hamborg; men ännu intet bekommit något swar. K. Bror låt Er detta ährendet wara recommenderat för mannens fattigdom och ärlighetz skuld.

à Monsieur 284.
Monsieur le Baron de Cederhielm,
Gouverneur de la Province de Sudermannie
à Nykiöping.

Fredrik Adolf, öfverstelöjtn. vid Nylands kavall., död i Weronitz 1719; Arendt Didrik, generaladj., död 1710. — Hedvig Marg. v. d. P. var hoffröken.

Moscou d. 3 aug. 1720.

HögGunstige, allerkiäreste Fader,

I långlig tijd är mig så stor frögd eij wederfaren, som då iag undfick min h:d k. Faders gunstiga skrifwelse af d. 15:d sistledne Ianuarj *), hwarutur iag förnimmer icke allenast des Faderliga kierlek för mig ännu wara oförminskad; utan ock den besynnerliga nåd och barmhertigheet, som wår k. himmelske Fader därutinnan bewijsar, att han än i denna höga åldern oppeholler min h:d k. Fader till syn och minne wid så goda kraffter, som för 40 åhr sedan. Det är en sällsynt wählgiärning, hwarföre hans H. namn wari ewinnerligen prjsat och uphögt. Ach! att han till henne täcktes ännu foga denne af sin oändeliga kierlek och mildheet, att iag för döden må kunna närwarande opwakta och gå min h:d k. Fader med Sonlig wördnad tilhanda. Om iag allenast finge den förnöijelsen att tala med min h:d k. Fader i 14 dagar, wille iag åter giärna gå i mitt fångenskap tilbakars, där det så wore Gudz willia. Wår Herre förläne jmedlertijd tålamod och kraffter, samt sin andas nåd att framför alting söka des rijke och rättfärdigheet, så att Siälen må utj Christo blifwa stärckt till det andeliga lijfwet: det andra skall oss då ock wähl tillfalla, efftersom han bäst weet det lända till sin ähra och wår saligheet. Hoos samtlige k: Syskonen beder iag giöra en försäkring om mit ömma hiertelag för dem. Syster Britkens breff hugnade mig mycket; men iag kunde däraf eij märcka Syst. Majas och Ebbas egentliga wilkor: dock wähl att de ännu lefwa med deras k. männer, hwilket är mig hierteligen kiärt. Herren Gud lede dem utj sin wäg och

*) I alla uppslagsböcker — äfven i sista uppl. af Nordisk Familjebok — uppgifves 1719 som Germund Cederhielm d. ä:s dödsår. Men som synes lefde han och skref bref ännu i början af 1720. I det sista här meddelade brefvet $^{12}/_{4}$ 1722 vet sonen ej annat än att han ännu lefver. När han i verkligheten dog, kan jag ej uppgifva.

sanning under beständig trefnad och wälsignelse: eller om han ock med tucktan will gifwa sin Faderliga omwårdnad tillkiänna, att han ändå altid beholler dem och oss alla i troen och sin kierlek faste intill ändan, samt låter oss smaka fruckten af sin Fred och Frögd i den H. Anda genom Iesum Christum. Under lijka bön för min k. Faders lijf och hälssa, förblifwer iag städze med barnslig wördnad och trogen åhuga

min h:d allerkierste Faders
ödmiukeste och lydigste tien:r och Son
J. Cederhielm.

à Monsieur 281.
Monsieur le Baron de Cederhielm,
Gouverneur de la Province de Skaraborg.
à Bogesund.

Casan *) d. 15 februarij 1721.

Min högtäh:de, allerkiäreste Broder,

Huru kiärt och angenämt k. Brors breff af d. 21 sistledne Octobr. mig warit, kan lätteligen dömmas däraf, att förutan det ena under frijeriet, detta är det endaste som iag i några åhr bortåth hafft att hugna mig åth. Ju större och uppricktigare min kiärlek är för k: Bror, ju ängzligare har iag warit öfwer det långliga stillatijgandet, och har kiämpat med åtskilliga förtretliga tanckar, hwad ordsaken därtill måtte wara. Fördenskull har iag ock af andra begiärt effterrättelse om k. Brors wistande och tillstånd: twiflandes ibland om des lijff och hälssa: besynnerligen som iag på mina många breff om Sahl. Gr. Lewenhaupt till k. Bror och Grefwinnan, aldrig fådt det ringaste swar eller

*) Hvilka anledningarna varit till denna förflyttning, är okändt. Naturligtvis bär den vittne om onådiga känslor hos höga vederbörande.

befalning. Jag har därföre warit i stort bekymber hwad iag skulle giöra, till att träffa Fru grefwinnans egentliga mening. J mangel däraf har iag enfaldigt följt hwad iag tyckt af min plikt och ett godt samwet kunna förswaras: sökandes fljtigt och utan uppehold alla möijeliga sätt och wägar att få lijket med betienterna hem till den Sahl. Herrens Erfftel:e hwjlostad. Ändteligen har det lyckatz så wida att lijket blef till den ändan, på H:s Czar. M:tz nådige befalning brackt till Pettersburg, med förtröstan att det därifrån skulle skickas fortare till Swerige, som iag ock förmodar nu skedt wara. Utaf betienterna, och räkningen, som drängen Swen medbringar lärer k. Bror förnimma att iag med all anständig menage sökt spara Grefwens peningar: så att skulden war betalt, omkostnaderna giorda, och så mycket öfwer, som till resan behöfdes, om de icke blifwa för länge i det dyra Pettersburg upholdne. Elliest skulle därtill den omtalte wäxeln från Gr. Carl Jul. Lewenhaupt intet blifwa nödig. Dock som iag intet weet beskaffenheten nu för tijden, utan wid afresan från Moscou lemnade den omsorgen, så wähl som annan, Sahl. Grefwens bästa och förtrognaste wän, H. Gen. Maj. Creutz, i händer; Så har iag nu skrifwit honom till och bedit att han wille effter omständigheterna giöra i de sakerna hwad som nödigt och bäst pröfwas. Skulle lijket ännu intet wara bortta, lärer han säkert anwända all flijt till att drifwa på des aflåtande. J fall ber:de wäxel jemwähl skulle ankomma, lärer han ock därom disponera effter som de ankomne brefwen kunna gifwa därtill anledning. Det förnämsta ähr, att sända till lijketz fortskaffande, hwad som behöfwes, så framt det eij redan wore bortskickat. Men om wäxeln aldeles intet, eller ock icke hela summan därtill skulle wara nödig, så har iag stådt i betänkiande hwad iag därmed skulle giöra. Att remittera peningarna tilbakars wore skadeligit, och nästan orimmeligit på en tijd, då man har så swårt att få några hijt. Nu kan iag af k. Brors

utlåtelse eij annat sluta, än att han på sådan händelse lemnar mig fritt att nyttia samma peningar till min hemkomst: hwilket iag erkiänner för en besynnerlig godheet och wänskap, den iag ock med all tacksamheet skyldigst skulle erkiänna: besynnerligen emedan iag då på någon tijd kunde förskona min stackars hustro med wäxel. Men i fall hon wore obligerad att straxt betala hela summan, eller interesse därföre, hade iag betänckande, att taga en så stor summa på en gång. Desse äro nu allenast mina infall och tanckar härwid, hwaröfwer iag intet kan resoluera något wist, innan brefwen med wäxlarna ankomma, och man däraf kan aftaga hwad som befalles, hwilket då efwen behörigen skall effterlefwas. Jag skrifwer i den meningen till H. Gen. Maj. Creutz, och är försäkrad att han af sin wanliga bewågenheet giärna giör hwad af honom kan desidereras och åstadkommas. Jmedlertijd är iag, ehuru det elliest utfaller, k. Bror af hiertat förbunden så wähl för all des framledne wählgiärning; som ock för detta des betygade goda hiärtelag. Omskiönt mitt, utj ingen dehl hafwer brist å en uppriktig willia, så måste iag lijkwähl beklaga, mig mehrendels altid råka i sådant tillstånd att iag intet förmår gifwa däraf wärkeliga proff. Twifla dock intet, k. Bror, om en oförkränkt ömheet och kiärlig tillgifwenheet, som aldrig förr, än med sista andedräckten kan utslockna. Men jmedlertjd låtom oss bedia Gud om nåd och krafft till att nyttia des Faderliga aga och all tillsänd wedermöda, därigenom att lähra rätteligen kiänna Honom, oss och werlden: att wår lust och kiärlek wändas ifrån Creaturen till Skaparen och ewigheten: så att kiöttet med des begiärelser må warda korssfäst, och wj icke mehra wara fåfängelighetens trälar; utan Jesus Christus lefwa och wärcka utj oss, lijff och saligheet. Denna önskar iag förnämligast öfwer k. Bror, des k. Fru Grefwinna, och samtl. k: Barn, samt därnäst all wälsignelse till önskelig wähl-

mågo och förnöijelse i Herrans frucktan: stedze förblifwandes

min h:d k. Broders
hörsamste och trogneste tienare
J. Cederhielm.

Åbo d. 12 April 1722.

Min hiärtans k. Broder.

Jag har intet bort underlåta att berätta mig nu, genom Gudz nådiga hielp wara kommen så långt i nejden: han gifwe jemwäl sin wälsignelse och lycka till öfwerfarten på Siön, att iag snart må kunna niuta den länge effterlängtade glädien att med all wördnad och tendresse omfamna k. Bror och des hela famille: hoos hwilken iag jmedlertijd beder k. Bror täcktes aflägga en ödmiuk försäkring om all trogen åhug och tillgifwenheet, nembl. först hoos sin k. Fru grefwinna, och därnäst hoos alla sina Barn mina k. Syskon samt hoos H. Ex:ce Fru grefwinnan och Generalskan. Af Sahl. Grefwens saker förer iag ännu med mig twenne bössor, hwarmed iag ibland förlustat mig på jakt så wid Moscov, som nu under wägen ibland. Men om iag därmed skall uphöra wid Lindholmen och skicka gewäret till Fru Grefwinnans tienst, dependerar det af hennes ordres. Som iag intet annat weet än att wår gambla Fader ännu lefwer, så ber iag gifwa honom part af min ankomst och innerliga åtrå att få giöra en resa djt och min personliga upwaktning med all den ömheet, kiärlek och wördnad, som en lydig Son är sin k. Fader skyldig. Wåra Systrar och deras k. Män ber iag och hälssa wid tillfälle. När Gud hielper mig hem skall iag effter hand aflägga min skyldigheet hoos hwar och en. Alt öfrigit bespar iag

till en glad sammankomst och munteligit samtal: städze förblifwandes med oförkränkt trooheet

min h:d k. Broders
hörsamste och redligen tilgifne tienare
J. Cederhielm.

à Monsieur
Monsieur le Baron de Cederhielm,
Gouverneur de la Province de
Sudermannie,
à Nykiöping.

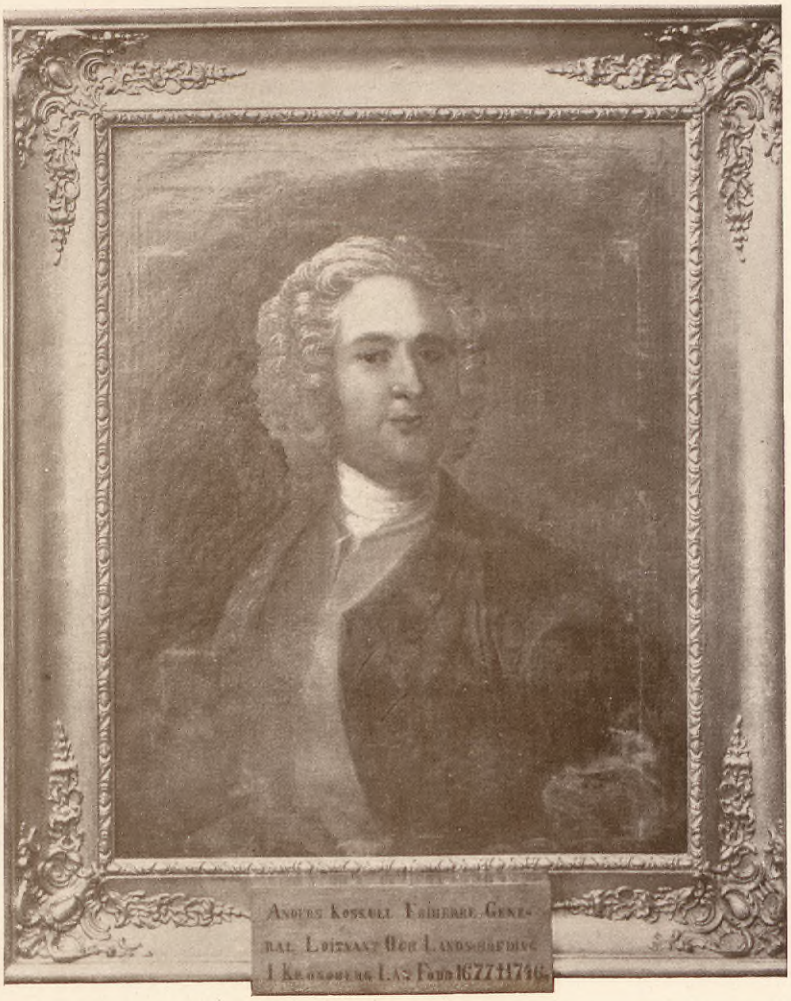
Anders Koskull Friherre Gene-
ral Leitnant Och Landshöfding
I Kronoberg Läs Fodd 1677 † 1746.

A. KOSKULL.

SJÄLFBIOGRAFISKA ANTECKNINGAR

AF

ÖFVERSTE ANDERS KOSKULL

(1677—)

1700—1721

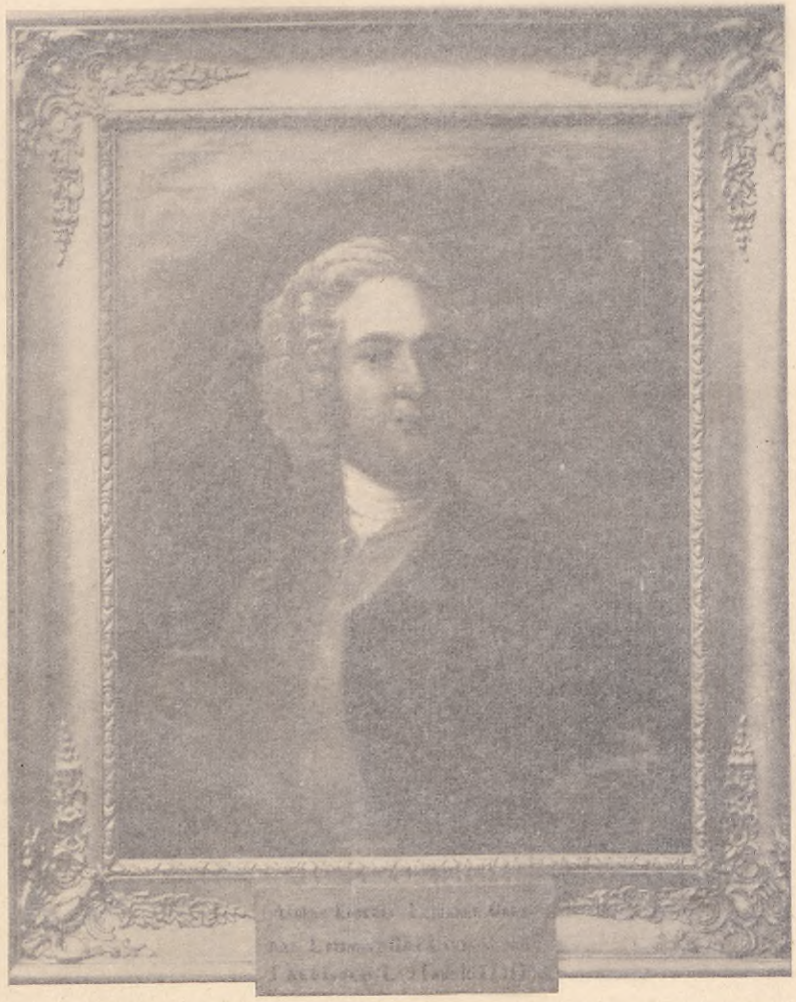

A. KÖSKULL.

SJÄLFBIOGRAFISKA ANTECKNINGAR

AF

ÖFVERSTE ANDERS KOSKULL

(1677—)

1700—1721

I. N. I.

Anno 1677. Den 25. Iulii, blef Iag Anders Koskull här till werlden född, på Sätesgården Bocksiöholm, belägen uti Wästergöthland, Scaraborgs Lähn, Wassbo Härad, och Undenäs Sochn.

På mitt 15:de ålders år, 1692, begaf jag mig som Volontaire i tjenst under Hans Maijs:ts Högst Sal. Konung Carl XI:tes Lif-Guarde. Min öfwerste war Bernhard von Lieven: min Öfwerste Lieutenant Knut Posse: Min Major Carl Palmqvist, Capitainen Gustav Sperling, Lieutenanten Johan Ulfsparre, Fändrik Jöran Ulfsparre. år 1692.

År 1695. begärte General Lieutenanten och General Mönsterherren öfwer Infanteriet, Baron Reinholt von Ribbinder 2:ne Volontairer af Guardet, att inrätta de Nya Exercitierne med flinte gewär, som Hans Maijs:t öfwer hela Infanteriet någon tid förut hade låtit påbjuda. härtill blefwo jag och en Volontaire benämd Funck af min Öfwerste utsedde, hvarefter jag blef Under Officerare af Nerike och Wermelands Regemente, och Öfwerste Lieutenantens Compagnie, som ses af Copiale Fullmakten N:o 1. dat: Carlstad d. 17 Maij 1695. Min Öfwerste war då General Lieutenanten Baron Reinholt Ribbinder, Öfwerste Lieutenanten Baron Axel Sparre, Majoren Lars Granfelt, Lieutenanten Bengt Gyllensparre, Fendrichen Johan Alfeldt. 1695. 1695.

År 1698. blef min Öfwerste Lieutenant Axel Sparre avancerad till Öfwerste för Wästmanlands Regemente; hvarefter han år 1700. föreslog mig till Fendrik af samma Regemente och Sahlbergs Compagniet som copian af min 1698. 1700.

Fendriks fullmakt N:o 2. utwisar, dat: Stockholm d. 27 Febr. 1700. Min Öfwerste war Axel Sparre, Öfwerste Lieutenanten Abraham Leijonhufwud, Majoren Lars Feilitz, Capitainen Casimir Wrangel, Lieutenanten Palm. Samma år uti April månad fick Regementet Ordres att upbryta och marchera till Carlscrona, då, sedan Regementet war samlat uti Wästerås, anträdde wi marchen, och kommo uti Maij månad till Carlscrona, hvaräst Hans Maijs:t Sal. Konungen sig befant. Härstädes blef jag då af min Öfwerste förordnad till Granadier-Fendrik. Min Granadier-Capitaine war Gustav Reuter, och Lieutenanten Clas Reuterstierna. Efter Hans Maijs:ts afresa ifrån Carlscrona, ankommo ordres till Öfwersten, att 60000. dr. s:mt skulle öfwerföras till Engelske och Hållendske Flottorne, som lågo i Sundet, hvarwid jag blef commenderad, jämte en Commissarius samt 8 Granadeurer till escort.

Wid min återkomst ifrån detta mitt commendo i Carlscrona fick Regementet ordres, att genom natt och dag gå på bonde wagnar till Landscrona, att öfwersättjas till Zeland, hvaräst Hans Maijs:t då wistades.

Sedan nu danska freden war sluten, och Hans Maijs:t återkommit ifrån Zeeland, fick Regementet befallning att gå i qwarter uti Lund i Skåne, hvarifrån min Öfwerste föreslog mig hos Hans Maijs:t till Lieutenant under Capitainen Baron Knut Kurcks Compagnie; och wid Regementets ankomst till Carlshamn fick jag på samma Lieutenants beställning Hans Maijs:ts nådiga Fullmakt, som ses af N:o 3.
1700. dat: Carlshamn d. 30 Sept: 1700; och blef tillika af min Öfwerste förordnad till Granadier Lieutenant, uti Clas Reuterstiernas ställe, som blef Regements Qwarter mästare.

Sedan wi woro ankomne till Revel i Lifland och därifrån upbruto att gå till Narva, blef jag af Majoren Feilitz constituerad, att gjöra Regements Qvarter mästare tjenst, uti Regements Qvarter mästarens frånwaro, som blifwit med Öfwerstens Fartyg wäderdrefwen till Curland.

Uti Actionen för Narva som tilldrog sig uti Decembr. 1700, blef jag illa skuten och blesserad genom benen, och 1700.
således qvarlämnad, ibland andra blesserade Officerare uti Narva.

Wid Hans Maijs:ts ankomst till winter qvarteret Lais i Lifland, blef jag af min Öfwerste Sparre föreslagen till Capitaine Lieutenant utaf Lif-Compagniet. Fullmakten är mig förkommen, och har jag sedermera uti Cancelliet ej heller kunnat få någon afskrift däraf.

Sedan jag nu någorlunda war läkt af mina blessurer, reste jag till Regementet, som stod i winter qvarter wid Lais, hvaräst Hans Maijs:t äfwen hade sitt högqvarter, hvarifrån jag blef Commenderad till Swerige, att utföra recruter uti de aflednas ställe, som blefwo uti Actionen för Narva. Jag fick ordres att gå norr omkring, och wid återkomsten till Narva, blef jag uppehållen i 14 dagar af Commendanten, General Majoren Henning Horn, som icke dristade att låta mig gå fort, för Ryske partierne skuld, som swäfwade uti Ingermanland; men fan omsider den utwäg, att skicka med mig en Under Officerare hustru ifrån Garnizonen, som war rysk född, och kunde perfect språket. Jag skaffade mig släta kläder, och sedan hustrun hade upkjöpt bränwin och tobak släden full, reste wi fort. Hon utgaf mig för sin man, som hade rymt ifrån Garnizonen i Narva, i tanckar att gå till Ryssarne. Och anträffade wi på 2:ne ställen ryssar, åt hvilka hon ibland gaf ibland sålde bränwin och tobak. Denna försiktiga hustrun brakte mig, näst Guds hjelp, icke allena lyckel: utur deras händer, utan och efter 6 dagars förlopp, in uti Finland, däräst hon skildes ifrån mig, och reste tilbaka igen, och jag fortsatte resan öfwer Ålands haf till Stockholm, hvarifrån jag sedan förfogade mig till Wästerås och Örebro, däräst jag emottog recruterne, och marcherade till Stockholm: därifrån jag gick sjöledes till Revel och sedan till Regementet, som jämte den öfriga Armeen då stod wid Dorpt.

Sedan nu alle recruterne för Armeen woro ankomne, upbröt Hans Maijs:t med armeen, och gick till Riga, hvaräst Bataillen förelop med Sachsarne, den jag äfwen bivistade. Wid Hans Maijs:ts ankomst till Grubbin i Curland, blef jag avancerad till Capitaine af samma Regemente och Lif-Compagniet, enligt fullmakten N:o 4. dat: Wurgen d. 2
1701. Octob:r 1701.

Sedan Hans Maijs:t ankommit till Polen, biwistade jag
(a) d. 9 Julij 1702. och bataillen för Clitzau (a) så wäl som belägringen för
(b) in Maijo 1703. Thorn (b) och eröfringen af fästningen Lemberg. (c)
(c) d. 7 aug. 1704. Under Hans Maijs:ts wistande i Winterqvarteret Ravitz, gjorde Hans Maijs:t mig den nåden på Öfwersten Carl Örnstedts ingifne recommendation, och transporterade mig ifrån Wäsmanlands Regemente, till Södra Skånska Regementet till häst och Lif-Compagniet; som kan ses af Hans Maijs:ts mig nådigt gifne transport fullmakt N:o 5. dat:
1704. Ravitz d. 2 Decemb:r 1704. Tre månader därefter blef Ryttmästaren Carl Strömfelt transporterad ifrån södra Skåningarne och Salerups Compagnie, uti hvilkens ställe, jag uppå min Öfwerstes förslag, blef ifrån Lif-Compagniet transporterad till egit Compagnie som finnes af Copian
1705. utaf transport fullmakten N:o 6. dat. Ravitz d. 24 Mart. 1705.

Sedan Hans Maijs:t därifrån upbrutit och anländt till Warschau, blef wid Hans Maijs:t K. Stani[s]lai Kröning ordres gifne, att Öfwersterne af de näst till staden liggande Regementer skulle afgifwa några Officerare, att formera Embassadeuren och General Majoren Gref Arfvid Horns suite, hvartill jag och af min Öfwerste blef beordrad och därmedelst fick tillfälle, med de andre att biwista så wäl Konunga-walet, som sjelfwa Kröningen.

Ifrån Warschau upbröt Hans Maijs:t med armeen uti
1706. Ianuarii Månad år 1706, och gick åt Litthauen. Wid detta tillfälle benådade Hans Maijs:t mig uti Litthauen med ett owanligt Commendo såsom Ryttmästare af 300. hästar, på avantguarde för armeen, och tillika undfick ordres, att mar-

chera till staden Komsk hvarwid låg en fästning benämd Sabiers, Wojwoden Vietsnovitzki tillhörig, uti ett morass, 1/2 mihl ifrån Staden. Denna fästningen fick jag Hans Maijs:ts ordres, att tills widare blocquera, hvaräst jag blef stående till Hans Maijs:ts ankomst dit med armeen, då jag widare fick Hans Maijs:ts nådiga befallning, att continuera med bloquaden, och att jag skulle correspondera och rapportera h:r General Majoren Nierot, som blef posterad 8. mihl därifrån, hvad som vid fästningen passerade, som ses kan af des skrifwelse N:o 7. af d. 25 Aprill 1706. 1706.

Hans Maijs:t upbröt därpå, och gick till Pinsk, 18. mil därifrån, och så snart Hans Maijs:t war af marcherad med den delen af armeen, som han sjelf förde, infant sig ett starkt detachement af Polska Kron-armeen, som sökte till att befria Fästningen ifrån blocquaden; Men som jag war mycket fördelacktigt posterad på en holme uti morasset, öfwer hvilken wägen till Fästningen gick, lät jag upkasta ett bröstwärn på wägen, och oacktadt Polackarnes dageliga försök, soutinerade jag likväl blocquaden 3 weckors tid, intill dess Gen: Majoren Meijerfeldt ankom med sitt Dragone Regemente, Pommerska Infanteriet, jämte commenderingar af de andra Infanterie Regementer, som woro uti hans Colonne, till att intaga samma Fästning.

Några dagar därefter kom Hans Maijs:t ifrån Pinsk, och befalte mig med en Trompetare, att rida intill Fästningen, och fordra henne up. Sedan jag utsagt mitt wärf till 2:ne Officerare, som Commendanten utskickade, lofwade de det samma för Commendanten att berätta, hvarefter de kommo tilbaka, och gofwo mig Commendantens swar, det han för den honetta werlden icke kunde förswara, att öfwergie en Fästning, som war försedd med tillräckelig guarnison, ammunition, Proviant och stycken. När nu Hans Maijs:t härom weta fick, blef jag commenderad, att följa h:r Gen:-Majoren Meijerfeldt åter till Fästningen, och berätta Commendanten, det honom woro lämnat 24. tim-

mars tid att betäncka sig på, och däräst han icke då strax öfwergofwo Fästningen, skulle alt, hvad uti fästningen funnes, bli masacrerat, medan Gen: Majoren icke ansågo dem som någon Milice, utan som rebeller emot deras rätta Konung, Kong Stanislaus; därpå lät Commendanten swara, att fastän han icke tjente något Krönt hufwud, stodo han likwist i tjenst och sold hos Wojvoden Witznovitzki, och således woro honom skyldig all trohet, och icke kunde öfwerlefwerera Fästningen, förän nöden honom därtill twingade. detta blef Hans Maijs:t af Gen: Majoren berättadt. Dagen därefter ryckte ett Detachement Infanterie närmare under fästningen, och när Commendanten såg att det wille blifwa alfwara utaf, skickade han 2:ne Officerare ut, och begärte Capitulation; men han fick ingen annan, än att Guarnizonen skulle gje sig på nåd och onåd, hvarpå han utmarcherade och öfwerlämnade Fästningen. Stycken förnaglades, och kastades i wattengrafwarne; husen uti fästningen brändes up, och alla Bastioner sprängdes.

Sedan alt detta war förbi gick Hans Maijs:t till Pinsk tilbaka, och wid afresan wiste mig sitt nådiga nöije däröfwer, att jag kunnat soutinerade blocquaden.

Som denna tiden mycken mangel war på proviant, undfick jag h:r Gen: Majoren Meijerfeldts ordres, som ses
1706. af dess bref N:o 8. under d. 9 Maij 1706. att med mitt partie marchera ut och förskaffa proviant, så wäl för Hornska Regementet, som äfwen för fångarne.

Sedan h:r Gen: Majoren Meijerfeldt således, alt hvad nödigt war, hade föranstaltat, bröt han up med sin Colonne och marcherade efter Hans Maijs:t åt Volynien; men förut blef jag af honom beordrad, att med mitt partie tillika med Majoren Silfverhielm, som och därstädes blef utcommenderad med 300. hästar, skulle upbränna Staden Komsk, med alla städer och byar öfwer hela Pinskiska Provincen, som woro Witznovitzki tilhörige.

Sedan wi nu hade upbrändt, uppå 14 dagars tid,

mäst alla Witznovitzkis städer och byar uti Provincen, och tidender inlupo, det kron-armeen wore uti an-marche att upsöka oss, fick jag ordres af Major Silfwerhielm, att marchera till Pinsk och conjunger[a] mig med honom; hvarefter wi upbruto och marcherade efter åt Volynien, hvarifrån Hans Maijs:t sedermera gick till Sachsen. Wid återkomsten därifrån till Polen, lät Öfwersten Gustav Horn genom Öfwerst-Lieutenant Silfwerhielm offerera mig att bli Major wid sitt Norra Skånska Regemente till häst, hvilket jag och berättade för min Öfwerste Örnstedt. Och sedan jag genom bref aflagt min tacksamhet hos h:r Öfwersten Horn för den gunst han mig härmed betygade, blef jag af honom hos Hans Maijs:t föreslagen till den lediga Majors tjänsten wid hans Regemente; men wid samma tid begärte min Major Frantz Krusbiörn sitt afsked, då min Öfwerste lät weta, det han wille behålla mig som Major uti Regementet. Recommendation affärdade han genast till Hans Maijs:t: Krusbiörn fick afsked, och jag blef Major i hans ställe wid Regementet. Men som fullmakten är förkommen och icke igenfinnas kan; ty kan af Öfwerst Lieutenants fullmakten jämwäl härom widare inhämtas. *)

Anno 1709. utj Ianuarii månad biwistade jag blocqua- 1709.
den och stormningen **) wid Viprick, hvaräst wid fästnin-

*) Härifrån öfverhoppar Koskull mer än två år, om hvilka han kunde haft mycket att berätta. Om den episod på tåget till Severien Sept. 1708, då Carl XII i skogen fann ensamt Koskull med sin lilla trupp på rätta vägen af hela Lagercronas förutskickade afdelning och genast beordrade honom att söka bemäktiga sig staden Mglin, hvilken han »böd till som en braf karl att intaga», berättar i stället Cederhjelm i sitt bref af d. $^{10}/_{11}$ 08.

**) Stormningen egde rum d. 7 Januari, men S. Skånska kavall. deltog ej däri (hvilket icke heller här uppgifves), ehuru det sedan d. 27 Dec. stod i närheten för att observera fästningen. I slutet af Januari uppbröt regementet jämte andra till Kruses detachement hörande och deltog i Carl XII:s tåg till ryska Ukrajna. Efter all sannolikhet har Koskull således varit med i de häftiga striderna vid Achtyrka d. 9 Febr. och vid Krasnokutsk — Gorodnoe d. 11.

gens öfwergång 1800. ryssar blefwo fångne, och gifne till förwar, under General Majoren Krus, som där stod med 5 Regementer, neml. hans egit, Södra Skåningarne, Carelska, Lifländska, Adelsfanan och en squadron finska Dragoner, och efter ordres sedan marcherade med fångarne till en liten stad, benämd Starasanschara, som är belägen wid ett Morass och en liten ström som faller uti Dniepern.

Sex dagar*) för Pultaviska Actionen, gingo Ryssarne öfwer denna lilla strömmen med 8000. hästar och 10000. man Infanterie i Faveur utaf en starck töckn. Och som min Öfwerste Örnstedt war sjuk, min Öfwerst Lieutenant Silfwerhielm commenderad på partie, så commenderade jag Regementet i deras frånwaro.

Wid dagens anbräckande föllo Ryssarne an och attaquerade på 6 ställen. Så snart alarme skotten skedde fick jag tillsammans Lif- och Göinge Compagnierne, som lågo näst intill morasset och secunderade en wacht utaf Regementet, wid en qwarn, på det, att de öfrige Compagnierne måtte kunna komma till häst, och icke bli nedhuggne uti qwarteren. Men som jag såg af fiendens eld, att fientliga Infanteriet redan war inkommit i Staden, skyndade jag mig ifrån denna posten. Och när jag kom tilbaka till förstaden, hade de öfrige 6 Compagnierne, tillika med de andra Regementerne dragit sig, uppå h:r Gen: Majorn Kruus Ordres, på en liten slätt framför staden. Fiendens Infanterie hade gatorne inne, att jag såg mig aldeles couperad ifrån Gen:

*) Minnesfel! Det skedde d. 15 Juni. Strömmen var Vorskla. Petres dagbok (Kar. Krig. Dagb. I) ger gen. major Kruse skuld för att öfverfallet lyckades, emedan han ej lemnat tillräcklig besättning kvar i staden, hvaraf följden blef, att de där förvarade ryska fångarna (i allt mer än 1,500 man), som kostat så mycket, eftersom de voro från Veprik, blefvo befriade. Koskull har tydligen snabbt uppfattat situationen och ilat tillbaka mot staden. De kulor han här fick i striden ha sannolikt räddat honom från den ryska fångenskapen, som vid Perevolotjna blef hans flesta regementskamraters lott, emedan han som sårad aftonen d. 30 Juni blef förd öfver Dnjepr.

Majoren; hvarföre ingen annan utwäg war, än att hugga oss igenom. Wi trängde då ur den ena gatan i den andra, under en continuerlig eld, som warade ifrån kl. 4 om morgonen, till 1/2 9 förmiddagen, då Öfwerst Lieutenanten Carl Leijonhufvud kom mig till hielp med 600 Dragoner af Öfwerste Hielms Regemente, hvarefter fienden sedermera drog sig utaf.

Uti denna Actionen blef jag med 2:ne kulor uti brös-tet genom skuten, och af de 2:ne Compagnierne, som i Ataquen med mig woro, blef första Ryttmästaren utaf Lif-Compagniet, Paulin knäet sönderskutit, hvarpå han efter några dagar blef död: andra Ryttmästaren N: N: blef likaledes till döds skuten. Första Lieutenanten Forsberg och Cornetten Swart, med 4 under-Officerare och 37. gemena ryttare döde och blesserade. Af Göinge-Compagniet första Ryttmästaren Gustav Rosenstierna, andra Ryttmästaren, Grefwe Lindschiöld, första Lieutenanten Cornej, Cornetten N. N. samt 29. gemena, döde och blesserade.

Efter Bataillen wid Pultava och i retiraden till Dnieper-strömmen, lät min Öfwerste, som ännu war sjuk, föra mig till sig, lade mig i sin wagn, och skaffade mig på en liten kana öfwer Dnieper-strömmen på andra sidan. Natten därpå kom Hans Maijs:t öfver samma ström, och anträdde marchen kl. 11. förmiddagen, med de Officerare och manskap, som kunnat brackt sig öfwer på små kanor och flottar. Sedan den öfriga resten af Armeen på andra sidan blifwit gjorde till krigs fångar, *) begaf Hans Maijs:t sig på resan öfwer ödemarckerne till Turkiet. Efter 9 dagars

*) När kapitulationen ingicks, hade Carl XII redan tågat söderut, och han fick först i Bender genom Meijerfelt kännedom om densamma. Visserligen uppgifver Siltman, att kapitulationen ägde rum »um 9 Uhr» (Kar. Krig. Dagb. III) och Agrell (l. c. V), att konungens marsch inåt steppen skedde kl. 12. — Norsberg (l. c. III) har den bättre tidsuppgiften kl. 10; se vid. Kochens Benderdagbok — men både Lewenhaupt och Creutz, hvilka framför allt ha vitsord här, betona, att med förhandlingarna utdrogs för att konungen skulle få tid att hinna undan.

marche ankommo wi till Bug-strömmen, efter en stor utstånden hunger och än större törst, mädan wi på mycket få ställen uti ödemarckerne funno något watten. Ryssarne förfölgde oss; men som Hans Maijs:t fick emot aftonen några små turkiska båtar till sig, gick Hans Maijs:t om natten öfwer, då jämwäl hela den suiten öfwersattes, som sedan med Hans Maijs:t kom till Bender, utom 200. man, som blefwo på andra sidan qvare, och om morgonen därpå af Fienden attaquerade och borttagne.

Efter Hans Maijs:ts ankomst till Bender uti Iulij må-
1709. nad år 1709. fördelte Hans Maijs:t det manskap, som med honom war öfwerkommit till Turkiet, neml: 683. man, *) uti 2 squadroner, den ena gaf Hans Maijs:t till Öfwerst Lieutenanten Iöran Silfwerhielm, och den andra under mitt Commendo.

Därefter blef jag commenderad med min squadron till staden Iassi 18. mil ifrån Bender uti Moldau, att tillika där antaga under mitt commendo Fältherren Kiofskis Pålackar |: hvilken allierad war med Hans Maijs:t :| såsom och de Cossackar af Fursten Mazeppas folck; som retireradt sig med Hans Maijs:t Konungen utur Ukraine, och uti bemälte Stad förut i qvarter lågo; hvilket widare ses kan af N:o 9. Hans Maijs:ts Instruction för Gen: Adjutanten Du-
1710. valt, gifwen Bender d. 19 Octob:r 1710. samt af N:o 10. Hans Maijs:ts bref af Bender d. 23. Ianuarii 1711.

1711. Anno 1711. d. 31 Ianuarii fick jag hans Maijs:ts nådiga Fullmakt N:o 11. att wara Öfwerste Lieutenant wid Norra Skånska, eller Baron Gustav Horns Cavallerie Regemente.

Sedan Ryssarne, som uti Iulij månad, samma år blefwo af Turckarne sedermera slagne wid Prut-strömmen, hade detacherat ett partie att attaquera och borttaga mig med

---

*) Här har man en bestämd sifferuppgift af en person, som enl. hvad de följ. raderna visa var i stånd att känna förhållandet.

manskapet uti Iassi, fick jag Hans Maijs:ts ordres, att oförd-
dröijel: indraga mig med manskapet till Bender. Men som
Ryska Armeen då redan war passerad Bug-strömmen, och
hade couperat mig genaste wägen till Bender, måste jag
marchera till Donau-strömmen, hvaräst jag passerade ige-
nom Turckiska Armeen. Vieziren gjorde mig all assistence,
så med proviant såsom och att befrämja min marche, så
att jag efter några dagar lyckel: ankom till Hans Maijs:t
uti Bender.

Anno 1712. fick jag Hans Maijs:ts muntel. ordres, att 1712.
under mitt Commendo antaga Öfwerst Lieutenant Silfwer-
hielms squadron, som tillika med min skulle exerceras och
gjöras till Dragoner.

År 1713. d. 30 Octob:r benådade Hans Maijs:t Konung 1713.
Carl mig med Öfwerste fullmakt för de omnämde 2:ne
squadroner, som kan ses af N:o 12; hvarwid dock är att
märckja, att som Hans Maijs:t hade tillförne avancerat några
af de hemma i Riket warande till Öfwerstar som wore
yngre än jag, så gjorde Hans Maijs:t, till min tours åter-
winnande, mig wid detta tillfälle den nåden, att låta ante-
datera fullmakten till d. 16. April året förut 1712. hvarom
jämwäl kan ses Kongl. Secreteraren Högwalls gratulations
bref N:o 13.

Hans Maijs:t befalte mig därefter af Hans Maijs:ts
därwarande suite att antaga Regements och Compagnie
Officerare, samt utaf berörde 2:ne squadroner inrätta 8 Com-
pagnier, hvarefter jag i underdånighet föreslog Ryttmästa-
ren af Lif-Regementet Cronström till Öfwerst Lieutenant,
Capitainen Fröberg till Major, till Regements Qvartermästare
Christ: Freudenfelt, till Auditeur Schmidt, till Capitainer
Kikebusch, Dagström, Ungern von Sternberg, Grubbenhielm,
och Folin, samt Secund-Capitainer Heldt, Willand och Ku-
gelfelt; till Lieutenanter, Collmes, Bruhn, Dunckler, Alming,
Arndts, Krusell, Backman och Magnus Silfwersparre, till

Cornetter, Gyllensting, Brandt, Båga, Blomberg, Böhn, Paulman och Bronikofski.

1713. Samma år 1713. blefwo Öfwerste Silfwerhielm och jag ut commenderade tillika med 4. Öfwer- och 4. Under Officerare hvardera samt 20. Dragoner, att upkjöpa hästar, Silfwerhielm för hof-staten, och jag för Regementet.

Efter öfwerens kommande gick Silfwerhielm åt Moldau, och jag åt Tartariet, till en Stad benämd Karasu, wid swarta hafwet, och sedan därifrån till Wallackiet, hvaräst efter aftal wi skulle mötas åt, uti en Stad Fockschan benämd, däräst wi jämwäl träffade hvarandra. Och sedan wi hade upkjöpt så många hästar oss war anbefalt, begåfwo wi oss på hem-marchen; men emädan wi ej trodde oss kunna bekomma tillräckeligt hö för så många hästar på en wäg, gick Silfwerhielm genom Tartariet, och jag genom Moldau åt Iassi.

Andra nattlägret ifrån Fockschan kom om natten en Konung Stan[i]slai General benämd Smielski. Och så snart detta blef mig af wachten averterat, skickade jag och lät fråga hvem han war; men som han icke wille gifwa sig känd, så lät jag arrestera honom, emädan jag icke war långt ifrån Polska gräntsen, hvaräst Ryska partierne ströfwade.

Andra dagen under marchen berättade han mig hvem han war, och att han wore förut skickad af Hans Maijs:t K. Stanislaus till Konungen, att avertera dess efterkomst. Efter några dagars marcher, och sedan jag med hästarne war i säkerhet, tog jag med mig till escort en Öfwer, och en under Officerare med 4. gemena, och reste förut till Iassi tillika med Smielski, att befrämja dess resa till Bender.

En natt*) kl. 11. ankommo wi till Iassi, och sedan jag inkommit uti mitt gamla qwarter, däräst jag förr logerat

*) Om tidsbestämningen — räknad från kon. Stanislaus' ankomst till Jassy — längre fram är riktig, så bör Koskulls ankomst till staden sättas till o. den 20 Januari.

hos en Iude, berättade Iuden, att en Swensk Officerare wore ankommen utur Swerige, som medbrakte tidning att de Swenske wunnit en Bataille uti Tyskland. Wi förfogade oss strax till hans qvarter, och befunno att det war Öfwerste Schverin, *) som afskickad war ifrån Grefwe Stenbock till Hans Maijs:t Konungen, att gifwa berättelse om Gadebusch Bataillen. Efter några timmar begaf jag mig tilbaka till mitt quarteer; Och sedan jag hade lagt mig, kom Iuden och klappade på dören, bad mig taga mig till wara, emedan manskap redan ställte sig up, som skulle taga mig och alla därwarande Swenska i arrest. Jag trodde denna Iudens berättelse så mycket mindre, som jag mig sådan[t] ingalunda kunde förmoda; men i det samma kom Öfwerste Schverin och gjorde mig samma berättelse. De Svenske som med mig woro uti Iassi, så wäl som Öfwerst-Lieutenanten Doringier och Capitaine Breant, som låg uti Hans Maijs:ts ärender hos Fursten i Iassi, samlade sig enhälligt hos mig, och i det samma kom det ut commenderade manskapet att taga oss fast. Wi funno då rådeligast, att retirera oss och intaga ett hus, som låg uppå en högd, litet stycke ifrån Iudens hemwist, på en öppen plan. Sedan wi woro som nogast inkomne uti huset, kommo de efter oss med mycket skrik och hädelse, hvarföre wi posterade oss wid fönstren och dörarne. Och då de sökte inträngа sig uti huset, gofwo wi under dem några skott, hvarefter de med lika skrikande retirerade sig i fullt springande, hvaraf wi märckte, det faran icke war så stor, som hon i förstone hade anseende till.

Så många Swenske, som woro i staden kommo alle lyckel. in uti huset, 2. drängar undantagne, som blefwo bortsnappade. Ibland dem, som uti huset sig retirerat hade war jag med 2:ne drängar, Generalen Smielski med 2:ne under-Officerare ifrån Stralsund, och 3:ne drängar; Öfwerste Schverin

*) Grefve Kurt Krist. v. Schwerin, öfverste i mecklenburgisk tjänst.

med 3 drängar, Öfwerste Lieutenanten Doringier med 6. Dragoner af Fältherren Kiofskis folck, samt en dräng: Capitainen Breant med en dräng: Capitainen Grubbenhielm*), Lieutenanten af Guardiet Lars Hierta, Lieutenanten Heldt*) och en Cornett, hvilka bägge sidstnämde morgonen efter kommo till oss, hafwandes med sig 2. Under-Officerare och 2. gemena, så att desse tillika med mina gjorde tillsammans 4. Under-Officerare och 6. gemena. Wi höllo den dagen ut, fast wi ej hade att lefwa utaf, mer än något commiss-bröd, som Dragonerne och under Officerarne hade med sig, hvilket wi delte oss emellan. Wi gjorde wäl aftal med Iuden, som lofwade att om nätterna förskaffa oss proviant och lifsmedel emot dubbel betalning; men när wi hade wäntat en stund inpå natten, och wäl kunde finna, att Iudarne icke tordes komma till oss, war intet annat råd, än att wi lämnade några qvar uti husen, och låto alle drängarne taga kappsäckar, samt Officerarnes af Dragonernes tvärsäckar, att hos de intill huset näst boendes Iudar och Graeker taga hvad wi fingo till mats, dock emot ricktig betalning, jämte några grytor och fat, samt alt hvad wi i hastighet kunde sammanskrapa, och försågo vi oss mäst med hirschngryn. Folcket lofwade och, att hafwa något till oss i beredskap, om wi skulle komma tillbaka, medan

---

*) Om Koskull emellanåt gör sig skyldig till minnesfel i datering, så förefaller det mindre troligt, att han gör det i afseende på personer. Man får det intrycket, att han därvid haft anteckningar att stödja sig på. Här möter emellertid den omständigheten, att Grubbenhjelm och Heldt af A. Roos anföras sås. deltagare i Benderkalabaliken (Sv. Bibl. 1). Man kan ju ej förstå uttrycken: ryttm. Unges trupp (delt. uppräknas), kapten Grubbenhjelms trupp o. s. v. annorlunda än att vederb. officerare varit med och fört befäl vid tillfället. Skall man nu tro, att ett par af deltagarne i Jassy listat sig ut och kommit till Bender? Det var väl inte svårare för Heldt att komma ut än att komma in i huset, och de kanske sändes med bref om händelsen. Det tog 4 dagars maklig färd från Jassy till Bender och kalabaliken inträffade, som bekant, d. 1 Febr.

wi betalte dem så wäl. Wi kommo och lyckel. tilbaka i wårt hus igen, medan wachten som skulle hålla oss innestängde, woro för kjölden skuld inkrupne uti husen, så att wi ingen af dem blefwo warse.

Fierde dagen därefter anlände Hans Maijs:t Konung Stanislaus, *) med Cammarherren Törnschiöld, som fördes uti ett Graekiskt kloster, och där äfwen med wacht bewakades. Andra natten därefter kom till mig en bestucken Iude, med en billet ifrån Cammarherrn Törnschiöld, jämte begäran, att få weta, hvilke de Svenske woro, som blifwit arretterade, samt för hvad ordsak sådant wore skiedt: lät jämwäl förmärcka sin åstundan, att få weta om Hans Maijs:ts tillstånd i Bender. Härpå swarade jag, det jag och de öfrige med mig därstädes warande Officerare wäl blifwit arretterade; men att ordsaken ingalunda war oss bekant, wiste icke hellre, huru med Hans Maijs:t och dess suite tillstod uti Bender; tycktes dock, af det som nu förmält är, kunna sluta, att där ej måtte stå wäl till.

Femte dagen **) efter K: Stanislai ankomst till Iassi, blef han med Cammarherrn Törnschiöld och dess öfriga suite beledsagad till Bender; men wi sittjandes uti wårt förra tillstånd. Sedermera blefwo dock Graekerne emot oss något bättre sinnade, så att de som höllo wacht om oss, bewekte af wår ymniga betalning, sjelfwa brackte oss om nätterne mat och win till kjöps.

Sedan wi uti en slik usel lefnad tilbrackt 5. weckors tid och 2. dagar, kom kl. 11. om dagen till oss en Aga, som war utskickad ifrån Fursten, och berättade oss, att wi nu wore på fri fot, då den omkring oss stående wackten jämwäl genast blef borttagen. Nu ehuruwäl dessa tidender för oss woro mycket hugneliga; så kunde wi likwäl i början

*) d. 25 Jan. enl. Nordberg.

**) D. 14 Febr. ankom, enl. Nordberg, Mehemed Aga med ett kompani janitscharer för att ledsaga konungen till Bender. Dit anlände han, enl. samma källa, d. 18 s. m.

ej aldeles sättja lit därtill: hälst Fursten ofta gånger tillförne hade haft sina utskickade hos oss, med tillsäijelse, att afgje wåra gewär, samt öfwerlämna oss sjelfwa i hans Discretion i hvilket fall oss lofwades att bli honett handterade, hvilket wi dock altid på tienligt sätt afslogo, berättande det wi ej kunde slika wilkor undergå, utan woro beredde, att hälldre, om så påträngde, till sidsta stunden förswara oss så godt wi kunde. Strax därefter ankom en Ryttmästare af Östgötharne, benämd Ekenhielm, samt en Ryttmästare af Södra Skåningarne Dagström *) benämd, som hade fådt Baschans pass att resa hem till Swerige. Af dessa fingo wi då först underrättelse om tillståndet i Bender, och att Hans Maijs:t wore afrest därifrån till Demotica, samt att alla i Bender warande Swenske blifwit lösgifne. Sedan begärte jag mina hästar tilbaka, dem jag och igenfick på 18. när, som bortkommit. de Under-Officerare och Dragoner, som warit med hästarne, då de i början borttogos, blefwo mig och nu återstälte. Uppå min begäran, fick jag och sedan behörigt resepass, att gå till en liten stad som het Orrhed, **) 5. mil ifrån Bender, hwaräst Öfwerst Lieutenanten Silfwerhielm tillika med sina hästar, på lika sätt som jag blifwit omränd. Så snart jag dit ankom, gjorde jag nödig anstalt om foder för hästarne, och reste därpå till Bender, och anmälte mig hos Generalen Sparre, som där commenderade de Swenske, med begäran att få gå till Hans Maijs:t i Demotica, men som Sparren ej sjelf dristade lämna mig tillstånd därtill, så skref han till Hans Maijs:t i underdånighet härom: förfrågandes sig, om mig frihet lämnas skulle att få begifwa mig till Demotica; men fick till swar, ifrån Hans Maijs:t det jag borde söka till, att practicera mig till Hans Maijs:t K: Stanislaus i Bender, och

*) Olof Dagström, känd för sitt senare sorgliga öde, omtalas af Ennes bland svenskarna i Bender, men icke Erik Axel Ekehjelm. Såväl Ennes som ättartaflorna få genom denna notis en komplettering.

**) Orgiev l. Orheu.

tills widare ordres förblifwa där qwar. Därpå förfogade jag mig, förklädd i Graekiska kläder, med en ludes tillhjelp i det hus i Staden Bender, hvaräst Konung Stanislaus wistades, och emot aftonen slapp jag genom Turckiska wackten, och kom lyckel: in till Konungen. Efter 2. månaders förlopp, kom en Turckisk Capusch-Bascha |: hvilken sysla swarar hos oss emot General Adjutant :| tillika med en Express ifrån Hans Maijs:t i Demotica. Capusch-Baschan brackte till Baschan i Bender, benämd Ismael Kejsarens bref, af innehåll, det Hans Kejserl: Maijs:t wille låta Konung Stanislaus få en armée, som skulle föra honom in uti Polen, jämte befallning att Baschan skulle gå honom på alt sätt tillhanda att befrämja dess Marche.

Och som uppå Hans Maijs:ts Konung Carls befallning en Drabante Corps af 100. man skulle uprättas för Hans Maijs:t K: Stanislaus, som tillika hade frihet, att sjelf utwälja Officerare därtill gjorde högstbem:te Hans Kongl: Maijs:t K: Stanislaus mig den nåden, och tillböd mig att för samma Corps blifwa Öfwerste: men som jag icke understod mig en sådan fullmakt emottaga, utan Hans Maijs:ts Konungens af Swerige tillstånd; ty berättade jag sådant för Hans Maijs:t K: Stanislaus, som därom skref till Hans Maijs:t och erhöll jämwäl swar därpå, jämte nådigt tillstånd för mig att gå i Hans Maijs:ts K: Stanislai tjänst, hvarpå jag undfick fullmakt dat: Bender d:n 7 Martij 1713. som ses 1713.
sub: N:o 14.

Med den skyndsamhet, som saken fordrade gick jag sedan till Cronstadt i Siebenburgen, och anwände all möijelig flit till fullkomligit i stånd sättjande af denna Drabante-Corps så till gewär, som beklädning. Och sedan jag undfådt Hans Maijs:ts Konungens i Swerige nådige ordres N:o 15. uti bref af Timurtasch d. 29. Iulij 1713. att med min squadron följa Hans Maijs:t K: Stanislaus till Polska gräntsen, erhöll jag och ifrån Bender Hans Maijs:ts K: Stanislai

ordres N:o 16. af d. $\frac{18}{29}$ Iulij samma år, att med min squadron och den omnämde Drabante-Corps marchera efter Konung Stanislaus.

Och som några hästar ännu woro nödige, så wäl till Courierer, som äfwen till Dragone squadronens och Drabante Corpsens recruterande; ty skref jag till Cancellie Rådet Feif härom, och fick genom dess bref af d. 13. Octob:r 1713. N:o 17. wår Konungs nådiga swar och befallning att härtill utlämna af de hästar, som jag upkjöpt, hvilket jag och genast efterkom, och kan widare inhämtas af Hans Maijs:ts K: Stanislai ordres N:o 18. af Bender d.
1714. 13 Maij 1714. med påskrifwit h:r General Sparres qvittence. *)
[1713.] Sedan Hans Maijs:t K: Stanislaus blef averterad att Baschan Achmet utaf Natolien war ankommen till Bugströmmen med 20000. turckar och 30000. Tartarer, marcherade Hans Maijs:t K: Stanislaus ifrån Bender d. 24 Maij 1714. [ɔ: d. 26 Juli 1713] samma dag till en stad benämd Kisanova, 6. mil ifrån Bender: andra dagen på 2. mil när till Dniester strömmen, och 3:dje dagen conjungerade wi oss med Turckarne och Tartarerne, som wiste sig mycket beredwillige att följa Hans Maijs:t till Polen. Efter 2:ne

*) Här har uppstått oreda i anteckningarna, beroende därpå att konung Stanislaus *två* gånger under två olika år tågat från Bender; den ena gången mot Polens gränser med en turkisk-tatarisk armé för att tjäna som docka i ett turkiskt schackspel (se härom v. Kochens dagbok, anteckning för d. 28 Juli 1713), den andra gången, då allt hopp om turkisk hjälp var ute, på väg mot Zweibrücken. Koskull var med båda gångerna. Brefvet af d. 13 Okt. 1713 har begripligtvis med det *nu* förestående tåget ingenting att skaffa, såsom kommande helt och hållet *post festum,* ty redan d. 8 Aug. var Stanislaus på återväg till Bender. Ordern kan således endast syfta på att hålla de nämnde kårerna i full beredskap för förekommande fall. Vid sitt sista uppbrott hade Stanislaus blott en svit af 42 personer och färdades, sås. nedanför meddelas, inkognito under namnet Cronstein. För »kurirer» hade han under dessa förhållanden sannolikt ej stor användning, ehuru de verkligen omtalas i ordern N:o 18.

dagars marche kom en Courier ifrån Turckiska Kejsaren, med ordres att Turkarne och Tartarerne skulle marchera hem igen, och Konung Stanislaus kunde gå tilbaka till Bender.

Således blef denna campagnen i hastighet all, och Hans Maijs:t Konungen i Polen mycket surprenerad öfwer denna hastiga ändringen. Några weckor därefter kom en express af Hans Maijs:t i Demotica utskickad, tillika med en Capusch Bascha som med brakte rese-pass ifrån Kejsaren för Konung Stanislaus. Äfwen hade den Swenske expressen pass ifrån Demotica för Hans Maijs:t K: Stanislaus, att incognito, och under namn af Öfwerst Lieutenant Cronsten gå till Zveibrucken: medelst hvilket pas äfwen Generalen Poniatofski, gick såsom Capitaine under namn af Roos, som syns af Kejserl. i Ungern commenderande Generalens Montekockulis pas, hvilket widare här nedanföre åberopas. Såsom Öfwerste blef jag och wid detta tillfälle anbefalt att föregifwa, det jag uti bemälte ort skulle wärfwa ett Regemente: därjämte fick jag och ordres, att af Hans Maijs:ts suite, som war i Bender, till följes utsöka, hvilka Officerare som Hans Maijs:t Konung Stanislaus hälst wille med sig hafwa: hvartill då blefwo utsedde, jämte mig, Öfwerst Lieutenanten Tegenschiöld, och Majoren Loos, af Guardet Capitainerne Baron Conrad Sparre och Grefwe Carl Torstensson, af Drabanterne: Tranfelt, Blommenhielm och Wrangel, Capit: af Guardet Lars Hierta; af Lif-Regementet Baron Yxkull; Adjutanten af Hans Maijs:ts Konung Stanislai Drabanter Rydman; Fältwäbeln af mina Dragoner Lorentz Beck, med några flere Under-Officerare.

I största hastighet, och några dagar, gjorde Hans Maijs:t sig resefärdig, och d: 24 Maij 1714. *) bröt Hans Maijs:t up, och marcherade till Iassi, hvarefter marchen

*) Det syns, att Koskull ej själf genomläst den af annan hand gjorda renskriften, annars skulle han tydligen ha märkt, att denna uppbrottsdag förekommer två gånger och *första* gången drog med sig ett oriktigt årtal. Icke ens den här uppgifna månadsdagen torde vara

continuerades till Siebenburgen. Efter några dagars swår marche genom Ungerske Bergen, ankommo wi till den första byen uti Siebenburgen, benämd Beritz, hvaräst stod en Kejserl: wackt, som arretterade oss, till dess Officeraren fick anmäla wår ankomst hos Kejserl: Generalen och Commendanten, Baron Fisch uti Cronstadt; hvarföre jag fick Hans Maijs:ts ordres, att afsända en Officerare till commenderande Generalen af Siebenburgen, Gref Steinvill och begära nödigt resepas, hvarefter jämwäl Gref Steinvill följde med tillbaka till Cronstadt, och sedan han af Commendanten därstädes informerat sig om wår resa, meddelte han mig 2:ne pass som kan ses af N:o 19. & 20. dat: Cronstadt d.
1714. 25 och 30 Maij 1714. det förra, som war för Hans Maijs:t K: Stanislaus och dess suite, skickade jag med Blommenhielm till Hans Maijs:t i Berits; och det sednare behölt jag för mig, att gå till Hermanstadt Hans Maijs:t till mötes, som där skulle passera.

Wid Hans Maijs:ts ankomst fortsatte wi resan natt och dag till Ungern, hwaräst wi fingo den uti Bestermin commenderande Kejserl: Generalens Montekokulis pass N:o 21. af d. 9. Iulij 1714. att gå till Offen. Då när wi dit ankommo, blefwo wi efter Kejsarens till Commendanten därstädes afsände ordres åter arretterade; men efter 8. dagars förlopp fingo wi frihet att åter obehindrat passera, hvarefter resan widare fortsattes, i största skyndsamhet.

---

fullt riktig. Ännu d. 13 Maj var kon. Stanislaus kvar i Bender, men han bör ha brutit upp en af de aldra närmaste dagarna för att passet skulle kunna utfärdas i Kronstadt d. 25 Maj. Antagl. betjäna sig emellertid både Stanislaus och Steinville af ny stil; reducerad till g. st. blir då dat. för hästkvittot (Bil. N:o 18) d. 2 Maj och för Steinvilles pass d. 14. Först d. 24 Apr. lemnade emellertid, enl. v. Kochens dagbok, Poniatowski, som också var med på färden, Demotika, och det beror på, hur snart han hann fram till Bender. Svårigheterna kunna kanske lösas genom antagandet, att Koskull med en del af sviten rest i förväg. Nordbergs redogörelse för resan hvilar tydligen på de upplysningar han fått af Koskull (l. c. 2, 449).

Wid wår ankomst 2:ne poster ifrån Lintz, wille Hans Maijs:t att jag allena skulle följa honom förut till Lintz hvaräst Hans Maijs:t ärnade hålla sin andackt, tills suiten kunde komma efter. Ifrån denna fattade dessein sökte jag med alla de bewekeligaste föreställningar att afråda Hans Maijs:t, hälst Hans Maijs:t torde därmedelst bli kiänd af någon därstädes, hwilket under suitens frånwaro, kunde till äfwentyrs tillskynda Hans Maijs:t någon olyckelig händelse, och jämwäl mig ett swårt answar; men alt sådant oacktadt, måste jag följa med och resa förut.

Sedan Hans Maijs:t där förrättadt sin andackt, hvarwid Hans Maijs:t sig af en Jesuiter-Munck betjänte, anlände äfwen suiten eftermiddagen dit. då så snart de woro framkomne uppå torget, utkom en bruit uti Staden, att Konungen af Swerige woro under samma suite, hvarefter ett uplopp blef af några 1000:de menniskor, hvilka samlade sig på torget för wårt qvarteer. Wi skyndade oss då, så snart wi kunde få posthästar; och blef i största hast resolverat, att Hans Maijs:t jämte mig och Drabanten Blomhielm och Tranfelt, samt Under-Officeraren Beck och några drängar, skulle ändra marche routen och gå genom Beijern; samt att Öfwerst-Lieutenanten Tegenschiöld skulle föra den öfriga suiten öfwer Nurnberg; på det resan för Hans Maijs:t måtte gå så mycket skyndsammare, sedan suiten blifwit delat, som och Hans Maijs:t för sin egen höga person med större säkerhet passera, så att ingen måtte få någon kundskap, på hvilken wäg Hans Maijs:t sig sjelf hade begifwit.

Wi gingo då fort, med mycken möda att tränga oss igenom det församlade folcket, och skildes wi ifrån Öfwerst-Lieutenant Tegenschiöld, som gick öfwer Nurnberg, och wi togo wägen åt Beijern.

På 3:dje dags resan ifrån Lintz, föll jag på några timmar uti en hetsig feber, så häftig, att jag samma dag aldeles kom ifrån mina sinnen. Hans Maijs:t ärnade först lämna mig där på ett post-hus; men sedan han förnam,

att nästa post därtill war en stad uti Beijern benämd Grejsenheim, hade Hans Maijs:t den nåden för mig, och befalte att föra mig därin, i tancka, att där få någon Doctor, som mig curerade.

I denna Stad blef jag då på post-huset qvarlämnad, jämte Under-Officeraren Beck och en min dräng, som under min sjukdom skulle wara hos mig.

Hans Maijs:t reste med Drabanterne fort: då emot aftonen, efter den store Gudens nådiga försyn, en Franciscaner-Munck, som fådt höra, det en resande wore där på wärdshuset illa sjuk, ankom och frågade mitt folck, hvem, och af hvad religion jag war; hvarefter han begärade få se mig. När han nu förmärckte, att min sjukdom bestod i en starck hetsig feber, bad han Under-Officeraren skaffa en kanneflaska kalt bruns-watten: gick därpå hem, och kom tillbaka med ett grådt pulfwer, som han giöt uti wattnet, och befalte Under-Officeraren samt drängen gifwa mig däraf att dricka, så mycket de kunde förmå mig att emottaga. Sedan jag mästa delen af wattnet utdruckit, föll jag uti en starck sömn, och efter midnatten upwaknade, då Gud efter sin outransakeliga nåd återgaf mig mitt förstånd igen, fast jag än icke wiste, war jag war. Jag affärdade därpå genast Under-Officeraren efter Hans Maijs:t, och averterade Hans Maijs:t det jag nu wore så wida restituerad, att jag strax skulle komma efter: Och träffade denne Under-Officeraren Hans Maijs:t uti Munchen.

Sedan jag nu i möijeligaste skyndsamhet gjordt mig färdig, fortsatte jag äfwen resan efter, så snart jag fick post-hästar: då wid min ankomst till Munchen, Hans Maijs:t war några timmar förut afrest, sedan han till Under-Officeraren på wärdshuset efter sig lämnadt en till mig ställd egenhändig billet, som ses af N:o 22; hvarefter jag strax förfogade mig till Prints Lövenstein, som af Kejsaren war tillsatt att regera landet såsom Administrator, under Chur-Furstens frånwaro i Frankrike. Af denne Printsen blef jag

då underrättad, sedan han hade förklarat sin wördnad och tillgifwenhet för Hans Kongl: Maijs:t utaf Swerige, det han låtit tillråda Hans Maijs:t K: Stanislaus att icke resa öfwer Regensburg, emädan han befrucktade, det Hans Maijs:t för sin egen höga Person risquerade därwid för mycket, och således wore osäkert resa genom förenemde stad; utan hade gifwit Hans Maijs:t en annan Marche-route att taga utaf Regensburgska wägen och gå på Hohenkamer, Neuburg, Donavert och Nörling, som af Hans Maijs:t K. Stanislai egenhä[n]diga bref N:o 22. som här ofwanföre redan är nämdt, så wäl som af högstbemä[l]te Hans Maijs:t[s] bref N:o 23. widare kan inhämtas.

Ytterligare berättade mig Prints Lövenstein, att han gifwit Hans Maijs:t Konung Stanislaus och dess suite, pass, såsom Kejserlige Officerare, att gå till Rhein-strömmen, och tillsade mig därjämte att upbränna i dess närwaro, så wäl Hans Maijs:ts Konungens af Swerige gifne rese-pass, som äfwen det ärhållna Kejserl: passet ifrån Wien; på det, att ifall något försåt wore satt för Hans Maijs:t K: Stanislaus, passen då ej måtte röija, det wi woro Swenske, hvartill jag då nödgades begje mig, medan jag eljest det omnämde passet icke ärhålla kunnat. som fins sub: Litt: A: infra

Iag tog sedan afsked och skyndade mig så fort jag någonsin kunde, med mycket bekymmer och ängsliga tanckar, om icke till äfwentyrs något widrigt kunde Hans Maijs:t uppå den anwista wägen tillstöta. Icke dess mindre continuerade jag denna route i all möijelig skyndsamhet, och kom 3:dje dagen efter afresan ifrån Munchen till Posthuset Reinhausen, $^1/_2$ mil ifrån Fästningen Philipsburg, hvarifrån passagen öfwer Rheinströmmen skier. Sedan jag där förnam, att Hans Maijs:t natten förut passerat berörde ström, fick jag äfwen weta af Postmästaren, det 2:ne brun-klädde karlar kommit i dagningen till Posthuset och frågadt om några Swenske hade gådt öfwer Rhein-strömmen. Iag lät därefter sättja mig öfwer strömmen, och som jag kom på

andra sidan, fick jag se Fransyska posteringar, till hvilka jag med mycken glädje mig förfogade, och reste sedan till Speir, hvaräst en Öfwerste af Franska Armeen Sainvailler stod på postering. Och sedan jag för mitt sjukliga och matta tillstånd skuld, därstädes uthvilat ett dygn, reste jag till Landau, hvaräst hela Fransyska Arméen stod, som några dagar förut hade intagit Fästningen. Med några Swenska uti Fransyska Arméen, som woro mig bekante, hade jag då tillfälle att pläga samtal, och fortsatte därefter min resa till Zveibrucken, hvaräst jag ankom d: , och således, genom Guds milda nåd och hjelp äntel: fulländade denna farliga och mödosamma resan. Iag aflade strax i underdånighet min skrifteliga rapport hos Hans Maijs:t Konungen af Swerige, och berättade tillika för Hans Maijs:t huru resan gådt, samt att Hans Maijs:t Konung Stanislaus war lyckel: till Zweibrucken ankommen. Och som jag då förnam, af Gouverneuren därstädes Baron Stralenheim, att Hans Maijs:t Konungen af Swerige snart ärnade lämna Turkiet och begifwa sig till Stralsund; så emädan jag wäl såg, att Hans Maijs:t ej skulle länge där fördröija, utan åter begynna Krigs-Operationerne igen; ty anhöll jag i underdånighet, det jag, som haft den nåden, att ifrån krigets början wara Hans Maijs:t uti alla Actioner följacktig, måtte äfwen nu tillåtas i underdånighet få upwackta Hans Maijs:t i Stralsund, och därstädes med mitt Regemente *) biwista, hvad som där förelöpa kunde; hvaröfwer jag sedan fick Hans Maijs:ts nådiga swar, genom Cantzellie Rådet Feif, som ses af dess bref N:o 24. dat: Pitest d. 25. Octob:r 1714. att så framt Hans Maijs:t Konungen af Polen wille min begäran efterlåta, kunde jag, wid Hans Maijs:ts Konungens af Swerige ankomst, förfoga mig till Stralsund, hvartill jag och sedermera erhöll Hans Maijs:ts Konung

*) Det är här ej mera fråga om S. Skånska kavall., utan om Norra, till hvilket Koskull 1710 förflyttades sås. öfverstelöjtnant.

Stanislai nådiga tillåtelse; dock med nådig befallning det sedan Campagnen wore förbi, jag då skulle återbegifwa mig tillbaka till Zveibrucken.

Så snart jag sedan fick säker kundskap, att Hans Maijs:t hade anländt till Stralsund, begaf jag mig och på resan dit, tillika med de Officerare, som warit Hans Maijs:t Konung Stanislaus följaktige. Wid ankomsten aflade jag widare muntel: hos Hans Maijs:t min underdåniga berättelse, huru som Hans Maijs:ts K: Stanislai resa aflupit hade, hvaröfwer jag förmärckte Hans Maijs:ts nådiga nöije.

Jag fick därefter Hans Maijs:ts nådiga ordres att anställa wärfning till mitt Regementes uprättande, som uti ett mycket swagt tillstånd war med Hans Maijs:t ifrån Turkiet hemkommit; men borde nu completteras till 1500. man. Och som jag uti min bästa wärfning war begrepen, att jag allenast hade hint sammanbringa 342. recruter, blef Stralsund af Fienden belägrat, och mitt Regemente tillika med det öfriga Cavalleriet på Landt-Rügen uti quarter lagt.

Under belägringen gjorde fienden landstigning på Landt-Rugen wid en ort, benämd Streso, *) hvarthän Hans Maijs:t genast samlade sina trouppar, och om natten attaquerade fienden. I denna Action blef jag, som med mitt Regemente jämte Drabanterne hade avant Guarde, illa blesserad, och med en bajonett stucken uti wänstra sidan, och fick jämwäl ett skott uti wänstra benet, hvarefter jag på wal platsen blef fången under de Danska, och förd till ett gods benämd Pudebusch, och där uti en krog lämnad tillika med General Majoren Daldorff.

Här hände mig nu den lyckan, att en wid Swenska hofwet härwarande Engelsk Envojé benämd Scheffri, **) som hade warit hos oss i Turkiet, och war min gode wän

*) I den ytterst häftiga drabbningen vid Stresow d. 4 Nov. 1715, där Carl XII själf blef sårad, stupade Grotthus och Bassevits samt sårades dödligt Dahldorff och J. Torstensson.

**) J. Jefferyes.

och bekante, wid detta tillfälle upfrågade mig, sedan han förnam att jag där war fången, och hade för mig den godheten, att han hos Konungen i Dannemarck gick för mig i caution, samt förskaffade mig frihet att följa sig till Hamburg. Och sedan jag någorlunda war restituerad af mina blessurer, reste jag med honom till Hamburg, då han åter wiste mig ett nytt och märckeligit prof af sin upricktiga wänskap för mig, i ty att han genom bref till Kongl. danska General Adjutanten Lövenöhr, utwärckade för mig ett års permission att gå till Swerige, emot det, att jag förut skulle hos en kjöpman benämd Neukirck deponera 1000:de riksdal: till säkerhet, att jag efter bemälte års förlopp, åter skulle inställa mig uti mitt förra fångenskap.

Jag aflefwererade därpå penningarne till kjöpmannen Neukirch, och undfick af honom Konungens i Dannemarcks resepas, som ifrån förbem:te Lövenöhr war till honom addresserat. Här skildes jag således wid min goda wän, som gjordt mig så mycken upricktig wänskap, och gick därefter till Lubeck, hvaräst jag wid Travemunde embarquerade mig uti en farkost, som ärnade sig till Swerige, då jag annan dag Påsk kom till Ystad.

Och som Hans Maijs:t då wistades uti Norrige, skref jag till Öfwerste Silfwerhielm, som tillika med mig warit fången, men af Konungen i Dannemarck blifwit permitterad, och nu redan war förut gången till Hans Maijs:t, att jag ärnade resa fort, efter till Norrige; men wid min ankomst till Wennersborg, förnam jag att Hans Durchlauchtighet, då warande Arf Prints utaf Hessen, nu mera wår Nådige Konung war blesserad dit förd utur Norrige, som då nådigt befalte mig att blifwa qvar hos sig, emädan Hans Maijs:t då snart wore wäntande att med Armeen gå ifrån Norrige tillbaka hem igen, hvarefter jag och fick befallning ifrån Hans Maijs:t, att hos Hans Durchlaucht: förblifwa qvar, tills widare ordres ankommo.

Sedan Hans Durchlaucht: war blefwen curerad, reste

Hans Durchlaucht: till Lund, hvaräst Hans Maijs:t lämnade Lif-Regementet under Hans Durchlaucht:s commendo. Och så snart detta skedt war, recommenderade Hans Durchlaucht: mig hos Hans Maijs:t att blifwa Öfwerste wid samma Kongl: Lif-Regemente, hvarefter jag och erhöll fullmakt som ses af N:o 25. dat: Lund d:n 4. April 1717. såsom och af Hans Durchlaucht:s nådiga felicitations bref af d: 29. April 1717. N:o 26.

Iag fick då Hans Durchl:ts ordres, att förfoga mig upåt landet, och emottaga Regementet, som war uti ett mycket swagt tillstånd, emädan wid den mönstring, som Hans Maijs:t sjelf uti Lund förrättade, blefwo Casserade 621. hästar; och alle de gamle Officerare, som blifwit antagne wid första upsättningen, *) woro af Hans Maijs:t förafskedade. Och sedan Hans Durchlaucht: föreslagit andra Officerare i de afgångnas ställen, recruterade och monderade jag Regementet i en sådan hast, att jag sidst uti Octob:r månad året efter sedan jag erhållit nådigt swar ifrån Hans Maijs:t N:o 27. dat: d: 16 Octob:r 1718. uppå min 1718.
underdåniga rapport härom, upbröt jag med Regementet, och marcherade åt Norrige, där jag fick min post wid strömmen Glomman.

I denne Campagnen timmade den bekanta och för hela wårt Rike högst beklageliga olyckan, att wi, ej utan djupaste sorg och grämelse, därstädes måste förnimma wår Stora och oförlikneliga Konungs högstbedröfweliga dödsfall, hvarefter jag ock fick ordres att upbryta med Regementet och marchera hem igen.

Wid Högst Sal: Hans Maijs:ts Konung Carl XII:tes begrafning, bar jag tillika med Hans Excellence, Kongl:

*) D. v. s. vid första uppsättningen efter kapitulationen vid Dnjepr. Dess verkliga »gamla officerare» sutto fångna i Ryssland, utom J. Blum, Kr. Horn och H. Falkenberg, som lyckats rymma hem, samt G. Silfverhjelm och ett par, tre andra officerare, som medföljde till Bender.

Rådet, Gref Cronhielm och Öfwerste Creutz Riks-Baneret för Högst Sal: Hans Maijs:ts lik.

1718. Wid Hennes Maijs:ts Drottning Ulrica Eleonoras Kröning paraderade jag äfwen med Lif-Regementet.

1719. År 1719. blef jag af Högst Sal: Hennes Maijs:t Drottning Ulrica Eleonora förordnad till General Major af Cavalleriet, som ses af fullmakten N:o 28. dat: Stockholm d: 28 April 1719.

Wid Hans Maijs:ts wår nu warande Nådige Konung
1720. Friedrichs Krönings-act, blef jag af Hans Excellence, Riks-Rådet och Öfwer-Marskalcken Gref Tessin förordnad, att tillika med Öfwersten af Guardet, Gref Arvid Posse, stå wid Hennes Maijs:ts Thron uti Storkyrckan i Stockholm.

Samma år benådade Hennes Maijs:t mig med den hedern, att bli baroniserad; hvarefter jag äfwen detta året, med Lif-Regementet gjorde Campagnen uti Roslagen, hvaräst Hans Maijs:t i egen Hög Person commenderade.

1721. Anno 1721. fick jag ordres att commendera 5. Regementer uti Roslagen, att betäcka och förswara kusterne, ifrån Norrtälje intill Östanå; hvarefter sedan freden blef, och detta långwariga kriget således änteligen tog en lyckelig ända.

Partier och commenderingar, som jag gjordt under warande krig, wore både för widlöftigt att upteckna; såsom ock, om alt hvad förelupit wore, noga skulle anföras, torde det, kan hända af posteriteten bli ansedt för egen Vanité: hvarföre jag ock alt sådant här i förgätenhet lämnar.

[Redogörelsen fortsättes, och sista anteckningen är af 1743, då fullmakten såsom Generallöjtnant omtalas. — Den föregås af en utförlig framställning af Koskulls beskickning till de upproriska dalkarlarna samma år.]

[BILAGOR].

N:o 7. *)

Wälborne h: Ryttmästare.

Jag inhämtar af h: Ryttmästarens bref huru med Fästningen Sabniers skall tillstå och märcker därjämte att h: Ryttmästaren ännu ej lärer haft någon kundskap om General Major Meijerfelt marcherat förbi eller intet, måste altså h: Ryttmästaren blifwa stilla stående in till dess förbe:te General Major ankommer eller ock förnimmes wara förbi gången, då han kan följa mig efter, den wägen åt Pinsk hvaräst jag lärer träffas, och ej widare bry sig om Sabiers efter det intet Meriterar, oacktadt det synes som fienden där inne wille söka att maintenera sig uti sin fattade post. I öfrigit will jag förmoda att h. Ryttmästaren ser manskapet och hästarne så till godo att de ej lida nöd. Jag förblifwer

Wälborne h: Ryttmästarens
tjänstwillige tjenare
Carl Nierot.

Barraczievice d: 25.
April 1706.

N:o 8.

Wohl-Geborner H:r Rittmeister.

Weile der herr Oberst Horn, alle die gefangen aus Sabirs bey seinen Regiment hatt, und die Subsistence Jhm hier zu alle die leute, fast unmöglich fält, so wolle der H:r Rittmeister belieben alles, vass Er aus dehnen örters herumb, da er stehet, nuhr umb vivres bekommen kan, an

*) De föregående sex numren äro endast transsumter ur fullmakter, hvilkas data meddelas i texten.

der Hornsche Regiment, Jnfanterie alleine abzu senden; Dabeij der H:r Rittmeister bitte auch recommendire, sein bestes zu thun, das er vas ein schaffen kan, von Ris, Mehl, Brodt, bier, und dergleichen, damit die leute nicht Crepiren. Jch habe auch dem H:n Oberst Horn avertirt; dass er einen als Regiments Quarter Meister, oder auch als Commissarie, zu dem H:n Rittmeister senden soll, der da, mit die Oeconomie for die gefangnen einrichten kan. Der H:r Rittmeister vird schon alles voranstalten, das vivres, hier for die gefagne einkommen möge, damit verbleibt stehts

Des H:n Rittmeister
Dienstvill.
I. A. Meijerfeldt.

Comsk d. $\frac{9}{19}$ Maij 1706.

N:o 9.

Instruction

hvarefter General Adjutanten Iacob Duvall sig har att rätta, angående de honom medgifne penningar, till Iassi. gifwen wid Bender d: 19 Octob:r 1710.

General Adjutanten har utaf det interims-wis förordnade General krigs Commissariatet att emottaga en Summa af Njo tusende Fyratjo tre Riksdal. 12 öre courante, hvaraf lefwereras tre månaders Lön till de i Iassi warande Öfwer och Under Officerare samt Stabs-Betiente, som efter det honom medgifne förslaget sig bestiger till Tre tusende åttahundrade trettjo en d:r sölf:mt eller Tvåtusend Fyratjo tre Riksdal: 12 öre courant. Sedan betales det underhåll som manskapet i Iassij ännu återstår ifrån d: 2 Iunij sidst., samt till de därwarande Cosacker Fyra Riksdal: courant till mans. med befallning att de neml: Cosackerne därföre skole inlösa sitt gewär och förskaffa sig kläder, med försäkran

att där de sådant efterkomma, skola de framdeles åter få penningar. Hvad sedan af ofwanbem:te Summa öfwerblifwer, det har Major Koskull och den honom tillordnade Commissarien att behålla uti Cassan och intet däraf utlefwerera utan allenast på den händelsen, att underhållet för det Swenska manskapet eller Cosackerne någon gång skulle komma att studsa. Datum ut Supra. Commissarien bör på Major Koskulls assignation alting utlefwerera. ut Supra

Carolus.

L: S:

N:o 10.

Carl med Guds nåde, Sweriges, Giötes och Wendes Konung, etz: etz:

Wår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Alsmäcktig, Tro Tienare och Major; Wi sände Eder härhos Ettusend, Fyra hundrade Sextjo åtta och en half Riksd: courant, hvaraf Ettusend Rd:r anwändes till att inlösa det gewäret som Cosackerne till denne tiden hafwa pantsatt, och hvad som däraf blifwer öfwer sedan gewäret är inlöst, det hafwen I proportionaliter på de Cosacker att utdela som intet hafwa pantsatt deras gewär; de Fyrahundrade sextjo åtta $^1/_2$ Rd:r utdelas på Cosackarne, således att Öfwersten får Tiugo Rd:r, Lieutenanten, Cornetten och sotnickerne hvardera Åtta Rd:r och hvar Cosack en half Rd:r courant till mans, hvilket Wi dem welle hafwa skiänckt. I måste intet gifwa Cosackerne penningarne i händer till Gewärets inlösande, utan det samma sjelf utan drögsmål inlösa och dem tillställa, hafwandes sedan därpå ett noga inseende, att de intet widare få försättja sitt Gewär, medan

de altid måste wara till reds att kunna marchera, när ordres komma. Dess utan som Fältherren Potocki där å orten lärer låta lefwerera Eder Tiugo fyra tunnor krut, så hafwer I det att emottaga och däraf på Cosackerne att utdela så mycket som de kunna behöfwa, sedan hafwen I jämwäl att låta dem af wårt manskap som äro bewärade, få så mycket som nödigt pröfwas, låtandes det öfriga blifwa wäl förwaradt till widare ordres; hvarmed Wi befalle Eder Gud alsmäcktig nådelig. Wed Bender d: 23. Ianuarii 1711.

Carolus.

[N:o 11. Transsumt af fullmakt att vara Öfverste Löjtnant vid N. Skånska kavall., dat. Bender d. 31 Jan. 1711. Lyckönskningsskrifvelse af B. Högvall, dat. Bender d. 3 Febr. 1711 med hälsning till officerarne i Jassy.

N:o 12. Transsumt af fullmakt att vara Öfverste för 2 Dragonskvadroner i Bender, dat. Bender d. 16 Apr. 1712. (Antedaterad, i verkligheten utfärdad i Timurtasch Okt. 1713.)

N:o 13. Gratulationsbref från Högvall, dat. Timurtasch d. 30 Okt. 1713.]

N:o 14.

Stanislas Premier par la grace de Dieu Roy de Pologne grand Duc de Litthuanie, de Russie, de Prusse, de Moscovie, de Samogithie, de Kiovie, de Volhinie, de Podolie, de Podlachie, de Livonie, de Smolensco, de Severie, et de Czernicov.

A Notre tres chere et bien aimé Andreas Koskull Lieutenant Colonel au service de Sa Majesté Le Roi de Svede Salut. Ayant une entiere Confiance en votre valeur, Courage, Experience en la guerre, vigilence, bonne Conduite, fidelité, et affection a notre Service, a ces causes et autres a ce Nous mouvans, Nous avons Commis, ordonné et établie, Commettons, ordonnons, et Établissons par ces presente Signées de Notre main pour Commander Nos gardes du Corps qui se trouvent presentement aupres

de Notre personne, voulons et ordonnons que vous soyez reconnü du jour en datte des presentes en la qualité de Colonel de ce corps tant par les d:s Gardes, que par tous les Officiers et autres qui sont actuellement a Notre Service Comme aussi entendons que vous jouissiez des honneurs prerogatives et émolumens attachez a cet employ; Vous donnant pouvoir, commission, authorité, et Mandement Special d'agir et vous faire reconnoistre en cette qualité. Donné a Bender le troizième jour de Mars Mille sept Cent treize.

Stanislas Roy.

L. S.

[N:o 15. Bref från Carl XII, att Koskull har att rätta sig efter Konung Stanislaus' order; dat. Timurtasch d. 29 Juli 1713.]

N:o 16.

Monsieur comme il-y-a de la necessité que vous tachiéz de nous joindre avec notre Corps de Drabante, et avec L'esquadron que sa Majestée Le Roi de Suede vous a donné sous votre commandement, au plutôt qu'il se puisse, Nous vous prions de presser tout, afin que rien ne puisse vous aretéz ici, et vous pouvez ne pas attendre Les Ordres que Nous attendons d'Adrianople pour vous de la part du Roi Votre Maitre. fait à Bender ce $\frac{18}{29}$ Iuillet 1713.

Stanislas Roi.

N:o 17.

Wälborne h:r Öfwerst Lieutenant

Herr Öfwerst Lieutenanten har gjordt mycket wäl, att han innan Hans Maijs:ts ordres ankom, har efterlefwat Hans Maijs:t Konungens af Polens nådiga befallning och har Hans Maijs:t sådant mycket nådigt uptagit, lärandes h:r Öfwerst Lieutenanten af de sedermera ankomne ordres hafwa förmärckt, att han gjör wäl, om han altid efterkommer hvad Konungen i Pohlen befaller. Fast icke just Hans Maijs:t wår Nådigste Herres ordres kan afwäntas, och som nu mera, som man förmodar, intet lärer blifwa af någon marche, så menar Hans Maijs:t bäst wara, att med flere Officerares avancerande kan anstå, hälst emedan wed Bender på all händelse finnes åtskilliga som därtill kan brukas både af den ena och andra caracteren. hvad de begärte hästar angår så twiflar Hans Maijs:t intet, att ju h: Öfwerst Lieutenant Silfwerhielm på h: Gen: Sparres befallning lärer låta affölja så många som till squadronen erfordras, om den samma skulle marchera, i fall de af h: Öfwerst Lieutenanten upkjöpte hästar intet skulle förslå, mädan Dragonerne utan hästar intet kunna marchera, och alla hästar till hof staten och bägge squadronernes behof äro upkjöpte. jag tackar h: Öfwerst Lieutenanten tienst: för den omsorg han behagar draga för de hästar som för mig äro upkjöpte, så snart man med säkerhet kan skicka någon härifrån, skall jag sända penningar till deras uppehälle, jag är städse

Wälborne h: Öfwerst Lieutenantens
hörsamste tienare
C: Feif.

Timurtesch d: 13
Octob:r 1713.

N:o 18.

Puisqu'il a êté indispensable, tant pour le service de sa Majestée, Le Roi de Svede, que pour le Notre d'envoyer de Couriers; Et que nous avons, avec le Conseil de Mr le General Sparr, employer trent et trois Cheveaux de ceux qui sont sous la disposition de Mr le Collonel Koskull: Nous voulons lui laisser ceci, comme une quittence pour en verifier ses contes. fait a Bender ce 13 Mai 1714.

Stanislas Roi.

L: S:

Att ofvanstående hästar efter Hans Maijs:ts Konungens af Pohlens begäran, äro af h:r Öfwersten Koskull ricktigt utlefwererat. attesteras härmed. ut Supra.

Axel Sparre.

N:o 19.

Demnach Gegenwärtige Königl. Schwed: Officir als h. Obrister Koskull, Obristleütn. Cronenstein *), Major Loos, nebst noch andre wenig Schwed: Officirn hierdurch gegen teütschlandt abreissen, als werden hiemit Alle und Jede meinem Commando untergebene, so wohl Ober-Unter-Officier als Gemeine TeutschNational oder Ratzischer Militz zu Fues und zu Pferd hiermit erenstlich befelcht, alle übrige aber ihrem stand nach gebührend ersuchet ob-

*) Konung Stanislaus reste under namnet Cronstein.

gedachte mit ihren bedienten undt sachen durch die gewöhnliche landtstrass nicht allein aller Orthen sicher und ungehindert pass- und repassiren zu lassen, sonder auch mit alle gut geneichte willen an die handt zu stehen. Hieran vollziehen die Untergebene ihre Schuldigkeit, und ist man sonsten gegen ledermanniglichen Es in gleichen begebenheiten zu erwiedern erbietig. gegeben Cronstatt d. 25 Maij 1714.

N. Steinville.

L: S:

Dero Röm. Käijs. Maij:t
hoff-krieges-Rath General
der Cavallerie Obrister über
ein Regiment Cuirassier und
Commandierender General in Siebenburgen.

[N:o 20. Separatpass för Obrister Koskull ensam i nästan oförändrad lydelse, utfärdadt Cronstadt d. 30 Maj 1714, N. Steinville. N:o 21 blank sida].

N:o 22.

Mon cher Ami Ie suis bien aise d'aprendre votre arrive mais il m'est impossible d'attendre apres vous puisque je parte dans ce moment, mais si la Santé vous permet aller aupres du Prince Levenstein qui est deja avertie de vous, et qui vous donnent un passport comme aux Officier de L'Empereur, et avec cela faite diligence pour nous suivre a Geisenfeld ou vous trouverez de nos nouvelles chez le Maitre de poste je souhaitte d'avoir le plaisir de vous revoir au plustôt. Ie suis Votre tres affectionez

Cronstein.

Ce Giesenfeld doit être a dix lieux d'ici la premiere poste s'apelle hohenkamer par ou vous devez prendre la poste d'ici, mais en chemin ne demander pas apres des Officier Suedois seulement apres des Officier de L'Empereur car nous avons telle passport. [Följer Litt. A. tyskt pass utfärdadt af Maximilian Carl d. heil. Röm. Reichs-Furst zu Löwenstein etc. för gegenwärtiger h:r Officier sambt diener und Bagage på resa till Philippsburg. München 31 (!) Juni 1714].

N:o 23.

Mon cher Ami. Nous allons d'ici à Neubourg Donavert et Nörling, quand vous serez la vous n'avez qu'a demander apres nous vous trouverez le chemin aisement je suis asses malheureus de ne pouvoir pas attendre apres vous le vous prie de conserver seulement votre santé.

Cronstein.

N:o 24.

Wälborne hr Öfwerste.

Herr Öfwerstens skrifwelse har jag bekommit och i anledning däraf talt med Hans Maijs:t hvilken därpå således har behagat resolvera, att hr Öfwersten först skall fråga Hans Maijs:t Konungen af Pohlen huru många och hvilka af de från Bender komne Officerarne Hans Maijs:t will behålla hos sig, då hr Öfwersten sedan tillsäijer de öfrige att strax begifwa sig på resan åt Stralsund, resandes sjelf med så framt icke Konungen af Pohlen befaller hr Öfwersten

att blifwa qvar. hvilket jag funnit mig föranlåten att gifwa hr Öfwersten tillkiänna förblifwandes

Wälborne hr Öfwerstens
hörsamste tjenare
C. Feif.

Pitest d. 25 Octob:r 1714.

[Om innehållet af öfriga i texten åberopade bilagor ger denna tillräcklig upplysning, och de hafva icke synts af det intresse, att de här behöft införas].

OBOISTEN

VID WESTGÖTA-DALS REGEMENTE

JOHAN JOHANSSON ÅBOMS DAGBOK

1712—1718.

X 2

JOURNAL

HÅLLEN

IFRÅN D. 25 MAJ 1712

DÅ IAG RESTE HEMIFRÅN OCK SEDAN HWAD UNDER MARCHEN OCK ELIEST ÄR PASSERAT.

J. J. ÅBOM.

ROBLEGÅRD D. 9 NOVEMBER 1715.

[1712].

d. Maij Månadh.

25. Marcherade iag hem ifrån ock till Sparlösa.
26. Till Rytter åhs.
27. Till lagmanstorp. der öfwerst Lieutenant Trotz tog afskied ifrån oss Samma Dato derifrån ock till larff
28. wilodag.
29. Till stenunga.
30. Till Hällstad, deräst Högwellborne Hr. General Magioren kom till oss.

Junii Månad:

1. Marcherade gienom Bogesund till Marbeck.
2. Till Jöllingztorp.
3. Willodag.
4. Till Giszlawed i Småland.
5. till Ölmestad.
6. willodag.
7. till wernamo. wilodag.
9. Till Dörarp.
10. Till Liungby.
11. Till Hamna. hwilodag.
13. Till trared.
14. Till Markarydh i skåhne. willodag.
16. Till Biernum.
17. Till Röinge hwilodag.
19. Till Skibaszled.

20. Marcherade wj war ock en utj sina qwarter då wj blefwe inqwarterade utj åsanstorp hwillcket är en half mihl ifrån Christianstad.

Augustij Månad.

24. Bröto wj upp utur wåra qwarter. Marcherade gienom Christianstad ock till fielckinge.

25. gienom Söllsburg nåria.

26. Till Marum deräst wj Camperade utj 3 dagar, ock der sammastädes Communicerade.

29. Der ifrån ock till Carlshamn.

September Månad.

3. Stege wj till siöss då iag ock mina Cammerater komme på ett skiepp som hette dråning Disa, ock samma Dag kom örlos flåtan till oss som skolle Convogera oss öfwer.

4. Seglade wj till Hano deräst wj log för motwin till den

7. då wj till bakars seglade ock kastade ankar till den

13. Kl. 10 för mid:n seglade wj ut. ock den

14. Om Morgonen sågo wj 7. stöcken skiepp, som intet kiendes. Samma Dato om afftonen kastade wj ankar under Pommerska wallen wed Lanteryn, hwar äst wj ock lanstege med hela armen ock Camperade till den

18. Marcherade wj till Ollenkirck. Samma dato brende den danske upp några ock 20 utaf wåra Transport skiepp.

20. Marcherade till S:t Sagart. h:wilodag

21. till Capellet, därest wj i byarne blefwe inqwarterade.

28. War iag första gången utj tysk Kiörckian ock såg uppå deras Ceremonier de där brukade.

29. Som war Micaeli dag NB:

October Månad.

3. Bröto wj upp ifrån Capellet ock till en Herregård, som hette Rato, hwaräst wj blefwe inqwarterade.

7. reste iag åt Strahlsund, då iag första gången besåg den staden.

14. Bröte wj upp utur wåra qwarter ock Marcherade till Altfert.

15. Marcherade wj gienom Strahlsund Ock då Camperade wj inom Retrangementet, der både den swenska ock tyska armen sig samandrogo.

21. Bröto wj upp med hela armen, ifrån Strahlsund ock Camperade öfwer naten wed en by som hette Pytt.

22. Marcherade wj widare till redbus ock hwilorshagen.

23. War högqwarteret utj Damgarten wed Plommendorff dit ock armén marcherade, ock öfwer natten Camperade utj skogen, hafwandes H:r Gen. Lieut. Dyker med detucherat man skap ock några Canoner samma dag förut drefwet de wed passet stående 4000 man saxar tillbaka sedan de till satt ungefär 90 man.

24. Marcherade armén öfwer passet emellan pomeren ock Meckellburg ock Camperade ved Damgart.

27. Ryckte armen upp ock marcherade gienaste wägen åt Råståck ock kom regementet om afftonen till Burckhagen 1 mihl från Råståck ock war högqwarteret i Wollchers hagen

29. Bröot regementet upp ock lades omkring Råståck utj byarne då wj kom till Rogentin $^1/_2$ mihl från Råståck ock lågo öfwer d. 30 ock 31 octb: sampt 1. ock andre Novemb:

November Månad.

3. Stötte hela armén tillsamans wed högqwarteret Berntzvitz ock gieck der på för staden Råståck hwillcken

sökte att disputera osz durck Marchera i det de slutade sina portar ock updrogo sina windebrygger icke des mindre blef öfwerst Lieut. Schlippenback med Södermalans ock wärmelans regemente befalt sättia sig öfwer wallen in utj staden öpna portarna ock intaga högwachten så wäll som de andra wacht ställen med bem:te regemente. Derpå Marcherade hela armen med bagaget igienom staden ock stod regementet om natten utj en by Bentz benämt.

4. Marcherade regementet igienom staden Svan hwaräst högqwarteret war|: till sina till ordnade ståndqwarter utj Camph Forbeck ock Bando $^1/_2$ mihl från Svan wed strömen Warnaü belägen. då wj blefwe inqwarterade utj Camph.

10. Jnbrackte ett utaf wåra partier 4 Saxiske ryttare till fånga.

12. Vpplästes för regementet ett ifrån Hans Excel:s Kongel. rådet ock felt Marskallcken gref Stenbock Ankommit bref hwar ock en isynnerhet förmanas att wed påkommande action med fienden, hafwa gud för ögonen ock tapert gripa dem an.

20. Begyntes det med de fientel. nordisk alierade stillstånd sluten på 15 dagar.

26. Blef öfwerst Palmfelt förestält för regementet.

December Månad.

3. Gieck hela armén till Herrans Högwärdiga nattward, ock om natten kl. 3 uppbröt armen ock Marcherade till neüen Closter.

4. war stille ståndet med de fientel. till ända.

5. Marcherade wj till näfwen.

6. Kl: 2 om morgonen gieck hela armen en ordres de Bataille ifrån nein Closter till ampt meckneburg ock Bagaget med de siuka igienom Wissmar ock stod öfwer natten utan för staden.

7. Kom armén till maitell.

8. Brööt hela armén upp ock af marcherad[e] från maitell till Lutenbrutz.

9. Avangerade hela arméen en ordres de Bataille wägen åt Gadibush ock en half mihl på wänstra sidan om staden wed en by wed namn Wauchenstedh råkade wj den fienteliga danska armén uppställd då af wårt Artollerie gafz lösen ock sedan wed pas kl. 11: för middagen Canonerade starckt med styckena ifrån båda flöjlarna på de fientel. hwelcka i förstone der med intet låtte sig märka utan stode än stilla i det de som sades hölle på att Rangera sig;

samma dagen slötte de Saxiske regementerne til de danske. wed pas kl. 1/2 tollf skuto de fientelige med hela sitt Artillerie, hwilket med hela des armée war utj Form af en half måne upstält på högden möcket fördelachtigt, kl. öfwer 12 om middagen grep först wår högra flöiel an fiendens den wänstra, ock der på wår wänstra fiendens den högra flöjel, hwar med den högste guden så nådeligen wällsignatt Hans Maij:tz wapen att fienden som med de Saxiske Troppar beskrifwes emot 24000 man måste lemna oss feltet med deras läger. 13 Canoner 13 Phaner, Estandarer ock emot 5000 gemena fångar förutan en Gen: Magior, 3 öfwerstar 4 öfwerstLieut: 2 Gen: Adieutanter, ock 14 öfwer officerare sampt ungefär 4000 döde på platzen där ibland war 4 Gen: pärsoner. På wår sida skall intet öfwer 400 man blef:ne på platzen ock ungefär så många Blesserade. Utaf de döda på wår sida sachn[ades] förnämligast öfwerst Palmfelt wed wäskiöta dals regemente, Magior Stiernhoff af Artelleriet och Magior Kulon af hälsingarne, wårt regemente har äliest J Batalien förlorat 2 Capitainer nämlig Hierta ock Pattekull, Lieutenant Johan Winbladh: sam [ɔ: summa?] 20 med under officerare ock giemena, Om natten effter dänna härliga säger stod armén stilla under öpen himmel till kl. 8 om mårgonen.

10. Då Marcherade armén in utj Gadebus ock bekomme till Krigzfångar öfwer 400 man som där hafwa legat utj Gvarnison.

13. Marcherade wårt regemente med fångar till en stad, som hette gripzmöll där äst H:r öfwerst Baswitz dem emot tog ock Transporterade till Wissmar.

14. Till Böttsau ock där inqwarterades.

17. till Mölltzan.

18. till Slucop ock om natten till alltefer däräst är ett stort pas och hade hans Excell:s Fälltmarskallcken låtit giöra en brygga där öfwer af bräder som armén Marcherade öfwer på in utj tyska Holsten.

19. Marcherade wj förbij Lybeck till Trem *) mollen.

21. till Heilsop.

22. höls tacksäielse dag öfwer den härliga säger wed Gadebus.

23. till milsdorph.

25. Som war Jule dagen Marcherade wj till åkendorf igienom en stad wed namn giebat, hwillken till hörte halfftan den danske ock halfftan till försten Carl Frederick af holsten. Ock uppbrändes i förstone några byar på landet men sedan blef all marodering ock plundring wed lifzstraf för budet.

26. till Alslöce

27. till Appen gienom en stad wed namn Pinneberg däräst wj woro inqwarterade till den

30. då wj Marcherade där ifrån igienom ett kloster som hette Ytten ock widare till en stad som hette Elmshorn 2 Mihl från Glyckstad.

31. gienom städerna Horst ock Söderå till en stad som hette Kremp. samma dag upphängdes 4 st: Diserteur af H: Gen: Mag. Ekebladz regemente för de welat römt till Ryssen.

30 Brände wåra upp en stad som hette Altenov.

*) en bokstaf bortskuren.

Januarij Månad. A:o 1713.

1. War hwilodagen utj Kremp:

2. Jgienom en stad Etsov till en by som heter Mällback.

3. Till Cacksburg.

4. Till Borhall.

5. Till Suderholm gienom en stad som heter Heide till Kiötzenböttel.

6. öfwer passet till Fridrickstad på eiderstätz, sidan.

7. Till Husum utj Sleswig, ock der inqwarterades wj.

12. Commenderades 22 man utaf wart [vårt?, hvart?] Infanterie regemente till Hellingstedt Att förmena fienden gå öfwer passet.

13. Kom fienden med starck force ock grep wåra posteringar an wed Hellingstedt ock effter fienden blef repouserad från passet gingo wj åter tillbak under wåra stycken som woro uppstälta på denna sidan strömmen.

14. Ryckte hela Armén ut till nestedt.

15. Stod Armén en ordres de Batalie under blott himmel.

16. Gingo regementerne utj Cantoner qwarter i Eiderstedt och kom wort regemente att stå utj Cating.

29. Marcherade Regementet till Koutzenbyttel.

30. Till Witzvort.

Februarij Månadh:

1. Bröt Regementerne upp ock gieck tillbaka åt Kotzenbyttel sedan fienden med deras force nödgat wår påstering wed Fredrichzstadt att draga sig tillbaka.

3. ankomme wj till wåra förrige qwarter i Kating, samma dag uppbröt regementet ok gieck under Tönning, men fick ordres att gienast gå tillbaka utj qwarteren.

6. Marcherade regementerne in under palizaderne!

7. Gieck regementet in utj staden Töning ock blefwe der inqwarterade.

8. Gieck Comando 1500 man Jnfanterie om natten öfwer Eiderstädz strömmen Emot fienden.

9. Begyntes Cavalleriet att öfwer sättias som likwell för blästerns skull gieck tämmelig sachta.

10. Sökte fienden att Coupera wårt Comando på andra sidan hwillcket därpå af betäckning af styckena begynte att draga sig till baka öfwer strömmen sedan de fått 9 stöck[en] fångar.

12. Marcherade regementet 1/4 wäg ut ifrån staden till Grotollers och kom i Cantoner qwarter.

d. 14. Sucknade iag ock låg siuk utj 4 wekor, sedan iag der effter war något frisk utj 8 dagars tid då iag åter lades ned ock låg siuk utj 3 weckor då ingen trodde mig om lifwet, men gienom gudz alwisa försyn hielpte han mig att iag blef alt mer ock mer frisk ock att iag kom till min förriga sundhet igien.

Aprill Månadh.

16. Reste H. Gen. Mag. Pattekull, Gen: Mag. Melin sampt öfwerst Basvitz till Husum på acord med fienden.

20. kom bemelte herrar tillbaka igien men blef intet slutat den gången

25. Om natten begiönte fiende på att giöra bröstwallar ock welle Bonbardera staden.

27. Dito i dagningen kom fienden med All sin myckenhet, då måste wj så många som woro utan för staden taga wårt refudium in under stykona sedan bela fienden staden.

28. Marcherade regementet in om retrangementerne ok bekommo tält af staden som wj Lougera utj, ock fienden hölt alt fort att grafwa sampt giorde sig Patrier ock skantzar till styckon ock fyrmysare, ock sådant arbete giordes alt om näterna på det han för wåra stycken kunde wara säker. hwillcket giordes ungefär ett Musqvete skott från staden ifrån bemelte wall giorde han en grop i mar-

ken en fjerdingz wäg lång, hwarutj de kunde marchera frj för wåra stycken. om mårgonen så snart som wåra Constaplar kunde se att richta styckena, lade de an på bemelte wall ock skute honom alt sönder, men fienden gaf sig intet därwed, utan strax grafde ock botade igien det. dett skiutande höltz Continuerlig natt ock dag till föliande d: 30:de.

28. Reste hans Excel:e Gen: Fältmarskalcken med general Pattkull ut till fienden på acord ock om afftonen komo de till baka igien. Sama Dato kom en Gen. Ad. från fienden in kl. 6 ock kl. 12 reste Gen: Mag. Melin ut till fienden som ock om natten kl. 12 igien kom.

29. Reste H: Gen: Mag: Pattkull ock H: Gen: Mag: mellin ut till fienden som den andra dagen igien kåm, ock war då slutat att wj skulle marchera ut med acord ock neder lägga Giever, men dagen där effter kom en Gen. Adjutant in med begiäran att fältmarskallken welle lembna fästningen up till fienden. hwar till swarades neij!

Så utgafz ordres af Hans Excelens Fältmahrskalcken, att alla regementer skohla gå till wals, ock att rom skohle utsees till de Blesserade. Och de döda skohla begrafwas, iempte alfwarsam förmaning att hwar ock en fächtar redelige till yttersta blodzdråpa' Jnwånarne utj staden flötte sina ägodelar uhr staden ock neder utj Slotzkiällarne, samt annorstädes hwar de dem bäst kunna förwara för Bommar ock Kuhlor.

Maii Månadh.

3. Reste åter H. Gen: Major Pattkull ock H: Gen. M. Melin ut till fienden som den

6. Dito till baka kommo ock med de 3:ne Generaler, en från war Potentaten, samt danska Commissariatet, ock war då slutat, att wår armé skolle marchera ut ock till Swerit, utan musqveter, piqver, Carbiner, pistoler, sadlar Betzel, fanor, Estandarer, trummor, pucor, sampt styckon

ock amunition, hwelcket alt skulle lemnas till fienden, som så skiedde.

Rangoneringz Taxa för Artolleriet, Cavalleriet, Infanteriet ock Dragenerne. Neml:

	Rdlr.
General fältmarskalck	8000.
fältmarskalck	6000.
General en chef	4000.

Men där en Gen: Major Commendant sin särskielte armée en chef ansehs han doch eij högre, än effter den Cherg han werkelig bekläder.

	Rdlr.
Gen: Fältygemestare	3000.
Gen: af Cavall. Infant.	1200.
Gen: Magior	800.
Brigadeur	400.
Gen: Qwartere mestare	260.
Gen: Qwartere mestare Lieu.	60.
Stabs qwartere mestare	25.
Gen: Adjutant hoos Hans Kongel. maiits	200.
Gen: Adieu. hoos den Comend: en chef	100.
Gen: Adieutant hoos de andra Gen: Pärsonerne	50.
Brigadeur Magiorer	70.
Krigz råd	260.
Gen: Krigz Comiss.	600.
Öfwer Krigz Comiss	100.
Krigz Comiss: ock Casseur	50.
Gen: wåg mästare	50.
Gen: wagmäst: Lieut:	25.

N:o 9.

Öfwerste	250.
Öfwerst Lieut.	180.
Magior	100.
Capitain ock Ryttmäst	60.

	Rdlr.
Capit: Lieutenant	30.
Regementzqwartere mästare	40.
Lieutenant	24.
Cornet: Fend. ock stycke iunker	20.
Adieutant	20.
wagmästare	20.
wagmästare ock qwarteremästare till häst	12.
De öfwrige Vnderofficerare	
Pukare, Tromp. ock Håboister	5.
Trummeslagare ock pipare sampt giemene Ryttare ock solldater	$2^1/_2$.

Gievaliare Strjknecktar ock flere dylika warda utan Rancon löös gifna.

N:o 5:

Kongl. Bichtfadare, fält Super intendenter, och fältpräster Regementz och andra präster medici Gen: Stabs ock fält Secreterare, Cancelister, Commissariat Secreterare ock skrifware, såsom ock andre skrifware, Copoister, regementz ock munster skrifware Prowiantzmästare ock skrifware, Apotekare, fältskiärare ock des giesäller Påstmästare ock Postelions, iembwäll ock alle wed Hosspitalerne befintl. -betiente skohla utan lösen på frij foot ställas, ock deras Protocoller skreffter ock Documenter dem ej ifrån tagas, ecke heller berörde personer utplundras.

Förslag Uppå Regementerne wed
Kongl. Swenska Arméen.

Nembl.

1. Artolleriet.

Cavalleriet.

2. H. Gen: Lieut: Dyckers regemente.
3. H: Gen: Asckenbergz regemente.

4. Bremerska regement:
5. Pommerska.

Draugoner:

6. H: öfwerst Strömfeltz
7. H. Gen: Mag: Marskalks:
8. H. Öfwerst Marderfellt:
9. H. Öfwerst Basvitz.

Jnfanterie.

10: Södermalantz regemente.
11. Dahle Regementet.
12. Öskiöta regementet.
13. Helsinge Regementet.
14. Elfzborgz Lähns Reg:
15. Weskiöta Dahls Regemente.
16. Wässmalandz. »
17. Wärmelandz.
18. H. Gen: Magior Schullz.
19. Croneborgz Comando.
20. H. General Magior Ekebladz.

Maii Månadh.

$\frac{9}{20}$: Marcherade Dykers, Strömfeltz ock wässmalandz regemente ut med Giever $\frac{1}{2}$ mihl deräst fienden, nembl. alle 3 Potentaterne stodo med manskap wed pas 2: Regementer, som emottogo öfwer giewäret, då manskapet de ropades igienom rullarne, som de hade fått på wår Armé, så många friska som kunde marchera, men de siuka lemnas effter utj Töning.

10. Dito march. Askenbergz Marskalks ock Elfszborgz regementer ock för höltz med dem på lika sätt som med de förbemelte.

11: Marcherade Artolleriet Pomerska Bremerska, Nerkes helsingarne ock Dahle regementet, ut med Giever ock förhöltz med dem lika som med de andre.

12. Commend: manskap ut till wallarne ock patrierne som fienden hade giort att dem igien kasta.

13. March: Ekebladz Marderfeltz ock Schultz regementer.

14. March: Sörmelandz ock (ock) öskiöta.

$\frac{15}{26}$: Dito March: hela Generalitetet samt wårt regemente ut till förbemelte platz, däräst wj neder lade giewaret, Musqveter Bajonetter ock Piqwar sampt Banteler, men warjorna böholles. Sedan Commenderades 60 man af de danskes Cavallerie oss att Convogera, ock marcherade wj gienom Vollsvort ock Husum till Westena där äst wj stodo öfwer natten.

16. Till Hannewed däräst alla regementz ock öfwer officerarne blefwe qwar som skole tillika med de and[r]e regementz ock öfwer officerarne sampt prästerne till Flensburgh, men alla under officerarne Hobisterne munster skrifwarne sampt trommeslagare ock pipare med Corporaler ock giemene Marcherade.

17. Dito till en by utj furstl. Holsten wed namn Oug.

19: Dito till Liugum.

20. March: in utj Dannemark ock giyland gienom en stad wed namn Haderslöf till en by Maltorp

21. Marcherade wj gienom staden Collding till staden Weille der äst wj blefwe inqwarterade då iag fick mitt qwarter hoos en borgare som hette Jens Jinson d. 23 Julij Communicerades wj.

22. Octob. tog Jonas Sahlström tienst under ett danskt regemente.

23 Dito tog han afskied utaf oss ock Marcherade till danska arméen utj Holsten.

27 Novemb. Communicerades wj.

1714: Ny åhr:

12. Maij kom iag til en herregård som hette Råballgård at Jnformera twende utaf KrigzCommissariens barn på flöjteduus. Samme Dato reste munsterskrifwaren härifrån Weile ock til Sweriet.

10: Maij skref iag til mine k. föräldrar:

20: Junij, Communicerade wj.

31 Augustij Echaperade Broder S: B: N: D: H: T: H: W: K:

9 Dito kom de andre underofficererne utj arest som woro qwar utj Weille warest de suto en Måna för än de sluppe uth.

18 November Eschperade Hman: Wemb: Berg. og alle tre Tisq:

20: komme åter de öfrige underofficererne utj arest worest de suto 1: Månatz tid förän de kom ut.

17 Novemb: feck iag mitt afskied ifrån Råballgård, då iag hade warit der utj 6 Månader.

20 Decemb: Communicerade wj.

A:o 1715.

d.

1: Februarij kom iag åter til Roballegård igien ock lärde en annan Jungfru at Blåsa på Flöitedus.

d. 25 Febr. blef Hr. Lieutenant Rudberg commenderat ifrån oss ock til en Festning som hette Frederitz.

3: Maij hade wj en Total förmorkelse utj solen, då det war så mörckt att wj kunde se stiernorna på himmellen.

25: Dito: kom Hans Maj:tts utaf Dannemark igienom Weille ock reste neder åth Jylland.

30: Maij kom Hans Maj:ttz till baka igien ock for ut åth Holsten då iag ock mina Cammerater Supliserade til honom om Pass at komma til Swerjet, men wj bekomme ingen resollution der uppå.

2: Julij Communicerade iag.

8: Augustij stod en Bataille emellan wår ock den danske floten utj Öster-Sion.

10: August: blef Feltvebel Dahlberg död utj Weille ock den

11: der sammastädes begrafwen.

13: Augustij hade Broor Suähla[?] bröllop utj Weille.

20: November skref iag till Swerjet til mine k. föräldrar.

16: December gieck iag till Herrans Högwärdiga Nattward.

A:o 1716:

d.

26:» [Jan.?] Reste iag till Frederitia hwarest iag uppwartade på ett Brölop med orgemestaren utj Weille.

28» talte iag med Lieutenant Rudberg som tillika med de andre wåre oberoficerare låg utj Frederitia.

29» reste iag ifrån Frederitia ock till Weille.

1:» Martij reste iag till Roballegård igien.

24 Junij gieck iag til Herrans Högwärdiga Nattward.

1: Julij. Suplicerade iag ock mine cammerater til H. General Auditeuren Bornman om Pass att förresa til Lybeck.

5: Dito Reste wår Lieutenant här ifrån Weille ock til Lybeck.

8: Augustij: Suplicerade iag ock mine andre Cammerater åter igien til H: General Auditairen om Pass at förresa til Lybeck.

d. 18: Dito bek. i P. if. L: R.

23. Dito gieck iag if: Rgz- ock t. W: sam:

Dito derif: oc: t: Colding.

24 ifrån Colding igienom Hadersleben ock till Bonkrog. *) Ämmerwad.

25 Der ifrån ock till Bonkrog. samma dito till Husby derest wj låg om Natten.

---

*) Ordet öfverstruket i manuskriptet.

26. Jgienom Flensborg ock till ett Pass som heter Men-Sund, samma dato derifrån igienom Ekellfyr ock till Blickstad. Een Mihl ifrån Ekellfeur utpå en Udde ligger ett Castell som heter Christian-Pris hwelcket hörer till Kongen utaf Dannmark.

27. Jfrån Blickstad igienom Kijl, samma dato igienom Pretz hworutj är ett Kloster, samma dato ock (ock) förbj en Stad som hette Plön ock till en by som hette Hasselldorph.

28. Derifrån ock igienom en liten stad som hette ArensBöök, hwar wj under wägen mötte fursten utaf Plön samma dato der ifrån ock om efftermiddagen klockan 3 kom wj löckeligen ock well till Lybeck.

30. Skref iag till Swerjet till mine kiära föräldrar. samma dito skref iag og til D.

13» Septemb: höltz her tacksäjelse i Lybeck för den Victorien som Keisaren behölt emot Turcken då Stöckona blef löst runtomkring staden.

14» Skref iag til D:

20 hade min Camerat R: B. här utj Lybeck.

7: Octob: reste H. Capitain Trotz, Lieut: Rudberg samt en heel hop andre officerare her ifrån Lybeck og till Swerjet.

13» Dito reste iag ifrån Lybeck ock låg i en by om natten som hette Güllens, samma by låg utj Lynnenburg.

14: Dito derifrån ock till en stadh som hette Bardorph, hwelcken hörde Hamburg ock Lybeck till, derest wj låg öfwer d. 15: intill om Natten kl: 12. emellan den 15: ock 16: gieck iag derifrån ock kom d. 16: om Mårgonnen kl: 6 löckelig ock well till Hamburg då iag om Natten hade passerat tre danska Posterninger.

17.» reste iag ifrån Hamborg förbj Altona öfwer Elfwen til ett sted som hette Morborg hwelcket hörde Hamborg til.

18:» ifrån Morborg till en Stad utj Bremen *) som hette Bogstadhug.

19. från Bogstahug, till en By som hette Hastfeldh.

20: dito ifrån Hastfeldh förbj Stade på en half mil när till Chronborg som leger wed en stor Elf wed Namn Osdt. derest wj ock om Afftonen strax gieck till Båtz ock seglade samma Nat

21: 6 Mihl, om Mårgonnen kl. 9. kom wi til en stadh som hette Neuhusen då wj straxt acorderde med en Skieppare som skole föra oss öfwer till Holand

23» Om Morgonen gieck wj om bord ock seglade kl. 10: ut ifrån Neuhusen om Afftonen kastade wj Ankar wed en Insull som hette Neuenwerck welcken hörde Hamborg till.

24: Låg wj stell wed samma Insull.

25: seglade wj ike mehr en 2: Mihl ifrån förbemelte Insull.

26: derifrån till ett Land som hette Lantvorhten utj Stifft bremen.

27: Hijsade wj Sägel ock kom om Afftonen til en Öö under Ost-Frisland wed Namn Nardone, som hörde till Princ von Auritz.

28: Hijsade wj Sägel ock kastade Ankar om Afftonen under Frisland som hörde til Prinsen utaf Oranien.

29: låg wj stella för Anckar.

30: till en Öö som hette Amalandt worest wj låg för motwind intill den

4: Novemb: då wj om Afftonen kastade Anckar wed en stad som hette Halling welcken ock leger utj Frisland.

5: Dito derifrån men formedelst den starcka motwind avangerte wj icke mer den hele Dag en ett par Mihl då wj om afftonen Måste kasta Ankar på en grund utj Siöhn.

---

*) I manuskriptet ändradt från Hanover.

6: Dito om Morgonen kl. 3 hijssade wj sägel ock seglade samma dag förbj en Stad som hette Enckhysen wellcken war den förste wj feck utj Holand.

7: Om Morgonen kl. 6: kom wj löckeligen fram till Amsterdam.

16: Dito stego wj om bohl på ett Skiep som hette Fontain Galleij.

18: lade wj uth ifrån Amsterdam till en liten stad som hette Dorkerdam.

22: blef wårt Skiep tagit i beslag

25: lade wj tillbaka med skieppet intil Amsterdam, då wj allesamman gienge utaf Skieppet i land.

17: Decemb: kom Hans Sariske Maijtz hit till Amsterdam.

Anno 1717.

2. Januarij ginge wj om bord på ett Skiepp som hette Elisabet.

3. Dito Seglade wj ut ifrån Amsterdam.

8: Om Mårgonen komme wj til Flij hwelcket er 18 Mihl ifrån Amsterdam.

15. Seglade wj der ifrån då wj strax kommo utj stora Hafwet.

18: Woro wj under Norska wallen då wj förmedelst contraire wind måtte gå åt Siön igien.

20: Woro wj drefna så witt att wj snart woro under den Engelska wallen, då wår Herre igien kastade winnen at wj kommo til at gå wår kosa ret fram igien.

$\frac{11}{22}$: Dito hialp wår Herre oss löckelig ock well in utj de Swenske skieren 2 Mihl ifrån Giöteborg då iag ok mine andre Cammerader satte oss strax af Skieppet i land upp[å] hisingen warest wj lågo om Natten.

12: Kommo wj till giöteborg då wj togo oss qwarter på holendare gatan hoos Anders Jerndragare.

19: Marcherte wj från Giöteborg ock til Nohl.
20. Derifrån ock til Tiärra.
21: ifrån Tiärra ock till Hålskiö
22. Derifrån ock til Wänersborg.
24. ifrån Wänersborg ock til Siörja.
25. Derifrån ock hem til mine k. föräldrar. Soli Deo Gloria.

Anno 1717 d:n 1 Augustij

Marcherade iag hemifrån ock till Börcka.
d:n 2: derifrån ock till Wenersborg.
d:n 5: ifrån Wenersborg ock till Rosholt.
d:n 6: derjfrån ock till Stohra Torp. d. 7. Wihlodag.
d:n 8: derjfrån ock til Birsätter
d:n 9 till Jmebärg.
d:n 10 hwilodag.
d:n 11: till Eng.
d:n 12: till Wättlanna-broo.
d:n 15 Om morgonen dref wårt folck de danske Galäjer ut ifrån landet då ingen blef skad på wår sida utan en blef bläserad utj armen utaf wårt A[r]tollerie.
d:n 22: Reste iag åth Strömstad.
d:n 24: derifrån ock till wårt Campement igien.
d:n 27: kom wår aldra nådigste Konung hit neder till oss.
d:n 29 gingo wj utj Cantoner Qwarter.
d:n 30. blef jag commenderat åt Stockholm.
d:n 31 reste wi ifrån wåra cantoner qwarter då wj först komme till gietzgiefware gården Rabbalsheed derifrån til Swarteborg derifrån till Qwistrum derifrån till herstad derifrån till Racknebo derifrån til Almåhs derifrån till Wenersborg.
d. 1 Sept: til Sorstena, derifrån till gåhlstad, till olunda, til Sparlösa, till melby till Kollangen, til Ene baken.
d: 2: Dito til Biörsättar, till Hasslösa, till Hofwa, til Bodera på tiwen, til wrestorp.

d. 3. till blackstad, til Söreby, till Lännäs, til Åhlsätter til Stensiö, til Hohl, til wallerstad.

d: 4. till NyKiöping, til Strelebronn, till Åby, til Pilekrog, til Södertälje, til Fittia.

d: 5 til Stockholm.

d: 18 ifrån Stockholm til Fittia til Södertälje, til Kumbla, til Läcksta d. 19, til malmby til Eekså, til tiustad, till Lund, till Smeby. d. 20. igienom Kongzöhr til gram, til hammar, Jgienom Arboga, til Fälsbroo, til Nastad, Jgienom Öhrebroo til mosåhs, d: 21 til Siöbärga, til Wrestorp ock så wjdare til Strömstad.

A:o 1718.

d. 19 Octob: Marcherade wj hem jfrån, då iag bjwistade den Norska Campagnen, ock war med wid Fridrickshall då glorwyrdigst i åminnelse Konung Carl XII blef slagen Natten emillan den sidsta Novemb. ock första Decemb: Kom ock lyckeligen utur Norje hem til mine k. föräldrar d. 6 Decemb. kl. 10 om afftonen.

Soli Deo Gloria.

DAGBOK

AF

EN POLACK I BENDER

ANGÅENDE KALABALIKEN

11 FEBR.—6 MARS N. ST.

1713.

1713 en fevrier

Continuation du journal de Bender; ce qu'il se passa lorsque les Turcs et Tartares attaquerent le Roy de Suède.

Le premier *) de feuvrier le Kapiczy Bassa arriva auec la confirmation du premier patiscript, afinque le Roy de Suede eut a partir absolument, et que s'il vouloit persister dans son opiniatreté, on agira auec luy comme auec vn Ennemy, et qu'on Envoyat dire tout aussitot Au Roy. Mais le Roy ne laissant pas meme entrer ceux qui etoient venu luy aporter cet ordre, il leur fit faire seulement re-

*) Läs: onzième. Här är en felskrifning, begripligtvis icke i den utgifvaren meddelade kollationerade afskriften, utan i den ursprungliga. Hade den »svenska stilen» ännu gällt i Carl XII:s omgifningar (afskaffad med Febr. 1712), så hade dateringen varit riktig, ty enl. den skulle själfva kalabalikens datum blifvit d. 2 Febr. Men nu var det Lördagen d. 31 Jan. g. st. alltså d. 11 Febr. enl. den i dagboken i det följ. använda nya stilen, som på morgonen eller förmiddagen Kapidschi Paschan (sultans kammarherre) anlände från Adrianopel med hat-i-cherifen från Storherrn.

Det hände mycket denna dag, då allt tillspetsar sig: två besök af Fabrice hos Carl XII med ifriga föreställningar; ett d:o af tatariska Murzan och turkiska Agan för att få slutbesked; de svenska prästernas vädjan till konungen; kanens och paschans krigiska uttåg från Bender till Varnitza; Grotthus' besök hos dem på konungens vägnar. Stolt tal. »Gå ut otrogne». Låter sedan vänliga ord och några guldmynt falla bland janitscharerna. Kanonad. Janitscharernas myteri och paschans slokörade återtåg till staden. Under natten försvinna myteriledarna i Dnjestr. — Polackarne ha ställt sig under kanens och paschans beskydd utom Urbanovicz, som var svensk öfverste.

ponse par Monsieur grotus *) que quand bien ils seroient venu 40 Kapiczy Bassa auec 40 patiscripts, il ne sortiroit point d'icy; pour Eux qu'ils fassent ce qu'ils voudront. Après laquelle relation on amena autour de varnica plus de Tartarres et on deffendit de ne laisser entrer personne à varnica, comme aussy de n'en laisser sortir. En meme tems le haan Envoya dire a M. Sapieha **) qu'il persuadat a Messieurs les polonois qui étoient auprès du Roy de Suede de se retirer de là, car étant affectionné a la republique de la pologne, il ne voudroit pas qu'il leur arriva quelque chose de mal; puisqu'il est deja conclu que demain ont doit attaquer le Roy; en cas qu'il veuille se defendre on l'attaquera comme ennemy et tout ceux qui seront auprès de luy. Le gr. general ***) Envoya M. jatribsky a M. le Mareschal, †) qui luy dit qu'il faut absolument que nous Restions icy; parceque le Roy ne nous veut pas laisser aller. Le han croyant qu'ils ne se confioient pas au grand general, leur envoya le Murza Szeferd de sa part, leur faisant dire que ce n'etoit pas la vne mocquerie ou qu'on leur veuille faire peur, mais que c'etoit la pure verité, qu'ils se retirassent auplutost de la: Mess:s les polonois le prierent donc qu'il les assurat qu'on ne leur fairoit rien et qu'il leur promit et comme le soir s'aprochoit le han sortit hors de la ville pour finir la nuit auec eux, et il se logea proche le quartier de M. le general auec quelques Sultans; ils traitterent donc la nuit par M. gudzinscky et jasbstriscky et obtinrent du han qu'il leur signat leur assecuration, après que cette assecuration fut signée ils quit-

*) Kristian Albrekt Grotthus, öfverste, drabantlöjtnant.

**) Johannes Sapieha, starost af Bobruisk, i det följ. omtalad sås. »Mr le Starosta». Starkt misstänkt för delaktighet i den intrig, som gaf anledning till kalabaliken. Se vid. om honom Axel Sparres bref utg. af Th. Westrin, Hist. Tids. 1900.

***) Josef Potocki, woiwoda Kiowski.

†) Gust. v. Düben, hofmarskalk.

terent derechef le Roy et se mirent l'onziesme jour sous la protection du han. Le meme jour a 7. heures le Bassa auec l'aga des janissaires et tous les janissaires, 9 pieces de canons, des drapeaux et la Musique, cequi se pouvoit compter jusqu'a trois mil et auec les Tartarres jusqu'a cinq mil, vinrent en ordre du coté de varnica fort tristes, et etant venus la et s'etant rangés en bataille ils envoyerent encore vne fois au Roy, qu'il prene bien des reflections dece qu'il fait; mais comme cette persuasion ne profite de Rien, le Bassa comanda de tirer le canon du coté du palais du Roy, et on tira vint sept coups; enfin on comanda aux janissaires de monter aux retranchemens qu'il avoit faits faire la meme nuit autour du camp, mais les janissaires de l'amour qu'ils avoient pour le Roy ne le voulurent point faire et demanderent qu'on leur montràt l'ordre de l'empereur pour ce sujet et quand on leur eut montré ayant soutenu que c'etoit vne faussete et ayant poignardé celuy qui les vouloit mener au retranchement a coup de couteaux, s'en retournerent tous à leurs maisons auec grand cris en tirant et criant hala. Le Bassa auec sa cour seulement s'en retourna a la ville sans musique et sans faire de bruit et le han resta a vernica auec les Tartarres. Ce jour la on emporta la main a vn soldat suedois d'un coup de canon et on blessa vn lieutenant d'un fusil, ainsy cette nuit la il y eut grande joye dans l'armée des suedois, croyant qu'ils auoient deja gagné, mais le lendemain cette joye se tourna en grand tristesse et pleures. Ce meme soir jean baltque *) arriva de Constantinople **) auec des lettres de M. funck ***), qui portoient, que tout cequi se passoit etoit de la volonté de l'empereur et que luy meme etoit deja en arrett, mais le Roy ne voulu pas meme lire cette lettre la, dans ce tems la le Bassa ayant fait etranglé

*) Johannes Baptista Savari, konungens tolk.

**) I verkligheten från Adrianopel.

***) Thomas Funck, öfverste, Carl XII:s minister hos Porten.

plusieurs des premiers janissaires et ayant persuadé que c'etoit le veritable ordre de l'empereur, trouva bon que les janissaires persuadassent de leurs part au Roy qu'il se desistat de son entreprise; le lendemain Matin c'est a dire le 12. de feuvrier tous les officiers des janissaires s'etant assemblés, les janissaires a qui le Roy avoit confiance s'en allerent a varnica, faisant savoir que c'etoit vn veritable ordre de l'empereur, car nous l'avons vu nous memes de nos propres yeux, et en cas que le Roy ne veuille pas se fier au Bassa et au han, nous janissaires nous nous en chargeons et jurons qu'il ne luy arrivera rien de mal et que nous ne permettrons a aucun tartarre de faire aucun mal aux Suedois. Le tenant a nos depens nous le fairons conduire ou il voudra aller, pourvuqu'il ne contredise point a la volonté de l'empereur et pourvuqu'il fasse quelque marche hors de son camp, et en cas que cela ne soit pas fait ainsy, nous serons contrains de satisfaire a l'ordre de l'empereur. Mais le Roy se tenant toujours dans son opiniatreté ne leur donna point d'audiance et leur permit de faire ce qu'ils voudroient, surquoy auec grand regret et quelques vns memes en pleurant s'etant retournes a la ville firent assembler les janissaires de la meme facon qu'hyer, ils allerent auec 12 pieces de canons a varnica et etant arrivés la sans s'amuser longtems, ils s'emparerent du Retranchement de tous les cotés sans faire beaucoup de feu, parceque les Suedois ne tiroient point contre eux, et ainsy dans vne demie heure, ils prirent tous les generaux, les officiers et soldats, le Roy seulement qui dans ce tems la auec le general hosern *) faisoit la ronde autour du retranchement, a peine eut it le tems de descendre de cheval et de se sauver dans son cabinet; on prit le general hosern après l'avoir blessé a la main oú le Roy se deffendoit en tirant auec le colonel vrbanowits **) et quelque cors de garde

*) Carl Gustaf Hård.

**) Kristofer Urbanowicz, öfverste i svensk tjänst.

et plusieurs autres qui se pouvoient tous comter jusqu'a cent jusqu'a la nuit, ne faisant pas peu de perte aux janissaires vu qu'on en tua plus de deux cens. Le Roy meme en tua six de sa propre Main, mais aussy a peine ne fut il pas tué luy meme, car en se sauvant par la grande sale pour aller au cabinet, il tomba sur vn suedois Tué, et dans le tumulte d'autres tomberent sur luy, ou un janissaire ayant tombé sur luy, luy mit vn pistolet a l'oreil et tira *). Mais la basle luy ayant seulement Egratigné la peau du visage et le janissaire, le Roy s'etant levé, et luy ayant passé son epée au travers du cors, demeura sur la place; et le Roy etant entré dans son cabinet encouragea Mons:r vrbanowits et tous les autres de se defendre le mieux qu'ils pouroient; mais peu de tems après vrbanowitz ayant receu vn coup de fusil au coté, et ayant eté frapé a la teste du meme fusil, ont fut contraint de le faire sortir auec la permission du Roy et de se rendre aux Turcs, et en meme tems on mit le feu au palais qui s'achevoit deja de bruler que les soliveaux commancoient a tomber dans l'apartement du Roy, et le Roy fut obligé de sortir du feu, ainsy il fut prist par les janissaires et emmené au Bassa, ou etant arrivé, il se coucha tout aussitot sur le chevet du lit en se riant et disant je n'ai rien fait de mal, je me suis seulement defendu, car cela est naturel que l'homme voyant l'ennemy s'aprocher de luy, se doit defendre, il y eut la aussy auec le Bassa d'autres discours asses droles, ainsy se passa ce jour la cette tragique scene; il n'est pas peri des suedois plus de 12., mais les meubles, les hardes, les cheveaux, l'argenterie, l'argent monnoyé tout a eté pris ou brulé, ce jour la resterent ils tous auec vn seul habit: Le 13. on ammena en presance du Bassa, le janissaire, a qui le Roy de Suede auoit passé son Epée au travers du cors. Le Bassa dit au Roy, voila le janissaire

*) Enl. den vanliga berättelsen skedde det utanför kungshuset.

que tu as tué, le Roy luy dit la dessus en luy montrant son chapeau taillé, c'est ainsy que doit etre recompancé celuy qui a la hardiesse de lever la main contre ma teste, et quand bien il y en auroit eu deux mil cinq cens de tués de la sorte et encore plus, j'aurois plaisir de les regarder, et si tous mes gens s'etoient aussy bien deffendu que moy, tu aurois vu combien il seroit resté de janissaire. Sur ces entrefaites M. le general adjutant danhalt *) arriva tout Epleuré. Le Roy luy demanda pourquoy il etoit si triste; comment Syre ne serois je pas triste, voyant le Roy mon maitre dans vn tel Etat, surquoy le Roy dit en se souriant, cequi est fait est fait, je suis icy danhalt; mais vous ne savès pas, Sire, ceque les Turcs disent de vous. Le Roy, quoy? Ils disent que v. M. est vn Beli, c'est a dire Extravagant, le Roy luy dit, il vaut bien mieux que m'ayant ches eux, ils me tiennent pour vn Extravagant, qu'ayant tombé entre les mains des ennemis, je serois tenu pour vn poltron; mais Sire, ils disent que vous voulés absolument perir, et que vous cherches l'occasion d'etre Tué. Le Roy, comment cela se peut il faire, la vie humaine etant donnée a l'homme, personne ne la luy peut oter sans la volonté de dieu, en meme tems il envoya apeller M. debn (duben) et luy commanda d'aller chès M. vrbanowitz, pour savoir l'etat de sa santé et qu'il ne se mette pas en peine, car il songera a luy. Le meme jour M. voinaroscky **)

*) Duvall; åtm. är det om honom La Motraye berättar samma anekdot (Travels 2. 111).

**) Här får man veta, att Mazepas systerson Andrej Voynarovskij dagen efter kalabaliken hade bröllop med »fröken» Zabylina. Annars säger skvallret, att fru Anna Voynarovska, född Mirovitj, som ingalunda är obekant här i Sverige, tidigare varit gift med en herr Zabila i Bender, men som ansett sig haft fog till missnöje. Hennes nåd Orlik, hetmanskan, har skrifvit de giftiga orden: Gud vet, hvem fru V. slutligen tillhör — antingen V. eller sin förre man Z. — Hon visade sig åtminstone ytterst ifrig att söka skaffa sin senare man friheten, då han mot all folkrätt blef fängslad. År 1716 hade han i Ham-

Epousa Mademoiselle Zabylina en presance de M. le mareschal Tarlo, ce fut vn prestre Russien de valachie qui les maria, parceque Mad. la generale zaparowska l'avoit defendu aux pretres des Cosaques. Ce meme jour M. le starosta alla a la ville rendre visite a M. vrbanowitz. Le 14 M. le starosta alla chès le haan pour le prier pour M. vrbanowitz, et ne l'ayant peu trouver a la ville, courut après luy et l'attrapa en chemin et obtint de luy qu'il envoya au Bassa un Murza afin qu'on mit mons. vrbanowitz en liberté. Le Bassa le fit venir tout aussitost devant luy auec le meme szpaha chès qui il logeoit, et il le rendit au Murza et ensuite le Murza le rendit a Mons:r le starosta, toutes fois on fut obligé de donner au szpaha vne recompence de cent ducats. Ce meme jour au nom de m:r le starosta on fit venir de Kauszany M. le colonel Kleinstet *) qui avoit eté depouillé jusqu'a la chemise et se faisoit valoir 330 Ecus, qui etant arrivé fut obligé de les payer et tous les autres suedois furent par consequent obligés de se rachetter des Turcs et Tartarres; c'est a dire M. le chambellan Aldelferd **), won Kochen, Rybink ***) et quantité d'autres, toutesfois on ne peut savoir que sont devenus beaucoup d'autres de leur gens ainsy que M. Klusen-

burg efter en middag hos Aurora Königsmarck midt på öppen gata och i sin vagn helt enkelt blifvit gripen af tsar Peters agenter och förd till Ryssland. Hade han ärft Mazepas många pengar, så hade han också fått ärfva hatet. Han dog någongång någon stans (förmodl. i Jakutsk) i Sibirien. Hans pengar hade Carl XII lånat, och dem hade frun mycket besvär att få så mycket som möjligt tillbaka af, i direkt förhållande till det besvär svenska vederbörande hade att betala. (Se A. Jensen, Mazepa; Th. Westrin i Hist. Tids. 1900 och O. Eneroth, Sörmlands herregårdar under Tynnelsö).

*) Henrik Klingstedt hade Dec. 1712 kommit till Bender (se Kar. Krig. Dagb. IV).

**) Carl Adlerfelt, kammarherre hos kon. Stanislaus och broder till den vid Poltava stupade Gustaf A., förf. till »Histoire militaire».

***) Frih. Lennart Ribbing af Zernava, gen.-adj. hos kon. Stanislaus.

dorff *). le 15 le roy devint malade et se fit saigner. le Bassa demanda au Roy la disposition de son depart; le Roy luy Repondit, pendant que j'etois dans mon armée j'avois la puissance de disposer, presentement disposes toy meme comme tu voudra; ainsy le Bassa ordonna que le convoy les chariots et les cheveaux fussent prets pour Ammener le Roy. Le meme jour après midy, vrbanovits fut chès le roy, le Roy l'ayant receu auec bien de l'amitié, le remercia de sa fidelité et dit je n'en ai jamais tant reconnu dans mes propres sujets et il l'asseura de sa grace. Le meme jour M:s les polonais allerent au han a Kauszany pour prendre conseil, mais le haan se voulant defaire d'eux, leur dit qu'il sera bientot a Bender; le meme jour le Bassa ordonna de faire sortir du cors de gardes les generaux, les colonels et M. le March. Bin **) et de leur faire donner des quartiers plus honnetes; le 16. on ammena le Roy comme j'ay dit a Andrinople d'autres disent a Salonique, que le Mustapha Bassa convoya auec 2 compagnies de spahy, l'ayant fait couvrir de matelats et mis dans vn chariot son Epée, mais pourtant auec Musique, selon la disposition, il y avoit auec luy deux generaux qui etoient Mess:s hollet ***), daldorff, deux colonels Mess. grotus et vrbanowits, mais celuy cy est resté icy auec la permission du Roy jusqu'a ceque sa santé soit retablie, Miller, Teyff, duben, ducwalt, Bielk, deszé, Bask †), et plusieurs autres officiers jusqu'a 60 cheveaux suivirent le Roy tous desarmés, sous le comandement du general d'aldorff. le general szpaar ††) et Cylich †††), auec d'au-

*) Gustaf Klysendorf, hofjunkare.

**) Gustaf v. Düben.

***) C. G. Hård.

†) De uppräknade äro G. H. v. Müllern, K. Feif, G. v. Düben (denna gång riktigt tecknad), A. Duvall, Th. Bjelke, gr. C. Posse, — ? —.

††) Axel Sparre.

†††) Gustaf Zülich.

tres officiers des gardes du Cors, sont restés icy et beaucoup de dragons, mais pourtant il en Manque vn grand nombre que les tartarres ont pris. Le meme jour après midy M. le starosta alla au han, ou il trouva deja qu'on luy avoit marqué son quartier et tout cequi etoit necessaire pour la Cuisine, le 17 M. przeszowsky arriva a Kauszany, ou il fut trouver M. le starosta auec avis qu'a son nom toute l'armée qui etoit sur la frontierre soit mise sous son Comandement et le pria de luy faire avoir son quartier. Le 18. le han fit donner ordre au hospodor de valachie que les gens qui apartenoient cidevant au palatin de Kiovie et a M. de Sapieha, eussent leurs quartiers dans la valachie et qu'on les traittat comme des etrangers *) et que leurs hardes qui avoient eté prises dans le tems de ce tumulte leurs fussent entierrement rendues. Le meme jour le haan dit a M. le starosta, j'envoye en pologne vn Murza, a quy j'ordonne de parler de vous et cequ'il faudra, et ordonna que M. le starosta envoya vn de ses gens auec luy. Le 19. M. le starosta après avoir rendu visite au sultan galba **); s'en revint de Kauszany ***), le 20. on mit les suedois en quartier qui etoient a Bender par ordre du Bassa, et ordonna de leur donner des vivres le meme jour. L'interpret haly qui avoit convoyé M. Limont †) et Sko-

*) D. v. s. förse dem med underhåll.

**) Kanens äldste son. Namnet skrifves i svenska anteckningar olika: Kalga, Gallaga.

***) Kausjany l. Causani, en omkr. 30 kil. söder om Bender belägen stad, där kanen vanl. uppehöll sig, när han vistades utanför Krim. Omtalas ofta i svenska anteckn. och besöktes af S. Agrell (Kar. Krig. Dagb. V).

†) Jesuit, nära förbunden med huset Sapieha. Omtalas första gången från år 1704, då han af skattmästaren S. sändes med budskap till Carl XII. För ett samtal med Limont i Radoscovice 1708 redogör Lewenhaupt i »Enväldet och Agget». Sedan träffas L. i Bender åtm. från 1710, alltid i förbindelse med starosten. — Tolken Ali stod tydl. i paschans tjänst.

ronscky jusqu'a la frontierre, mourut d'une Blessure qu'il auoit recue en attaquant le Roy. Le meme jour il s'en alla sans permission des generaux plusieurs officiers En divers endroits, le meme jour il vint vne lettre du Roy pour Marquer les officiers qui le devoient suivre, entre lesquels M. vrbanowits a eté de nouveau Marqué, le 21. M. Czymincky ordonné pour la pologne, partit, le mème jour le Murza envoye du haan partit aussy pour la pologne pour Son Excellence M. le castellan de Cracovie grand general de la couronne*) a qui M. le starosta donna vne montre pour son voyage; le 22. M. voinarouscky ayant suivi le Roy pendant quelques jours pour recevoir sa debte, et n'ayant pu rien obtenir s'en revint, c'est luy qui aporta vne nouvelle ordonnance de Bouche a M. vrbanowits d'aller suivre le Roy. Le 23. M. Rzeszowski partit pour jassi pour les quartiers de l'armée et pour pouvoir recouvrer des hardes qu'on luy auoit prises, et fut accompagné de M. le colonel Kleinsstet jusqu'a jassy et dela en pologne, le 24 on publia l'arrivée du Roy stanislas, pour lequel on avoit envoyé quelques jour devant, le 25. M. le starosta alla a Kaussany trouver le han, pour recevoir de luy la lettre qu'il luy avoit promis de donner pour le vizier et l'envoya a Andrinople auec la sienne, mais le haan Ecrivant encore auant son arrivée au vizier luy fit savoir aussy les interests de M. le starosta aussy bien que le Bassa dans ses lettres; neantmoins il en Ecrivit encore vn autre par M. Tomkiewits. Le 26. M. Tombkewits expedié auec ses lettres, partit pour Andrinople. Le p:r Mars le Roy Stanislas vint de jassy a Bender auec vn convoy de deux compagnies de libkies et de semenes du hospodor, au devant duquel Mess:s les polonais qui sont icy allerent a vne demye

*) Svenskfienden Adam Mikolaj Sieniawski, vojvod af Belz, kronfältherre i Polen, den faktiske liksom Josef Potocki var det i förskingringen.

lieue. M. le starosta aussy auec ses gens alla dudevant de luy, a quelque pas hors de la ville, le Bassa n'alla point audevant de luy, Mais il luy envoya vn cheval sur lequel le Roy Monta, mais comme la selle a la Turque l'incomodoit, il fut obligé d'en descendre et de remonter sur le sien, neantmoins etant proche de la ville, il remonta de nouveau sur le cheval du Bassa et fit son entrée dans la ville, et alla descendre au quartier qui luy etoit marqué, ou le Talomago du Bassa le receut, a son arrivée on tira dix fois du canon, M. le Mareschal *) couchea cette nuit la chès luy, le 2. M. le starosta alla chès le roy, ou s'etant fort peu Amuse s'en retourna en son quartier. Le 3. l'interpret du han nomme Abdula fit voir vne lettre a M. le starosta, ou il y avoit vn ordre de l'empereur, qu'on traittât, les polonois, les suedois et les cozaques comme Etrangers qui sont dans l'empire des Turcs, et qu'on leur rendit tout ce qu'on leur avoit pris. Le 4. le han ayant en conference a Krynica qui est le lieu ordinaire des conferences auec le Bassa, Expedierent deux Aga et deux interpretes a Mess:s les polonois, afinqu'ils s'assemblassent et que chacun disent son sentiment selon qu'ils le trouveroient a propos, et fissent savoir par le Bassa de Bender a la porte cequ'ils pretendent, toutes fois ajoutant a cela que le roy Stanislas ne soit point a cette assemblée, et ainsy les d. Aga chacun en particulier allerent ches M. les polonois de l'un a l'autre, et le prierent que le lendemain a dix heures du Matin se trouva la et donna son sentiment par Ecrit au Bassa. Le roy Stanislas envoya M. Turenzold **), qui l'avoit eté trouvé a jassy a la place de

---

*) Tarlo, polsk kronmarskalk.

**) Carl Törnskiöld, kammarherre, hade af Carl XII sändts att hejda Stanislaus i Kronstadt. Den som borde resa tillbaka till Pommern var öfverste Klingstedt, som var sänd därifrån; kammarherre Törnskiöld återvände senare, sin plikt likmätigt, till Carl XII, som han hann i Demotika d. 17 mars gl. st. (Kar. Krig. Dagb. IV).

Klinstet et par consequant devoit aller en pomeranie, trouver les generaux Spaar et Cylich, pour leur demander par quelle raison ils conservoient icy son ennemi, vrbanovits, et les generaux repondirent, nous ne savons pas s'il est ennemi de votre Majesté et comme il est au service de notre Roy auec nous et qu'il en agit toujours fidellement nous n'avons pas d'occasions de le soubçonner *). Le 5. les polonois furent chès le Bassa qui ne parut pas content de leurs presance, en cequ'ils ne luy disent rien devantage, seulement que nous avons Expedié il y a deja longtems a la porthe ottomane Monsieur Crispin **) notre envoyé et ce qu'on luy a enchargé il supliera la porte de l'effectuer et dans ces entrefaites ils se retirerent. M. le starosta estant a l'Ecart tout seul chès le Bassa, donna son sentiment par Ecrit; Le 6. le han vint a Bender, et le Bassa alla au devant a la maniere ordinaire, et cequi est contre la coutume Mess:s les polonois allerent audevant de luy et le han alla tout droit descendre au palais du Bassa et y dina, ensuite il s'en retourna a Kausani ou M. le starosta le rencontra en chemin et le conduisit jusqu'au pied de la montagne. Le han dit a M. le starosta, que le palatin, le prince ***), et Crispin, s'etoient plains devant luy et devant

---

*) Se Axel Sparres bref (4) utg. af Th. Westrin i Hist. Tidskr. 1900.

**) Båda herrarna Crispin, den ene underfältherre af Littauen, den andre envoyé hos Porten, omtalas ofta i v. Kochens dagbok, men utan angifvande af förnamn.

***) Mikael Korybut, furst Wiesnowiecki, fältherre af Littauen, kom Sept. 1712 till Bender och lemnade Turkiet först i Febr. 1714 jämte en del andra polackar af Stanislaus' parti. Med palatinen kan svårligen menas någon annan än Josef Potocki, som straxt nedanför omtalas med sin militära titel, kronfältherre. Till belysning af det sammanhang, i hvilket han här omtalas, tjäna några ord i Axel Sparres bref: »i förgår [d. v. s. d. 24 Febr. gl. st.] hafva de [polska herrarne] så långt bracht hos passian att de polnska tropparna ej skola parera Sapia uthan fältherrn Chiofskij och det skriftelig». Sapieha hade af

le Bassa de M. le grand general decequ'il avoit pris l'armée sous son commandement. Le Bassa commançoit deja a dire quelque chose a leurs avantage, mais le han leur [?] repondit, pourquoy dis tu cela, puisque tu as donné vn ordre ensemble auec moy contre ces gens là, ainsy le Bassa repondit de nouveau cela est vray, et ce qui est fait ne peut plus se deffaire parceque aussy on ne peut pas forcer vn soldat de servir quand il ne veut pas. Le Bassa et le haan n'ont pas encore eté chès le roy Stanislas.

---

turkiska vederbörande fått kommandot öfver polackarna, som frântagits Potocki. Se anteckn. under d. 17 Mars.

PERSONREGISTER.*)

Abdullah, krimske kanens tolk. 373.
Achmed III, sultan. 172, 317, 319, 365, 373.
Achmed, pascha af Anatolien. 318.
Adlerberg, (Samuel? assessor) 20.
Adlerfelt, Carl, kammarherre. 369.
*Adlerfelt, Pehr, kapten. 86.
Adlerstierna, Sven, v. president. 72.
*v. Albedyl, Henrik Otto, öfverste. 119, 138, 154, 161.
*Ahlefelt, Johan fänrik, major **). 301.
Ali, turkisk tolk. 371.
Alming, löjtnant. 311.
Anna, drottn. af England. 45.
*Appelgren, Anders, öfverste. 227.
Arndt, löjtnant. 311.
Arwedson, Sten, (Natt och Dag), gen. adj. öfverste. 232, 256.
Arwedsson, Carl Gustaf, (Natt och Dag), öfv. löjtn. 135.

*) Svenskar, som varit i rysk fångenskap, betecknas med en *. Endast de embets- och adelstitlar som vederbörande fört under Carl XII:s tid äro här anförda. En del af de upptagna namnen utan vidare upplysning, som här ej kunnat åstadkommas, bilda ju redan en skäligen onyttig barlast och utg. har ej funnit lämpligt att ytterligare öka denna med namn på släkt och vänner, till hvilka Cederhielm i sina bref ofta sänder hälsningar, såvidt ej dessa ha en särskild innebörd.

**) Asterisken är ej för alla i lika mån en olycksstjärna. Ahlefelt blef mycket snart fri, hvilket också gäller om några andra: Dücker, prins Max, Örnestedt, för hvilka tecknet alltså lika gerna kunnat utelemnas.

v. Ascheberg, Kristian Ludvig, gen. löjtnant. 351.
August II af Sachsen-Polen. 12, 27, 62, 66, 160, 166.

Baclich, häradshöfd. 72.
Backman, löjtn. 311.
Baillet. 287.
*Bandholtz, Abraham, major. 226, 228, 230.
Barck, Samuel, statssekr. 12, 51, 169, 209, 230, 256,
Bassewitz, Ulrik Carl, öfverste. 346, 348, 352.
Bauer, Rudolf Felix, rysk gen. 103, 128, 130, 138 f.
Beck, Lorents, fältväbel. 319, 321 f.
*Below, Jakob Fredrik, med. professor, fältläkare. 265.
Benzelius, Jakob, professor. 281.
Berezini, grefve, ung. utskickad. 22.
Bjelke, Nils, grefve, k. råd, gen. guvern. 6.
Bjelke, Carl Gustaf, grefve, öfverste. 290.
Bjelke, Thure Gabriel, grefve, ryttmäst. 105, 232, 256, 370.
Bjelke, Thure, frih. landshöfding. 256.
Björkman. 11.
*Bleckert, Jörgen Johan, major. 253, 255, 262, 265, 276.
Blixenstierna, Thomas, rev. sekr. 15, 232, 250.
Blomberg, kornett. 312.
Blomhjelm, Erik Gabriel, drabant. 319 f, 321.
Bock, rysk öfv. 129, 131.
Boije. 52 f.
*Bonde af Björnö, Nils, grefve, kapten. 99, 106.
Borneman, Hieronymus, dansk gen. aud. 355.
Bosin, Erik, lagman. 53, 58.
v. Brandt, Maria Kristina Örneklou. Hennes man öfv.-löjtnanten Henrik Johan B. var i rysk fångenskap. 282.
Brandt, polsk gen. löjtn. 34.
Brandt, kornett. 312.
Brauner, Johan, sekret. 5, 13, 15, 54, 68.
Breant, David, kapten. 313.
Bronikowski, kornett. 312.

Bruhn, löjtn. 311.
*Brunhielm, Johan, kapten. 109.
*v. Brömsen, Magnus, öfv. löjtn. 247.
v. Buben, J. 201 f.
v. Buchwaldt, Kristian Albrecht, frih. öfverste. 89, 97.
v. Buchwaldt, Georg, frih. öfverste. 132 f., 135.
Bünow, Rudolf, öfverste. 85, 126.
*v. Bysing, Nils Joh., löjtn. 241.
Bystritsky, (Pisdrinski). 156.
Båga, kornett. 312,
Böhme, rysk gen. major. 131.
Böhn, kornett. 312.

Caménhjelm, Katarina, f. Åkerhjelm. 106.
Carl vi, romersk kejsare. 320, 356.
Carl xi. 301.
Carl xii, 6 f., 18, 23, 25, 27 f., 30, 33, 44, 46, 70, 74, 77 f., 81, 83 f., 85, 89, 98, 103, 105, 109, 112 f., 116, 122 f., 127 f., 131, 134 f., 137, 139 f., 146, 149, 153 f., 157, 161, 163, 170 f., 174, 283, 302 f., 305 f., 309 f., 311, 316 f., 321, 323 f., 327, 359 f., 363 f.
Carl Fredrik, hertig af Holstein, 67 f., 93, 244, 248, 254, 346.
Cederhielm, Germund d. ä. lagman, landshöfding. 18, 32, 108, 115, 202, 262, 287, 292, 296.
Cederhielm Germund, d. y. den föreg. son, lagman, brefvens adressat 1—297.
Cederhielm, Anna Margareta Nyman, gift med den föreg. i hans första gifte. 11, 15 o. s. v.
Cederhielm, Anna Maria Lewenhaupt, gift med G. d. y. i hans andra gifte. 282, 290.
Cederhielm, Erik Germund, häradshöfding, son af G: d. y. och hans första fru. 5, 10, 12, 17, 44.
*Cederhielm, Josias, sekreterare, broder till G. d. y., brefskrifvaren. 1—297.

Cederhielm, Anna Åkerhielm (»Ankin»), den föregåendes fru. 3, 5, 13, 18, 20, o. s. v. Ett bref till henne har stannat i samlingen s. 265.
Cederholm, Bernhard, sekr., registr. 19, 53, 69, 107, 120, 167, 190.
Chilkov, Andrej Jakovlevitj, rysk envoyé. 185, 191, 238, 246, 248, 251, 285.
*Clodt, Johan Adolf, gen. major. 240, 247.
Colmes, löjtn. 311.
Colonne, grefve. 36, 42.
Corney, löjtn. 309.
Coulon, Arvid, major. 345.
Coyet, Gustaf Wilhelm, frih. öfv. 221.
*Coyet, Sten, frih. löjtn. 221, 285.
Crassow, se Krassow.
*Creutz, Carl Gustaf, frih., gen. major. 48 f., 156 f., 227, 231, 285, 294 f.
Creutz, Ernst Johan, frih. kammarherre, lagman. 48 f.
Creutz, Gustaf, grefve, öfverste. 328.
Crispin, polsk grefve. 374.
Cronhielm af Flosta Gustaf, grefve, k. råd. 232, 254, 256, 328.
Cronström, Jakob, ryttmästare. 311.
Cronström, Peter, assessor. 72.
Crusebjörn, Frans Johan, major, öfv. löjtnant. 307.
Czyminski. 372.

Dagström, Olof, ryttmästare. 316.
Dagström, kapten. 311.
Dahlberg, fältväbel. 355.
Dahldorf, Valentin, öfverste, general. 161, 325, 370.
v. Dahlheim, Carl Balthasar, kapten, öfverstetitel. 74, 78 f., 148.
Devlet, Gerai, kan af Krim. 172, 364, 369 ff.
*v. Dittmer, Joakim, kanslist, registr. 196.
Dolgurukoi, Jakob Feodorovitj, knes. gen. krigskom. 192.

Dolska, Anna Chodorowska, i sitt första gifte förmäld med furst Konstantin Wiesnowiecki. 156.
Doorman. 183.
Doringier, öfv. löjtn. 313 f.
Dryander, Jonas, sekr. 69.
Dunckler, löjtnant. 311.
Du Rietz, Carl, hofjunkare. 69.
Duwall, Jakob, frih. gen. adjutant, öfverste. 162, 310, 330, 368, 370.
v. Düben, Gustaf, frih., hofintendent. 105, 177, 364, 368, 370.
*v. Düben, Joakim, sekr. 179, 183, 189, 190, 221, 227, 239, 251, 254 f., 262, 264, 284, 287 f.
v. Düben, Emerentia, hoffröken. 179, 189, 261, 284.
*Dücker, Carl Gustaf, frih., öfverste, general. 141, 146, 343, 351.

Ehrenroos, se Klinthén.
Ehrenspetz, Peter, kommissarie. 198, 226, 230.
Ehrenstrahl, Frans Joakim, sekr., kansliråd. 51, 256.
*Ek, Peter, hofbokhållare. 227.
Ekeblad, Claes, frih., generalmajor, landshöfding. 341, 346, 352.
Ekehielm, Erik Axel, ryttmästare. 316.

Fahlström, Ludvig, frih., krigsråd, landshöfding. 183, 187, 191, 197, 200.
Falck. 9.
Falck, Gustaf, reg. skrifvare. 255, 262, 265, 276.
Falkengren. 41.
*Fehman, Nils kapten. 206 f., 221.
Feif, Casten, frih. krigsråd, statssekr. 51, 247, 250, 324, 334, 338, 370.
Feilitsen, Lars, major. 302.
Fisch (Tysch?) öster. general. 320.

Fitinghoff, Erik Göran, öfverste, gen. major. 197 f.
Fleming, Claës Gustaf, grefve, kapten. 141.
Fleming af Liebelitz Johan Casimir, frih. kammarråd. 176.
Fleming af Lais Axel, frih. assessor i redukt. koll. 176.
*Fock, Gideon, öfv. löjtn., öfverste. 89, 133, 135, 227.
Folckiern, (Fockiern) Johan och Jonas. 195, 208, 262.
Follin, kapten. 311.
Forsberg, löjtnant. 309.
Franc, Peder, v. president. 176.
Fredrik i af Preussen, 45.
Fredrik iv af Danmark. 326, 354.
Fredrik af Hessen, arfprins. 326 f.
Freidenfelt, Kristofer, rgmtskvartermäst. 311.
v. Friesendorff Carl Gustaf, frih. kansliråd, envoyé. 25.
?Frisius—Frisenheim, Johan Henrik, krigskommis., krigsråd 194.
Frietzcky, (Frischi) Georg Fredrik, öfverste. 171.
Fritz, geheimeråd. 21, 31, 59, 143, 165.
Fröberg, Erik, kapten, major. 311.
Funck, Thomas, öfverste, envoyé. 365.
Funck, volontär. 301.

Galga sultan, son till Devlet Gerai. 371.
Galle, i Finland, Johan, drabantkorp. öfv. löjtn. vid N. Sk. kavall. 46.
Golitsin Mikael Mikailovitj, (d. ä.) knes, general. 131, 162, 262.
Golovin, Avtomon Mikailovitj, general. 191, 239.
Goltz, Heinrich, rysk gen. löjtn. 35, 76, 78 f., 87, 90, 118, 121 f., 123, 126 f., 154.
Gordiedjenko, Kostja, sapor. attaman. 173.
Gordon, Jakob? rysk öfverste. 26.
Grainger et Schakle Meux', ombud i Stockh. 203, 205 f., 218 f., 232.
Granfelt från Dal Lars, major, öfv. löjtn. 301.
Grehn, se Rehn.

*Gripenhielm, Axel Johan, frih. kapten. 135.
Gripenwald, Katarina f. Lovisin. 1 f., 14, 16.
*Grissbach, Carl Gustaf, major, öfv. löjtn. 161 f.
Grotthus, Kristian Albrekt, öfverste. 364, 370.
Grubbenhjelm, Clemens Cornelius, kapten. 311, 314.
Grudzinski, Johannes de Grudna, starost och regimentarius. 364.
*Gyldenklou, Anders Gideon, gen. adjutant. 263 f., 267.
Gyldenstolpe, Edvard, grefve, kapten. 171.
Gyllenborg, Carl, grefve, kommiss. sekret. minister. 96, 285.
Gyllengrip, Gabriel, lagman, v. landshöfding. 58.
*Gyllenkrok, Axel, öfv. och gen. kvartermästare. 74, 79, 86, 137, 227, 229, 285.
Gyllenpalm, Hans, löjtnant. 207.
*Gyllenpalm, Enevald Fredrik, fänrik. 207, 230.
Gyllenpamp. 230.
Gyllensparre, Bengt, löjtnt. *) 301.
*Gyllenstierna af Björkösund och Heljö Nils, grefve, öfverste, 119, 227.
Gyllenstierna af Ulaborg Erik, frih., kapten, major. 87.
Gyllenstierna af Fogelvik Nils, grefve, fältmarskalk, k. råd. 232, 256.
Gyllensting, kornett. 312.
Görtz, Georg Heinrich, holst. geheimeråd. 11 f., 20, 25, 31, 33, 36, 38, 56, 105 f., 143.
Görtz, Heinrich Wilhelm, polsk-sachsisk, sed. svensk öfverste. 38.
Göthe, Samuel Eosander, —, assessor (samt hans familj). 17, 27, 209, 230.

Hadelin. 229.
Hallard, (Allart) Ludvig Nikolaus gen. i rysk tjänst. 155.

*) Ej i ättartaflorna.

Hallenberg, (Hallonberg) Sven, häradshöfd. 58.
*Hamilton af Hageby Hugo Johan, frih. öfverste, gen. major. 152, 154, 156, 227.
Hedvig Sofia, hertiginna af Holstein. 6, 25, 42, 108.
Heldt, löjtnant, kapten. 311, 314.
Hensche, rysk gen. löjtn. 82.
*Hermelin, Olof, kansliråd. 17, 96, 111.
*Hjelm, Nils, öfverste. 28, 76, 79, 97, 102 f., 113, 133, 136, 138, 309.
Hjerta, Claës, gen. adjutant. 82.
Hjerta, Lars, löjtnant, kapten. 314, 319.
Hjerta, Johan? kapten. 345.
Hjärnstedt, Arvid, borgmästare. 224.
Holmström, Isak, krigsråd. 11, 51.
*Horn af Rantzien Rudolf Henning,, frih. gen. major. 188, 192, 227, 262, 303.
Horn af Ekebyholm Arvid Bernhard, frih. grefve, gen. löjtn., k. råd. 17, 232, 254, 256, 304.
*Horn af Kanckas Krister, d. f:s. broder, öfverste. 190? 227.
*Horn af Marienborg Gustaf, frih. öfverste. 227, 307, 310.
Horn af Åminne Carl Gabriel,, frih., öfverste. 42, 128, 329 f.
Hublein, köpman. 231, 233, 243, 246, 249.
v. Hyltéen, Samuel, regist., assessor, lagman. 180.
Hylthén, Lars. 13, 57?
*Hård af Segerstad, Jesper Abraham, rgmtskvartermäst., kapten. 126 f.
Hård af Segerstad, Thure, gen. adj. 74, 79, 140.
Hård af Segerstad, Carl Gustaf, frih., öfverste, general och gen. guvernör. 52, 366, 370.
Hägerflycht, Arvid e. o. kammarråd. 176.
Högvall, Bengt registrator, kansliråd. 311.
Jablonowski, polsk storkanslär. 39.
Jatribski. 364.
Jefferyes, James, kapten, eng. gesandt. 325.
Jinsen, Jens, borgare i Weile. 353.

Josef I, tysk kejsare. 24, 26, 65 f.
Jussuf, pascha af Bender. 71.

Ifland, rysk gen. major. 121, 123, 125, 139, 150, 152, 154 f., 156.
Ismael, pascha af Bender. 316 f., 365 ff.
Ismailov, v. kommendant i Moskva. 182, 217.
*Issendorf, Johan Kristofer, öfv. löjtnant. 274, 276.
Iwagh. (Ivacs hos Piper) rysk kapten. 182.

*Kanefer (Canifer), Gabriel, gen. adjutant, öfv. löjtnant vid valoscherna. 81 f., 90, 112, 117, 122, 127, 246.
Kikebusch, kapten. 311.
*Kirckonius, Anders, auditör. 209, 230.
*Kiörling, Peter, löjtn. 226, 230, 241.
Klingstedt, Henrik, öfverste. 369, 372.
*Klinthen-Ehrenroos, Erik Johan, öfverauditör. 173, 216 f., 218, 223.
Klysendorff, Gustaf, hofjunkare. 370.
*v. Knorring, Gustaf, kapten. 273.
*v. Knorring, Isak, regementskvartermästare. 273.
*v. Knorring, Frans? gen. adjutant. 273.
v. Knorring, Göran Johan, öfverste. 273.
v. Kochen, Johan Henrik, sekreterare. 369.
Koskull, Anders, major, öfverste. 126, 147 f., 301—338.
Kotciol, polsk adelsman. 48.
v. Krassow, Ernst Detlof, frih. gen. löjtnant. 164.
Kristian August, hertig, administr. af Holstein. 25, 105.
Krmann, Daniel, ungersk superint. 112.
*Kruse af Kajbala, Carl Gustaf frih. gen. major. 138, 146, 148, 227, 285, 308.
Krusebjörn, se Crusebjörn.
Krusell, löjtnant. 311.
Kugelfelt, kapten. 311.
*Kurck, Knut, frih. kapten, ryttmästare. 302.

Küsel, Jeronimus, köpman i Moskva. 215, 218, 222 f., 228, 263, 266 f.
König, köpman i Hamburg. 231, 249, 253, 261.
Königseck, lillrysk öfverste. 158.

Lagercrona, Anders, frih. gen. major. 142, 146 f., 150, 154 f., 156, 246.
Lang, Johan, hofrättsadvokat, krigsfiskal. 52.
Leijonflycht, Pehr, fänrik. 123.
Leijonhufvud, Abraham, frih., öfv. löjtnant. 302.
Leijonhufvud, Carl Leonard, frih. öfv. löjtn. 309.
Leijonstedt, Anders Volimhaus? kansliråd, ombudsman. 245.
*Leijonsten, Krister, löjtnant. 230.
Leszczynski, Rafael, polsk kronskattmäst. 94.
*Lewenhaupt, Adam Ludvig, grefve, general. 64, 66, 72, 75, 104, 112 f., 117, 128, 137 f., 141, 146, 150 f., 153, 160, 163, 167, 188, 191, 210, 227, 231, 270, 280, 282 f., 286 f., 289, 293.
Lewenhaupt, Brita Dorothea, d. föreg:s fru. 270, 285, 289, 296.
Lewenhaupt, Carl Julius, grefve, öfverste. 294.
v. Liewen, Bernhard, öfverste, general. 301.
Lilliecreutz, Nils v. president. 101.
Lillienstedt, Johan, friherre. v. president i Wismarska trib. 43, 45.
Lillieroth, Eva Sofia f. Olivecrantz, enkegrefvinna. 12, 19, 27, 226, 230.
Lilliesparre, Olof. 61.
Limont, jesuit. 371.
Lind, major. 140.
Lindsköld, Olof, grefve, ryttm. 36, 309.
Lindsköld, Erik, grefve, kapten. 142.
Linroth, Gustaf, gen. adjutant. 82.
*Ljungfelt, Gabriel, kapten. 209.
Lode, Peter. 195.

Loos, Cornelius, major. 319, 335.
Lubomirski, polsk furste, missionär. 59.
*Lundius, löjtn. 211, 285, 287.
Lups van, Jean, köpman i Moskva. 218, 233, 243, 246,
Lybecker, (Harald? kommissarie, bergsråd). 194.
Löwenstein, Max Carl, fürst zu. 322 f., 336.
Löwenörn, Poul Wendelbo, dansk gen. adj. 326.

Makeléer. 9.
Marderfelt, August Filip, frih. öfverste. 352.
Marderfelt, (»Mannerfelt») Arvid Axel, frih. general. 31.
Marinsen, köpman i Moskva. 183, 200.
Marlborough, eng. hertig, härförare. 25, 30.
Marschalck, Frans Kristian, gen. major. 352.
Maurocordato, Nikolaus, hospodar af Moldau. 371.
*Maximilian Emanuel, prins af Würtemberg. 74, 76, 87.
Mazarini, ital. prins. 59.
Mazepa-Koledinski, Ivan Stepanovitj, kosackhetman. 71, 147, 156 f., 158 f., 162 f., 166, 172 f., 310.
Mehemed, Aga, turkisk utskickad. 40, 72.
Mehemed, Baltadgi, storvisir. 311.
Meijer, Rudolf, köpman. 232 f., 243, 246.
Meijerfelt, Johan August, grefve, gen. major, general, kongl. råd. 22, 28, 137, 139, 178, 180, 305 f., 329 f.
*Melander, Jakob, krigskommissarie. 197 f., 201, 208.
Mellin, Carl Gustaf, grefve, gen. major. 348.
Mensjikov, Alexander Danilovitj, furste. 22, 82, 104, 113, 116, 158, 162, 190.
Meux, (Mieux) Samuel, eng. köpman i Moskva. 232.
Mickus, rysk gen. major. 138, 146.
Montecuculi, österr. general. 319 f.
Mühlenfels, rysk brigadier. 47.
v. Müllern, Gustaf Henrik, frih., kansliråd, hofkanslär. 370.
Mustafa, pascha. 370.
Mörner af Morlanda, Adolf, frih. öfv. löjtn. 171.

v. Neugebauer, Martin, f. d. lärare hos storf. Alexei, sed. svensk envoyé i Konstantinopel. 26.
Neukirch, köpman. 326.
Nieroth, Carl, grefve, gen. löjtn. K. råd. 178, 180 f., 305, 329.
*Nilsson, (Östner) Lars, kapten. 276.
Nissen, Nicolai, Dansk krigskommissarie, ägare af Rugballegård. 354.
Nordanväder-Nohlanwähr, Johan, lagman. 69.
*Nordberg, Jöran, Th. Dr. hofpredikant, drabantpräst. 183, 191, 195.
*Nordberg, Erik, bataljonspred. 241.
*Nordberg, Gudmund? löjtn. 241.
Nordlindh, (Norlind, Nordlind), Daniel, präst. 11, 44, 50, 58, 72 f., 101, 107.
v. Numers, Gideon? v. amiral. 72.
Nyman, Lars. 53, 57.

Ogilvie, Jakob, gen. adjutant. 162.
Oginsky, Gregorius, voivod. 48, 55.
Orlik, Anna, f. Hertsik, hetmanens fru. 369.
*Oxe, Harald, major. 135.
Oxenstjerna. Ovisst hvilken af de 3 grefvarna af detta namn vid armén. 54.
*v. d. Pahlen, Otto Kristian, major. 290.
v. d. Pahlen, Hedvig Margaretha, hoffröken. 290.
Palm, löjtnant. 302.
Palmfelt, Johan? hofjunkare, assessor. 9.
Palmfelt, Nils, öfverste. 344. f.
Palmquist, Carl, major, öfv. löjtnant. 301.
Palmquist, Johan, envoyé hos generalstaterna, hofkanslär. 261.
*Palmstruch, Kristofer Gerhard? kapten. 122.
Patkul, Georg Reinhold, frih., gen. major, landshöfding. 348 f.
Patkul, (son af Georg Reinhold?) kapten. 345.
Patkul, Johann Reinhold, afrättad som landsförrädare. 27 f.
Paulin, ryttmästare. 309.

Paulman, kornett. 312.
Paykul, Otto Arnold, sachs. gen. löjtn. 6.
Pelltz, (Pels), Louis, drabant. 79.
Peter I. 22, 26, 35, 48, 60 f., 75 f., 97 f., 104, 112 f., 116 f., 119, 121, 123, 127 f., 129, 136 f., 138, 145 f., 155, 163 f., 169 f., 171, 178, 184, 189, 199, 279, 285, 289, 358.
Pflug, rysk gen. löjtnant 34, 89, 117, 129, 131.
*Piper, Carl, grefve, öfverste marskalk. 1 f., 9, 19, 30, 39, 44, 51, 57, 71, 77, 107, 115, 143, 155, 158, 165, 178, 182, 209, 224.
Piper, Kristina Törnflycht, grefvinna. 2, 10, 14 f., 19.
Polus, Thomas, grefve, stats- och kansliråd. 68.
Polus, Carl Emanuel, grefve, kammarherre. 213, 222, 249.
*Polus, Jakob, grefve, löjtnant. 211, 213 f., 221, 226, 229, 237, 244, 249, 252.
Poniatowski, Stanislaus, general. 87, 102, 319.
*Posse, Arvid, grefve, öfverste, (riksråd). 328.
Posse, Carl, grefve, kapten, öfverste. 370.
Posse, Knut, grefve, gen. löjtn. k. råd., öfverståth. 301.
Potocki, Josef, woiwoda Kiowski, kronfältherre af kon. Stanislaus' parti. 34, 310, 314, 332, 364.
*Printzenstjerna, Carl Kristofer, major. 230.

*Qvist, Erik, reg. pastor, hans enka Maria Hjärnstedt. 224 f.

Radziejowski, Mikael Stefan, polsk kardinalprimas. 94.
Rakotski, Frans, furste. 22.
*Ramsvärd, Anders, öfverste. 100, 123.
*Ranck, Jakob, legationsmarskalk. 236.
Reenstjerna, Jakob, grefve, k. råd. 203, 256.
*Rehbinder, Henrik Johan, frih., öfv. löjtn. 135, 183, 187, 191, 195, 197, 200, 208.
Rehbinder, Reinhold, frih., gen. löjtn., landshöfding. 301.
Rehn, (»Gren»). 183, 191.

Rehnberg, Carl Gustaf, kapten. 135.
*Rehnsköld, Carl Gustaf, grefve, fältmarskalk. 26, 34, 104, 137.
Rentzel, rysk generallöjtnant. 155.
Repnin, Anikita Ivanovitj, knes, general. 87, 89, 104, 113, 117, 154.
Reuter, kapten. 274, 291.
*Reuter af Skälboö Gustaf, kapten, major. 302.
Reutercrantz, Esbjörn, hofstallmästare; hans andra fru i hennes andra gifte Maria Eufrosyne enka efter kaptenlöjtn. Gideon Gyldenklou. 264.
Reuterholm, Nils, sekr., krigsråd. 46, 57.
Reuterstjerna, Clas *) löjtnant. 302.
Reventlov holsteinsk minister. 177.
Ribbing af Zernava Konrad, frih. assessor. 9, 177.
Ribbing af Zernava Lennart, frih. gen. adjutant. 369.
Riben (Riebe), Evald, hofkirurg, öfverdirektör. 229, 269.
Rinsmaul, hofjunkare. 69.
Robinson, John, Dr. eng. gesandt. 39, 45. Hans fru 53.
Roloffs, Julius Henoch. 194.
Roloffs, Ulrik Thomas, pastor vid tyska församlingen i Moskva. 260.
*Roos, Carl Gustaf, frih., gen. major. 129 f., 132, 136, 154
*Rosenhane, Schering, ryttmästare. 188, 226. 228, 245, 248.
Rosensparre, Birger, lagman. 58.
Rosenstjerna, Carl Gustaf, gen. adj. 140.
*Rosenstjerna, Gustaf, ryttmästare. 309.
Rosenstjerna, Nils, öfverste. 99, 108, 132, 135.
*Rossbach, Johan, fänrik. 226, 230, 241.
Rudén, Thorsten superintendent. 58, 68, 229.
Rudberg, löjtn. 354 f.
Rydman, adjut. 319.
Rzeszowski. 371, 372.

*) Någon med detta namn finnes ej uppförd inom ätten. Däremot upptaga ättartaflorna en Erik R. sås. löjtn. vid Westmanlands rgmte.

v. Rönne, Carl Evald, rysk gen. löjtnant. 80, 82, 89, 116, 121 f., 123, 125, 128, 130.
*Rönnow, Kasten, löjtnant. 241.
Rööк? 11.

Sacken, (Sack? Carl Filip, *) öfv. löjtn. 161.
Sahlfelt, (Sahlefelt?) Laur. och Elisabeth. 195 f.
Sahlström, Jonas. 353.
Sainvailler, fransk öfverste. 324.
Sandul, valacklöjtn, öfverlöpare. 85.
Sapieha, Johannes starost af Bobruisk. 364 ff.
Savari, Johannes-Baptiste tolk. 365.
Schebuschof. 248.
*v. Schlippenbach, Wolmar Anton, gen. major. 138.
v. Schlippenbach, Krister Reinhold, öfv. löjtn. 344.
Schmidt, Henrik? auditör. 311.
Schultz, rysk öfverste (»gen. major»), 22, 26.
Schultz, v. Ascheraden Martin, frih., gen. major. 352.
Schultze, öfv. löjtnant. 55.
v. Schwerin, Kurt Kristofer, öfv. 313.
Schylander, kamrer. 263, 267.
*Schönberg, Carl, löjtnant. 264.
Seth, häradshöfding. 72.
v. Siegroth, Gustaf Henrik, öfverste. 84 f., 86, 134 f., 146, 263.
Sieniawski, Adam Mikolai, voivod af Belz, kronfältherre af Augusts parti. 22, 34, 61 f., 70, 159, 166, 372.
Sieniawska, Elisabeth, f. Lubomirska, den förres gemål. 41, 61 f.
Silfverhjelm, Jöran, major, öfverste, gen. major. 306 f., 310, 312, 316, 326, 334.
Silfversparre, Magnus, löjtnant. 311.

*) Nordberg skrifver också namnet *Sacken* med tillägg: g. v. Osten, men med förnamnen Carl Filip, som dock ej förekomma inom den ätten.

v. Sinzendorff Filip Ludvig, grefve, kejserl. sändebud. 26.
Sjeremetiev, Boris Petrovitj, knes, general, fältmarskalk. 104. 113, 126, 150, 155, 158.
Sjöblad, Erik, frih., amiral, guvernör. 11.
Skoronsky. 371.
Skytte, Hans, öfv. löjtnant. 133, 136.
Sluski, voivod af Polocz. 48.
Smigielski, starost af Gnesen. 22, 312 f.
v. Snoilsky, Adolf? kapten. 16.
v. Snoilsky, Ludvig, major. 16.
v. Soldan, Gustaf, krigskommissarie. 71.
*Soltner, Georg Johan, reg. skrifvare. 213.
Soop af Limingo Carl Gustaf, frih., landshöfding. 24.
Soop, Anna Kristina, gift Rehbinder. 197.
*Sowius, Jakob, öfv. löjtnant. 193.
*Spalding, Henrik, kapten. 198 f.
Sparre, Axel, frih., gen. major, gen. löjtn. 55, 71, 129, 301 f., 316, 334 f., 370, 374.
Sparre, Konrad, frih., kapten, öfv. löjtn. 53, 71, 111, 319.
*Spens, Axel, grefve, öfv. löjtnant. 188.
Sperling, Carl Gustaf, frih., kapten, öfverste. 301.
Sperling, Jakob, grefve, öfverste. 146, 170.
Sperling, Kasper Otto, grefve, öfverste. 133, 135, 170.
Sporman, Wilhelm. 196.
Sporman, Johan Adolf. 196.
*Sporman, Anna fru. 195.
*Stackelberg, Berndt Otto, gen. major. 161 f.
*Staël v. Holstein Georg Bogislaus kapten, öfverste. 192, 211.
Stanislaus, Leszczynski. 22, 26, 34, 72, 117, 121, 156, 164, 304, 306, 312, 315 f., 318 f., 321, 323 f., 333, 335 f., 372 f.
Starenflycht, Henrik *), major, öfv. löjtn. 161 f.

*) I ättartaflorna drages det tappra förhållandet vid Desna till brodern Peter Julius, men Cederhielm säger uttryckligen att det var Vestmanlänningarna, som höllo ut i elden och vid dem var Henrik major.

Steinvill, N., kejserlig general. 320, 336.
Stenbock, Magnus, grefve, fältmarskalk, k. råd. 313, 344, 346, 349.
*Stenhagen, Carl, köksmästare. 260.
Sternberg, Ungern v. frih., kapten. 311.
Stierncrona, Lars, häradshöfding. 18.
Stierncrona, Gabriel, assessor. 101, 108.
Stiernhoff, Erik, major. 345.
*Stiernstråle, Magnus, öfverste. 196.
*Stobée, Lorens Kristofer, gen. kvarterm. löjtn. 189, 193, 196, 209, 221, 244.
v. Strahlenheim, Henning, frih. (och riksgrefve) sv. minister i Wien, guvernör. 26, 36, 42, 65, 324.
Strauss, rysk major. 190, 248.
*Strijk, Gotthard, major. 183, 191.
*Stromberg, Nils, grefve, gen. löjtn. k. råd. 232.
Strömfelt, Johan Carl, frih., rytttmästare, gen. major. 304.
Swart, Peter. 209, 233,
Swart, kornett. 309.

Tanski, rysk ryttmästare. 155.
Tarlo, Stanislaus, polsk kronmarskalk. 369, 373.
*Taube af Kuddinge Gustaf Adam, öfverste, sed. gen. löjtn., guvernör, öfverståthållare. 113, 146.
Teet, Johan? kammarherre. 24, 36, 42, 68.
Tegenskiöld, Carl Fredrik, öfv. löjtnant, öfverste. 319, 321.
Tessin, Nikodemus, grefve, akad. kanslär, k. råd, öfv. marskalk. 203, 256, 328.
Thessing, köpman. 232 f., 242 f., 246.
Thim. 53.
*Thuning, Olof, krigskommissarie. 268.
Tigerklou, Albrecht, sekreterare. 46.
Tisch, se Fisch.
Tomkievits. 372.
Torstensson, Anders, grefve, öfverste. 83, 134, 136.

Torstensson, Carl Ulrik, grefve, kapten, öfverste. 319.
Tranfelt, Werner, drabant. 319, 321.
*v. Trautvetter, Johan Reinhold, major, gen. major. 47.
Tretzel. 195, 208.
Trotz, Johan, öfv. löjtnant. 341.
Trubetskoi, Ivan Iurjevitj, knes, gen. fältmarskalk. 191, 211, 248, 257, 260, 286.
*Törnflycht, Mikael, ryttmästare, öfverste. 182.
Törnsköld, Carl, kammarherre. 315, 373.

Ulfsparre af Broxvik, Johan Jakob, frih., löjtn., kapten. 301.
Ulfsparre af Broxvik, Jöran, frih., fänrik, löjtn. 301.
*Ulfvenklou (Wulfklo), Johan Gustaf, kapten. 226, 230.
Ulrika Eleonora. 179, 244, 248, 328.
Urbanovicz, Kristofer, öfverste. 79, 81, 366 f., 369 f., 374.
Urbanovicz, löjt. af valackerna. 84.
*Uttermarck, Carl Gustaf, volontär. 230, 233, 245, 254, 266.

Wachschlager, Georg? hofkanslär. 260.
*Wachtmeister af Björkö, Fritz, öfverste. 247.
v. d. Weide, Adam Adamovitj, rysk general. 185, 190.
v. Wenden, rysk general. 155.
Venediger, Thomas Georg? rysk gen. adj. 181, 238, 248.
Werwing, Johan Gabriel, leg. sekreterare. 96.
Veselovski Theodor Paulovitj? Avram Paulovitj? rysk leg. sekreterare. 191.
Wetzler, Peter, öfv. löjtnant. 98, 103, 109, 116.
Wiesnowiecki, Mikael Korybut, furste, fältherre af Littauen. 55, 305.
Wijnblad, Johan, löjtn. 345.
Willand, kapten. 311.
*Winhagen. Pipers hofmästare. 195 f.
Vitinghoff se Fitinghoff.
Woynarowski, Stanislaus Andreas. 368, 372.
Woynarowska, Anna, f. Mirovitj, förut fru Zabjela. 369.

*Wrangel af Adinal, Carl Henrik, frih., öfv. löjtn. 97, 103, 109 f.
Wrangel, Otto, kaptenlöjtn. vid drab. och generalmajor. 24.
Wrangel till Koddil, Nils Reinhold, drab. 319.
Wrangel, Kasimir, kapten. 302.

Yxkull v. Meijendorff, Carl Ulrik, frih., ryttmästare. 319.

*Ziervogel Samuel, hofapotekare. 285.
Zinzendorff se Sinzendorff.
Zülich, Gustaf, frih., gen. major. 370, 374.

Åbom, Johan Johansson, oboist. 341—360.
Åkerhjelm af Margretelund, Samuel, registrator, sekreterare. 19.

*Örnestedt, Carl Gustaf, öfverste, general. 125 f., 146, 152, 154, 304, 307 f., 309.
Österberg. 11.

EFTERSKRIFT.

Den i förordet öfverklagade saknaden af personregister till C. Pipers dagbok har under tryckningen af utg:s eget blifvit afhjälpt och en och annan fingervisning därifrån hemtats.

Den något mörka tonen i slutet af förordet tycker man kanske i dessa dagar bort vika för en hoppfullare då vida kretsar af svenska folket skyndat att på det värdigaste sätt besvara regeringsbeslutet af d. $^{15}/_{12}$ 1911. Men fastän förordet prydt sig med Carlsnamnets datum, så var det skrifvet förut och man vet dessutom att det nog är åtskilligt lättare att i en lyftningens stund samla in penningar än att lägga bort nationallyten.

6000145137
Göteborgs universitetsbibliotek